

การแสดงบทบาทตัวละครนิลพัทในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์

ว่าที่ร้อยตรีอัมพล สังฆเศรษฐี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ACTING ROLE OF NINLAPAT IN KHON PERFORMANCE

ACTING SUB LT. ALUMPOL SANGKASSETHEE

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement

for the Degree of Master of Arts Program in Thai Dance

Department of Dance

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

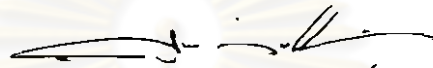
Academic Year 2010

Copyright Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การแสดงบทบาทตัวละครนิตพัทในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์
โดย   ว่าที่ร้อยตรีอัครวัฒน์ สังฆเศรษฐี
สาขาวิชา   นาฏศิลป์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี อาชายุทธการ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุภกรณ์ คิมฐพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. นราพงษ์ จรัสศรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี อาชายุทธการ)

.....กรรมการ
(ดร. ไพโรจน์ ทองคำสุก)

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อลัมพล สังฆเสรมฐี : การแสดงบทบาทตัวละครนิลพัทในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์.
(THE ACTING ROLE OF NILAPAT IN KHON PERFORMANCE)
อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี อาชายุทธการ , ๒๕๖ หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการแสดงบทบาทตัวละครนิลพัทในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตัวละครนิลพัทจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ รัชกาล ที่ ๑ และศึกษาวิเคราะห์ท่ารำ จากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ระหว่างปีพ.ศ. ๒๕๐๘- ๒๕๒๖ โดยวิเคราะห์กระบวนการท่ารำของตนเองบน กระบวนท่านิลพัททรนหมุมน กระบวนท่านิลพัททรบชกัษย์ และกระบวนท่าการออกกรวดตรวจผลของนิลพัท

จากการศึกษาพบว่าตัวละคร นิลพัท ปรากฏอยู่ในบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เป็นวานรสินีน่ารัก(สีค่า) เมื่อเวลาเพลงฤทธิ์มีแปดกร สวมมาลัยที่ศีรษะ อาวุธประจำกายคือพระขรรค์ บิคาคือพระกาล ไม่ปรากฏมารดา เมียและลูก มีความจงรักภักดีและกล้าหาญ มีความเคารพ ความอ่อนน้อม ความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบหน้าที่ เมื่อเสร็จศึกแล้วได้รับยศเป็นพระชายาภักย์พัทวงศ์ ตำแหน่งอุปราชเมืองชมพู

ท่ารำของนิลพัทตอนของถนน นำทักยะทางท่ารำนาฏศิลป์โขนลงมาประกอบการแสดงการตีบทประกอบการเจรจา และการตีบทประกอบบทร้อง การตีบทประกอบบทเจรจา และบทร้อง เป็นศิลปะการรำที่ต้องใช้ฝีมือในการแสดงการตีบทเป็นอย่างมาก ความโดดเด่นของท่ารำนิลพัทในตอนของถนน คือการที่ผู้แสดงสามารถแสดงท่ารำในอารมณ์ต่างออกมาได้อย่างชัดเจน มีความสอดคล้องของท่ารำกับบทละคร ใน ๑ ช่วงของการแสดง อาจมีทั้งอารมณ์เสียใจ อาลัย อารมณ์แค้นยังคิดแค้นอยู่ในบทนั้น ตัวละครนิลพัทจึงเป็นตัวละครที่มีบทบาทในการแสดงที่โดดเด่นมากตัวหนึ่ง เป็นศิลปะการรำที่ต้องใช้ฝีมือ และลีลาในการแสดงเป็นอย่างมาก

กระบวนท่านิลพัททรนหมุมน และกระบวนท่านิลพัททรบชกัษย์ เป็นการรำตามกระบวนท่าที่กำหนดไว้ แต่ละท่านั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนท่าต่างๆตามแบบแผนในการแสดงทุกครั้ง ท่ารบนิลพัททรนหมุมน และนิลพัททรบชกัษย์ เป็นกระบวนท่ารำที่ประกอบด้วยท่ารำที่เป็นแม่ท่าถึง และท่ารำพิเศษ ท่ารำที่เป็นแม่ท่าถึงได้แก่ ท่าเก็บ ท่าหย่อง ท่ายึดกระทบ ท่ากระ โดดยกเท้าขวา การเข้ารบนิลพัททรนหมุมน และคือออกได้แก่ ท่าตีบน๑,๒ ท่าตีละ การเข้ารบนิลพัททรบชกัษย์ และคือออกได้แก่ ท่าปิดอาวุธด้านขวา ท่าปิดอาวุธด้านซ้าย ท่านิลพัททรนหมุมน มีกระบวนท่ารำทั้งหมด ๖ ท่าได้แก่ ท่าจับ๑ ท่าหมุนตัวกระ โดดแทงด้านข้างแบบขึ้น ท่าก้าวเหยียบมือเงื้องะเบียงบน ท่าหมุนตัวกระ โดดแทงด้านข้างแบบนั่ง ท่าแทงกัศแขน และท่าเงื้องบน ท่ารบนิลพัททรบชกัษย์ มีกระบวนท่ารำทั้งหมด ๕ ท่าได้แก่ ท่าจับ๑ ท่าสามทิวัว ท่าหกกัศ ท่าขึ้นลอย๑ ท่าขึ้นลอย ๒

กระบวนท่ารำการออกกรวดตรวจผลของนิลพัท ท่ารำจัดอยู่ในลักษณะอาภักัปริยาของวานร ประเภทพญาลิง ใช้ท่านองเพลงกรววนอกเป็นเพลงดำเนินการแสดง สื่อความหมายของท่ารำประกอบกิริยาต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดทัพ ตัวละครนิลพัทมีความโดดเด่นและลีลาในเรื่องของการแสดงท่ารำ ประกอบจังหวะ โดยกระบวนท่ารำนั้น ใช้ท่ากระ โดดหนีบ้องแทนการยกเท้าหนีบ้อง แสดงท่ารำที่เข้มแข็งและความว่องไวในการออกท่าที่ประสานสอดคล้องกัน ท่ารำแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง คือกระบวนท่ารำตามแบบมาตรฐานและท่าพิเศษของนิลพัท คือกระบวนท่าจับแมลงวัน เป็นท่ารำที่สอดคล้องลีลาและอาภักัปริยาของลิง

กระบวนท่ารำของตัวละครนิลพัท เป็นการสะท้อนถึงองค์ความรู้ในการแสดงของอาจารย์หรือครูผู้ชำนาญการที่มีความรู้ความสามารถ อาจสอดคล้องความสามารถเฉพาะตัว ถิ่นที่คิดลีลาท่าทางต่างๆให้การแสดงมีความโดดเด่น เป็นที่ติดตาต่อใจของผู้ชมได้ ดังนั้น จึงสมควรส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้า เพื่อการอนุรักษ์ และเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาต่อไป

ภาควิชา..... นาฏศิลป์.....
สาขาวิชา.....นาฏศิลป์ไทย.....
ปีการศึกษา.....๒๕๕๓.....
ลายมือชื่อนิลิต.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5086621335 : MAJOR THAI DANCE

Keywords : KHON / NINLAPAT /

ALUMPOL SANGKAKETHEE : THE ACTING ROLE OF NINLAPAT IN KHON PERFORMANCE

ADVISOR : ASSISTANT PROFESSOR MALINEE ACHAYUTTAKARN, 257 pp.

The purpose of this thesis to study the role of Ninlapat in the Show on Ramayana. The study analyzed character of Ninlapat from role play of Ramayana by King Rama 1, and analyzed posture from Acharn Prasit Pinkaew during 1965 - 1983. The analysis is focused on the posture called "Jong Thanon", "the battle between Ninlapat and Hanuman", "the battle between Ninlapat and the giant", and "the ground inspection of Ninlapat".

The study states that the character of Ninlapat could be found in Ramayana, the royal writing of His Majesty the King Rama I, as black monkey. He has eight hands when he shows the strength, with garlands on his head. He has weapon called "Khan". His father is "Phra Karl", without reference to his mother, wife and children. His outstanding characters are courage, brave, honesty, humility, respect, and responsibility. He was ranked as "Phraya Apai Wong", Uparat of Muang Chompoo, after finishing the battle.

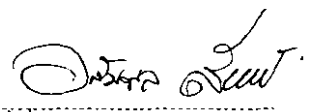
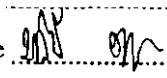
Ninlapat's choreography applies the skills of posture from monkey in Thai classic masked play, translation for dialogue and lyrics. The translation for dialogue and lyrics is the art that requires highly skilled of translation. The outstanding point of Ninlapat's postures in "Jong Thanon" is the way that the character's mood could be showed clearly, with harmonization between the postures and scripts. There might be the feeling of sad, mourn and also enrage in the same chapter. Therefore, Ninlapat is one of the most outstanding characters in the show, which requires high skills of dance.

The postures of "the battle between Ninlapat and Hanuman" and "the battle between Ninlapat and the giant" are the dance which already defined. Each posture is connected in pattern. The postures of "the battle between Ninlapat and Hanuman" and "the battle between Ninlapat and the giant" consist of main postures for monkey dancing and other special dancing. The main postures of monkey dancing are postures of keeping, walking on the heels, stretching effects, and lift right foot jumping. The attack and retraction of Ninlapat with Hanuman are Tha Tee Bon and Tha Tee Lor. The attack and retraction of Ninlapat with the giant are the brush away weapon from right and left. The 6 postures for the battle between Ninlapat and Hanuman are the posture of catching, turning around and pierce the side by standing, stepping on the hands to lift lunge and prevent from above, turning around and pierce the side by sitting, piercing and biting arm, and raising. The 5 postures for the battle between Ninlapat and the giant are the posture of catching 1, crossing all three time (Sam Tee Kwai), Hok Kud, Kuen Loy 1, and Kuen Loy 2.

The postures of "the ground inspection of Ninlapat" are manners of Phaya monkey. "Ground Nok" rhythm is applied to the performance to show the meaning of various embattle postures. The outstanding characteristics of Ninlapat are the style of rhythm dancing by jumping and clamp leg instead of lifting the foot and clamp leg, and the strength and adroitness of compatible dancing. The postures are divided in 2 periods, which are standard postures and special postures. The special posture for Ninlapat is the posture of catching the flies, which styles and manners of monkey are included in the dancing.

Choreography of Ninlapat reflects the performance knowledge of teachers and experts. They might insert personal skills, tactics, and styles to make the shows more outstanding in order to impress the audiences. Therefore, the education and research should be encouraged for the conservation and for the benefit of further study.

Department : Dance .....
Field of Study : Thai Dance .....
Academic Year : 2010 .....

Student's Signature .....
Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาในการให้คำแนะนำ ปรีกษาและตรวจแก้วิทยานิพนธ์ จากรองศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ผู้ถ่ายทอดวิชาไขนลึง และกรุณาให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการการแสดงบทบาทตัวนิลพัท และขอกราบขอบพระคุณคุณครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาไขนลึงที่ให้คำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องไขน และรามเกียรติ์ให้กับผู้วิจัยอาจารย์วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์ อีกทั้งท่านยังให้เกียรติควบคุมการบันทึกทำร้ายของตัวนิลพัทให้แก่ผู้วิจัยอีกด้วย พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มาลินี อาชายุทธการ อาจารย์ที่ปรีกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจแก้วิทยานิพนธ์ และให้กำลังใจมาตลอดการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยตลอดมา

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์หลายท่าน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล ความรู้ต่างๆแก่ผู้วิจัย ได้แก่ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก อาจารย์สราชัย ทรัพย์แสนดี อาจารย์ประสาธ ทองอร่าม อาจารย์สุรเดช เผ่าชังทอง

อนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความสะดวกอย่างยิ่งในการติดต่อ ค้นคว้าหาข้อมูล หนังสือ และเอกสารต่างๆ จากห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ และห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านมา ณ ที่นี้

และสุดท้ายนี้ ผู้วิจัยไม่อาจทำวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ หากขาดซึ่งกำลังใจที่ห่วงใย จากครอบครัวของข้าพเจ้า ซึ่งเอาใจใส่ ดูแล ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อ กิม เชื้อยะ แซ่โล้ว และคุณแม่ทุเรียน ถังมเศรษฐี และผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ นาฏยศิลป์ไทย รหัส ๕๐ ทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจและติดตามถามข่าวคราวอยู่เสมอ รวมทั้งพี่น้องๆชาวนาฏศิลป์ทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๕
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ ประวัติและความเป็นมาของนิลพัทและองค์ประกอบการแสดงบทบาทนิลพัท.....	๕
๒.๑ กำเนิดนิลพัท ลักษณะ รูปร่าง	๕
๒.๒ บทบาทของนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์.....	๑๒
๒.๒.๑ ในฐานะหลานท้าวชมพู่.....	๑๒
๒.๒.๒ ในฐานะทหารพระราม.....	๑๓
๒.๒.๓ ในฐานะทหารพระพรต.....	๑๖
๒.๒.๔ ข้อบกพร่องของนิลพัท.....	๒๖
๒.๒.๔.๑ มีความแค้น พยาบาทต่อหนุมาน.....	๒๖
๒.๒.๔.๒ ประมาทและขาดสติ.....	๒๗
๒.๒.๕ บรรดาศักดิ์.....	๒๘
๒.๒.๕.๑ เป็นนัดดาของท้าวชมพู่.....	๒๘
๒.๒.๕.๒ เป็นทหารของพระราม.....	๒๘
๒.๒.๕.๓ เป็นนายกองส่งเสบียง.....	๒๙
๒.๒.๕.๔ เป็นทหารของพระพรต.....	๒๙
๒.๒.๕.๕ เป็นพระยาอภัยพัทธ์พงศา.....	๓๐

๒.๓ บทละครที่ใช้ในการแสดง	๓๐
๒.๔ วงดนตรีประกอบการแสดง.....	๔๘
๒.๕ ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละคร.....	๔๕
บทสรุป.....	๕๑
บทที่ ๓ การดำเนินการวิจัย.....	๕๓
๓.๑ รูปแบบงานวิจัย.....	๕๓
๓.๒ ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย.....	๕๓
๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๔
๓.๔ การตรวจสอบข้อมูล.....	๕๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๕๖
บทที่ ๔ การวิเคราะห์กระบวนการ.....	๕๗
๔.๑ การศึกษาวิเคราะห์ กระบวนการทำรำตอนจองถนน.....	๕๗
๔.๑.๑ ตำแหน่งของตัวละครต่อการแสดง.....	๕๗
๔.๑.๑.๑ กระบวนการทำรำตอนจองถนน.....	๕๕
๔.๒ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการของนิลพัทและกระบวนการออกกราว ตรวจพล.....	๖๒
๔.๒.๑ กระบวนการรับนิลพัทรับหนุมาน.....	๖๓
๔.๒.๑.๑ กระบวนการทำท่ารับ.....	๖๓
๔.๒.๑.๒ กระบวนการทำเงือก่อนเข้ารับ.....	๖๓
๔.๒.๑.๓ กระบวนการทำนิลพัทรับหนุมาน.....	๖๓
๔.๒.๒ กระบวนการรับนิลพัทรับยักษ์.....	๖๕
๔.๒.๒.๑ กระบวนการทำท่ารับ.....	๖๖
๔.๒.๒.๒ กระบวนการทำเงือก่อนเข้ารับ.....	๖๖
๔.๒.๒.๓ กระบวนการทำนิลพัทรับยักษ์.....	๖๗
๔.๒.๓ กระบวนการออกกราวตรวจพลของนิลพัท.....	๖๘
๔.๓ สรุปบทที่ ๔	๗๑
บทที่ ๕ บทสรุปและเสนอแนะ.....	๗๖
๕.๑ สรุป.....	๗๖
๕.๒ เสนอแนะ.....	๘๒

รายการอ้างอิง.....	๘๓
ภาคผนวก.....	๘๔
ภาคผนวก ก.....	๘๕
ภาคผนวก ข.....	๕๓
ภาคผนวก ค.....	๑๓๖
ภาคผนวก ง.....	๒๐๑
ภาคผนวก จ.....	๒๑๖
ภาคผนวก ฉ.....	๒๔๕
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	๒๕๓

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. การเปรียบเทียบการใช้วัชระส่วนต่างๆในการแสดงการออกกราวตรวจพล.....	๖๕

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑. นิลพัท.....	๑๒
๒. หนุมานชนก้อนหินทิ้งลงให้นิลพัทรับ.....	๑๔
๓. สุครีพเข้ามาห้ามนิลพัทกับหนุมาน.....	๑๕
๔. นิลพัททอดกายตนเป็นสะพานให้กองทัพไปตีเมืองลงกา.....	๑๘
๕. นิลพัทอาสาไปเอาสรรพยาต่างๆแก้พิษหอกเมฆทัพบของสุริยะภพ.....	๒๐
๖. มารกระบิลออกขัดดาทัพบกนิลพัทฆ่าตาย.....	๒๑
๗. ท้าวไวยตาลไปรบ นิลพัทและอสูรผัดออกไปคักรอกกลางป่าและฆ่าท้าวไวยตาลตาย.....	๒๓
๘. วงปีพาทย์ที่ใช้สำหรับการแสดงโขน.....	๔๘
๙. ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครนิลพัท.....	๕๐
๑๐. ตีบท - ข้าแต่พระราชบิดาผู้ทรงยศ.....	๕๕
๑๑. ตีบท - นี้อะไร.....	๕๕
๑๒. ตีบท - มาน้อมประณต.....	๕๖
๑๓. ตีบท - แก่มนุษย์.....	๕๖
๑๔. ตีบท - คูศิตลิ่ง.....	๕๗
๑๕. ตีบท - มิ่งมกุฏ.....	๕๗
๑๖. ตีบท - เมืองชมพู่.....	๕๘
๑๗. ตีบท - ลูกพระกาฬ.....	๕๘
๑๘. ตีบท - แข็งประจักษ์.....	๕๕
๑๙. ตีบท - กำบิดา.....	๕๕
๒๐. ตีบท - ให้ตกใจ.....	๑๐๐
๒๑. ตีบท - เพียงว่าจะม้วยมรณ.....	๑๐๐
๒๒. ทำเดินลิ่ง - (ไม่มีบทเจรจา).....	๑๐๑
๒๓. ตีบท - ค่อยกราบก้มประนมกรน้อมเคารพ.....	๑๐๑
๒๔. ตีบท - พอแลพบไอ้ลิงขาว.....	๑๐๒
๒๕. ตีบท - ยั่งร้าวจิต.....	๑๐๒
๒๖. ตีบท - คิดจะใคร่ประลองฤทธิ์.....	๑๐๓
๒๗. ตีบท - แล่นเข้ารบ.....	๑๐๓
๒๘. ตีบท - แต่หน้าที่นั่ง.....	๑๐๔
๒๙. ตีบท - ต้องยังสงบ.....	๑๐๔

ภาพที่	หน้า
๓๐. ตีบท - ชบวันทา.....	๑๐๕
๓๑. ตีบท - ด้วยเกรงเดช.....	๑๐๕
๓๒. ตีบท - องค์พระจักรารามาวตาร.....	๑๐๖
๓๓. ตีบท - ฝ่ายนิลพัทผู้โมหันธ์.....	๑๐๗
๓๔. ตีบท - นั้นมีจิตคิดอาฆาต.....	๑๐๗
๓๕. ตีบท - หวังประลองฤทธิ์คิดวิวาท.....	๑๐๘
๓๖. ตีบท - กับหนุมาน.....	๑๐๘
๓๗. ตีบท - จึงกล่าวว่า.....	๑๐๙
๓๘. ตีบท - ข้าขอ.....	๑๐๙
๓๙. ตีบท - พาโยธาหาญ.....	๑๑๐
๔๐. ตีบท - ล่วงหน้าก่อน.....	๑๑๐
๔๑. ตีบท - เมื่อจรดลไปชนสิงขร.....	๑๑๑
๔๒. ตีบท - กลับคืนมา.....	๑๑๑
๔๓. ตีบท - แล้วจึงให้ฝ่ายหนุมาน.....	๑๑๒
๔๔. ตีบท - คุมโยธา.....	๑๑๒
๔๕. ตีบท - เร่งกลาไกล.....	๑๑๓
๔๖. ตีบท - นิลพัท.....	๑๑๓
๔๗. ตีบท - สมฤทัยที่มุ่งหมาย.....	๑๑๔
๔๘. ตีบท - กำกับสั่ง.....	๑๑๔
๔๙. ตีบท - พลนิกายฝ่ายชมพู.....	๑๑๕
๕๐. ตีบท - ให้รีบร้อนจรเข้าสู่.....	๑๑๕
๕๑. ตีบท - แนวคีรี.....	๑๑๖
๕๒. ตีบท - กระบวนทำบัดนั้น ๑.....	๑๑๗
๕๓. ตีบท - กระบวนทำบัดนั้น ๒.....	๑๑๘
๕๔. ตีบท - นิลพัท.....	๑๑๘
๕๕. ตีบท - ลูกพระกาฬ.....	๑๑๙
๕๖. ตีบท - ชาลุชัยคีรี.....	๑๑๙
๕๗. ตีบท - คิดแค้น.....	๑๒๐
๕๘. ตีบท - หนุมาน.....	๑๒๐
๕๙. ตีบท - คาลฤดี.....	๑๒๑
๖๐. ตีบท - อ้ายนี้.....	๑๒๑

ภาพที่	หน้า
๖๑. ตีบท - องอาจ.....	๑๒๒
๖๒. ตีบท - อหังการ.....	๑๒๒
๖๓. ตีบท - มันทา.....	๑๒๓
๖๔. ตีบท - หยาบหยาม.....	๑๒๓
๖๕. ตีบท - ไม่เกรงפקตร์.....	๑๒๔
๖๖. ตีบท - อายนัก.....	๑๒๔
๖๗. ตีบท - ไม่รู้.....	๑๒๕
๖๘. ตีบท - ที่ไว้หน้า.....	๑๒๕
๖๙. ตีบท - วันนี้.....	๑๒๖
๗๐. ตีบท - จะลอง.....	๑๒๖
๗๑. ตีบท - สักดา.....	๑๒๗
๗๒. ตีบท - อวดกล้า จะได้.....	๑๒๗
๗๓. ตีบท - เห็นกัน.....	๑๒๘
๗๔. ตีบท - นิลพัท.....	๑๒๘
๗๕. ตีบท - ผู้โหมหันต์.....	๑๒๙
๗๖. ตีบท - จึงแกลงเล่าเหล่าพลไพร่.....	๑๒๙
๗๗. ตีบท - ว่าวันนี้.....	๑๓๐
๗๘. ตีบท - จะได้แก่กัน.....	๑๓๐
๗๙. ตีบท - วานรไพร่ฝ่ายจิตจีน.....	๑๓๑
๘๐. ตีบท - จงช่วยกัน.....	๑๓๑
๘๑. ตีบท - ขนก้อนหิน.....	๑๓๒
๘๒. ตีบท - จากถื่นนี้.....	๑๓๒
๘๓. ตีบท - นำไปสู่ที่ฝั่งมหาสาคร.....	๑๓๓
๘๔. ตีบท - หนุมาน.....	๑๓๔
๘๕. ตีบท - ทำอย่ามัวพาที.....	๑๓๔
๘๖. ตีบท - เรานี้.....	๑๓๕
๘๗. ตีบท - แสนหนัก น้กหนา.....	๑๓๕
๘๘. ตีบท - ไหนเขาว่า.....	๑๓๖
๘๙. ตีบท - กล้าแก่น แสนสักดา.....	๑๓๖
๙๐. ตีบท - แม้นไม่มี.....	๑๓๗
๙๑. ตีบท - ฤทธา.....	๑๓๗

ภาพที่	หน้า
๕๒. ตีบท - ก็น่าอาย.....	๑๓๘
๕๓. ตีบท - สะเฮี้ย เหวยลูกพระพาย.....	๑๓๙
๕๔. ตีบท - อ้ายหนุมาน.....	๑๓๙
๕๕. ตีบท - เอ็งขนก้อนหินมาเกิน.....	๑๔๐
๕๖. ตีบท - การมองดู.....	๑๔๐
๕๗. ตีบท - ดังภูเขา.....	๑๔๑
๕๘. ตีบท - ขอให้เจ้า.....	๑๔๑
๕๙. ตีบท - โยนลงมา.....	๑๔๒
๑๐๐. ตีบท - คราละสองก้อน.....	๑๔๒
๑๐๑. ตีบท - เรา.....	๑๔๓
๑๐๒. ตีบท - จะคอยรับเอาสิ่งขร.....	๑๔๓
๑๐๓. ตีบท - ไปถม.....	๑๔๔
๑๐๔. ตีบท - ทิ้ง.....	๑๔๔
๑๐๕. ตีบท - มามะไอ้หนุมาน.....	๑๔๕
๑๐๖. ตีบท - เมื่อมีงคิงคือก็ลองดู.....	๑๔๕
๑๐๗. ตีบท - อีกสิบเท่านี้.....	๑๔๖
๑๐๘. ตีบท - ตัวกูก็ไม่กลัว.....	๑๔๖
๑๐๙. ตีบท - เก็บสองมือไว้.....	๑๔๗
๑๑๐. ตีบท - กับตัว ไม่ต้องจับ.....	๑๔๗
๑๑๑. ตีบท - ไข่เพียงเท่า.....	๑๔๘
๑๑๒. ตีบท - เข้ารอรับ.....	๑๔๘
๑๑๓. ตีบท - ยืนหลับตา.....	๑๔๙
๑๑๔. ตีบท - ไม่จริง.....	๑๕๐
๑๑๕. ตีบท - พระเจ้าข้า.....	๑๕๐
๑๑๖. ตีบท - หนุมาน.....	๑๕๑
๑๑๗. ตีบท - โพนาดำข้าก่อน.....	๑๕๑
๑๑๘. ตีบท - ข้า.....	๑๕๒
๑๑๙. ตีบท - ขนศิลา.....	๑๕๒
๑๒๐. ตีบท - มาเพียง.....	๑๕๓
๑๒๑. ตีบท - ลี้ก้อน.....	๑๕๓
๑๒๒. ตีบท - มิได้เกินกำลัง.....	๑๕๔

ภาพที่	หน้า
๑๒๓. ตีบท - หนูมาน.....	๑๕๔
๑๒๔. ตีบท - แกล้งเหนียววัง.....	๑๕๕
๑๒๕. ตีบท - ถ่วงเวลา.....	๑๕๕
๑๒๖. ตีบท - ครึ่งหนูมาน.....	๑๕๖
๑๒๗. ตีบท - ไปขนมมา.....	๑๕๖
๑๒๘. ตีบท - มากเหลือหลาย.....	๑๕๗
๑๒๙. ตีบท - ผูกก้อนศิลา.....	๑๕๗
๑๓๐. ตีบท - มาทั้งกาย.....	๑๕๘
๑๓๑. ตีบท - โยนให้เข้า.....	๑๕๘
๑๓๒. ตีบท - มีอรับ.....	๑๕๙
๑๓๓. ตีบท - ไม้ไผ่.....	๑๕๙
๑๓๔. ตีบท - จึงต้องใส่บาตา.....	๑๖๐
๑๓๕. ตีบท - ช่วยผ่อนรับ.....	๑๖๐
๑๓๖. ตีบท - วาญบุตร.....	๑๖๑
๑๓๗. ตีบท - กลอกกลับ.....	๑๖๑
๑๓๘. ตีบท - กล่าวเยาะเย้ย.....	๑๖๒
๑๓๙. ตีบท - เรียกตัวเข้า.....	๑๖๒
๑๔๐. ตีบท - ว่าลูกเขลย.....	๑๖๓
๑๔๑. ตีบท - เอ่ยประจาน.....	๑๖๓
๑๔๒. ตีบท - เข้าโถมถีบเป็นอันธพาล.....	๑๖๔
๑๔๓. ตีบท - รุกรานเข้า.....	๑๖๔
๑๔๔. ตีบท - เป็นใครเลย.....	๑๖๕
๑๔๕. ตีบท - จะหนีหน้า.....	๑๖๕
๑๔๖. ตีบท - ถ้าเป็นชาย.....	๑๖๖
๑๔๗. ตีบท - ขอน้องสมเด็จพระนารายณ์.....	๑๖๖
๑๔๘. ตีบท - ทรงทราบคดี.....	๑๖๗
๑๔๙. ตีบท - โทษเข้า.....	๑๖๘
๑๕๐. ตีบท - ถึงสิ้นชีวิต.....	๑๖๘
๑๕๑. ตีบท - พระทรงฤทธิ.....	๑๖๙
๑๕๒. ตีบท - โปรดเกล้า เกศา.....	๑๖๙
๑๕๓. ตีบท - พระคุณ เป็นพัน.....	๑๗๐

ภาพที่	หน้า
๑๕๔. ตีบท - คณนา.....	๑๖๐
๑๕๕. ตีบท - ยี่งใหญ่ แผ่นฟ้า.....	๑๖๑
๑๕๖. ตีบท - ธาตรี.....	๑๖๑
๑๕๗. ตีบท - ต้องจำไป ไกลเบื้อง.....	๑๖๒
๑๕๘. ตีบท - บาทบงส์.....	๑๖๒
๑๕๙. ตีบท - มิได้.....	๑๖๓
๑๖๐. ตีบท - รณรงค์.....	๑๖๓
๑๖๑. ตีบท- ยักยี.....	๑๖๔
๑๖๒. ตีบท - บุญตัว ข้าน้อย น้อยเท่านี้.....	๑๖๔
๑๖๓. ตีบท - ขอรับใช้ บาทฐิติ.....	๑๖๕
๑๖๔. บทพากย์ - จนวันตาย.....	๑๖๕
๑๖๕. ทำทำรบ “ทำเรียก”.....	๑๖๖
๑๖๖. ทำทำรบ “ทำเรา”.....	๑๖๖
๑๖๗. ทำทำรบ “ทำมา”.....	๑๖๗
๑๖๘. ทำทำรบ “ทำเจ้า”.....	๑๖๗
๑๖๙. ทำทำรบ “ทำตาย”.....	๑๖๙
๑๗๐. ทำฟัง.....	๑๖๙
๑๗๑. ทำปฏิเสธ ๑.....	๑๗๐
๑๗๒. ทำปฏิเสธ ๒.....	๑๗๐
๑๗๓. ทำเก็บ หรือชอยเท้า.....	๑๗๑
๑๗๔. ทำยกเท้าวาจขึ้นหนีบน้อง.....	๑๗๒
๑๗๕. ทำยี่ดกระทบ, เงือขวา.....	๑๗๒
๑๗๖. ทำเลาะเลาะ.....	๑๗๓
๑๗๗. ทำยี่ดกระทบ, หย่องซ้าย.....	๑๗๓
๑๗๘. ทำกระโดดขยับ, ทำเก็บเข้ารบ.....	๑๗๔
๑๗๙. ทำตีบน ๑, ๒.....	๑๗๕
๑๘๐. ทำจีบคว้า.....	๑๗๖
๑๘๑. ทำยี่ดกระทบจับอาวุธ.....	๑๗๖
๑๘๒. ทำนิลพัทเหยียบ.....	๑๗๗
๑๘๓. ทำหุมนานเหยียบ.....	๑๗๗
๑๘๔. ทำตีออก ๑, ๒.....	๑๗๙

ภาพที่	หน้า
๑๘๕. ทำหมุนตัวกระโดดทางด้านข้างทางขวา.....	๑๕๑
๑๘๖. ทำกระโดดทางด้านข้างทางซ้าย.....	๑๕๑
๑๘๗. ทำหมุนวน ๑ รอบ.....	๑๕๒
๑๘๘. ทำกระโดดแทงซ้ายแบบขึ้นครั้งที่๒.....	๑๕๓
๑๘๙. ทำกระโดดแทงขวาแบบขึ้นครั้งที่๒.....	๑๕๓
๑๙๐. ทำก้าวไขว้ นิลพัทเหยียบ.....	๑๕๔
๑๙๑. ทำป้องเงื่อเหยียบ หนุมานเหยียบ.....	๑๕๔
๑๙๒. ทำหมุนตัวกระโดดทางด้านข้างทางขวา แบบนั่งด้านขวา.....	๑๕๕
๑๙๓. ทำหมุนตัวกระโดดทางด้านข้างทางซ้าย แบบนั่งด้านซ้าย.....	๑๕๖
๑๙๔. ทำเงื่อแทง.....	๑๕๗
๑๙๕. ทำแทง, กระโดดแทงกัดแขนขวา.....	๑๕๘
๑๙๖. ทำยึดขุบ,หมุนตัวกระโดดกัดแขนซ้าย.....	๑๕๘
๑๙๗. ทำจีบคว่า.....	๑๕๙
๑๙๘. ยึดกระทบบจับแขนมือขวาเงื่อบน.....	๑๕๙
๑๙๙. ยึดขุบ ,วน ๑ รอบ, (อาวุธมือขวาเงื่อ)	๒๐๐
๒๐๐. ทำฟิง.....	๒๐๒
๒๐๑. ทำปฎิเสธ ๑.....	๒๐๒
๒๐๒. ทำปฎิเสธ ๒.....	๒๐๓
๒๐๓. ทำทำรบ “ทำเรียก”	๒๐๓
๒๐๔. ทำทำรบ “ทำเรา”	๒๐๔
๒๐๕. ทำทำรบ “ทำฆ่า”.....	๒๐๔
๒๐๖. ทำทำรบ “ทำเจ้า”.....	๒๐๕
๒๐๗. ทำทำรบ “ทำตาย”	๒๐๕
๒๐๘. ทำเก็บหน้าอัด.....	๒๐๖
๒๐๙. ยึดกระทบบ เงื่อมือ.....	๒๐๖
๒๑๐. เลาะเลาะ ยึดกระทบบ หย่องซ้าย.....	๒๐๗
๒๑๑. กระโดดขยับ.....	๒๐๘
๒๑๒. เก็บเข้ารบ.....	๒๐๘
๒๑๓. ทำปัดอาวุธ.....	๒๐๙
๒๑๔. ทำจีบคว่า.....	๒๐๙
๒๑๕. ทำ จับหนึ่ง.....	๒๑๐

ภาพที่	หน้า
๒๑๖. ทำ จับหนึ่งยักษ์เหยียบ.....	๒๑๐
๒๑๗. ทำ จับหนึ่ง เหยียบยักษ์.....	๒๑๑
๒๑๘. ทำ คี้ออก.....	๒๑๑
๒๑๙. ทำที่ ๒ สามที่ไขว้.....	๒๑๒
๒๒๐. ทำ จับสอง ยักษ์เหยียบ.....	๒๑๒
๒๒๑. ทำ จับสอง เหยียบยักษ์.....	๒๑๓
๒๒๒. ทำจับสาม หกกัศ.....	๒๑๓
๒๒๓. ทำขึ้นลอย ๑.....	๒๑๔
๒๒๔. ทำขึ้นลอย ๒.....	๒๑๕
๒๒๕. ทำแหวก.....	๒๑๖
๒๒๖. ทำแหวก (ยึดกระทบ)	๒๑๖
๒๒๗. ทำแหวก (หย่องซ้าย)	๒๑๘
๒๒๘. ทำแหวก (หย่องซ้าย)	๒๑๘
๒๒๙. ทำกระ โดคเก็บ.....	๒๑๙
๒๓๐. ทำยึดกระทบ.....	๒๒๐
๒๓๑. ทำหย่องขวา.....	๒๒๑
๒๓๒. ทำเหลียวขวา.....	๒๒๑
๒๓๓. ทำเลาะเลาะ.....	๒๒๒
๒๓๔. ทำยึดกระทบ.....	๒๒๒
๒๓๕. ทำหย่องซ้าย.....	๒๒๓
๒๓๖. ทำเหลียวซ้าย.....	๒๒๓
๒๓๗. ทำลงวงหน้าอัด.....	๒๒๔
๒๓๘. ทำกระทืบพื้นคว่ำมือ.....	๒๒๔
๒๓๙. ทำกระชากเท้าขวา ยกเท้าซ้ายหนีบน้อง.....	๒๒๕
๒๔๐. ทำยึดกระทบเงื่อพระขรรค์.....	๒๒๕
๒๔๑. ทำเงื่อพระขรรค์หย่องหน้าเสี้ยวซ้าย.....	๒๒๖
๒๔๒. ทำเก็บเงื่อพระขรรค์.....	๒๒๖
๒๔๓. ทำกระ โดคเกา.....	๒๒๖
๒๔๔. ทำตีลังกา.....	๒๒๘
๒๔๕. ทำหย่องหน้าเสี้ยวซ้าย.....	๒๒๘
๒๔๖. ทำใช้ตัวทำ ๕.....	๒๒๙

ภาพที่	หน้า
๒๔๗. ทำขึ้นหย่องหน้าเสี้ยวขวา.....	๒๓๐
๒๔๘. ทำเหลียว.....	๒๓๐
๒๔๙. ทำเกาศีรษะ.....	๒๓๑
๒๕๐. ทำขึ้นหย่องหน้าเสี้ยวขวา.....	๒๓๑
๒๕๑. ทำเหลียว.....	๒๓๒
๒๕๒. ทำลวงงหน้าเสี้ยว.....	๒๓๒
๒๕๓. ทำกระทืบกลับ.....	๒๓๓
๒๕๔. ทำเก็บหน้าเสี้ยว.....	๒๓๔
๒๕๕. ทำยกเท้าขวาหนีบน้อง.....	๒๓๔
๒๕๖. ทำยึดกระทบ.....	๒๓๕
๒๕๗. ทำหย่องขวาป้องมือ.....	๒๓๕
๒๕๘. ทำพลิกขา.....	๒๓๖
๒๕๙. ทำขึ้นหย่อง หน้าเสี้ยวขวาเงื่อมือ.....	๒๓๖
๒๖๐. ทำเหลียว.....	๒๓๗
๒๖๑. ทำยึดยุบ เก็บหน้าเสี้ยว.....	๒๓๗
๒๖๒. ทำลวงงหน้าเสี้ยว.....	๒๓๘
๒๖๓. ทำกระทืบกลับจับแมลงวัน.....	๒๓๙
๒๖๔. ทำจับแมลงวัน.....	๒๔๐
๒๖๕. ทำกลับตัวจับแมลงวันจากขวาไปซ้าย.....	๒๔๑
๒๖๖. ทำกลับตัวจับแมลงวันจากซ้ายไปขวา.....	๒๔๒
๒๖๗. ทำกระโดดตบแมลงวัน.....	๒๔๔
๒๖๘. ทำเท้าฉาก.....	๒๔๔
๒๖๙. ทำยึดกระทบเท้าฉาก.....	๒๔๕
๒๗๐. ทำขยับตัว ๘ จังหวะ.....	๒๔๕
๒๗๑. ทำกระโดดเกา.....	๒๔๖
๒๗๒. ทำคว่ำหลัง.....	๒๔๗
๒๗๓. ทำชู.....	๒๔๗
๒๗๔. ทำกระโดดเข้าฉาก.....	๒๔๘
๒๗๕. แม่ทำลิงทำที่หนึ่ง.....	๒๕๐
๒๗๖. แม่ทำลิงทำที่สอง.....	๒๕๑
๒๗๗. แม่ทำลิงทำที่สาม.....	๒๕๒

๒๗๘. แม่ทำลึงทำที่สี่.....	๒๕๓
๒๗๙. แม่ทำลึงทำที่ห้า.....	๒๕๔
๒๘๐. แม่ทำลึงทำที่หก.....	๒๕๕
๒๘๑. แม่ทำลึงทำที่เจ็ด.....	๒๕๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑. แสดงตำแหน่งการจัดขบวนแถวของตัวละครพระรามออกกราวตรวจพล.....	๖๐
๒. แสดงตำแหน่งที่นั่งของตัวละครพระรามประชุมพลหรือการนั่งเมืองพลับพลา.....	๖๑
๓. แสดงตำแหน่งทางเข้าเวที ทางออกเวทีและทิสบนเวที.....	๕๔
๔. แสดงตำแหน่งของตัวละคร นิลพัทสะกดรอยตามหาท้าวมหาชมพู	๕๔
๕. แสดงตำแหน่งของตัวละคร.....	๑๐๖
๖. แสดงตำแหน่งตัวละครตอนนิลพัทคุมกองทัพเมืองชมพูมาสมทบเพื่อจองถนน.....	๑๑๖
๗. แสดงตำแหน่งตัวละครตอนนิลพัทนำก้อนหินมาสมทบจองถนนกับหนุมาน.....	๑๓๓
๘. แสดงตำแหน่งตัวละคร หนุมาน นำกองทัพมาสมทบจองถนนให้นิลพัท.....	๑๓๘
๙. แสดงตำแหน่งตัวละคร พระรามตัดสินคดี.....	๑๖๗
๑๐. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าเข้ารบ.....	๑๘๑
๑๑. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าเก็บเข้ารบ.....	๑๘๔
๑๒. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าจับ ๑.....	๑๘๖
๑๓. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าตีออก ๑.....	๑๘๕
๑๔. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าตีออก ๒.....	๑๕๐
๑๕. แสดงตำแหน่งของตัวละครการเก็บเป็นวงกลม.....	๑๕๒
๑๖. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่ารบสามที่ไขว้.....	๑๕๕
๑๗. แสดงตำแหน่งของตัวละครกระบวนท่าก้าวเหยียบ.....	๑๕๗
๑๘. แสดงตำแหน่งตัวละคร นิลพัทออกท่าแหวกจากทางเข้าเวทีมาตรงกลางเวที.....	๒๒๐
๑๙. แสดงตำแหน่งตัวละคร นิลพัทออกกระบวนท่าเก็บถอยหลัง.....	๒๒๗
๒๐. แสดงตำแหน่งตัวละคร ลงวงหน้าเสี้ยว.....	๒๓๓
๒๑. แสดงตำแหน่งตัวละครนิลพัทออกกระบวนท่าเก็บถอยหลัง.....	๒๓๘
๒๒. แสดงตำแหน่งตัวละคร นิลพัทออกกระบวนท่ากระที่บกลับจับแมลงวัน.....	๒๔๐
๒๓. แสดงตำแหน่งตัวละครนิลพัทออกกระบวนท่าจับแมลง.....	๒๔๒
๒๔. แสดงตำแหน่งตัวละครนิลพัทออกกระบวนท่ากระที่บกลับจับแมลง ประตูทางเข้า.....	๒๔๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โขนเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยอย่างหนึ่งมาแต่โบราณ อันประกอบไปด้วยความงามของเครื่องแต่งกาย ความไพเราะของดนตรี บทร้อง และความวิจิตรตระการตาแห่งการสร้างสรรค์ท่ารำนอกจากนี้ โขนถือเป็นต้นแบบของบรรดานาฏกรรมไทยชนิดอื่นๆ เพราะการแสดงโขนนั้นมีระเบียบแบบแผนที่รักษากันไว้เป็นแบบฉบับสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

เรื่องที่นิยมแสดงโขนคือเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจาก “รามายณะ” ของอินเดีย จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ดินแดนทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการติดต่อกับชาวอินเดียราวพุทธศตวรรษที่ ๗ - ๘ โดยการค้าขาย และการแพร่อารยธรรม รามายณะ เริ่มเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อใดไม่มีหลักปรากฏแน่ชัด แต่เข้าใจว่าพ่อค้าชาวอินเดียนคงเป็นผู้นำมาเผยแพร่ แต่แรกคงเป็นรูปแบบของการถ่ายทอดทางมุขปาฐะ คือเป็นการเล่า “นิทานเรื่องพระราม” และต่อมาได้มีการแต่งเติมลงเป็นวรรณกรรมของไทย ซึ่งแหล่งที่มาของรามเกียรติ์พอสรุปได้ดังนี้^๑

๑. นิทานเรื่องพระราม
๒. รามายณะของวาลมิกิ
๓. รามายณะของอินเดียตอนใต้
๔. หนุมานนาฏกะ
๕. หิเกยัตศรีราม
๖. วิษณุปุราณะ
๗. รามายณะสันสกฤต

สำหรับเรื่องรามเกียรติ์ ของไทยนั้น โดยหลักฐานทางวรรณคดีเชื่อว่า มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้เล่นละคร จึงมิได้ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่นำมาแสดงละครเท่านั้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระ

---

^๑ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาคาร, ๒๕๐), หน้า ๓.

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ โดยดัดแปลงจากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพื่อใช้ในการเล่นโขน ซึ่งมีอยู่เพียงบางตอนที่คัดลอกไว้เท่านั้น เช่น ตอนนางลอย ตอนหักคอช้างเอราวัณ ตอนตีดาลุไฟ เป็นต้น รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื้อเรื่องและสำนวนกลอน ในเรื่องรามเกียรติ์มีความไพเราะ มีคติสอนและแง่คิดในด้านต่าง ๆ อยู่เป็นอันมาก สอดแทรกเอาไว้ตลอดทั้งเรื่อง ตามหลักนิยมของอินเดียในเนื้อเรื่อง และหลักนิยมของไทยในสำนวนกลอน

เรื่องรามเกียรติ์ เป็นปางหนึ่งในสิบปางของการอวตารมาปราบยุคเข็ญของพระนารายณ์ ที่มีชื่อว่า รามาวตาร เป็นเรื่องราวการทำสงครามระหว่างพระนารายณ์ ผู้อวตารลงมาเป็นพระราม กษัตริย์ธรรมิกษัตริย์ครองเมืองโยชยา ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือทศกัณฐ์ หรือนนทกเจ้ากรุงลงกา ผู้ที่ทำให้พระนารายณ์ต้องสาบานตนจะอวตารลงมาปราบยักษ์ร้าย โดยมีเหล่าวานรทั้งเมืองจิดจันและเมืองชมพู เป็นทหารคอยช่วยรบและเป็นกำลังสำคัญในการอวตารครั้งนี้

วานรที่ปรากฏอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์สามารถแบ่งออกเป็นลำดับต่างได้ ๕ ประเภทดังนี้คือ

๑. พญาวานร เป็นเหล่าทหารที่มีบรรดาศักดิ์จัดอยู่จำพวกลิงพญาได้แก่ ท้าวมหาชมพู พญาพาลี สุกรีพ หนุมาน ชามภูวราช ชมพูพาน องคต นิลนนท์ มัจฉานุ อสุรผัด และนิลพัท
๒. สิบแปดมงกุฎ หมายถึง เสนาวานร ๑๘ ตัวกำเนิดมาจากเทพดาที่ร่วมจุติมาเกิดเป็นบริวารทหารของพระราม
๓. เตียวเพชร เป็นพลทหารที่มียศ รองลงมาจากสิบแปดมงกุฎ มีลักษณะเครื่องแต่งกายต่างจากสิบแปดมงกุฎที่ศีรษะ (ปัจจุบันไม่ปรากฏ)
๔. จังเกียง ไม่ปรากฏเครื่องแต่งกายแต่จัดอยู่ในทหารของพระราม (ปัจจุบันไม่ปรากฏ)
๕. เชนลิง เป็นทหารชั้นไพร่พล

“นิลพัท” ปรากฏอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ของไทย จัดอยู่จำพวก “พญาวานร” บทบาทของนิลพัท ในการแสดงโขนนั้น ผู้วิจัยพบว่าปรากฏอยู่ใน ตอนจองถนนครั้งเมื่อศึกทศกัณฐ์ และสงครามครั้งหลังในศึกจักรวรรดิ โดยเนื้อเรื่องรามเกียรติ์ได้กล่าวถึง นิลพัท บุตรพระกาล วานรสีน้ำรัก (หรือสีด้า) พระอิสวรประทานให้แก่ท้าวมหาชมพู ซึ่งท้าวมหาชมพู เป็นกษัตริย์ครองเมืองชมพู เป็นสหายกับพญาอากาศ (พาลี) ท้าวมหาชมพูมีเมียชื่อนางแก้วอุดร แต่ทั้งคู่ไม่มีโอรส พระอิสวรจึงให้นิลพัทช่วยกิจการในเมืองชมพู

เมื่อครั้งที่พระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระราม ออกตามหานางสีดา และได้พบกับหนุมาน พระรามประชุมพลที่เขา คันชฆาตน์ สุกรีพ ได้ถวายพลกองทัพเมืองจิดจันแก่พระราม และได้ทูลบอกพระรามว่ายังมีเมืองชมพูอีกเมืองหนึ่ง พระรามจึงให้สุกรีพและหนุมาน อัญเชิญสารไปท้าวมหาชมพูไม่เชื่อว่าพระนารายณ์จะอวตารลงมาเป็นพระราม หนุมานจึงอาสาช่วยทนต์ให้ท้าวมหาชมพู

มหาชมพูสลับ แล้วยกท้าวมหาชมพูนำมาถวายพระรามทั้งแท่นบรรทม นิลพัททราบท้าวมหาชมพูหายไ้ ก็ออกติดตามมาจนถึงพลับพลาพระราม นิลพัทแปลงกายเป็นแมลงเต่าทองเกาะบนบ่าท้าวมหาชมพู เมื่อนิลพัทได้ทราบความจริง ท้าวมหาชมพูจึงนำนิลพัทถวายตัวกับพระราม และให้นิลพัทเป็นผู้คุมพลวานรเมืองชมพู ยกกองทัพเข้าสมทบกับทัพเมืองขีดจีน เพื่อยกไปยังเมืองลงกา กระทำศึกสงครามกับทศกัณฐ์ ครั้นเมื่อพระรามได้ยกพลมายังฝั่งมหาสมุทร ก็ให้สุกรีพองถนนข้ามไปลงกา สุกรีพได้ให้พลวานรทั้ง ๒ นคร โดยให้นิลพัทคุมวานรเมืองชมพู ๒๗ สมุทรไท ส่วนหนุมาน คุมวานรเมืองขีดจีน ๕๐ สมุทรไท ให้สลัดกันชน สลัดกันรับก้อนศิลาทิ้งลงในมหาสมุทร นิลพัทซึ่งมีความแค้นและผูกพยาบาทกับหนุมาน เนื่องจากตอนที่หนุมานลักตัวท้าวมหาชมพูมาถวายพระราม เป็นการหักหน้าหยามศักดิ์ศรีกัน จึงได้เกิดการทะเลาะวิวาทต่อสู้กันขนานใหญ่ระหว่างนิลพัทกับหนุมาน เรื่องได้ทราบถึงพระราม พระรามทรงกริ้วมาก และได้ให้พญาสุกรีพเป็นผู้ตัดสินคดี พระรามจึงลงโทษให้นิลพัทกลับไปรักษาเมืองขีดจีน มีหน้าที่คอยส่งเสบียงอาหารให้กองทัพเดือนละครั้ง และให้หนุมานถมนนินให้เสร็จภายในเจ็ดวัน

เมื่อพระรามได้สังหารทศกัณฐ์ และเชิญนางสีดากลับเมืองอโยธยา เกิดศึกลงกาครั้งหลังขึ้น ท้าวจักรวรรดิจับพิเภกจำตรู ให้ไพนาสุริยวงศ์ครองลงกา ขนานนามว่าท้าวทศพิน พระรามให้พระพรตพระสัตรุดเป็นผู้ไปปราบเข็ญ นิลพัทจึงทูลขออาสา ได้นิมิตตัวเป็นถนนให้กองทัพข้ามไปได้ทั้งหมด และเข้าสู่รบกับยักษ์จนได้รับชัยชนะหลายครั้ง เมื่อเสร็จศึกมะลิวันแล้วนิลพัทจึงได้รับบรรดาศักดิ์เป็นพญาอภัยพัทธ์พงศา ตำแหน่งอุปราชกรุงชมพู ในการต่อมา

ในการแสดงบทบาทนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์นี้ เมื่อมองจากเนื้อเรื่อง จะเห็นได้ว่า ความสำคัญของนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์มีสิ่งที่น่าสนใจและน่าศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการแสดงอารมณ์ของตัวละคร เพราะตัวนิลพัทเป็นตัวละครที่มีความโดดเด่นในการแสดงอารมณ์ อย่างในตอน ที่พระรามลงโทษให้นิลพัทกลับไปดูแลเมืองขีดจีน และเป็นเพียงนายกองคอยส่งเสบียงให้กองทัพเท่านั้น ในการแสดงตอนนี้ผู้แสดงจะต้องถ่ายทอดความรู้สึกของตัวละครออกมาให้ผู้ชมเข้าใจ จนเกิดความรู้สึกสงสารในตัวนิลพัท ในบทบาทของนิลพัท นอกจากเรื่องของ การแสดงทางด้านอารมณ์ที่เป็นตัวละครที่เป็นเจ้าบทบาทแล้ว ยังมีกระบวนการที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ กระบวนท่า รบลิ้งรบลิ้ง หรือ นิลพัทรบหนุมาน ปัจจุบันท่ารบบระหว่างนิลพัทรบหนุมานที่แสดงนั้น ได้ตัดทอนให้สั้นลง ด้วยปัจจัยของอายุของผู้แสดงที่แสดงอยู่นั้นอายุมากขึ้น ทำให้เวลาแสดงแบบเต็มไม่ไหว หรือนักแสดงที่เป็นวัยรุ่น หรือนักแสดงรุ่นใหม่ที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดท่าที่เป็นรูปแบบเต็ม ทำให้รูปแบบเต็มไม่ได้นำกลับมาแสดง กระบวนท่าที่มีอยู่แต่เดิมนั้นได้ล้มหายไป สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือกระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท ในศึกครั้งหลังนิลพัทอาสาออกสู้รบกับพวกยักษ์ ในการแสดงต้องมีการออกกราวตรวจพล นิลพัทก็มีกระบวนท่าการออกกราวตรวจพลเช่นกัน ซึ่งครูอาจารย์ในอดีตท่านได้ประดิษฐ์ทำไว้เพื่อใช้สำหรับการแสดง โดยการ

ถ่ายทอนั้นเป็นเพียงการถ่ายทอกระทำระหว่างครูกับศิษย์ที่จะใช้แสดงเท่านั้น ไม่ได้มีการจดบันทึกทำรำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นหลักฐาน ทำให้ทำรำที่มีอยู่เดิมนั้นหายสาบสูญไป

การศึกษายทบาทการแสดงของตัวนิลพัท ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการแสดงของผู้ที่มีความสามารถ และประสบการณ์ในการแสดงเป็นตัวนิลพัท ที่ได้รับการถ่ายทอทำรำจากครูกรี วรสระริน ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในทางศิลปะวิทยา สาขานาฏศิลป์โขน โดยเฉพาะฝ่ายลิง ทำรำในบทนิลพัทของครูกรี วรสระริน ได้รับการถ่ายทอมาจากครูผู้ทรงคุณวุฒิในอดีต ปัจจุบันทำรำได้ถูกถ่ายทอมาหลายรุ่นจนมาถึงครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกรมศิลปากร เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงบทบาทของตัวลิงทุกบทบาท ครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว เป็นที่ยอมรับของนักแสดงทางด้านนาฏศิลป์โขน รวมทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านนาฏศิลป์โขนลิงในวิทยาลัยนาฏศิลป์ มากกว่า ๔๐ ปี นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ประเมินผลงานทางด้านนาฏศิลป์ของกรมศิลปากรมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานอีกด้วย

ดังนั้นการศึกษายทบาทและกระบวนทำรำของนิลพัท ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่จะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการแสดงตัวละครนิลพัท จากครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว เพื่อศึกษายทบาทการแสดงตัวนิลพัทตอนจองถนน กระบวนทำรำลิงรบลิง หรือ นิลพัทรบหนุมาน และการออกกราวตรวจพลของนิลพัท ซึ่งเป็นทำรำแบบอย่างของทำรำที่ครูบาอาจารย์ท่านได้ประดิษฐ์ทำไว้ อีกทั้งกระบวนทำรำของนิลพัทยังมีได้มีการบันทึกรวบรวมอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและกระบวนทำรำของนิลพัท ทั้งนี้เพื่อมิให้ศิลปะของชาติสูญหายไป และเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษานาฏศิลป์ของไทยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมา บทบาท และหน้าที่ของนิลพัท

๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การแสดง บทบาท กระบวนทำรำในตอนจองถนน กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน กระบวนทำนิลพัทรบยักษ์ และกระบวนทำกราวตรวจพลของนิลพัทในการจัดทัพ

๓. ขอบเขตของการวิจัย

ครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการแสดงบทบาทนิลพัท ในการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ในกระบวนทำรำตอนจองถนน กระบวนทำรบนิลพัทรบหนุมาน กระบวนทำรบนิลพัทรบยักษ์ และการออกกราวตรวจพลของนิลพัท โดยศึกษากระบวนทำรำจากครูประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๒๖

๔. วิธีการดำเนินการวิจัย

๔.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับ โขนจากหอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดวิทยาลัย นาฏศิลป์ บทโขนเรื่องรามเกียรติ์ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม โดยมีรายนามเอกสารดังต่อไปนี้

- บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม ๑
- บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม ๒
- บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม ๔
- โขน นายชนิด อยู่โพธิ์
- สมณภิธานรามเกียรติ์ นาคะประทีป
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๕
- บทโขนของนายเสรี หวังในธรรม
- นิทรรศการหัวโขน กรมศิลปากร
- สิบแปดมงกุฎ นายสรราชย์ ทรัพย์แสนดี ปรินญาการศึกษาศาสตรบัณฑิต ภาควิชานาฏศิลป์และ ดุริยางค์ คณะนาฏศิลป์และดุริยางค์ วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา, ๒๕๒๘.

๔.๒ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านโขน มีรายนามดังนี้

- อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศิลปินแห่งชาติ ปี ๒๕๕๑
ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรมฯ
สอนนาฏศิลป์โขนลิง
ปัจจุบันอายุ ๖๕ ปี
- อาจารย์วีโรจน์ อยู่สวัสดิ์ ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรมฯ
ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ ๓ ระดับ ๘
สอนนาฏศิลป์โขนลิง
ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปี
- อาจารย์สรราชย์ ทรัพย์แสนดี ครูชำนาญการ วิทยาลัยนาฏศิลป์
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรมฯ
ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ ๓ ระดับ ๘

สอนนาฏศิลป์โขนลิง
 ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปี
 - อาจารย์ประสาท ทองอร่าม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปการแสดง
 สำนักการสังคีต กรมศิลปากร
 ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี

๔.๓ ฝึกปฏิบัติท่ารำจากครุประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

๔.๔ นำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง และวิเคราะห์เป็นงานวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาเป็นบทต่างๆ ได้

ดังนี้

บทที่ ๑ บทนำ

- ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- ๑.๓ ขอบเขตการวิจัย
- ๑.๔ วิธีดำเนินการวิจัย
- ๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ ๒ ประวัติและความเป็นมาของนิลพัทและองค์ประกอบการแสดงบทบาทนิลพัท

- ๒.๑ กำเนิดนิลพัท ลักษณะ รูปร่าง
- ๒.๒ บทบาทของนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์
  - ๒.๒.๑ ในฐานะหลานท้าวหมพพ
  - ๒.๒.๒ ในฐานะทหารพระราม
  - ๒.๒.๓ ในฐานะทหารพระพรต
  - ๒.๒.๔ ข้อบกพร่องของนิลพัท
    - ๒.๒.๔.๑ มีความแค้น พยาบาทต่อหนุมาน
    - ๒.๒.๔.๒ ประมาทและขาดสติ
  - ๒.๒.๕ บรรดาศักดิ์
    - ๒.๒.๕.๑ เป็นนั้ดดาของท้าวหมพพ
    - ๒.๒.๕.๒ เป็นทหารของพระราม
    - ๒.๒.๕.๓ เป็นนายกองส่งเสบียง
    - ๒.๒.๕.๔ เป็นทหารของพระพรต
    - ๒.๒.๕.๕ เป็นพระยาอภัยพัทธ์พงศา

- ๒.๓ บทละครที่ใช้ในการแสดง
- ๒.๔ วงดนตรีประกอบการแสดง
- ๒.๕ ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละคร
- ๒.๖ บทสรุป

บทที่ ๓ การดำเนินการวิจัย

- ๓.๑ รูปแบบงานวิจัย
- ๓.๒ ระยะเวลาดำเนินงานวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การตรวจข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ ๔ การวิเคราะห์กระบวนการทำรำ

- ๔.๑ การศึกษาวิเคราะห์ กระบวนทำรำตอนจองถนน
  - ๔.๑.๑ ตำแหน่งของตัวละครต่อการแสดง
  - ๔.๑.๑.๑ กระบวนทำรำตอนจองถนน
- ๔.๒ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการของนิลพัทและกระบวนทำออกกราวตรวจพล
  - ๔.๒.๑ กระบวนทำรบนิลพัทรบหนุมาน
    - ๔.๒.๑.๑ กระบวนทำทำรบ
    - ๔.๒.๑.๒ กระบวนทำเงือก่อนเข้ารบ
    - ๔.๒.๑.๓ กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน
  - ๔.๒.๒ กระบวนทำรบนิลพัทรบยักษ์
    - ๔.๒.๒.๑ กระบวนทำทำรบ
    - ๔.๒.๒.๒ กระบวนทำเงือก่อนเข้ารบ
    - ๔.๒.๒.๓ กระบวนทำนิลพัทรบยักษ์
- ๔.๒.๓ กระบวนทำกรออกกราวตรวจพล

๔.๓ สรุปบทที่ ๔

บทที่ ๕ บทสรุปและเสนอแนะ

- ๕.๑ สรุป
- ๕.๒ เสนอแนะ

๕. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๕.๑ รวบรวมองค์ความรู้ทำร่ำ จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาด้านนาฏศิลป์ จากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

๕.๒ เพื่อเป็นระบบข้อมูลและความรู้ทางวิชาการในบทบาทการแสดงของนิลพัทในตอนจออง ถนน กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน กระบวนท่านิลพัทรบยักษ์ และการออกกราวตรวจพลของ นิลพัท

๕.๓ เป็นการอนุรักษ์การแสดงนาฏศิลป์โบราณอันเป็นศิลปะประจำชาติไทย ให้คงเป็น เอกลักษณ์และปรากฏเป็นหลักฐานทางวิชาการ และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้านาฏศิลป์ โจนให้กับผู้ที่สนใจสืบไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติและความเป็นมาของนิลพัท

บทที่จะกล่าวต่อไปนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆจากตำรา หนังสือ และวิทยานิพนธ์ต่างๆ เท่าที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับตัวละครได้ โดยยึดบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร (วัดพระแก้ว) เป็นหลัก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหลักฐานและข้อมูลทั้งสองนี้เป็นแหล่งอ้างอิงที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ได้ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลมา โดยนิลพัทได้ปรากฏอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งพระองค์พยายามรวบรวมวรรณกรรมทั้งหมดที่มีอยู่ในสมัยอยุธยาให้กลับคืนมา^๒ โดยโปรดให้ขอแรงพระราชวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่เป็นกวีสันตติทางบทกลอน ช่วยกันแต่งถวาย ทรงตรวจแก้ไข แล้วตราพระราชนิพนธ์ไว้เป็นต้นฉบับสำหรับพระนคร

๒.๑ กำเนิดวานร “นิลพัท” ลักษณะและรูปร่าง

เนื้อเรื่องรามเกียรติ์ได้กล่าวเมื่อครั้งถึงกำหนดไตรคาชุก นนทกได้มาถือกำเนิดเป็นโอรสท้าวลัสเตียนและนางรัชฎา ชื่อว่า ทศกัณฐ์ ต่อมาได้เป็นกษัตริย์ครองกรุงลงกาต่อจากบิดา ส่วนพระนารายณ์ได้อวตารมาถือกำเนิดเป็น โอรสท้าวทศรถกับนางเกาสุริยา ชื่อว่า พระราม ครั้นนี้พระนารายณ์ได้มีผู้อวตารลงมาช่วยปราบยุคเข็ญ ซึ่งมากำเนิดร่วมบิดาอีกคือ จักรเทพอาวุธ ได้ถือกำเนิดเป็นโอรสนางไภยเกษิ พระยานันตนาคราชที่ประทับของพระนารายณ์กับสังข์ ได้ถือกำเนิดเป็นพระลักษมณ์โอรสนางสมุทรรษา พร้อมด้วยคทาเทพอาวุธ ได้กำเนิดเป็นพระสัตรุด และพระลักษมีชายาของพระนารายณ์ไปกำเนิดในกรุงลงกา ธิดาของทศกัณฐ์กับนางมณโฑชื่อว่า สีดา บรรดาเทพเทวาที่สถิตย์อยู่ ณ เทวสถานนั้น ต่างก็ยินดีอาสาช่วยพระนารายณ์ปราบยุคเข็ญ โดยแบ่งภาคมาเกิดเป็นวานรทหารของพระราม ดั่งบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กล่าวว่า

เมื่อนั้น	ฝูงเทพเทวาน้อยใหญ่
ต่างทูลอาสาพระภูไฉน	จะขอไปเป็นพลพระอวตาร
มาล้างเหล่าอสูรพาลา	ที่หยาบช้ำเบียนโลกทุกสถาน

^๒ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๖.

พระราหูฤทธิไกรชัยชาญ	เป็นทหารชื่อนิลปานัน
พระพิณายนัน เป็นนิลเอก	พระพิเนกนัน เป็นนิลขัน
พระเกตุเป็น เสนิกุมิตัน	พระอังคาร เป็นวิสันตราวี
พระหิมพานต์จะเป็น โคมุท	พระสมุทธรนิลราชกระบี่ศรี
พระเพลิงเป็นนิลนนท์มนตรี	พระเสาวรี เป็นนิลพานร
พระศุกร์เป็นนิลปาสัน	พระหัตสนันมาลุนทเกษตร
พระพุทเป็นสุรเสนฤทธิรอน	พระจันทร์เป็นสัตพลี
วิรุพหกวีรูปักข์สองตระกูล	เป็นเกยูร มายูรกระบี่ศรี
เทวัญวานรนอกนี้	บารชีเจ็ดสิบเจ็ดสมุคตรา ^๓

จากบทพระราชนิพนธ์ข้างต้นนี้ คงมีชื่อวานรสิบแปดมงกุฎเพียง ๑๔ ชื่อเท่านั้น ที่ขาดไปคือ

พระไพโรศรพณ์	เป็น	เกษตรมถา
พระอิสาน	เป็น	ไชยามพวาน
พระพิรุณ	เป็น	ไวยบุตร
พระมหาชัย	เป็น	สุรกานต์

เทวดาเหล่านี้ได้แบ่งภาคมาถือกำเนิดเป็นวานร ซึ่งเรียกว่า วานรสิบแปดมงกุฎนั้น ได้มีเทพเจ้า บางองค์ได้แบ่งภาคอวตารมาก่อนหน้านี้แล้วคือ พระอินทร์ แบ่งภาคมาเกิดเป็นบุตรนางกาลอัจนา ชื่อว่า พาลี หรือ พญาอากาศ พระอาทิตย์ แบ่งภาคมาเกิดเป็นบุตรนางกาลอัจนาชื่อสุกรีพ พระอิศวรทรงแบ่งกำลังและเทพอาวุธให้พระพายุนำมาซัดเข้าปากนางสวาหะ และกำหนดให้พระพายเป็นบิดา นางสวาหะจึงกำเนิดบุตรเป็นวานรชื่อหนุมาน พระอิศวรสร้างวานรขึ้นจากเหงื่อไคลชื่อชมพูพาน พาลีให้กำเนิดบุตรชายกับนางมณโฑ ชื่อ องคต เกิดจากไม้ไผ่สีสุข ชื่อ ชามพุทราช เมื่อบรรดาเทวดาเหล่านั้นแบ่งภาคอวตารมาถือกำเนิดเป็นวานร ซึ่งเรียกว่าวานรสิบแปดมงกุฎแล้วยังคงไว้ซึ่งสีกายดั้งเดิม และอยู่ในเมืองขีดขินและเมืองชมพู

นิลพัท ปรากฏอยู่ในรามเกียรติ์เมื่อตอนที่กล่าวถึงท้าวมหาชมพู มีมเหสีชื่อนางแก้วอูคร ได้ครองชมพูพระนคร แต่ทั้งสองไม่มีบุตร พระอิศวรพระราชทานนิลพัทแก่ท้าวมหาชมพู ให้ช่วยกิจการในฐานะโอรสเจ้าเมืองชมพู ดังบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กล่าวว่า

^๓ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๒๗.

องค์พระสยามภูษาน   ประทานลูกพระกาลเกล้าเกล้า
 ชื่อนิลพัทอันศักดิ์   ให้มาเป็นหลานร่วมใจ^๔

โคลงประจำภาพพระเบียงวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร(วัดพระแก้ว) ได้ปรากฏ
 ข้อมูลตัวละครนิลพัท โดยขุนศรีราชอักษรประพันธ์ไว้ว่า

ขุนพานเรศนี้	นิลพัท นามเนอ
คือบุตรพระกาลซัด	สืบเชื้อ
น้ำรักเทียบสีจืด	สิบแปด มงกุฎเฮ
เป็นเผ่าชมพูเกื้อ	เกิดด้วย เดชรามฯ

จากข้อมูลที่ปรากฏทั้งสองแห่งเป็นที่แน่ชัดว่าบิดาของนิลพัทชื่อพระกาล แต่ไม่ปรากฏ
 มารดา เมียและลูก เป็นเพียงหลานของท้าวมหาชมพูผู้ครองเมืองชมพูเท่านั้น

โครงประจำภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีมหาศาสดารามวรมหาวิหาร ได้กล่าวถึง
 นิลพัทไว้ว่าเป็นวานรสีน้ำรัก เมื่อเวลาเพลงฤทธิ์มีแปดกร สวมมาลัยที่ศีรษะ อาวุธประจำกายคือ
 พระขรรค์ ในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้กล่าวไว้
 ในตอนที่ท้าวมหาชมพู ได้นำนิลพัทสวามิภักดิ์ไว้ว่า^๕

เมื่อนั้น	พระลักษมณ์สุริย์วงศ์กนิษฐา
ครั้งเห็นนิลพัทก็ปริดา	ดั่งได้ฟากฟ้าโศภส
พินิจพิศทั่วทั้งกาย	เส้นขนเหลืองมพรายดำหมด
จึงพาสีกระบี่มียศ	บทขจรขึ้นเฝ้าทันที ฯ

^๔ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาล
 ที่ ๑ เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖.

^๕ เรื่องเดียวกัน , เล่ม ๒ หน้า ๗๐

ภาพที่ ๑ นิลพัท

ภาพจิตรกรรมฝาผนัง “นิลพัท” ที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

สีของนิลพัท คือสีน้ำลึก หรือสีดำ ตามความเชื่อของไทยในเรื่องของสี ซึ่งสีขาวหมายถึง
 ธรรมะ สีดำหมายถึงอธรรม เป็นการเปรียบเทียบที่ต้องการสื่อให้เห็นเรื่องของศาสนา ความเชื่อ
 เป็นหลักการสอนเพื่อให้เป็นคนดี ถ้าใครไม่ดีก็จะได้รับผลอย่างเช่นลิงดำ

๒.๒ บทบาทนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์

๒.๒.๑ ในฐานะหลานท้าวมหาชมพู

ความจงรักภักดีและกล้าหาญของนิลพัทที่มีต่อท้าวมหาชมพู เมื่อครั้งที่ท้าวมหาชมพูถูก
 สกะดมนต์ หนุมาน และสุคริพได้นำท้าวมหาชมพูนำมาถวายพระรามทั้งแท่นบรรทม นิลพัท
 ทราบว่าท้าวมหาชมพูหายไป ก็ออกติดตาม โดยที่มิกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตน

เมื่อนั้น
 ได้ฟังอัครราชเทวี

จึงนิลพัทกระปี่ศรี
 โศกีสะอื่นแล้วทูลไป

ตัวข้าก็นับว่าเป็นชาย	จะเสียดายชีวนั้นก็หาไม่
มันทำอาจอองทะนงใจ	จะติดตามไปไม่ละกัน
แม้มันจะเข้าราวี	ฆ่าสองกระบี่ให้อาสัญ
ว่าแล้วถวายบังคมคัด	แกว่งพระขรรค์เหาะขึ้นอำพร ๖

เชื้อเพลิงผู้ใหญ่ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน จนถึงพลับพลาได้รับพฤกษาสูงใหญ่ นิลพัทเห็นท้าวมหาชมพูหมอบกราบอ่อนน้อมกับมนุษย์อยู่ จึงจะลอบเข้าไปถาม นิลพัทแปลงกายเป็นแมลงวันทองเกาะบ่าท้าวมหาชมพู เมื่อนิลพัทได้ทราบความจริง นิลพัทจึงขอให้ท้าวมหาชมพูนำ นิลพัทถวายตัวกับพระราม

บัดนั้น	นิลพัทฤทธิแรงแข็งขัน
แจ้งว่าพระองค์ทรงสุบรรณ	จะมาปราบอาชรรพ์พาลา
สิ้นความกังขาราคี	มีจิตแสนโสมนัสสา
แต่แค้นด้วยหนุมานอหังการ์	ทนงศักดิ์หักหน้าไม่เกรงใจ
ตัวกูตามมาจะราญรอน	แก้แค้นแทนกรรมนี้ให้ได้
เมื่อตรัสสั่งดั่งนี้ก็สนใจ	จำจะดไวเป็นไรมี
คิดแล้วสนองพระวจา	ถ้าถ้ากระนั้นจงโปรดเกศิ
นำข้าเข้าเฝ้าพระจักรี	จะได้รองฐลืบทมาลย์ ^๗

๒.๒.๒ ในฐานะทหารพระราม

นิลพัทเป็นพญาวานรที่มีฤทธิ์เก่งกล้ามาก ครั้นเมื่อหนุมานได้สะกดจับท้าวมหาชมพู มาเฝ้าพระรามนั้น นิลพัทได้ตามมาและแปลงกายเป็นแมลงวันทองจะเข้าช่วยท้าวมหาชมพู จนเมื่อรู้ว่าพระรามเป็นพระนารายณ์จึงยอมสวามิภักดิ์ แต่ก็มี ความผูกใจเจ็บหนุมานตลอดเวลา จนครั้งที่พระรามให้จงถนนข้ามไปกรุงลงกา ชามพูนราช ได้ทูลว่า การที่พระรามจะข้ามไปลงกาด้วยฤทธิ์อำนาจที่เหล่าทหารจันอาสา นั้นยอมทำได้ แต่จะทำให้เสียพระเกียรติยศ ควรจะให้ไพร่พลนำเอาหินไปทิ้งเพื่อสร้างถนนในมหาสมุทร พระรามจึงสั่งให้สุครีพพาไพร่พลไปเร่งสร้างถนน โดยสุครีพให้นิลพัทควบคุมไพร่พลเมืองชมพู ส่วนหนุมานควบคุมไพร่พลเมืองขีดขิน

^๖ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๗

^๗ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๘

บัดนั้น	วายุบุตรวุฒิโกไลใจกล้า
ทั้งนิลพัทผู้ศักดา	ฟังพระยาสุกรีพิบัญชาการ
มีความชื่นชมโสมนัส	ก็จัดวานรทวยหาญ
อ้ออิงริมฝั่งชลธาร	ต่างตนปฎิญาณสัตย์ญากัน

.....

ฝ่ายนิลพัทฤทธิรอน	ก็พาวานรพลชั้น
ทั้งยี่สิบเจ็ดสมุทรนั้น	ไปยังอรัญคีรี ฯ ^๔

.....

กลอนบทนี้ แสดงให้เห็นถึงการแสดงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนิลพัทที่มีต่องานที่ได้รับมอบหมายและความเคารพนอบน้อมต่อพระรามเมื่อได้รับคำสั่งมาก็แสดงความเคารพเชื่อฟัง

นิลพัทนั้นแค้นหนุมานมาแต่เดิมแล้ว เมื่อได้โอกาสล้างแค้นจึงแสดงฤทธิ์ เอาเท้าศิบเขา หิมวันต์ สองมือชูเขาคีรีนทร เหาะมาแล้วบอกให้หนุมานคอยรับ นิลพัทจึงทิ้งภูเขาลงมาหวังให้ถูกหนุมาน แต่หนุมานรับไว้ได้ จึงคิดแก้ลำบ้าง โดยไปหักยอดเขา และนำหินก้อนมหึมาผูกตามขน แล้วให้นิลพัทรับบ้าง นิลพัทเห็นจึงขอให้หนุมานโยนมาทีละสองก้อน หนุมานว่า ที่นิลพัทแก่งตั้งมาพร้อมกันทั้งสี่ก้อน แล้วทิ้งหินทั้งหมดลง

รูปภาพที่ ๒ หนุมานชนก้อนหินทิ้งลงให้นิลพัทรับ
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

^๔ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช, **รามเกียรติ์**, เล่ม ๒, (พระนคร : คุรุสภา ๒๕๐๖), หน้า ๒๘๗

นิลพัทใช้มือและเท้ารับไว้ได้ หนุมานหาว่านิลพัทสบประมาทตน และได้ท้าวความถึงท้าวชมพูที่มี
ฤทธิมาก ตนยังจับมาได้ นับประสาอะไรกับนิลพัท

รูปภาพที่ ๓ สุกรีพเข้ามาห้ามนิลพัทกับหนุมาน
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

นิลพัทและหนุมานต่อสู้ดังกึกก้อง พระรามได้ยินจึง ให้พระลักษมณ์ไปดู แล้วจึงพาสุกรีพ
หนุมาน และนิลพัท เฝ้าพระราม สุกรีพจึงทูลแก่พระรามว่า ควรจะแยกทั้งคู่ให้ห่างกัน โดยให้
หนุมานอยู่กับพระราม ส่วนนิลพัทให้กลับไปช่วยท้าวชมพูดูแลเมืองขีดจีน ทำหน้าที่ส่งเสบียงให้
กองทัพเดือนละครั้ง ถ้าขาดราชการจะประหารเสีย ฝ่ายพระรามได้สั่งให้หนุมานจงถนนไปกรุง
ลงกาเสร็จภายในเจ็ดวัน หากไม่เสร็จจะประหารชีวิต

บัดนั้น
ได้ฟังบัญชาภูวไนย
ต่างตนน้อมเศียรอภิวาหน์
มิได้สนองพระวาที

นิลพัทหนุมานทหารใหญ่
ตกใจเพียงสิ้นชีวี
กราบลงแทบบาทบาทศรี
สองกระบี่กรานกัมพักตราฯ

.....

เมื่อนั้น
นึ่งนึ่งตริกไปด้วยปริษา
จึงตรัสแก่ลูกพระทินกร
ต่างถือว่ามีฤทธิไกร

พระนารายณ์สุริยวงศ์นาคา
ผ่านฟ้าแน่นอกตันใจ
อึ่งสองวานรทหารใหญ่
จะชิงชัยกับหมู่มาร

เมื่อมัน ไม่อดคดกัน	ดิ่งคั่นแต่โดยกำลังหาญ
จะทำให้เสียดราชการ	เพราะอ้ายสาธารณ์ทั้งสองนี้
ครั้นว่าจะลงอาญา	ล้างชีวาเสียดชีที่
จะคิดผ่อนผันจันใดดี	จึงจะไม่เสียดที่เสียดการ ฯ

.....

บัดนั้น	นิลพัทฤทธิแรงแข็งขัน
ได้ฟังบรรหารพระทรงธรรม์	บังคมคัดสนองพระวาจา
โทษเข้าถึงสิ้นชีวิต	พระทรงฤทธิโปรดเกล้าเสาศา
พระคุณเป็นพันคนนา	ใหญ่ยิ่งแผ่นดินฟ้าธาตรี
จะขออยู่ใต้บาทหงส์	ทำการณรงค์กับยักษิ
หนักไหนจะออกต่อดี	ไปกว่าชีวีจะบรรลัย
แต่เฝ้ากราบทูลอ่อนวอน	ภูธรจะโปรดก็หาไม่
สุดคิดจนจิตจวนใจ	บังคมไหวแล้วคลานออกมา ฯ ^๕

.....

บทกลอนที่ยกมานี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคารพ จงรักภักดีของนิลพัทที่มีต่อพระรามเนื่องจากการแสดงถึงความเชื่อฟังและนอบน้อมที่จะเห็นได้จากเนื้อความในบทกลอนตัวอย่าง

๒.๒.๓ ในฐานะทหารพระพรต

ในเหล่าทหารของพระพรตนั้น นิลพัทถือเป็นทหารเอกเลขก็ว่าได้ ด้วยความที่ฤทธิเก่งกล้าสามารถจึงได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติภารกิจสำคัญหลายครั้ง

นิลพัทจะเป็นทหารในพระพระพรตนั้น พระรามได้ปราบทศกัณฐ์สิ้นแล้ว ได้แต่งตั้งให้พิเภกครองกรุงลงกาสืบต่อมา คืบหนึ่งพระรามมีนิมิตประหลาดจึงเรียกให้โหรมาทำนาย ได้ความว่าจะเสียเมืองในขอบขัณฑเสมา แต่จะได้คืนกลับมาอย่างแน่นอน พระรามได้รับฟังก็คิดไปว่าบรรดาท้าววานรที่ส่งครองเมืองต่างๆ ต่างก็มีฤทธิเดช เว้นแต่พิเภกผู้เดียว พอดีกับที่หนุมานนำอสุรผัดเข้าเฝ้า จึงทำให้ทราบเรื่องราวว่า ท้าวจักรวรรดิจับพิเภกใส่ตรุษงไว้แล้วให้ไพนาสุริยวงศ์ขึ้นครองราชย์แทน พระรามจึงมีบัญชาให้พระพรต และพระสัตรุตไปออกรบ ฝ่ายท้าวมหาชมพูรู้ว่าจะมีศึกจึงสั่งนิลพัทให้เสนอตัวช่วยออกรบ ดังความว่า

^๕ กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๒, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณการ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๘๘-๒๘๙.

*มาจะกล่าวบทไป	ถึงท้าวชมพูประปีศรี
แจ้งว่าลางกาธานี	มีราชไพรีมารอนราญ
จึงสั่งนิลพัทผู้ร่วมใจ	เจ้าผู้ฤทธิไกรแก้วหาญ
ครั้งศึกทศกัณฐ์ขุนมาร	ท่านมิได้อาสาพระทรงครุฑ
ครั้งนี้จึงคุมพลากร	วานรทั้งยี่สิบเจ็ดสมุทร
ไปทำการรณรงค์ยุทธ์	ด้วยพระองค์มั่งกุดโลกา
อย่าให้เคืองได้เบื่องบาทบงสุ์	ปลงใจภักดีอาสา
สังหารผลาญหมู่อสุรา	ให้ปรากฏยศไว้ในชาติรี ๙ ^{๐๐}

พระรามยินดีที่นิลพัทอาสาตัวช่วยรบ จึงอนุญาตให้ร่วมทัพไปกับพระพรตและพระสัตรุตด้วย เมื่อสองพระอนุชายกทัพมุ่งตรงมาลงกา จนถึงภูเขาคันธกาลที่จะข้ามฝั่งไปยังกรุงลงกา นิลพัทจึงทูลอาสาขอเอากายทอดลงในน้ำเพื่อให้ ทั้งสองพระองค์ยกทัพพาไพร่พลข้ามไปยังฝั่งลงกา พระพรตทรงอนุญาต นิลพัทก็ตั้งใจยิ่งนัก รีบออกไปร้ายเวทย์เนรมิตกายใหญ่โตสูงกว่าภูเขา พระสุเมรุ พระพรตชื่นชมเป็นอย่างยิ่ง พาไพร่พลข้ามไปบนหลังนิลพัทจนได้หมดสิ้น จากนั้น นิลพัทก็กลับกลายร่างเป็นรูปเดิม นอกจากนี้ นิลพัทเป็นผู้อาสาพาทัพของพระพรตและพระสัตรุตข้ามฝั่งไปยังกรุงลงกา

บัดนั้น	นิลพัทฤทธิไกรใจหาญ
ก้มเกล้ากราบทูลด้วยปรีชาญ	ผ่านฟ้าจงได้ปราณี
ครั้งก่อนตัวข้าทำผิด	โทษติดอยู่เหนือเกศี
มิได้สังหารผลาญชีวี	พระคุณสิ้นที่จะคนนา
ครั้งนี้จะไปปราบมาร	ข้าขอทำการอาสา
เป็นทัพหน้าสมเด็จพระอนุชา	ยกเข้าเช่นฆ่าพวกภัย
มาตรแม้นสงครามที่ไหนหนัก	จะหาญหักหาคิดชีวิตไม่
ขอสนองพระคุณภูวไนย	มิให้เคืองได้บทมालย์๙ ^{๐๐}

^{๐๐} กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๔, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณการ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๘

^{๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑

นิลพัทได้แสดงความสามารถในการทอดตัวเป็นสะพานให้กองทัพไปตีเมืองลงกา^{๑๒}

รูปภาพที่ ๔ นิลพัททอดกายตนเป็นสะพานให้กองทัพไปตีเมืองลงกา
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามรวมมหาวิหาร

บัดนั้น	ท้าวพญาวานรทวยหาญ
ก้มเกล้ารับรสพจมาน	ทูลน้อมพระผู้ผ่าน โมลี
บ้างว่าข้าบาทจะอาสา	หักมหาเมรุมาศคีรีศรี
มาทอดลงเหนือหลังชลธิ	ให้พลกระบี่ข้ามไป
บ้างว่าจะทอดพระสมุทร	ให้น้ำหยุดเหือดแห้งเป็นทางใหญ่
บ้างว่าจะช้อนพลไกร	ใส่กรหะไปยังเมืองมาร
แต่ขุนกระบินทร์นิลพัท	ประนมหัตถ์ทูลสนองบรรหาร
อันท้าวพญาวานรบริวาร	แต่ก่อนกาลมีชอบมามากนัก
มาตรแมนจะทำสิ่งใด	ก็จะได้สมคิดตั้งฤทธิจักร
แต่ข้าผู้สวามิภักดิ์	ความชอบสักสิ่งยังไม่มี
พระองค์จึงโปรดเกศา	จะขอเอากายกระบี่ศรี
ทอดลงเหนือหลังวาริ	ให้ภูมิพาพลเสด็จจร ฯ

ฯ ๑๒ คำ ฯ

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๑-๓๒

เมื่อนั้น	พระพรตสุริยวงศ์ทรงสร
ได้ฟังท้าวพญาวานร	ภูธรจึงมีบัญชา
ซึ่งท่านทั้งหลายคำคิด	ก็จะได้ด้วยฤทธิอันแก้อั่วกล้า
แต่ลูกพระกาลผู้ศักดิ์ดา	ได้ทูลอาสาพระจักรี
จะขอให้เพื่อนทำการ	ดูกำลังหาญกระบี่ศรี
อย่าให้เสียใจเสียที	ที่เป็นข้าบาทพระสีกร ฯ

ฯ ๖ คำ ฯ

บัดนั้น	คำแหงนิลพัทธาญสมร
รับสั่งพระองค์ทรงฤทธิรอน	ชุลีกรแล้วรีบออกไป

ฯ ๒ คำ ฯ

ด้วยเดชพระเวทอันเชี่ยวชาญ	ก็บันดาลกายากระบี่ศรี
สูงใหญ่กว่าพระเมรุคีรี	ทอดขวางชลธิศตลอดมา ^{๑๑}

นิลพัทยังมีบทบาทในการร่วมรบในทัพของพระพรตและพระสัตรุดอีกหลายครั้ง และมีบทบาทสำคัญมากมาย ครั้งศึกสุริยาภพ ผู้ซึ่งเป็นโอรสของท้าวจักรวรรดิ พระพรตมีบัญชาให้พระสัตรุดนำทัพออกรบ นิลพัทก็ได้ติดตามออกรบด้วยเช่นกัน และได้ต่อสู้กับตรีกัน นายกองใหญ่ของทัพสุริยาภพ จนตรีกันสิ้นชีวิต สุริยาภพจึงสั่งให้เมฆสุวรรณแปลงเป็นภูเขาล้อมวงไพร่พล ส่วนตัวสุริยาภพนั่งอ่านพระเวทย์ลับหอกเมฆพัท พระสัตรุดแผลงศรไปทำลายพิธิ ถูกเมฆสุวรรณตัวขาด สุริยาภพเห็นดังนั้นก็ พุ่งหอกเมฆพัทไปต้องอกพระสัตรุดล้มลงกับพื้นดิน นิลพัทกระโดดเข้าสู้รบกับสุริยาภพ แต่สุริยาภพเลิกทัพกลับไป ครั้นความทราบถึงพระพรต พิเภกจึงบอกทางแก่ให้ พระพรตจึงมีบัญชาให้นิลพัทไปทูลขอจันทน์แดง ในพระนครศรีอยุธยา เอามูลโคอุสุภราชยังเขานิทกาล ตัวศิลาบคอยู่ที่ชั้นพรหม และตัวลูกบคคอยู่ที่พิภพภาค นิลพัทรับบัญชาให้นำด้วยมาแก้ไขได้ทุกประการ พระสัตรุดจึงฟื้นขึ้น ดังบทพระราชนิพนธ์ดังนี้

เมื่อนั้น	พระพรตสุริยวงศ์เรื่องศรี
ได้ฟังพิเภกสุริ	จึงมีพจนารถบัญชาการ
นิลพัทจงเร่งรีบไป	ยังในอยุธยาฐาน
ทูลขอจันทน์แดงพระอวตาร	แจ้งการให้ทราบบาทา
แล้วเอามูลโคพระเป็นเจ้า	ยังเขานิทกาลคูลา

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๑

ทั้งลูกศิลาบดยา

กลับมาให้ทันในราตรี ๑^๔

ครั้นถึงจึงประณตบทงส์
แล้วทูลถวายสรรพยา

พระพรตสุริย์วงศ์นำถา
กับศิลาบดด้วยกัน ๑^๕

รูปภาพที่ ๕ นิลพัทอาสาไปเอาสรรพยาต่างๆแก้พิษหอกเมฆทัฬหของสุริยกษ
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

ศึกครั้งต่อมาเป็นศึกบรรลัยจักรและศึกกระบิลมาร บรรลัยจักรเกรงว่าจะเสียที่ให้แก่นมนุษย์ จึงทูลลาท้าวจักรวรรดิไปทำพิธีชুবศรหระา พิเภกจึงทูลพระพรตให้ทราบว่าเป็นจากบรรลัยจักรไป ตั้งพิธีชুবศรหระาที่เนินจักรวาลจึงให้กระบิลมารเพื่อนรักมาขัดทัพไว้ก่อน พระพรตจึงมีบัญชาให้อสูรฝัดและองคตไปทำลายพิธีชুবศร และให้นิลพัทจัดพลยกทัพออกไปรบกับกระบิลมาร ซึ่งนิลพัทใช้ตรีเพชรแทงกระบิลมารตาย ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ ความว่า

เมื่อนั้น
ได้ฟังพิเภกอสุรา
ตัวท่านผู้มีฤทธิรอน
ออกไปต่อกรรอนราญ
อันขุนกระบี่องคต

พระพรตสุริย์วงศ์นำถา
จึงบัญชาสั่งลูกพระกาฬ
จงยกวานรทวยหาญ
ฆ่ามารกระบิลให้บรรลัย
กับโอรสหนุমানทหารใหญ่

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๓๔

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๓๖

จงไปล้างพิธิกะลาไฟ	ให้เสร็จแต่ในเวลา ^๖ ๑
บัดนั้น	นิลพัทชาญชัยใจกล้า
ผาดโผนโจนไปด้วยศักดา	ฉวยหักทหาเสียทันที
แล้วแกว่งตรีเพชรตั้งเพลิงกลบ	ทะยานเข้าโถมแทงยักมี
ล้มลงกับพื้นปัดพี	อสุรีก็สิ้นชีवालัน ๑ ^๖

ต่อมานิลพัทก็ได้รับบัญชาออกศึกพร้อมกับพระพรตและพระสัตบุรุษต่อสู้กับท้าวไวยตาล ซึ่งครั้งนั้นนิลพัทก็ได้สังหารขุนยักษ รมภพ ส่วนรณพาลก็ถูกอสุรผัดสังหาร

รูปภาพที่ ๖ มารกระบิลออกขัดดาทัพถูกนิลพัทฆ่าตาย
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

บัดนั้น	สองทหารพระนารายณ์รังสรรค์
รบชิดติดตามพัลวัน	จับกันกับสองอสุรา
ตีแทงป้องปัดสับสน	ต่างตนต่างหาญต่างกล้า
สองนายตัดเศียรโยนไป	ยังหน้ารถชยอสุรี๑
นิลพัทผู้เรื่องฤทธา	ฆ่ารณภพบรรลัย
อสุรผัดดีต้องรณพาล	ล้มลงไม่ทานกำลังได้ ^๗

เมื่อสังหารขุนยักษของท้าวไวยตาลได้ ท้าวไวยตาลก็ถูกนิลพัททำลาภรณและอสุรผัดไล่ตี พวกยักษจนแตกกระเจิงไปหมด นิลพัทนั้นเข้าต่อกรกับท้าวไวยตาล เกือบจะสังหารท้าวไวยตาล

^๖ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๓๖

^๗ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๑๗๒

ได้ แต่ด้วยความที่ท้าวไวตาลเป็นผู้นำทัพมา จึงต้องให้เจ้านายของตนเป็นผู้ปราบมันเอง ประกอบกับท้าวไวตาลถอยทัพกลับไป จึงไม่ได้สังหารท้าวไวตาลในตอนนั้น

บัดนั้น	จึงถูกพระกาลชาตสมร
กวัดแกว่งตรีเพชรฤทธิรอน	กระหับกรล่อเลียวไปมา
โถมถีบไวตาลชวนไป	แล้วโจนจับได้ยักษา
ฟาดลงกับพื้นพสุธา	เสียงสนั่นลั่นฟ้าธาตรี ฯ ^{๑๔}

ท้าวไวตาลถอยทัพกลับมายังเมืองมะลิวัน บอกกับท้าวจักรวรรดิผู้เป็นสหายว่าตนนั้นจะขอกลับไปยังเมืองบาดาลของตนเพื่อทำพิธีชุบกระบองตาลสามวัน ถ้าพิธีชุบกระบองสำเร็จจะทำให้ไม่มีใครต่อต้านได้อีก ท้าวจักรวรรดิจึงให้เพตราไปขัดทัพเพื่อรองกันว่าท้าวไวตาลจะชุบกระบองกลับมาได้ พระพรตเองก็ทราบกลศึกของฝ่ายศัตรู โดยมีพิเภกบอกว่ากระบองตาลนั้นหากทำพิธีชุบจนเสร็จสิ้นตามพรของพระศุภี ก็จะไม่สามารถฆ่าท้าวไวตาล ส่วนกระบองนั้นจะเอาคืนซึ่งใครก็ตาย ปลายซึ่งเป็นก็ได้ ซึ่งพิเภกนั้นนักได้แนะนำให้ส่งคตออกไปรับศึกกับเพตรา และให้นิลพัทเป็นผู้ไปจัดการทำลายพิธีชุบกระบองตาล หากชิงกระบองของมันมาได้ท้าวไวตาลก็จะสิ้นฤทธิ์ทันที

บัดนั้น	พิเภกผู้มีอัชฌาสัย
รับสั่งพระองค์ทรงฤทธิไกร	ก็จับยามไปตามเวลา
เห็นแจ้งแล้วกราบบังคมทูล	นเรนทร์สุรัสวดียังศันนาถา
อันทัพซึ่งยกออกมา	มิใช่สุธาไวตาล
ตัวมันเล็กทัพกลับไป	ยังพิชัยกูรูราชฐาน
ตั้งกรรมทำกิจพิธีการ	จะชุบกระบองตาลให้เรื่องฤทธิ์
แม้นครบกกำหนดสามราตรี	ตามพรพระศุภีประกาศิต
ฆ่ามันไม่สิ้นชีวิต	กระบองนี้พิษเกรียงไกร
จะเอาคืนซึ่งใครก็ใครตาย	ซึ่งปลายก็เป็นขึ้นมาได้
องค์ท้าวจักรวรรดิตรัสใช้	ให้ทหารซื้อเพตรา
ยกพวกนิกรกุมภัณฑ์	มาขัดทัพรับมันไว้ท่า
ขอให้องคตผู้ศักดิ์ดา	ยกไปเช่นฆ่าขุนมาร
อันลูกพระกาลเทเวศ	ฤทธิ์เดชสามารถอาจหาญ

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๗๔-๒๗๕

ไปทำลายกิจพิธีการ	ยังพิชัยบาดาลธานี
แล้วจึงคิดอ่านราญรอน	ชิงคทาธรรักษ์ยี
อาวุธคู่มือมันไม่มี	อสุรีก็จะม้วยชีวัน ๙ ^๕

พระพรตจึงมีบัญชาให้องค์จตุรทัพบ่ไปสังหารเพตราเสียบ ส่วนนิลพัทก็รีบไปยังเมืองบาดาล ทำลายพิธีของท้าวไวยตาลและสังหาร แต่นิลพัทพลุกอสุรีผัดไปด้วย เพื่อจะได้ช่วยกันคิดเอาชัย ท้าวไวยตาล นิลพัทมีความคิดฉลาดและมีฤทธิ์ทำให้ได้เป็นทหารเอกของพระพรต ดังตอนที่ลงไปทำลายโรงพิธีของท้าวไวยตาล ได้คิดกลอุบายที่จะลวงท้าวไวยตาลให้ออกจากเมืองบาดาล

รูปภาพที่ ๗ ท้าวไวยตาลไปรบ นิลพัทและอสุรีผัดออกไปค้ำกลางป่าและฆ่าท้าวไวยตาลตาย
ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนศาสดารามวรมหาวิหาร

นิลพัทแปลงเป็นยักษ์ชาวลงกา แกล้งทำเป็นเหนื่อยหน่ายใจที่ตนเองนั้นแสนอาภัพตอนที่อยู่ที่พระพรต สุดทนจึงหนีมาหวังพึ่งท้าวไวยตาล จนท้าวไวยตาลหลงเชื่อให้ตามมาที่ท้ายรถของตน นิลพัทก็กลับรูปเป็นวานรแปดกรสีหน้า โดยมีอสุรีผัดตามมาช่วยสกัดพลยักษ์

บัดนั้น	จึงลูกพระกาลชาญสมร
นั่งมาท้ายรถลงกรณ์	วานรตำริตรีการ
อันอ้ายไวยตาลยักษ์	วันนี้มันจะสิ้นสังขาร
คิดแล้วสารวมวิญญูณ	โอมอ่านพระเวทอันศักดิ์ดา ๙

๙ ๔ คำ ๙

^๕ เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๘๑

กลับกลายเป็นรูปวานร	สูงตระหง่านแปดกรสีหน้า
กวัดแกว่งตรีเพชรอันศักดิ์	ว่าเหยยไวยตาลกุมภัณฑ์
ตัวกู่นี้คือนิลพัท	ทหารพระจักรรัตนรังสรรค์
บัดนี้พระพรตทรงธรรม	ให้มาบั่นเคียวเกล้ามึงไป
กูเห็นโยโสโง่งง	จะรู้เท่าทันกลศึกก็หาไม่
ว่าแล้วโถมถีบด้วยว่องไว	รชชยหักยับไม่สมประดี ฯ ^{๒๐}

สู้กันไปมา อสุรผัดก็ชิงเอากระบองตาลมาได้ ท้าวไวยตาลเสียอาวุธตนจึงพ่ายแพ้ในที่สุด

บัดนั้น	สองนายผู้ปรีชาหาญ
ต่างตนสัประยุทธ์ขุนมาร	ประจัญบานล่อลี้วไปมา
นิลพัทตีต้องล้มลง	ด้วยกำลังอาของแก้วกล้า
อสุรผัดผู้มีศักดิ์	เหยียบบอกอสุราไว้ทันที
ตีด้วยคทาเพชรชัยชาญ	ลูกพระกาลฟาดกระบองยักษ์
แล้วแทงเข้ากระหน่ำด้วยตรี	อสุรีสิ้นชีวิต ฯ ^{๒๑}

ตอนที่พระพรตรบท้าวจักรวรรดิ สุกกริพก็จัดทัพเป็นรูปพยุหอินทรี เอานิลพัทอยู่เป็นส่วนใหญ่ เพื่อจัดการในส่วนทัพหน้าได้นัด

จัดพยุหอินทรีตัวหาญ	หลานพระพายเป็นเคียวปีกษา
นิลเอกนิลขันเป็นสองตา	ปากนั้นปิงคลาวานร
คอคือกระบี่ชมพูปาน	โอรสพระกาลนั้นเป็นหงอน
องคตนิลราชฤทธิรอน	เป็นสองปีกต่อกรไฟรี
สุรเสนสุรگانต์ทหารกล้า	เป็นสองบาทาปักยี่
กองหลวงเป็นตัวอินทรี	หางคือกระบี่นิลนนท์
ยักษ์วานรทั้งหลาย	เรียงรายสลับเป็นเล็บขน
กวัดแกว่งอาวุธทุกคน	มาดหมายประจัญอสุรา ฯ ^{๒๒}

^{๒๐} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๕๓-๒๕๔

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๕๓

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๐๒-๓๐๓

นิลพัทก็สามารถสังหารกุมภิลซึ่งเป็นนายใหญ่ของกองหน้าฝ่ายศัตรูได้

บัดนั้น	ฝ่ายลูกพระกาลชาลยสมร
เห็นยักษ์ตีพลนิกร	วานรพิโรธโกรธนัก
ผาดแผลงสำแดงฤทธิ	กรขวากแว่งตรีตั้งผันจักร
หมายมาดพิฆาตชีวิตยักษ์	เข้าไล่โหมโรมราญ ฯ
๑ ๔ คำ ฯ	
รวบรัดได้สองบาทา	ด้วยกำลังศักดิ์ดากล้าหาญ
ฟาดลงกับพื้นสุธาธาร	ขุนมารสุดสิ้นชีวิ ^{๒๓} ฯ

ซึ่งการสังหารกุมภิลทำให้ท้าวจักรวรรดินั้นโมโหมาก แต่นิลพัทนั้นก็สามารถจับรถของท้าวจักรวรรดิฟาดลงกับพื้นทำให้ท้าวจักรวรรดิล้มลงบนพื้น เลยคว้าเอาพระแสงศรชัยมา เกิดเป็นศรพันเล่มต้องหมู่วานรตายเกลื่อนกลาด ทำให้พระพรตพระสัตรรู้ว่าตนเองอยู่ตรงไหน ทั้งสองจึงสามารถสังหารท้าวจักรวรรดิได้ ซึ่งก็เป็นความดีความชอบของนิลพัท ที่ช่วยหลอกล่อศัตรูมาได้

บัดนั้น	คำแหงนิลพัทชาลยสมร
โลด โผนไปด้วยฤทธิรอน	เข้าจับองอรธอสุรี ฯ
๑ ๒ คำ ฯ	
ฉวยฆุคกระชากลากมา	ด้วยกำลังศักดิ์ดากระบี่ศรี
ฟาดลงกับพื้นบัดพิ	ไกรสรสารถีบรลลยลาญ ฯ
๑ ๒ คำ ฯ	
เมื่อนั้น	ท้าวจักรวรรดิใจหาญ
ล้มลงกับพื้นสุธาธาร	ขุนมารผูกคูกด้วยว่องไว
โกรธาเข่นเขี้ยวเคี้ยวฟัน	กระที่บบาทนั้นห้วนไหว
ฉวยชักพระแสงศรชัย	แผลงไปด้วยกำลังฤทธิ ฯ
๑ ๔ คำ ฯ	
ศรเป็นพันเล่มเต็มอากาศ	ส่งเสียงเนียรนาทอิ่งมี
ต้องหมู่วานรโยธี	สิ้นชีวิ์เกลื่อนกลาดดาษดา ฯ
๑ ๒ คำ ฯ	
เมื่อนั้น	พระพรตสุริย์วงศ์นาถา

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๐๕

เห็นท้าวจักรวรรดิสุธา   แผลงผลาญโยธาวานร
 เจ็บปวดล้มตายเกลื่อนกลาด   จึงชักพลายวาดพระแสงศร
 พาดสายน้ำหน่วงด้วยฤทธิรอน   นื่องพระสิริกิติ์แผลงไป ^{๒๔}

จากศึกสงครามครั้งที่ ๒ นิลพัทอาสาเป็นทัพหน้าแก่พระพรต พระสัตรีศร ได้แสดงความสามารถโดยทอดตัวเป็นสะพานให้กองทัพข้ามไปตีเมืองลงกาได้ไม่นานนทสูร นนทการ ร่วมกับอสูรผัดฆ่ากระบิลมารตาย และได้ทำลายพิธีบูชากระบองของท้าวไวยตาลโดยฆ่าท้าวไวยตาลได้สำเร็จ แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และเชื่อฟังคำสั่งของเจ้านายของนิลพัท เพราะเมื่อได้รับคำสั่งและถูกมอบหมายหน้าที่ให้ทำก็สามารถทำได้จนสำเร็จและได้รับคำชื่นชมจากพระพรตผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน เมื่อเสร็จศึกแล้วจึงได้รับยศเป็นพระยาภักย์พัชร์พงศา ตำแหน่งอุปราชเมืองชมพู

๒.๒.๔ ข้อบกพร่องของนิลพัท

การศึกษาลักษณะตัวละครนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ข้อบกพร่องของตัวละครนิลพัทสามารถแยกออกได้ดังนี้

๒.๒.๔.๑ มีความแค้น พยาบาทต่อหนุมาน

นิลพัทมีความโกรธเคืองหนุมานอยู่เจียบๆ เรื่องที่หนุมานสะกดท้าวมหาชมพูเมื่อพระรามได้ให้เมืองชมพูและเมืองขีดจันทน์ก่อนศิลาเพื่อจองถนน นิลพัทอาสาขนก้อนศิลาก่อนเมื่อมาถึงเขาหิมพานต์ คิดว่าวันนี้เราจะลองศักดากับไอ้หนุมานดูดีหรือว่ามันจะเก่งกล้าสักแค่ไหนแล้วก็ตามแดงแผลงฤทธิ์ ไซ้สองเท้าตีภูเขาคิมวันต์ สองมือก็ชูภูเขาคิรินทรหะมาเมื่อมาถึงหนุมานให้ทิ้งลงที่ละสองก้อน แต่นิลพัทกลับเหย้าหนุมาน และทิ้งมาทั้งสี่ก้อน หนุมานจึงแกล้งนิลพัทบ้างจน สองพญาวานรแกล้งกันไปแกล้งกันมา ก็ก่อวิวาทกันขึ้น ทำให้ได้รับการลงโทษจากพระราม จะเห็นได้ว่า ความหายนะยิ่งใหญ่ครั้งนี้ เกิดจากความเคียดแค้น พยาบาทของนิลพัทที่มีต่อหนุมานเท่านั้นเอง ^{๒๕}

“บัดนั้น	นิลพัทฤทธิแรงแข็งขัน
แจ้งว่าพระองค์ทรงสุบรรณ	จะมาปราบอาชรรณ์พาลา
สิ้นความกังขาราคี	มีจิตแสนโสมนัสสา

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๓๐๖

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๖๘

แต่แค้นด้วยหนุมานอหังการ
ตัวกูตามมาจะราญรอน
เมื่อตรัสคั่งนี้ก็จใจ
คิดแล้วสนองพระวาจา
นำข้าเข้าเฝ้าพระจักรี

ทะนงศักดิ์หักหน้าไม่เกรงใจ
แก้แค้นแทนกรรมันให้ได้
จำจะดไว้เป็นไรมี
ถ้ากระนั้นจงโปรดเกศี
จะได้รองฐูลิบทมาลย์ฯ”

๒.๒.๔.๒ ประมาทและขาดสติ

เพราะความโกรธไม่คิดเรื่องที่จะตามมาในความถูกต้องเนื่องจากความโกรธแค้น
เข้าครอบงำ นิลพัทใช้สองมือ สองเท้า ขนก่อนศิลามาหนุมานเห็นนิลพัทขนก่อนมหาศิริโตใหญ่ทั้ง
สองมือสองเท้า ก็ร้องไปว่า จงทิ้งให้ดีทีละก้อน อย่าทิ้งพร้อมกัน^{๒๖}

“บัดนั้น
เห็นนิลพัทพานร
มาทั้งสองมือสองเท้า
จึงว่าท่านทิ้งให้จงดี

คำแห่งหนุมานชาญสมร
ขนก่อนมหาศิริ
ใหญ่เท่าคันธมาทน์ศิริศรี
แต่ทีละก้อนอย่าพร้อมกันฯ”

แต่นิลพัทไม่ฟังเพราะความอวดดีและความแค้นที่อยู่ในตัวจึงตะโกนเยอะเยี้ย พาที่
กลับไปว่า

“บัดนั้น
ฟังลูกพระพายเทวัญ
ท่านอย่างกล่าวแกล้งพาที
ว่าแล้วทิ้งพร้อมกันลงมา

นิลพัทฤทธิแรงแข็งขัน
จึงร้องเยี้ยหยันด้วยวาจา
ตัวเรานี้หนักนักหนา
จะให้ถูกกายาหนุมานฯ”

จนในที่สุดนิลพัทก็ถูกพระราม ให้อภัยช่วยดูแลเมืองจิดจัน และทำหน้าที่ขนเสบียง
อาหาร คอยส่งให้กองทัพเดือนละครึ่ง และนี่คือผลจากความแค้นอาฆาต พยาบาท จนทำให้นิลพัท
ขาดสติยังคิดกระทำผิดต่อเพื่อน หรือควรกระทำหน้าที่ของตนโดยเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน , หน้า ๒๑๗

๒.๒.๕ บรรดาศักดิ์

๒.๒.๕.๑ เป็นนัคดาของท้าวชมพู เริ่มแรกนิลพัทธอาศัยอยู่กับท้าวมหาชมพูซึ่งครองเมืองชมพู โดยนิลพัทมีศักดิ์เป็นนัคดาของท้าวมหาชมพูคอยช่วยงานต่างๆ

มาจะกล่าวบทไป	ถึงท้าวมหาชมพูเรื่องศรี
เป็นจุลจักรเลิศล้ำธานี	ผ่านบุรีชมพูนครา
ท้าวมีมเหสีดวงสมร	ชื่อนางแก้วอุดรเสนาหา
ทรงโฉมประโลมโลกา	นางในชั้นฟ้าโสฬส
เป็นชาวอุดรโลกา	โสภาย้อมองค์อลงกต
ไรราชบุตรแลโอรส	มีแต่สนมยศบริวาร
อันขุนพลแก้วผู้ใกล้ชิด	ฤทธาสามารถอาจหาญ
วีรพลณยุทธ์โรมราญ	ล้วนกระบี่ผู้ชาญฤทธา
องค์พระสยามภูวนาถ	ประทานลูกพระกาลแก้วกล้า
ชื่อนิลพัทอันศักดิ์ดา	ให้มาเป็นหลานร่วมใจ
พระองค์ทรงศักดิ์ดาราทิ	คร้ามครั่นหวั่นไหว
มิได้อภิวันท์ผู้ใด	ทั่วทั้งไตรภพจบโลกา
บังคมแต่นารายณ์ฤทธิรงค์	กับองค์อิศวรนาถา
ท้าวเสด็จขึ้นเฝ้าพระอิสรา	มหาไกรลาสศิริ
เป็นสหายกับพระยอากาศ	ความสัตย์ซื่อต่อกัน
ไปมาเยี่ยมเยียนเป็นนิจ	คิดรงเกียดเคียดฉันท
สองกรุงร่วมแผ่นดินสุวรรณ	บรรณาการไปมา ฯ ^{๒๗}

๒.๒.๕.๒ เป็นทหารของพระราม หลังจากท้าวมหาชมพูรู้ว่าพระนารายณ์อวตารลงมาเป็นพระรามจึงให้นิลพัทถวายตัวกับพระรามเพื่อไปสู้กับทศกัณฐ์

เมื่อนั้น	ท้าวมหาชมพูรังสรรค์
จึงสั่งนิลพัทชาญกรรจ์	หลานขวัญผู้ร่วมฤทัย
ตัวเจ้าจรงกพลากร	เสนาวานรน้อยใหญ่
บรรจบทัพซิดจีนเวียงชัย	ไปทำอาสาพระจักรี ^{๒๘}

^{๒๗} กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๑, (กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๖-๖๗

๒.๒.๕.๓ เป็นนายกองส่งเสบียง เมื่อนิลพัทได้ทะเลาะกับหนุมน หลังจากที่ทั้งสองได้ทะเลาะวิวาท จึงถูกลงโทษโดยให้นิลพัทไปช่วยทำวามหาชมพูซึ่งต้องดูแลทั้งชมพูนคราและนครซิดจิน โดยให้นิลพัทไปคอยดูแลนครซิดจิน

เมื่อนั้น	พระตรีภพโลกทุกสถาน
ได้ฟังสุกรีพิราชาญ	ผ่านฟ้าขึ้นชมยินดี
จึงมีวาจาอันสุนทร	คุณพระญากระบี่ศรี
มิเสียแรงเป็นน้องพาลี	ทั้งมีปรีชาอ่อนไว
ศรีสพลางพลางเปลื้องเครื่องต้น	คุณทลสังวาลประทานให้
แก้ลูกพระอาทิตย์ฤทธิไกร	เสด็จแล้วภูวไนยก็บัญชา
เหวี่ยงลูกพระกาลชาญณรงค์	เอ็งนี่อาจองแก้วกล้า
จงไปรั้งซิดจินพารา	อย่าให้มีเหตุเภทพาล
เดือนหนึ่งจึงเก็บผลาผล	มาส่งพวกพลทวยหาญ
แม่นขาดมิได้ราชการ	กู่จะผลาญให้ม้วยชีวัน ฯ

๒.๒.๕.๔ เป็นทหารของรพระพรต ทำวามหาชมพูจึงสั่งให้นิลพัทยกพลนำเสนาวรรมาบรรจบทัพของเมืองซิดจิน นิลพัทเองก็รับคำสั่ง

บัดนั้น	นิลพัทผู้มีอัชฌาสัย
ได้ฟังบัญชาพระภูวไนย	ยินดีดังได้โสฬส
จึงน้อมเสียดำพรอภิวาหน์	กราบลงแทบบาทบงกช
ลาสองกษัตริย์ทรงยศ	บทจรมาสรงสาคร ฯ
๑ ๔ คำ ๑ เสมอ	
เสร็จแล้วอ่าองค์ทรงเครื่อง	อร่ามเรื่องจำรัสประภัสสร
จับพระขรรค์แก้วฤทธิรอน	มายังนิกรโยธา ฯ
๑ ๒ คำ ๑ เสมอ	
ได้ฤกษ์ให้เลิกทวยหาญ	เสียงโห่สะท้านทุกทิสา

น่องกลองก็ก้อง โกลา

ยาดราออกจากธานี ๗^{๒๕}

๒.๒.๕.๕ เป็นพระยาอภัยพัทธ์พงศา ด้วยความดีความชอบของนิลพัทธ์ เมื่อเสร็จศึกลงกาแล้ว พระราม ได้พระราชทานนามให้ใหม่ ว่า พระยาอภัยพัทธ์พงศา ได้เป็นฝ่ายหน้าเมืองชมพู กับเครื่องประดับมหามงกุฏ สร้อยทับทรวง สังกวาลแก้วพานพระศรีเต้าน้ำ และธำมรงค์เพชรเป็นรางวัล

“อันนิลพัทธ์ฤทธิธรรม	กุมพลชมพูชาญสมร
ได้ทอดตนเป็นถนนในสาคร	ให้ข้ามนิกรโยธี
แล้วไปเก็บซึ่งไอศถ	มาบดแก่พระสัตรีรูตเรื่องศรี
ทั้งผลาญมารกระบิลอสุรี	สุดสิ้นชีวีแหลกลาญ
เมื่อหารัดพาพระองค์ไป	ก็ติดตามชิงชัยหักหาญ
ทั้งไปล้างพิริถึงบาดาล	แล้วฆ่าไวยตาลมรณา
ความชอบได้ทำเป็นสาหัส	ชื่อพระยาอภัยพัทธ์พงศา
เป็นฝ่ายหน้าชมพูนครา	ให้มหามงกุฏทับทิมพราย
สร้อยสนดาบทศทับทรวง	สังวาลแก้วรุ่งร่วงสามสาย
พานพระศรีเต้าน้ำจำหลักกลาย	ธำมรงค์เพชรพรายเรือนสุบรรณ”

๒.๓ บทละครที่ใช้ในการแสดง

การแสดงโขนของไทยเป็นการแสดงที่มีมาแต่โบราณกาล ซึ่งอาจมีมาก่อนสมัยสุโขทัย ต่อมาเป็นสมัยอยุธยา ต่อมาเป็นสมัยธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ จนถึงปัจจุบัน บทละครที่เกิดขึ้นแต่ละยุคสมัยย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาตามความเหมาะสม หรือการนำเสนอของผู้ที่ประพันธ์บทละครตามยุคนั้นๆ แต่เนื้อหาสาระหรือเนื้อเรื่องยังคงไว้เช่นเดิม หรืออาจมีการปรุงแต่งเพื่อเพิ่มอรรถรสในการชม หรือการอ่านตามจินตนาการผู้ประพันธ์ได้สรรค์สร้างเพิ่มขึ้นตามความสมควรหรือจุดมุ่งหมาย

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงมีพระราชประสงค์เพื่อจะรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ที่กระจัดกระจายให้รวมเป็นเรื่องเดียวกัน จึงมีพระบรมราชโองการให้ประชุมบทละครเรื่องรามเกียรติ์ นับเป็นวรรณคดีไทยเรื่องเดียวที่ยาวที่สุดในวรรณกรรมไทย โดยทรงพระราชนิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ถือเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุด จุดประสงค์

^{๒๕} กอวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่ม ๔, (กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณการ, ๒๕๔๐), หน้า ๕๔

ก็เพื่อรวบรวมไว้ และเพื่อให้อ่านตามความบันเทิงใจ เป็นบทละครที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ครบถ้วน ประกอบด้วยเรื่องน่ารู้ และเรื่องแทรกที่สนุกสนานทั้งยังนำมาปรับปรุงเป็นบทสำหรับการเล่นละครได้

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงพระราชดำริเห็นว่า บทละครของ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช นั้น นำมาเล่นเล่นละครไม่สนิท เพราะบทละครนั้นยึดถือเกินว่าจะมาเล่นละคร ทรงเล็งกสรรเจ้านายและข้าราชการที่เป็น กวีชำนาญกลอนไว้สำหรับปรึกษาพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีเรื่องราวและคำ กลอนที่กระชับขึ้น ซึ่งนับได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ ๒ เป็นยุคสำคัญบทโขนละครนั้นเหมาะสำหรับใช้ เป็นบทสำหรับแสดงอย่างยิ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ รัฐบาลได้โอนกรมมหรสพไปขึ้นกับกรมศิลปากร ซึ่งกรม ศิลปากรได้ทำการรื้อฟื้น ปรับปรุงนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของไทยขึ้นมาใหม่ โดยได้นำบทพระ ราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ และรัชกาลที่ ๒ มาปรับปรุงโดยเรียบเรียงให้มีทั้งบทขับร้องตามแบบ ละครใน และมีบทพากย์บทเจรจาตามแบบแผนการแสดงโขนแต่โบราณ จึงทำให้บทโขนในสมัย ของกรมศิลปากรเป็นบทโขนที่มีความครบถ้วนตามแบบจารีตประเพณีการแสดงละคร

ลักษณะบทละครในการแสดงโขนตอนจองถนนมีความหลากหลายรูปแบบ และได้มีการ ผู้ประพันธ์หลายท่านแต่เดิมเป็นลักษณะบทกลอนกระตุ้ใช้ได้ต่อกันไปมาระหว่างผู้พากย์ เจรจา ซึ่งตัวบทละครกระตุ้จึงมีความยืดหยุ่น ทำให้ไม่เหมาะสมกับการแสดงในปัจจุบันที่มีการ เปลี่ยนแปลงของสังคม บทละครที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และศึกษากระบวนการทำรำของตัวละคร นิลพัทธ์นั้น อยู่ในบทโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าวมหาชมพูผู้ตระหนง เป็นผลงานการประพันธ์ของ อาจารย์เสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติปี ๒๕๓๑ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการแสดง ละคร) ลักษณะของบทละครนั้นเป็นบทละครที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่ โดยได้นำบท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ และบท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ มาปรับปรุงโดยเรียบเรียง ให้มีทั้งบทขับร้อง มีบทพากย์ บทเจรจาตามแบบแผนการแสดงโขนแต่โบราณ มีความครบถ้วน ตามแบบจารีตประเพณี โดยลักษณะของบทละครนั้นเป็นแบบโขนโรงใน จึงทำให้การดำเนิน เรื่องไม่เยิ่นเย้อ สามารถแสดงได้กระชับขึ้น ผู้ชมนั้นสามารถติดตามเนื้อเรื่องได้และเข้าใจใน อารมณ์ของตัวละครง่ายขึ้นเพราะมีบทร้อง และการดำเนินจากเพลงที่สื่อถึงอารมณ์ของตัวละครได้ เป็นอย่างดี ดังบทละครที่ผู้วิจัยทำการศึกษาทำรำต่อไปนี้

บทโขน เรื่องรามเกียรติ์
ตอน ท้าวมหาชมพูผู้ทรง
บทประพันธ์อาจารย์เสรี หวังในธรรม

.....
องค์ที่ ๑

ตอนที่ ๑ แจ่งสาร

- ฉาก ป่าโปร่ง -

- ฉาก   จัดเป็นป่าโปร่ง มีที่ประทับสำหรับพระราม พระลักษมณ์ กับที่สำหรับสุครีพ
 พาลมาถวาย

- ผู้แสดง -   พระราม พระลักษมณ์ สุครีพ หนุมาน ชมพูพาน ลิบแปดมงกุฏ

- ปี่พาทย์ทำเพลงวา -

- เปิดม่าน -

(พระราม พระลักษมณ์ นั่งเตียง)

- พากย์ -

แถลงเรื่องจักรพงษ์องค์ราม

ปางเสด็จด่วนตาม

ลักษมีสีดาเวายุภูณท์

ถึงเขาคันธมาทน์บริบูรณ์

เทพช่วยอนุกุล

รังสรรค์พลับพลามาประทาน

(ท้ายคำพากย์ สุครีพ หนุมาน พาลลึงออกเฝ้า)

- เกรจา -

พระราม -   คุณสุครีพและหนุมานบุตรเทพเจ้า เมื่อครั้งเราพาลัญพาลีสิ้นชีวิตทั้งสองท่าน
 เคยปราศรัยไว้มนคง ว่าจะจัดแจงแต่งจัดตั้งวงศ์พานร จากจิตจินพระนครมาสมทบ แต่
 เป็นช้านานมิได้พานพบประสบผล จนน้องเราต้องจรดลไปเตือนตาม ชะรอยท่านนั้นคงจะ
 มีความกังวลอยู่ แม้นขัดข้องอย่างไรบอกให้เรารู้จะได้เกรงใจ

สุครีพ -   ข้าแต่พระตรีภูวไนยปิ่นสุรราช ข้าพระบาทขอพระราชทานอภิไทย ซึ่งขัดข้อง
 จนต้องพิโรธเพราะล่าช้า ไซ้จะบายเบี่ยงเลียงสัจวาจานั้นหามิได้ อันไพร่พลพานรในจิตจิน
 นั้น คัดฝีมือเอกมือเนกอนันต์สุดจะสรรนับ เกณฑ์เมื่อไร ได้คั่งกับไม่ขัดข้อง เพียงอย่างเดียว
 ที่ยังต้องกังวลอยู่ คือองค์ท้าวมหาชมพูผู้ศักดิ์ดา อันเป็นพระสหายร่วมสัจยากับพาลี
 ท้าวมหาชมพูผู้นี้มีฤทธิ์นัก เป็นจุดจักร์ครองเมืองชมพูและหมู่พานเรททั้งถือตัวถือฤทธิเดช
 แสนตระนง เว้นแต่องค์อัสวรและนารายณ์แล้วไม่ไหวใคร แม้นรู้ว่าพาลีบรรลัญคงจะ
 เตือดร้อน พวกพานรข้างพระบาทพากันหวาดหวั่น ขอพระภูษพงศ์ผู้ทรงธรรม์โปรดปราณี

- ร้องเพลงตวงพระธาตุ -

ซึ่งท่านว่า มานี้ เห็นรอบคอบ   เราเห็นชอบ ตามคำกระบี่ศรี
 แต่จะหวั่น หวาดใจ ไปไขมี   ขุนกระบี่ จงถือ สารไป
 หาดหัว ทำมหา ชมพума   เราจะว่า มิให้ กระทำได้
 ทั้งจะได้ พวกลพล พลไกร   สมทบ ทักษัย ไปรอนราญ

- ร้องร้าย -

แล้วตั้ง พระลักษมณ์ อนุชา   รจนา จัดแจง แต่งสาร
 มอบให้ สุกรีพ หนุมาน   ไปสถาน ชมพู พระบุรี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(พระลักษมณ์ถวายสาร พระรามส่งให้สุกรีพแล้วชวนพระลักษมณ์ พลวานรเข้าโรง)
 (หนุมาน สุกรีพรับสารแล้วลงเวทิล่าง)

- ปิดม่าน -

สุกรีพ หนุมาน เต้นวนรอบเวทิล่าง ลิงตกลงออกพบสุกรีพ หนุมาน เจรจาพอสมควร แล้วเข้าเวทิจ

- ฉาก ท้องพระโรง -

- ผู้แสดง -

ทำมหาชมพูนางแก้วอูธร นิลพัท นางกำนัล สุกรีพ หนุมาน ลิบแปดมงกุฎ

- ฉาก -

จัดเป็นท้องพระโรง เมืองชมพู มีที่ประทับ ทำมหาชมพูนิลพัท มีแท่นสำหรับ
 สุกรีพยืนอ่านสาร

- เปิดม่าน -

(ทำมหาชมพูนางแก้วอูธร ออกจากราชการ)
 (นิลพัทนั่งเตียง เสนาลิง นางกำนัล หมอบเฝ้า)

(ลิงเสนาพาสุกรีพ หนุมาน เข้าเฝ้า)

- เจรจา -

เสนาลิง - ขอได้ทรงทราบคดีได้เบื้องพระบาท บัดนี้พระสหายร่วมชีวาองค์พาลี ส่งพระ
 อนุชา พระยากระบี่ชื่อสุกรีพ กับหนุมานพระนัดดาเร่งรีบมาถวายสารแด่พระภูธร

- ร้องร้าย -

บัดนั้น   สุกรีพ หัวหาญ ชาญสมร
 จึ่งขึ้นยืน บนแท่น อลงกรณ์   อ่านลักษณ์ อักษร ทนใจ

- ร้องเพลงเอกบท -

ราชสาร พระบรม จักรกฤษณ์   อวดาร มาสถิต ในภพใหม่
 เสด็จอยู่ คันธมาทน์ แคนไพร   จะไป ล้างอสุรพงศ์ เมืองลงกา
 บัดนี้ จะประหุม โยธี   จึงมี สารศรี ให้หา
 ให้ท้าว มหาชมพู เจ้าพารา   ไปเฝ้า บาทา พระภูธร

- ร้องเพลงเบ้าหลุดชั้นเดียว -

เมื่อนั้น   ท้าวมหา ชมพู ชาญสมร
 ฟังความ ออกนาม พระสีกร   วานร ชวนชบ สลบไป

- ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว, เพลงจิ่ง -

(ท้าวมหาชมพูสลับไปบนเตียง)

(นางแก้วอุครเข้าประคอง นางกำนัลนวดพื้น)

- เจริจา -

มหาชมพู - ครั้นรู้สึกสำนึกได้สมประฤติ ให้แก่นกคังคังอักคิม่าจี้จ้อ จึงว่าเฮี้ยเฮวยไอ้จ้อจัญไร
 ลิง ไยอวดหยิ่งไม่กริ่งเกรงข่มเหง ไอ้ผู้รู้จู้มาออกนามองค์นารายณ์ ซึ่งกูนี้มุ่งหมายไฟ
 เคารพ จนทำให้กูสลับไม่รู้ตัว ไอ้ลิงชั่วเจ้าทั้งสองพวกพ้องใคร ไอ้ทรลักษณ์รู้จักพระ
 นารายณ์ได้อย่างไรใครสอนมา

หนุมาน - ข้าแต่ท่านท้าวมหาชมพูผู้ลือยศ ข้าชื่อหนุมานเป็น โอรสพระพายเทวราช พระมิ่ง
 แม่สวาหะนองคณาถเป็นชนนี นิสุกรีพ โอรสพระสุริย์วงศ์เทวา เป็นน้องชายร่วมมารดากับ
 พาลี ข้าทั้งสองนี้ เป็นข้าองค์นารายณ์ราช ซึ่งปางนี้เสวยพระชาติเป็นมนุษย์ปีนมงกุฎก้อง
 อุโฆษกรุงโยชยา ทรงนามว่าพระรามราชสุริย์วงศ์ เรื่องฤทธิ์รงค์ด้วยพระแสงศรขจรขจาย
 ปางนี้พระนารายณ์ทรงอวดาร เพื่อบาราบปราบหมู่มารพาลริษยา จึงทรงบัญชาใช้ให้สอง
 ข้ามาแจ้งสาร ขอเชิญท่านยกทวยหาญไปสมทบช่วยพระหริวงศ์ทรงรบอินทร์ร้าย เพื่อ
 ชาวโลกสิ้นทั้งหลายจะได้ชื่นชม

มหาชมพู - ชีชะ น้อยรีไอ้ลิงลมโง่งมกาย เฮี้ยอันเทวราชของคันธมาทน์กูนี้รู้จัก พระหริรักษ์
 ทรงสง่าราศี มีถึงสีกร ถือตรีจักรสังข์คทาธรเป็นอาวุธ เสด็จไหนก็ทรงครุฑระเห็จเหาะ
 บรรทมสินธุ์ถิ่นจำเพาะ นาคะบัลลังก์ก็ไม่ระหกระเหินเดินดินคังเจ้าเอ๋ยอ้าง เฮี้ยไอ้ลิงป่า
 อย่างมาสร้างสถานการณ์ กูนะกำเนิดเกิดมานานจนหัวหงอก ไม่หลงเชื่อคำบรรยายเรื่อง
 นารายณ์กระจอก ดอกไอ้จ้อ

สุกรีพ - ซ้ำก่อน มหาชมพูผู้เป็นเหล่ากอจอมจุลจักร์ อย่าเอาแต่หาญฮึกทิกทักพระนงอัน
 ปางนี้พระภูษพงษ์ลงมาอุบัติ เพราะจำนงทรงรับสัจย์อธิษฐาน ซึ่งประทานแก่นนทุก
 ผู้อาธรรม ผลสัจย์พำนำมากำเนิด ส่วนนนทุกนั้นมาเกิดเป็นทศกัณฐ์ เพื่อประลองฤทธิ์กับ

พระทรงสุบรรณตามสัญญา แม้เราท่านก็เกิดมาเพื่อพระบารมี ควรที่ท่านจะยินดีไปอาสา
ช่วยบำราบปราบปัจจาให้ผาสุก

มหาชมพู่ - ทุด ไอ้ลิงป่าอย่ามาปลุกระดมดิน เฮี้ยกูนี้นี้มีจุดยืนอย่างมั่นคง กูเคารพนบพระหริ
วงศ์ด้วยชีวิต ไม่ต้องประกาศตัดจริดกระบิดกระบวน อย่ามาพาทีดีสำนวนชวนให้เชื่อ ทั้ง
นอนทั้งนั่งกูฟังจนเบื่อเหลือระอา องค์พระจักราอยู่เกษียรสมุทรสุดจะสุขสันต์ ท่านจะ
อวดารมาโรมรันด้วยอันใด เมื่อพวกเจ้าหวังจะยิ่งใหญ่ในไตรภพ ก็จงไปประหารรานรุกรบ
กันลำพัง อย่าเอาองค์พระทรงสังข์ ขึ้นมาบังเหตุ กูไม่หน้าด้านพาลทุเรศร่วมจัญไร ไป ไส
หัวมึงไปไอ้กาลี ว่าพลางทางชวนมเหสีแก้วอูธร ทั้งพหลพลพวนรเสด็จจากท้องพระโรง
รจนา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเข้ามา -

(มหาชมพู่ แก้วอูธร และพวกพลวานรเข้าโรงเหลือแต่สุครีพและหนุมาน หน้าเวทีล่าง)

- ปิดม่าน -

- ร้องเพลงกระบอกสองไม้ -

บัดนั้น	คำแหง หนุมาน แก่ล้ากล้า
ยืมแล้ว จึงกล่าว วาจา	ขื่อนี้ พระเจ้าน้ำ อายร้อนใจ
อันพล ในเมือง ชมพู่	ถึงมากหมู่ ก็จะมีใครได้
นำที่ จะอัป ราชัย	ด้วยอุบาย ภายใน ไม่เชื่อวชาญ
อันพระ นคร ทั้งหลาย	ก็เหมือน กับกาย สังขาร
องค์กษัตริย์ คือจิต วิญญาณ	เป็นประธาน แก่ร่าง อินทรีย์
มือเบื้อง ซ้ายขวา คือสามนต์	บาทา คือพล ทั้งสี่
อาการ พร้อมสาม ทิบสองมี	คั่งนี้ จึงเรียก ว่ารูปกาย
ฝ่ายฝูง อาณา ประชาราษฎร	คือศาส-ตราวุธ ทั้งหลาย
ถึงผู้นั้น ประเสริฐ เลิศชาย	แมนจิต จากกาย ก็บรรลีย์
อาวุธ ไม่มี ผู้ถือ	ควรหรือ จะวัง เข้ารบได้
อันท้าว มหาชมพู่ ผู้ฤทธิไกร	จะสะกด เอาไป ด้วยมนตรา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง - เชิดกลอง -

(สุครีพ หนุมานทำท่าปรึกษากันในเพลง แล้วพากันเข้าโรง)

(หนุมานอุ้มท้าวมหาชมพู่ เดินผ่านหายเข้าโรง)

(นิลพัทออกหน้าเวที แล้วป้อนหน้า)

- ร้องเพลงต่อยหม้อ -

บัดนั้น นิลพัท ลูกพระกาฬ หาญกล้า
 เป็นใหญ่ ในหมู่ โยธา ปกปักษ์ รักษา มหาชมพู
 แจ่มจ้า ทานทั่ว ถูกระกอด ให้สุดแสน อภัยศ อคสู
 น้อยหรือ ลิงขาว บ่าวศัตรู ดูถูก แก่กู ผู้ศักดิ์

- ร้องเพลงถึงลาน -

ศิละ จะได้ เห็นฤทธิ คิดต่อ สู้กัน วันข้างหน้า
 คิดแล้ว ตำแดง เดชะ เหาะติด ตามมา ว่องไว

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(นิลพัทเดินหายเข้าโรง)

- ตอนที่ ๒ ถวายพลเมืองชมพู -

- ฉาก ป่าโปร่ง - (ฉาก ๑ เดิม)

- ผู้แสดง - พระราม พระลักษมณ์ ท้าวมหาชมพู สุครีพ หนุมาน นิลพัท พญาวานร
 ทั้งหมด สิบแปดมงกุฏ

- ฉาก - จัดเป็นป่าโปร่ง มีที่ประทับพระราม พระลักษมณ์ มีที่สำหรับพระราม
 เป็นที่กร มีเตียงสำหรับมหาชมพูนอนอยู่

- ปี่พาทย์ทำเพลงเลลา -

- เปิดม่าน -

(พระราม พระลักษมณ์ออกประทับอยู่บนเตียง มหาชมพูนอนอยู่บนเตียง
 ท่าหลับอย่างเดิม พญาวานร และสิบแปดมงกุฏ หมอบเฝ้าตามตำแหน่งหน้าที่)

- ร้องเพลงเหรา -

เมื่อนั้น พระกฤษ ฤกษ์ เป็นใหญ่
 จิงตรัสสัง หนุมาน ชาลุชัย ให้แก่ มนต์สะกด นิทรา

- ร้องเพลงตระบองกัน -

แล้วทรง สำแดง เทวฤทธิ นิमित รูปนารายณ์ นาถา
 สীগร ทรงเทพ ศัสตรา รัศมี โสภา ไม่รำคิ

- ปี่พาทย์ทำเพลงตระบองกัน, รัว -

(ทำเพลงพระนารายณ์เป็นสীগร หนุมานเป่ามณต์ท้าวมหาชมพูฟื้นขึ้น)

- ร้องเพลงสุดใจชั้นเดียว -

ตกใจ ลูกจาก บัลลังก์อาสน์	เห็นพระ จักร์ราช เรืองศรี
สี่หัตถ์ ทรงสังข์ คชาตรี	จักรแก้ว มณี อลงกรณ์
รัศมี สีเขียว งามประหลาด	โอภาส แลเลื่อม ประภัสสร
ทรงโฉม เสาวภาคย์ อรชร	วานร เฟงพิศ ไม่วางตา

- ร้องร้าย -

รู้แท้ แน่ใน พระทัยหมาย	ว่าองค์ พระนารายณ์ นาถา
ความกลัว ดังจะสิ้น ชีวา	ชบหน้า สลบไป ในทันที

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว, โอด -

(ทำวมหาชมพูสลับ)

- เจริจา -

พระราม - เจ้าลักษมณ์น้องรักพื่อย่าเนิ่นช้า จงเอาเทพศาสตร์ชุบธารานำมาพรมให้ทำ
มหาชมพูจะได้ฟื้นภัยไม่บรรลัยลาญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงมหาชัย -

(พระลักษมณ์เอาลูกศรชুব่นำนำไปพรมมหาชมพู)

- ร้องร้าย -

เมื่อนั้น	มหาชมพู ผู้มี ปรีชาหาญ
ดื่มน้ำ สรงสร พระอวตาร	ชาบชาน เย็นทั่ว กายา
ก็ฟื้น คีนสม ประดิได้	มีใจ แสนโสม นัสสา
ลดลง จากแท่น รัตนา	เข้ากราบ บาทา พระทรงฤทธิ์

- ร้องเพลงนาคบริพัต -

ทูลว่า ตัวข้า บทมาลัย	ขึ้นขัด พระ โองการ นั้น โทษผิด
ใหญ่หลวง ถึงสิ้น ชีวิต	พระจักรกฤษณ์ จงได้ ปราณี
ขอประทาน อินทรีย์ ชีวิตไว้	จะได้ ร่องเบื่อง บทศรี
ทั้งพล ชมพู พระบุรี	ข้านี้ ถวายแทบ พระบาทา

(ทำวมหาชมพูเข้าไปกราบพระบาทพระราม)

(นิลพัทออกตรงเข้าจับมหาชมพูไว้)

- เจริจา -

นิลพัท - ข้าแต่พระราชบิดาผู้ทรงยศ นี้อะไรมาน้อมประณตแก่มนุษย์ ดุคิดถึงมีมกภูมิเมือง
ชมพู

มหาชมพู - ซ้ำก่อนนิลพัทเจ้าอย่าสู้รู้ทำเหลวไหล จะพากันบรรลัยวายชีวา พระองค์นี้คือพระ
จักรารามาวตาร จงเข้าศิโรราบกราบกรานเถิดนะลูกรัก

นิลพัท - ลูกพระกาฬแจ้งประจักษ์คำบิดา ให้ตกใจเพียงว่าจะมีวามรณ ค่อยกราบก้มประ
นมกรน้อมเคารพ พอแลพบสิงขวยังร้าวจิต คิดจะใคร่ประลองฤทธิ์เล่นเข้ารบ แต่หน้าที่
นั่ง ต้องยังสงบชบวันทา ด้วยเกรงเดชองค์พระจักรารามาวตาร

- ร้องเพลงสร้อยสนตัด -

เมื่อนั้น	พระจักรี ผู้ปริ ชาญ
ทองพระเนตร แลเห็น ลูกพระกาฬ	ผ่านฟ้า ขึ้นชม ยินดี

- ร้องเพลงพญาสี่เสา -

จึงมี บัญชา อันสุนทร	คู่อน มหาชมพู เรื่องศรี
ตัวเรา จะยก โยธา	ไปปราบ อสุรี ที่ลงกา
ฝ่ายท่าน นั้นแก่ ชรานัก	จงอยู่ พิทักษ์ รักษา
ทั้งชมพู จีตจิน นครา	อย่าให้ มีเหตุ เกทพาล
ขอแต่รีพล พานรินทร์	มอบให้ นิลพัท ผู้หลาน
เป็นจอม โยธา บัญชาการ	ยกทหาร สมทบ สุกรีพมา

- เจรจา -

ท้าวมหาชมพู - ข้าแต่พระยอดฟ้ารามาวตาร ซึ่งมีพระราชโองการขอน้อมรับใส่ศิระเกล้า ข้า
พระพุทธเจ้าแก่ชราหาบุญมิได้ มีอาจโดยเสด็จไปชิงชัยปราบไพร่ จะขอยุ่บ่ารุงสอง
กรุงศรีต่างพระเนตรพระกรรณ ขอกราบทูลลาพระทรงสุบรรณกลับเมืองชมพู จะเร่ง
เกณฑ์พลไพร่ให้มาสู่พระบารมี ทูลพลาง ขุนกระบี่ถวายชูลิลา คลานคล้อยถอยออกมา
จนพื่นหน้าพระที่นั่ง มุ่งกลับหลังยังชมพูพระนคร

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(ท้าวมหาชมพูเข้าโรง ปี่พาทย์หยุด)

- ร้องเพลงสารถี -

เมื่อนั้น	พระรามราช สุริวงค์ ทรงศร
ครั้นท้าว มหาชมพู คู่นคร	พระสี่กร ขึ้นชม สมอุรา

- ร้องเพลงร้าย -

จึงมี พระราช วาที	แก้ห่มุ เสนา ทั้งซ้ายขวา
ซึ่งจะยก พหล พลโยธา	ข้ามมหา สมุทร รุดไป
ยังเกาะ ลงกา กรุงमार	จะคิดอ่าน ผันผ่อน เป็นไฉน
โดยมิ ต้องยาก ลำบากใจ	ผองผู้ใด ใครอาสา อ่าร์อริ

- เจรจา -

บรรดาเหล่าท้าวพญาและพลกระบี่ทั้งน้อยใหญ่ พอได้ฟังสมเด็จพระตรีภูวไนย มีคำริตรัส
ปริกษา ต่างน้อมกายถวายบังคมคล้วันทาอาสาสู บ้างก็ว่าจะไปจับพวกศัตรูมาเช่นฆ่า บ้างว่าจะไป

โน้มน้าวเอายอดบรรพตามรุมาศ นำมาวางพาดทอดขวางกลางสมุทรคูถอนน บ้างก็ว่าจะนิมิต
 เบือนบิดตนเป็นสะพาน บ้างก็ว่าจะวิดวัคค์กชลธารให้แห้งหาย พระองค์จะได้ทรงข้ามพหลพล
 นิกายไปรปรับกับหมู่มาร ต่างคนต่างขันอาสาพระรามาวตาร ด้วยจิตคิดภักดี

- ร้องเพลงกระบอก (ต้นสองไม้) -

บัดนั้น	ฝ่ายชาม ภูวราช กระบี่ศรี
ได้ฟัง พจนารถ ราชจักรี	กราบชูลี ทูลสนอง ด้วยตรองการ
อันหมู่ โยธา พานเรศ	ล้วนเรื่องเดช ศักดา กล้าหาญ
ต่างภักดี ต่อเบื้อง บทมาลัย	คิดการ อาสา พระภูวไนย
ก็จะ สำเร็จได้ ด้วยฤทธิ	แต่ว่า หามิ พระเกียรติไม่
ขอใช้รีพล สกตไกร	คลาไคล ไปชน ศิลามา
ทุงทั้ง ลงไป ในสายชล	เป็นถนน ดั้นไป เมืองยักษา
พระเกียรติ จะชั่ว กัลป์ปา	ว่าเป็น หนทาง ปางนารายณ์
อวตาร มาสังหาร ผลาญยักษ์	ให้สิ้นศกดิ์ ลีนวงศ์ ลงฉิบหาย
พระกฤษดา จะปรากฏ ยศกำจาย	ต่อภาย หน้าอยู่ คู่ฟ้าดิน

พระราม - สมเด็จพระจักรินทร์ฟังวาจา ของชามภูวราชขุนสวาผู้ภักดี สมเด็จพระจักรี
 แสนชื่นชมสมหฤทัย ดุจดั่งนางสีดาวระประไพกลับมาคืนครอง พระทรงฤทธิ์คิดตรีตรอง
 พลังมีวาที ว่าคูก่อนสุกรีพขุนกระบี่มีฤทธิไกร ท่านจงคุมพลไพร่เหล่ากบินทร์สิ้นสอง
 นคร ขนสิงขรไปทิ้งลงในคงคา เพื่อจองถนนด้นพาเหล่าพลไกร รีบเร่งรุด ข้ามสมุทรไทไป
 ลงกา จงเร่งจัดสรรค้ให้ทันเวลาอย่าได้เนิ่นนาน

- ร้องเพลงร้าย -

บัดนั้น	สุกรีพ ขุนกระบี่ ปรีชาหาญ
รับสั่ง สมเด็จพระอวตาร	ก้มกราบ บทมาลัย แล้วออกมา

- ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอ -

(สุกรีพรำเพลงหน้าพาทย์หน้าเวที)

- ปิดม่าน -

- องค์กรที่ ๒ จงถน -

- ตอนที่ ๑ ลิขมา ลิงดำ -

- การแสดงเวทีล่าง -

- ผู้แสดง -

(สุกรีพ หนุมาน นิลพัท ลิบแปดมงกุฏ พลลิงตลก)

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

- เป็ม่าน -

(สุกรีพ หนุมาน นิลพัท และเสนาลิงออก - พลลิงตลกเดินออก)

(สุกรีพป้องกัน ปี่พาทย์หยุด)

- เจริญ -

สุกรีพ - สามขุนสวามาถึงยังฝั่งนี้ สุกรีพขุนกระบี่จึงมีวาจา ว่าดูรานิลพัทและหนุมาน
หลานรัก ด้วยพระทรงศักดิ์องค์จักรีมีบัญชาใช้ให้เราคุมพลไกรมาจถน ฝ่ายนิลพัท
เจ้าจคุมพลฝ่ายชมพู มีจำนวนล้วนมากหมุ่ยี่สิบเจ็ดสมุคไทย ข้างหนุมานเจ้าจคุมพลไกร
จิตจีน มีจำนวนล้วนพานรินทร์ห้าสิบสมุค ซึ่งทั้งสองข้างต่างก็เรื่องฤทธิ์ฤทธิ์เป็นหนักหนา
จงช่วยกันเร่งรัดผลัดกัน ขนศิลาตามมสาคร ข้างฝ่ายใดจะไปก่อนจงหันหน้าปรึกษากัน

นิลพัท - ฝ่ายนิลพัทผู้โหมหันต้นนั้นมีจิตคิดอาฆาต หวังประลองฤทธิ์คิดวิวาทกับหนุมาน
จึงกล่าวว่ ขำขอพาโยธาหาญล่วงหน้าก่อน เมื่อจรดไปจนถึงขรกลับคืนมา แล้ว
จึงให้ฝ่ายหนุมานคุมโยธาเร่งคลาไคล

หนุมาน - ก็ตามใจเถิดขุนกระบี่นิลพัท ขอตัวท่านจงเร่งรัดพลไกรเร่งไคลคลา ส่วนตัว
เราจะคุมพลโยธาฝ่ายจิตจีน คอยทำอยู่ฝั่งสมุทรไท

นิลพัท - นิลพัทสมุคทัยที่มุ่งหมาย กำกับสิ่งพลนิกายฝ่ายชมพู ให้รีบร้อนจรเข้าสู่แนวคีรี

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(แบ่งลิงเป็นสองฝ่าย ฝ่ายจิตจีนเข้าตามหนุมาน ฝ่ายชมพูเข้าตามนิลพัท)

(นิลพัทคุมพลออกเดิน มีตลกตามมาป้องกัน)

- ร้องเพลงลิงโลด -

บัดนั้น

คิดแค้น หนุมาน ดาลฤดี

มันทำ หยาบหยาม ไม่เกรงพักตร์

วันนี้ จะลอง สักดา

นิลพัท ลูกพระกาฬ ชาญชัยศรี

อายนี้ ่องอาจ อหังการ์

อายนัก ไม่รู้ ที่ไว้หน้า

อวดกล้า จะได้ เห็นกัน

(ติดตลกพอสมควร)

- เจริญ -

นิลพัท – นิลพัทผู้โหมหันธ์ จึงแถลงเล่าเหล่าพลไพร่ ว่าวันนี้จะได้แก้แค้นวานรไพร่ฝ่าย
 จิตชิน จงช่วยกันชนก้อนหินจากถื่นนี้ นำไปสู่ที่ฝั่งมหาสาคร

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(นิลพัทพาพวกพลเข้าโรงไปปรับก้อนหินในโรง)

(หนูมานกุมพลรออยู่ นิลพัทถือก้อนหินใหญ่ ๒ ก้อน พาพลออก พลต่อพลรับส่งก้อนหินกันก่อน)

- ร้องเพลงฝรั่งควง -

บัดนั้น	คำแพง หนูมาน ชาญสมร
แลเห็น นิลพัท พานร	ชนก้อน มหา ศิริ
มาทั้ง สองมือ สองเท้า	ใหญ่เท่า คันธมาทน์ ศิริศรี
จึงว่า ท่านทั้ง ให้จงดี	แต่ที่ ละสองก้อน ผ่อนมา

- ร้องเพลงเย้ย -

หนูมาน ท่านอย่า มัวพาทิ	เรานี้ แสนหนัก นัคนา
ไหนเขว่า กล้าแก่น แสนศักดา	แม้ไม่มี ฤทธา ถิ่นอาย

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว - เชิด -

(นิลพัทโยนก้อนหินทั้ง ๒ ก้อน หนูมานรับนำไปทิ้ง)

(หนูมานทำท่า โกรธเคืองแล้วยกพลจิตชินไป)

(นิลพัทกุมพลรออยู่ หนูมานพาพลจิตชินชนก้อนหินมา หนูมานเองเอาก้อนหินผูกมาทุกเส้นชน
 หนูมานส่งพลลิงให้รับส่งก้อนหินกันก่อน นิลพัททำท่าตกใจ)

- เจริจา -

นิลพัท – สะเฮี้ย เหวยลูกพระพายอายหนูมาน เอ็งชนก้อนหินมาเกินการมองคูดังภูเขา
 ขอให้เจ้าโยนลงมาคราละสองก้อน เราจะคอยรับเอาสิงขรไปถมทิ้งในชลธาร

หนูมาน – ชะ ไอ้ลูกพระกาฬ ไอ้ นิลพัท โยมาทานตัดเกียงงอนเรื่องก้อนศิลา เมื่อครั้งแรก
 เอ็งแบกมาสี่ก้อนใหญ่ กูขอให้โยนศิริที่ละสอง ไอ้อันธพาลลิงกลับหยิ่งผยอง หวังประลอง
 กำลัง เฮี้ย ไอ้กาลี ที่กูมั่งกูไม่ยังมีมือ

นิลพัท – มามะไอ้หนูมาน เมื่อมึงดิ่งตื้อก็ลองดู อิกสิบเท่านี้ตัวกูก็ไม่กลัว เก็บสองมือไว้กับ
 ตัว ไม่ต้องจับ ไซ้เพียงเท่าเข้ารองรับยื่นหลังตา

หนูมาน – ลองซิวะ ไอ้อังการ์มาลองดู ถ้าเอ็งไซ้เท่ารับของกูเป็นได้ดูดี มาไอ้ลิงเขลย มึง
 กล้าดี มาลองดู

- ปี่พาทย์ทำเพลงรัว - เชิด -

(หนูมานโยนก้อนหินทั้งหมด นิลพัทไซ้เท่ารับ หนูมานตรงเข้าตีบนิลพัท แล้วรบกัณ

สุครีพออกห้ามครู่หนึ่ง พระลักษมณ์ออกมา ทั้งสามลิงจึงหยุดวิวาท)

- ร้องเพลงกระบอกเงิน -

คู่ก่อน สุกรีพ ผู้ใหญ่   นี้โฉน มาเกิด การต่อสู้
พระหริวงส์ ทรงชัย จะใคร่รู้   จึงใช้ให้ มาดู ข้อคดี

- เกรจา -

สุกรีพ - ข้าแต่สมเด็จพระศรีอนุชาธิราช ซึ่งสองกระบี่เกิดวิวาทกันวุ่นวาย เพราะต่างมีฤทธิ์
มากมายไม่ยอมกัน ข้าพระบาทห้ามมิทันจึงเกิดเรื่อง ให้เป็นที่น่าคายเคืองเบื้องพระบาท

หนุมาน - ข้าแต่พระอนุชาได้โปรดเกล้า นิลพัทน์เกล้ากำหนดหาญ แผลงฤทธิ์ไกรว่าชัชชาญ
ข่มเหงข้า ขนก่อนหินมหิมามาสีก่อน ข้าขอผันผ่อนให้ส่งศิริทีละครั้ง นิลพัทกลับคือ
ดิ่งอิงอล ประจานข้าต่อหน้าพลว่าลิงไพร ทั้งเสียดสีว่าข้าไร้สมรรถภาพ ข้าสู้ระงับกลับ
หยามหยาบข่มเหงใหญ่ ครั้นเข้าไปขนิลามาให้ไม่ก็ก่อน นิลพัทกลับยกย่อนเสแสร้ง
แกล้งเอาเท้ารับ ข้าจึงผลอดนศุดทนระงับเพราะอายุถึง

นิลพัท - ไม่จริงพระเจ้าข้า หนุมานโพนทาค่าข้าก่อน ข้าขนิลามาเพียงสีก่อนมิได้เกิน
กำลัง หนุมานแกล้งเหนี่ยวรั้งถ่วงเวลา ครั้นหนุมานไปขนมามากเหลือหลาย ผูกก่อน
ขนิลามาทั้งกายโยนให้ข้า มีอรับไม่ไหวจึงต้องใช้บาทาช่วยผ่อนรับ วายบุตรกลอกกลับ
กล่าวเยาะเย้ย เรียกตัวข้าว่าลูกเขลยเอ่ยประจาน ข้าโถมถีบเป็นอันธพาลรุกรานข้า เป็น
ใครเลยจะหนีหน้าถ้าเป็นชาย ขอน้องสมเด็จพระนารายณ์ทรงทราบคดี

พระลักษมณ์ - ดูราสองกระบี่คู่วิวาท เราเศร้าใจในข้อพิพาทประมาทหมาย ดูเป็นที่น่าอัปอาย
แสนอดสู น่าเป็นห่วงการศึกสู้อยู่เบื้องหน้า เหล่าสุริยวงศ์พงศ์สุราแสนสามารถ ต่าง
เรื่องฤทธิ์เรื่องอำนาจเรื่องณรงค์ ร่วมสมัครรักเผ่าพงศ์ปรองดอง นื่องรักพี่ที่ปราณี นื่อง
ไม่หน่ายหนี เขาสามัคคีมีแสนยานุภาพใครไม่ทาบทัน จึงสามารถอาจครองสวรรค์บน
จักรวาล ข้างฝ่ายเราที่จะต้านทาน กลับต้องถดถอย เพราะกำลังน้อยด้อยสินหาเสีย
สามัคคี ต่างถือดีมีทิษฐิมือภัยใคร เราเสียใจแก่ทุกท่านสุดพรรณา แต่มีอาจจะพิพากษาข้อ
อธิกรณ์ ขอเชิญท่านสามพานรกลับพลับพลา ฟังพระดำริพิพากษาพระภูวไนย

- ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(พระลักษมณ์ นำสามวานร เข้าเวที)

- ตอนที่ ๒ จองถนน -

- ฉาก พลับพลาพระราม -

- ผู้แสดง - พระราม พระลักษมณ์ พิเภก พญาวานทั้งหมด สิบแปดมงกุฏ

- ฉาก - จักเป็นฉากพลับพลาพระราม มีที่ประทับพระราม พระลักษมณ์

- ปี่พาทย์ทำแสดงกระบอกทอง -

- เปิดม่าน -

(พระรามประทับบนพลับพลา พิเภก พญาวาน สิบแปดมงกุฏ มอบเฝ้าตาม

ตำแหน่งที่ พระลักษมณ์พาสามวานรเข้าเฝ้าพระราม)

- ร้องเพลงกระบอกทอง -

ครั้นถึง พลับพลา ที่เฝ้า   น้อมเกล้า บังคม ประนมไหว้
 ทูลพระ หริวงส์ ทรงชัย   ตามใน อธิกรณ์ เรื่องรอนราญ

- ร้องเพลงทะเลบัว -

พระทรงฟัง กริ้วโกรธ กระที่บบาท   แล้วมี สีหน้าท บรรหาร
 คู่คู่ นิลพัท หนุมาน   สาธารณ์ ่องอาจ อหังการ์
 ภูชี้ให้ไป จองถนน   เหตุใด ต่างตน อวดกล้า
 ไม่เกรง พระราช อาญา   เคี้ยวฆ่า แข็งข้อ ต่อดี
 หากว่า สงคราม ดิดพัน   หาไม่ ฎจะบัน เกศ
 เสียบไว้ ที่ริม ชลธิ   ให้สาที่ บังอาจ ประมาทใจ

- ร้องร้าย -

คู่ก่อน โอรส พระทินกร   อันสอง วานร นายใหญ่
 ต่างถือ ว่ามี ฤทธิไกร   ในการ ชิงชัย ปรามมาร
 เมื่อมัน ไม่อด ลดกัน   คึงค้น แต่โดย คำล้งหาญ
 จะทำให้ เสียด เสียดการ   เพราะอ้าย สาธารณ์ ทั้งสองนี้
 ครั้นว่า จะลง อาญา   ล้างชีวา มันเสียด ก็ไซ้ที่
 จะลง โทษทัณฑ์ ฉันใดดี   จึงจะไม่ เสียดที เสียดการ

- เสรจ -

สุครีพ - ข้าแต่พระอวตารผู้ผ่านภพ พระราชปรารภที่พระองค์ทรงดำรงสถาม ข้าพระบาทจะทูล
 ความแสนซึ้งซัด ด้วยนิลพัทกับหนุมานนั้น อุปมาเปรียบด้วยพระกรซ้ายและพระกร
 ขวาแห่งภุคติ ประการหนึ่งหนุมานเป็นหลานรักร่วมชีวิตของข้าพระบาทข้างนิลพัทมิใช่ญาติ
 ร่วมวงศ์วาน แม้จะทูลพระอวตารแต่โดยตรง ก็ยังยำเกรงว่าคงต้องครหา ว่าข้าพระ
 บาทป่วยเบี่ยงเอียงซ้ายขวาน่าหนักใจ อันสองวานรนี้ไซ้เปรียบเหมือนคชสารแสน
 หาญกล้า ต่างมุทะลุและดุบ้าเพราะบ่มมัน เมื่อร่วมตะลุมเตียวกันนั้นเป็นธรรมชาติ
 จะต้องเกิดการวิวาทถึงประงา ผู้พิทักษ์อารักขาต้องอาทร ต้องแยกกฤษฎชอยู่ต่างโรงจึงจะ
 โล่งอก อันผู้ปองปกชมพูแคว้นแดนชิดจีน คือท้าวมหาชมพูพานรินทร์นั้นทรงชรา หากจะ
 ทรงพระกรุณาหาพานเรศไปช่วยราชการ ต่างกรรมเนตรเป็นกองหนุน ส่งเสียบยงเลี้ยง
 เจื้อจนแก่ทัพหลวง การสงครามคงจะลุล่วงพันกั้วล การจะควรมีควรสุดแต่พระภูษพงศ์
 ทรงโปรดปราน

- ร้องเพลงแขกไทร -

เมื่อนั้น พระตรีภพ ลบโลก ทุกสถาน
ได้ฟัง สุกรีพ ปรึกษาชาญ ผ่านฟ้า ยินดี ปริดา

- ร้องเพลงแขกไทรชั้นเดียว -

เหวยลูก พระกาฬ ชาญณรงค์ เจ้านี้ อาจอง แก้วกล้า
จงไปร้อง จิดจีน พารา อย่าให้ มีเหตุ เกทพาด
เดือนหนึ่ง จงเก็บ ผลาผล มาส่ง พวกล พวยหาญ
แม่นขาด มิได้ ราชการ กูจะผลาญ ให้ม้วย ชีวา

- ปี่พาทย์ทำเพลงขวัญอ่อนซ้ำๆ -

(นิลพัทคลานเข้ากราบพระบาทพระราม)

- ร้องเพลงขวัญอ่อน -

โทษข้า ถึงสิ้น ชีวิต พระทรงฤทธิ์ โปรดเกล้า เกศา
พระคุณ เป็นพัน คณนา ไหญ่ยิ่ง แผ่นฟ้า ชาติรี
ต้องจำไป ไกลเบื้อง บาทหงส์ มิได้ ธรรมรงค์ ยักษ์มี
บุญตัว ชำนาญ น้อยเท่านี้ ขอรบใช้ บาทฐิติ จนวันตาย

- ปี่พาทย์ทำเพลงโอด, ทอย -

(นิลพัททูลลาพระราม ลาพวกพระยาวานร พวกพ้องแล้วเข้าโรงไป)

- ปี่พาทย์หยุด -

จากการประพันธ์บทโขนเรื่องรามเกียรติ์ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ตอนที่
มหามพผู้ทรง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะบทโขนที่ใช้ดำเนินเรื่องเฉพาะตัวละครนิลพัทเท่านั้น
ซึ่งสามารถแบ่ง คำเจรจา และบทร้อง ของตัวละครนิลพัทออกได้ดังนี้

คำเจรจา^{๓๐} เป็นบทกวีประเภทร่ายยาว สั้นรับสัมผัสกันเรื่อยๆไป ใช้ได้
ในทุกโอกาส เช่น คำเจรจาของนิลพัทตอนที่หนุมานชนก้นศิลามาเต็มตัว นิลพัทจึงให้หนุมาน
ทิ้งลงมาทีละ ๒ ก้อนแล้วนิลพัทจะรับก้นศิลามาไปถมทะเล

“สะเฮีย เหวยลูกพระพายอ้ายหนุมาน เอ็งชนก้นหินมาเกินการมองคูด้งภูเขา ขอให้เจ้า
โยนลงมาคราละสองก้อน เราจะคอยรับเอาสิงขรไปถมทิ้งในชลธาร”

ผู้พากย์เจรจาจะต้องจำคำเจรจาของตนเองขึ้น ในปัจจุบัน ถ้ามีปฏิภาณใช้
ถ้อยคำให้สละสลวย รับสัมผัสกันได้แบบแนบเนียน และได้ใช้ถ้อยกระตังความคิด ก็ถือว่าผู้พากย์

^{๓๐} ธนิต อยู่โพธิ์, โขน . กรมศิลปากร.(กรุงเทพฯ:หัวหินส่วนจำกัดศิวิพร,๒๕๑๑).หน้า ๑๓๓

เจรจานั้นเป็นผู้ที่มีความสามารถ นอกจากใช้ปฏิภาณแล้ว ผู้พากย์เจรจายังจะต้องจำคำเจรจาโบราณจารย์ได้ผูกขึ้นไว้เป็นแบบแผนเฉพาะอย่างหนึ่งๆ ซึ่งเรียกว่า “กระพู่” ให้แม่นยำ^{๓๑}

บทร้องประกอบการแสดง ใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ หรือกลอนบทละคร บทร้อง^{๓๒} การแสดงโขนที่มีร้องเพลงประกอบ ก็เพิ่งมีขึ้นเมื่อตอนที่โขนได้ผสมกับละครใน เป็นประเภทโขนโรงในเป็นต้นมา คนร้องโขนจึงใช้ผู้หญิงเช่นเดียวกับละครใน เป็นแบบแผนมาจนถึงปัจจุบันนี้ นักร้องแบ่งออกได้เป็น ๒ พวก คือ ต้นเสียง และลูกคู่ ต้นเสียงทำหน้าที่ร้องขึ้นต้นบท และร้องเดี่ยวไปจนหมดวรรคแรกของคำกลอน วรรคที่สองเป็นหน้าที่ของลูกคู่ ที่จะต้องร้องต่อ ในระหว่างลูกคู่ร้อง ต้นเสียงก็สดับฟังบทร้องจากคนบอกบทเพื่อร้องต่อไป ดังตัวอย่างบทร้องตอนนิลพัทคิดแค้นหนุมานดังนี้

ร้องเพลงถึงโลด

บัดนั้น	นิลพัท ลูกพระกาฬ ชาญชัยศรี
คิดแค้น หนุมาน คาลฤดี	อายนี้ ่องอาจ อหังการ์
มันทำ หยาบหยาม ไม่เกรงพักตร์	อายนัก ไม่รู้ ที่ไว้หน้า
วันนี้ จะลอง สักดา	อวดกล้า จะได้ เห็นกัน

การร้องเพลงของต้นเสียงในการแสดงโขนนี้ นอกจากร้องเพลงได้ถูกต้องแม่นยำแล้ว ยังต้องรู้ที่ท่าของโขน ว่าจะต้องจังหวะช้าหรือเร็วเพียงใด ต้องทอดเสียงหรือบรรจุคำร้องอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับท่าราชองตัวโขนตัวนั้น ต้องรักษาระดับเสียงให้ตรงกับเสียงดนตรี และยังต้องใส่ความรู้สึกเข้าไปในบทที่ร้อง ให้เหมาะสมกับอารมณ์ของตัวโขนด้วย

จะเห็นได้ว่าการดำเนินเรื่องของตัวละครนิลพัทในการแสดงโขนตอนท้าวมหาชมพูผู้ทรงนั้น ผู้ประพันธ์ดำเนินค่อนข้างรวดเร็ว โดยนิยมใช้การดำเนินเรื่องของตัวละครแบบการเจรจา หรือคำเจรจาเป็นหลัก เพื่อรวบรัดเรื่องของเวลาดำเนินการแสดง แต่ยังคงเนื้อเรื่องมิให้ผิดเพี้ยนไปจากที่เป็นอยู่

ลักษณะบทเจรจาที่ปรากฏได้แก่เจรจาแบบกระพู่ คือการเจรจาใช้คำประพันธ์แบบร้อยยาวส่งสัมผัสสลับกันไปเรื่อยๆ เจรจาแบบทำนอง คือในโอกาสที่ตัวละครอยู่ในอากัปกริยาอารมณ์ต่างๆ คิดหรือรำพึง เจรจาแบบคำพูด คือใช้ในโอกาสที่ตัวละครพูดโต้ตอบกัน หรือตัวละครพูดตัวคนเดียว นอกจากผู้ประพันธ์ใช้การเจรจา หรือคำเจรจา เพื่อความสะดวก และทำให้ผู้ชม

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๗

เข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างง่ายแล้ว ผู้ประพันธ์ได้ใส่เนื้อเรื่องเข้ากับบททำนองเพลงแบบละครในหรือที่เรียกว่า บทร้อง ซึ่งในการใส่เนื้อเรื่องกับเพลงนั้นจะทำให้ผู้ชม เกิดความรู้สึกทางด้านอารมณ์ของตัวละครมากยิ่งขึ้นด้วย

จากที่กล่าวมาจึงนับได้ว่าการแสดงโขนตัวละครนิลพัท ส่วนที่เป็นตัวการในการดำเนินเรื่องของโขนนี้ การดำเนินเรื่องโดยบทเจรจา และบทร้อง จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้ผู้ชมนั้นได้เข้าใจเนื้อเรื่องได้อย่างดี

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดง

การแสดงโขนเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยดนตรีเพื่อดำเนินเรื่องราวลักษณะของการแสดงจะมีเพลงบรรเลงรับการร่ายรำของตัวละคร ซึ่งเพลงนั้นจะต้องตรงกับอารมณ์ของเรื่องราวที่ดำเนินอยู่ ผู้บรรเลงเพลงจะต้องเข้าใจถึงลักษณะของเนื้อเรื่อง เข้าใจถึงลักษณะของทำนองเพลงที่จะใช้ เพื่อให้สอดคล้องกันตลอดทั้งเรื่อง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโขน แบ่งลักษณะเพลงหน้าพาทย์เป็น ๒ ชนิด คือ หน้าพาทย์ชั้นสูง ใช้บรรเลงประกอบกิริยา อารมณ์ของตัวละครผู้สูงศักดิ์หรือเทพเจ้าต่างๆ เช่น เพลงตระนิมิต เพลงกระบองกัน เพลงตระนารายณ์บรรทมสินธุ์ เพลงบาทสกุณี เพลงองค์พระพิราพ เป็นต้น หน้าพาทย์ธรรมดา ใช้บรรเลงประกอบกิริยาอารมณ์ของตัวละครที่มียศ หรือตำแหน่งชั้นกลาง เช่น เพลงเสมอ เพลงเชิด เพลงร่ำ เพลงโอด เป็นต้น

นอกจากจะแบ่งลักษณะตามฐานะของตัวละครแล้ว เพลงหน้าพาทย์ ยังสามารถแบ่งตามลักษณะตามหน้าที่การนำไปใช้ประกอบการแสดงของตัวละครได้เป็น ๗ ลักษณะดังนี้

๑. เพลงหน้าพาทย์ประกอบกิริยาไปมา ได้แก่ เพลงเสมอ เพลงเชิด โคมเวียน ใช้ประกอบกิริยาการเดินทาง

๒. เพลงหน้าพาทย์ประกอบการยกทัพ ได้แก่ เพลงกราวนอกใช้สำหรับการจัดทัพฝ่ายวานร เพลงกราวใน สำหรับการจัดทัพฝ่ายยักษ์

๓. เพลงหน้าพาทย์ประกอบความสนุกสนาน ร่าเริง ได้แก่ เพลงกราวรำ

๔. เพลงหน้าพาทย์ประกอบการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหารย์ ได้แก่

เพลงตระนิมิต เพลงคุกพาทย์ เพลงร่ำ

๕. เพลงหน้าพาทย์ประกอบการต่อสู้และติดตาม ได้แก่ เพลงเชิดนอก ก ใช้

สำหรับการต่อสู้หรือการไล่ติดตามของตัวละครที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น

หนุมานไล่จับนางสุพรรณมัจฉา เพลงเชิดฉาน สำหรับตัวละครที่เป็น

มนุษย์ไล่ตามสัตว์ เช่น พระรามตามกวาง เพลงเชิดกลอง สำหรับการ

ต่อสู้ การรุกไล่ฆ่าฟันโดยทั่วไป เพลงเชิดฉิ่ง ใช้ประกอบการรำก่อนที่จะ

ใช้อาวุธสำคัญหรือก่อนกระทำกิจสำคัญ

๖. เพลงหน้าพาทย์ประกอบการแสดงอารมณ์ทั่วไป ได้แก่

เพลงกล่อม สำหรับการขับกล่อมเพื่อการนอนหลับ

เพลงโลม สำหรับการเข้าพระเข้านาง การเล้าโลมด้วยความรัก

เพลงโอด สำหรับการร้องไห้

เพลงทยอย สำหรับอารมณ์เสียใจ เศร้าใจในขณะที่เคลื่อนที่ ี่ไปด้วย

เช่น เดินพลางร้องไห้พลาง

๘. เพลงหน้าพาทย์เบ็ดเตล็ด ได้แก่ เพลงตระนอน แสดงการนอน

เพลงลงสรง สำหรับการอาบน้ำ เพลง เช่นเหล่า สำหรับการกิน การดื่ม

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงของตัวละครนิลพัท ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพลงที่ใช้ดำเนินเรื่อง เฉพาะตัวละครนิลพัท สามารถแบ่งออกได้ดังนี้^{๓๓}

เพลงเชิดหรือเชิดกลอง เป็นเพลงประกอบกิริยาการเดินทางของกองทัพ และยัง เป็นเพลงประกอบกิริยาการสู้รบ การบรรเลงดนตรีเพลงเชิดมิกกลองตัดเข้ามาประกอบ

เพลงต่อยหม้อ มีลักษณะเพลง ๒ ชั้น เป็นเพลงประกอบกิริยาที่เศร้าโศกแต่ไม่ มากนัก เป็นการบรรยายความในใจ ความโกรธแค้น

เพลงลิงลาน เพลงลิงโลด เพลงประกอบกิริยาอารมณ์โกรธ ต่อล้อต่อขาน เป็น เพลงที่ใช้ต่อเนื่อง สามารถใช้กับตัวละครตัวยักษ์ก็ได้ ถ้าในบทนั้นต่อเนื่องกัน

เพลงเย้ย เป็นเพลงที่ใช้การเยาะเย้ยถากถาง

เพลงเร็ว เป็นเพลงประกอบกิริยาการแสดงอิทธิฤทธิ์ต่างๆ เหตุการณ์ หรือ สถานการณ์ที่ค่อนข้างรวดเร็ว

เพลงขวัญอ่อน เป็นเพลงที่ประกอบกิริยา อารมณ์เศร้าโศก เสียใจ

เพลงโอด ความหมายเศร้า ด้วยการร้องไห้ ในการร้องไห้มีทั้งการร้องไห้ด้วยความ ดีใจ เสียใจ

เพลงทยอย เป็นเพลงที่ต่อเนื่องจากเพลงโอด ใช้การร้องไห้ไปเดินทางไปด้วย

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงและความหมายของเพลงทั้งหมดที่ใช้ประกอบกิริยา อารมณ์ของตัวละครนิลพัท จะเห็นได้ว่า เพลงต่างๆที่นำมาใช้นั้น ส่วนมากเป็นเพลงที่มีทำนองที่ รวดเร็ว ใส่เนื้อร้องที่มีความคิดแค้น อาฆาต มุ่งหวังทำร้ายเสียส่วนใหญ่ เพลงรองลงมาคือเพลงที่มี ทำนองแสดงวิธีการเดินทาง การดำเนินเรื่องและการสู้รบ และเพลงที่ใช้บ่อยที่สุดมีทำนองเศร้าโศก เสียใจ

^{๓๓} สัมภาษณ์อาจารย์ประสาท ทองอร่าม, ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

๒.๔ วงดนตรีประกอบการแสดง

ดนตรีประกอบการแสดง โขน^{๓๔} โบราณจารย์ได้บัญญัติไว้แล้วยึดถือกันเป็นประเพณีสืบต่อมา โดยมีการแบ่งประเภทของวงดนตรีและเครื่องประกอบให้แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละการแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นาฏศิลป์โขน ซึ่งเป็นมหรสพที่ได้รับการยกย่องกันทั่วไปว่าเป็นการแสดงที่ยิ่งใหญ่มีศิลปะชั้นสูง และหาชมได้ยากนอกจากงานมหรสพใหญ่ๆ หรืองานที่มีเกียรติเท่านั้นวงดนตรีที่บรรเลงประกอบการแสดงโขนคือ วงปี่พาทย์ ซึ่งวงปี่พาทย์ได้รับการพัฒนาตามรูปแบบของการแสดงในแต่ละยุคเช่นเดียวกับการแสดงโขน โดยแต่เดิมวงปี่พาทย์ที่ใช้ประกอบการแสดงมาจากวงปี่พาทย์เครื่องห้า จากนั้นจึงเพิ่มเป็นวงเครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่^{๓๕} บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีในการแสดงโขนมีหน้าที่บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ ประกอบอาภักดิ์ปรีชาของตัวละคร ดำเนินเรื่องราวต่างๆ สื่อความหมายอารมณ์ของตัวละคร และการขับร้อง การบรรเลงในบทร้องของตัวละคร

รูปภาพที่ ๘ วงปี่พาทย์ที่ใช้สำหรับการแสดงโขน

วงปี่พาทย์ประกอบการแสดงโขน ในปัจจุบันเป็นการแสดงโขนปนกับละครใน มีทั้งพาทย์และเจรจาอย่างโขน กับมีตื้นเสียงและลูกคู่ร้องอย่างละครใน การบรรเลงปี่พาทย์จึงต้องลดเสียงลงมาบรรเลงทางในอย่างละครใน เพราะว่าทางกลาง (หรือเสียงกลาง) นั้นสูงไปไม่สะดวกแก่เสียงร้อง ปี่กลางมีอยู่ในวงปี่พาทย์ประกอบโขนอย่างเดิม ก็ต้องเปลี่ยนเป็นปี่ในตามเสียงที่ลดลงมา^{๓๖}

^{๓๔} จตุพร รัตนวราหะ, เพลงหน้าพาทย์, (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาสน์, ๒๕๑๕), หน้า ๔

^{๓๕} สัมภาษณ์ ชูเกียรติ วงษ์อึ้ง, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๑.

^{๓๖} ธนิต อยู่โพธิ์, โขน, กรมศิลปากร.(กรุงเทพฯ: หอวัฒนธรรมส่วนจำกัดศิวิล, ๒๕๑๑). หน้า ๑๒๑-๑๒๒

ปีพาทย์สำหรับประกอบการแสดงโขนก็เพิ่มขึ้นตามที่ได้วิวัฒนาการมาเป็นระยะๆ แม้ว่าโขนโรงในนี้จะเปลี่ยนแปลงมา ทั้งโรงก็มีฉากหลังเป็นม่านอย่างละคอนใน การแสดงมีร้องอย่างละคอนในและมีเตียงสำหรับตัวเอกนั่งอย่างละครใน โกร่งสำหรับตีเป็นจังหวะก็คงมีอยู่ตามเดิมโดยให้คนร้องเป็นผู้ตี แต่เวลาร้องหรือปีพาทย์รับ ใช้กรับอย่างในละครตีเป็นจังหวะ โกร่งใช้เฉพาะการบรรเลงหน้าพาทย์ที่มีกลอง ประเพณีการใช้ปีพาทย์บรรเลง ๒ วงเป็นวงขวา และวงซ้าย ก็ยังคงใช้อยู่ แต่ว่ามีไคยกร้านที่ตั้งให้สูงขึ้นเหมือน โขนนั่งราววงปีพาทย์ทั้ง ๒ วง คงตั้งอยู่กับพื้นเสมอกับที่แสดง การผลัดกันบรรเลงก็เป็นไปตามเดิม เวลาบรรเลงรับเพลงที่ต้นเสียงและลูกคู่ร้องก็ผลัดกันรับคนละคำ นอกจากเพลงนั้นจะมี ๒ ท่อน หรือ ๓ ท่อน วงหนึ่งจะต้องรับไปทุกท่อนจนจบเพลงเสียก่อน แล้วจึงจะเปลี่ยนวง การผลัดเปลี่ยนกันบรรเลงนี้ ผู้บรรเลงต้องรู้ขนบธรรมเนียมและซึ่งไหวพริบกันไปในตัว

๒.๕ ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละคร

การแสดงโขนเป็นการแสดงที่ได้ชื่อว่าเป็นการแสดงที่สวยงาม และมีเครื่องแต่งกายที่วิจิตรงดงาม เพราะการแสดงโขนนั้น ได้รับการค้าชูเกียรติ เปรียบเสมือนเครื่องราชบรรณการ ประกอบพระอิศริยยศของพระมหากษัตริย์ไทยทุกยุคทุกสมัย

เครื่องแต่งกายของโขนนั้นสันนิษฐานว่าเป็นลักษณะเครื่องแต่งกายนั้นเป็นการแต่งกายแบบขึ้นเครื่อง คือ แบบเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงออกกฎหมายมิให้แต่งครบอย่างเครื่องต้นของพระมหากษัตริย์ ต่อมาภายหลังได้รับการผ่อนผันในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เครื่องแต่งกายโขนจึงปรากฏดังปัจจุบัน โดยเครื่องแต่งกายของโขนแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะคือ ตัวพระ ตัวยักษ์ ตัวนางและตัวลิง

เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของนิลพัทประกอบด้วย

๑. ข้อเท้า
๒. สนับเพลา
๓. ผ้านุ่ง ในวรรณคดีเรียกว่า ภูษา
๔. ห้อยข้าง หรือ เจียรระบาศ หรือ ชายแครง
๕. หางลิ้ง
๖. ผ้าปิดกันหรือห้อยกัน
๗. เตื่อ (ซึ่งสมมติเป็นขนตามตัวลิง)
๘. รัตสะเอา
๙. ห้อยหน้า หรือ ชายไหว
๑๐. เข็มขัดหรือปิ่นแห่ง
๑๑. กรองคอหรือนวมคอ

๑๓. ทับทรวง
๑๔. สังวาล
๑๕. ดาบทิศ
๑๖. พานหู้รด
๑๗. ซ้อมมือ
๑๘. ศีรษะโขน (นิลพัท)
๑๙. อาวุธพระขรรค์

ภาพที่ ๕ ลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละครนิลพัท

จากการวิเคราะห์เครื่องแต่งกายของนิลพัทนั้น เป็นลักษณะเครื่องแต่งกายแบบพญาวานร หรือพญาลิง นุ่งผ้าหรือภูษา ผ้ายก (สับแปดมงกุฎใส่ผ้าลาย) มีสีดำ อาวุธที่ใช้คือพระขรรค์ ศีรษะโขนมีลักษณะเป็นลิงโล้นปากอ้า สวมมาลัย มีเครื่องประดับได้แก่ทับทรวง สังวาล เข็มขัด ปิ่นหนึ่ง ดาบทิศ

๒.๖ สรุป

นิลพัทปรากฏอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ ได้กล่าวเมื่อครั้งถึงกำหนดไตรดายุค บรรดาเทพเทวาที่สถิตย์อยู่ ณ เทวสถานนั้น อาสามาช่วยพระนารายณ์ปราบยุคเข็ญ โดยมีเทพเจ้า บางองค์ได้แบ่งภาคอวตารมาเกิดเป็นพระยาวานร และเหล่าเทวดาต่างๆ ได้แบ่งภาคมาถือกำเนิดเป็นวานร ซึ่งเรียกว่า วานรสิบแปดมงกุฏ นิลพัท ปรากฏอยู่ในรามเกียรติ์เมื่อตอนที่กล่าวถึงท้าวมหาชมพู มีมเหสีชื่อนางแก้วอูธร ได้ครองชมพูพระนคร แต่ทั้งสองไม่มีบุตร พระอิศวรพระราชทานนิลพัทแก่ท้าวมหาชมพู ให้ช่วยกิจการในฐานะโอรสเจ้าเมืองชมพู

บิดาของนิลพัทชื่อพระกาล แต่ไม่ปรากฏมารดา เมียและลูก เป็นเพียงหลานของท้าวมหาชมพูผู้ครองเมืองชมพูเท่านั้น ลักษณะและรูปร่างของนิลพัท ในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดพระศรีรัตนมหาศาสดารามรวมมหาวิทยาลัย พอสรุปลงได้ว่า นิลพัทเป็นวานรสีน้ำตาลหรือสีดำ เมื่อเวลาแผลงฤทธิ์มีแปดกร สวมมาลัยที่ศีรษะ อาวุธประจำกายคือพระขรรค์ ความสามารถของนิลพัท สามารถแผลงฤทธิ์ให้มี สีหน้าแปดมือ นิमितกายได้ เก่งกล้า ว่องไว เหาะเหินเดินอากาศได้ และมีไหวพริบปฏิภาณในการแก้ไขสถานการณ์ และวางแผน มีฤทธิ์เทียบกับหนุมานเหมือนดังราชสีห์กับไกรสร

ตัวละครนิลพัทมีบทบาทอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์โดยผู้วิจัยได้แยกสถานะและบทบาทของนิลพัทออกเป็นดังนี้

ในฐานะหลานท้าวมหาชมพู นิลพัทมีความจงรักภักดีและกล้าหาญ

ในฐานะทหารพระราม มีความเคารพ จงรักภักดี ความเชื่อฟังและนอบน้อม และความซื่อสัตย์ต่อพระราม

ในฐานะทหารพระพรต เมื่อเกิดสงครามครั้งที่ ๒ นิลพัทอาสาเป็นทัพหน้าแก่พระพรต พระศัตรุค ได้แสดงความสามารถโดยทอดตัวเป็นสะพานให้กองทัพข้ามไปตีเมืองลงกา ได้ฆ่านันทสูร นันทการ ร่วมกับอสูรผัด ฆ่ากระบิลมารตาย และได้ทำลายพิธีบูชาบวงของท้าวไวยตาลโดยฆ่าท้าวไวยตาลได้สำเร็จ แสดงใจอุบายช่วยให้พระพรตฆ่าท้าวจักรวรรค์ตาย แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และเชื่อฟังคำสั่งของเจ้านายของนิลพัท เพราะเมื่อได้รับคำสั่งและถูกมอบหมายหน้าที่ให้ทำก็สามารถทำได้จนสำเร็จและได้รับคำชื่นชมจากพระพรตผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน เมื่อเสร็จศึกแล้วได้รับยศเป็นพระยาอภัยพัทวงศ์ ตำแหน่งอุปราชเมืองชมพู

บทละครที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์และศึกษากระบวนการทำร้ายของตัวละครนิลพัทนั้น อยู่ในบทโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าวมหาชมพูผู้ทรนง เป็นผลงานการประพันธ์ของอาจารย์เสรีหวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติปี ๒๕๓๑ สาขาศิลปะการแสดง(ศิลปะการแสดงละคร) ที่นำบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ และบทละครเรื่องรามเกียรติ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ นำมาปรับปรุง ลักษณะการแสดงเป็นแบบโขนฉาก ดำเนินเรื่องแบบละครใน

จากการประพันธ์บทโขนเรื่องรามเกียรติ์ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ตอนท้าวมหาชมพู ผู้ทรนง ผู้วิชัยแยกประเภทเฉพาะบทโขนที่ใช้ดำเนินเรื่องเฉพาะตัวละครนิลพัทเท่านั้นซึ่งสามารถแบ่งบทร้อง คำเจรจาออกได้แก่

บทเจรจา เป็นบทกวีประเภทร่ายยาว ส่งรับสัมผัสกันเรื่อยๆ ไป ใช้ได้ในทุกโอกาส ผู้เจรจายังจะต้องจำคำเจรจา “กระทู้” ลักษณะบทเจรจาที่ปรากฏ ได้แก่เจรจาแบบกระทู้ คือการเจรจา ใช้คำประพันธ์แบบร่ายยาวส่งสัมผัสรับกันไปเรื่อยๆ เจรจาแบบทำนอง คือในโอกาสที่ตัวละครอยู่ในอาการปรีดาอารมณ์ต่างๆ คิดหรือรำพึง เจรจาแบบคำพูด คือใช้ในโอกาสที่ตัวละครพูดโต้ตอบกัน หรือตัวละครพูดตัวคนเดียว

บทร้อง ใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ หรือกลอนบทละคร บทร้องการแสดงโขนที่มีร้องเพลงประกอบ นักร้องแบ่งออกได้เป็น ๒ พวก คือ ต้นเสียง และลูกคู่ ต้นเสียงทำหน้าที่ร้องขึ้นต้นบท และร้องเดี่ยวไปจนหมดวรรคแรกของคำกลอน วรรคที่สองเป็นหน้าที่ของลูกคู่ ที่จะต้องร้องต่อ ในระหว่างลูกคู่ร้อง ต้นเสียงก็สดับฟังบทร้องจากคนบอกบทเพื่อร้องต่อไป

การแสดงโขนเป็นการแสดงที่ต้องอาศัยดนตรีเพื่อดำเนินเรื่องราวลักษณะของการแสดงจะมีเพลงบรรเลงรับการร่ายรำของตัวละคร ซึ่งเพลงนั้นจะต้องตรงกับอารมณ์ของเรื่องราวที่ดำเนินอยู่ ผู้บรรเลงเพลงจะต้องเข้าใจถึงลักษณะของเนื้อเรื่อง เข้าใจถึงลักษณะของทำนองเพลงที่จะใช้ เพื่อให้สอดคล้องกันตลอดทั้งเรื่อง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงของตัวละครนิลพัทได้แก่เพลง เพลงเชิด, เพลงต่อขม้อ, เพลงถึงลาน, เพลงถึงโลด, ร้องเพลงเข้, เพลงร้ว, เพลงขวัญอ่อน, เพลงโอด, และเพลงทยอย

วง ปี่พาทย์สำหรับประกอบการแสดงโขน ปัจจุบันเป็นวงปี่พาทย์ไม้แข็ง ซึ่งอาจใช้วงปี่พาทย์บรรเลง ๒ วงเป็นวงขวา และวงซ้ายผลัดเปลี่ยนกันบรรเลงก็ได้ มีทั้งการพากย์และเจรจาอย่างมีต้นเสียงและลูกคู่ร้องอย่างละครใน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ตัวละครนิลพัทมีบทบาท และองค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องรามเกียรติ์ องค์ประกอบในการแสดงโขนของตัวละครนิลพัท ประกอบไปด้วยบทเจรจา บทร้อง และดนตรีประกอบการแสดง จึงทำให้ตัวละครนิลพัท มีความรู้ลึกและอารมณ์ในบทบาทการแสดงอย่างยิ่ง

บทที่ ๓

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษากระบวนการทำรายบทบาทตัวนิลพัท กรณีศึกษากระบวนการทำรายของอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทำรายที่ได้รับถ่ายทอดมาจากอาจารย์กรี วรศรีน และบริบทรอบข้างเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการทำราย ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้มีวิธีการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบงานวิจัย
- ๓.๒ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย
- ๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๔ การตรวจสอบข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของการพรรณนา โดยใช้การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นหลัก และศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นส่วนประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวม(Holistic) และเชื่อถือได้(Realiability)

๓.๒ ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยฉบับนี้แบ่งระยะเวลาของการเก็บข้อมูลออกเป็นช่วงๆ คือ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การเก็บข้อมูลเอกสาร การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมทั้งการจัดทำรูปเล่มเพื่อนำเสนอเป็นงานวิจัย มีระยะเวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๑- มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๒ โดยแสดงรายละเอียดดังนี้

เริ่มทำวิทยานิพนธ์ เดือนเมษายน ๒๕๕๑	๒๕๕๑		๒๕๕๒		๒๕๕๓		๒๕๕๔	
	เม.ย.- พ.ค.		ก.ค.- พ.ย.		ม.ค.-ธ.ค.		เม.ย. ๒๕๕๔	
๑.ชั้นเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์	←→							
๒.ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล			←→					
๓.ชั้นตรวจสอบข้อมูล				←→				
๔.ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล			←→					
๕.ชั้นเรียบเรียงและเสนอผล การวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษา				←→				
๖.ชั้นจัดพิมพ์ผลการวิจัย							←→	

๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า งานวิจัยฉบับนี้ใช้การวิจัยภาคสนามเป็นหลักและนำการวิจัยเอกสารมาเป็นส่วนประกอบ จึงแยกขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๓.๑ การเก็บข้อมูลเอกสาร

การเก็บข้อมูลเอกสารเป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติของตัวละคร เนื้อเรื่อง องค์ประกอบ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลหลัก

สถานที่สำหรับค้นคว้าข้อมูล

- สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ห้องสมุดวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร
- หอสมุดแห่งชาติ

เอกสารที่ได้จากแหล่งค้นคว้าข้อมูลดังกล่าว สามารถจำแนกได้ดังนี้

เอกสารปฐมภูมิ

ได้แก่เอกสารประวัติศาสตร์ และเอกสารที่จดบันทึกถึงทำรำ ได้แก่

- ธนิต อยู่โพธิ์ เรื่อง โขน ศึกษาเรื่อง การแสดงในสมัยต่างๆ
- บทละครพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ รัชกาลที่ ๑ ศึกษาเรื่อง กำเนิดนิลพัท บทบาท และหน้าที่
- กรมศิลปากร เรื่อง นิทรรศการ หัวโขน ศึกษาเรื่อง สี และลักษณะหัวโขน
- กรมศิลปากร เรื่อง ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๑ ศึกษาเรื่อง โขน
- จตุพร รัตนวราหะ เรื่อง เพลงหน้าพาทย์ ศึกษาเรื่อง เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในการแสดง โขน

- รื่นฤดี สัจพันธุ์ เรื่องนามานุกรมรามเกียรติ์ ศึกษาเรื่อง ประวัติความเป็นมาของตัวละคร
- รัตนา มณีสิน เรื่องสุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย ศึกษาเรื่อง สุนทรียะทางนาฏศิลป์ โขน
- เกื้อพันธุ์ นาคบุปผา เรื่องพื้นฐานการอ่านวรรณคดีไทย ศึกษาเรื่อง ประวัติความเป็นมาของนิลพัท
- สุมณมาลย์ นิมเนติพันธ์ เรื่องวรรณคดีการละคร ศึกษาเรื่องประเภทของละครไทย
- อมรา กล้าเจริญ เรื่องสุนทรนาฏศิลป์ไทย ศึกษาเรื่องประเภทของโขน

เอกสารทฤษฎี

ได้แก่ งานวิจัยต่างๆ หรือตำราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติทำรำนาฏศิลป์โขนได้แก่

- วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เรื่อง การสอนนาฏศิลป์โขนระดับชั้นต้น ศึกษาเรื่อง วิธีการปฏิบัติแม่ท่าลิง
- วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เรื่อง คู่มือการสอนนาฏศิลป์โขนลิง เล่ม๒ ศึกษาเรื่อง ไร่ตรวจพลในนาฏศิลป์โขน
- พนิดา สิทธิวรรณ เรื่อง รำไทย และเบิกโรงมหรสพ ศึกษาเรื่อง การจดบันทึกท่ารำในนาฏศิลป์ไทย
- ไกรลาส จิตรกุล เรื่อง การตรวจพลของพญาวานรในการแสดงโขน ศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบกระบวนการทำในการออกกรวดตรวจพลของนิลพัท

๓.๓.๒. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามมีขั้นตอนและรายละเอียด ดังนี้

๑. การสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant – Observatoin) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observatoin) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมนี้ ผู้วิจัยได้สังเกต การสาธิตปฏิบัติท่ารำ ของอาจารย์ ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว และได้ทดลองปฏิบัติในการสาธิตท่ารำให้อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้วดู และได้ทำการจดบันทึกไว้เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

๒. การสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Non – Structural Interview) โดยจะซักถามเรื่องต่างๆ ไป แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็นโดยคำถามที่ใช้ถามนั้น เป็นคำถามปลายเปิด โดยผู้วิจัยพยายามควบคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตของเนื้อหาที่ต้องการ หากเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญ ผู้วิจัยก็จะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept Interview) เพื่อให้ได้ความชัดเจนของข้อมูลที่สัมภาษณ์มากที่สุด ซึ่งในขณะสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้สังเกต

ปฏิกิริยา พฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ เช่น สีหน้า ท่าทาง ในขณะที่สัมภาษณ์ตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อีก

๓. การลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ทำการลงมือปฏิบัติต่อตำราจากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว และได้ทำการบันทึกท่าทางและภาพเคลื่อนไหวตลอดช่วงที่มีการต่อท่า ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยในการเตือนความจำและสามารถเรียบเรียงกระบวนการทำได้อย่างถูกต้อง

๔. การจดบันทึกภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกภาคสนามในรูปแบบต่างๆ ทั้งการจดบันทึก การบันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องช่วยเตือนความจำ และสามารถนำกลับมาดูย้อนหลังเมื่อวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ไม่พลาดในรายละเอียดต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงเพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิจัยต่อไป

๓.๔ การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากการลงภาคสนามและเอกสารต่างๆ แล้ว ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลทั้งหมดนั้นมาตรวจสอบความถูกต้อง โดยนำข้อมูลในส่วนที่เป็นข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาเปรียบเทียบกัน หากมีข้อสงสัยก็จะทำการตรวจสอบความถูกต้องโดยการสัมภาษณ์หรือค้นคว้าเพิ่มเติมซ้ำๆ หลายๆ ครั้ง จนได้ข้อมูลที่ตรงกัน หากข้อมูลส่วนใดที่ไม่เพียงพอก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้วิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการพรรณนา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม

๓.๕.๑ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) คือการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดหมวดหมู่ประเด็นที่ศึกษาในเรื่องของ ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ทำวิจัย ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการจดบันทึกภาคสนามในรูปแบบต่างๆ ทั้งจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพและบันทึกเสียง และนำข้อมูลที่ได้อาจจัดหมวดหมู่ของข้อมูล

๓.๕.๓ นำข้อมูลทั้งหมดที่จัดหมวดหมู่แล้วมาแปลความหมายข้อมูล (Interpreting Data) โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

หลังจากที่รวบรวม ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียงและวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละบทอีกครั้ง โดยอยู่ในกรอบของแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามที่กำหนดไว้

บทที่ ๔

การวิเคราะห์กระบวนการทำรำ

จากการศึกษาข้อมูลและการศึกษาทำรำจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ โขน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ส่วนประกอบในการแสดงโขนในบทบาทของนิลพัท โดยได้จำแนกข้อมูลต่างๆ ออกเป็นหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

๔.๑ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำรำตอนจองถนน

๔.๑.๑ ตำแหน่งของตัวละครต่อการแสดง

๔.๑.๒ กระบวนทำรำตอนจองถนน

๔.๒ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำรำของนิลพัท

๔.๒.๑ กระบวนทำรำ นิลพัทรบหนุมาน

๔.๒.๒ กระบวนทำการออกกราวตรวจพล

๔.๒.๓ กระบวนทำรำ นิลพัทรบยักษ์

๔.๑ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการทำรำตอนจองถนน

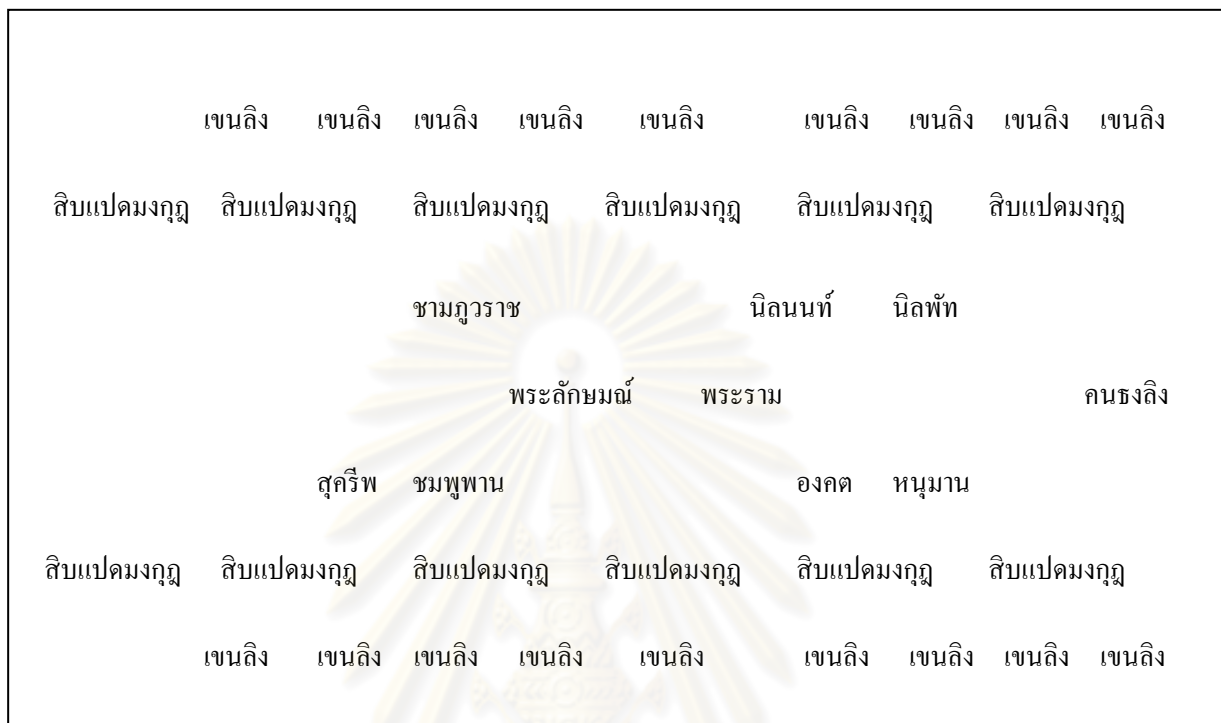
การศึกษากระบวนการทำรำตอนจองถนนของนิลพัท ปรากฏอยู่ในบท โขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าวผกามหาชมพูผู้ทรง โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษายทละครจากผลงานการประพันธ์ของอาจารย์เสรี หวังในธรรม (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง) และศึกษากระบวนการทำรำจากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว (ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง) ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะบทบาทของตัวละครนิลพัท

๔.๑.๑ ตำแหน่งของตัวละครต่อการแสดง

ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่ยึดถือเรื่องขนบธรรมเนียมและประเพณีและวัฒนธรรมเป็นหลัก เป็นชาติที่ถือได้ว่าอุดมไปด้วยศีลธรรม จริยธรรมที่ยึดหลักให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตน ความอาวุโสหรือเรื่องของชั้นวรรณะเป็นสำคัญในการให้เกิดซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่นผู้ที่อายุน้อยกว่าจะทำความเคารพต่อผู้ที่มีอายุน้อยกว่าด้วยการไหว้ หรือผู้ที่มีอายุมากแต่มียศชั้นบรรดาศักดิ์น้อยกว่าแสดงความเคารพผู้ที่มีอายุน้อยกว่าแต่มีบรรดาศักดิ์มากกว่า หรือผู้ที่อายุหรือบรรดาศักดิ์น้อยกว่าจะนั่งต่ำกว่าผู้ที่มีอายุมากกว่าหรือบรรดาศักดิ์มากกว่า เป็นต้น

ในการออกกราวตรวจพล จารีตประเพณีในการแสดงโขน ท่านครูอาจารย์ได้มีการกำหนดวางตำแหน่งของตัวละครไว้ตามสถานะของตัวละครโดยได้ยึดถือเรื่องของสถานะของตัวละครเป็นหลักตัวอย่างเช่นตัวเขนที่มียศน้อยกว่าจะเป็นตัวเริ่มในการแสดงออกกราว จากนั้นตัว

ละครสิบแปดมงกุฎจะออกกราว ตามด้วยพญาที่มียศมากกว่าออกกราวตรวจพล จากนั้นเป็นแม่ทัพ หรือพระรามที่ทำการตรวจพลเป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการตรวจพล

แผนภูมิภาพที่ ๑

แสดงตำแหน่งการจัดขบวนแถวของตัวละคร ตอนพระรามออกกราวตรวจพล

นอกจากจารีตในการออกกราวตรวจพลแล้วยังมีเรื่องของการตำแหน่งของตัวละครในเรื่องของการนั่งตามสถานะของตัวละครอีกด้วยเช่น ตอนพระรามประชุมพล ตำแหน่งในการนั่งของผู้ที่มียศน้อยกว่าจะนั่งแถวหลังสุด ถัดมาคือสิบแปดมงกุฎและแถวหน้าสุดคือพญาลิง โดยแบ่งออกเป็นฝ่ายซีกจีน และฝ่ายเมืองชมพู ตรงกลางเวทีด้านในสุดจะเป็นพระราม พระลักษมณ์ จะนั่งรองลงมาทางซ้าย เป็นต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิภาพที่ ๒

แสดงตำแหน่งที่นั่งของตัวละคร ตอนพระรามประชุมพลหรือการนั่งพลับพลา

จารีตประเพณีในการนั่งที่ปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิมคือถึงฝ่ายเมืองชมนพูนนั้นจะนั่งฝั่งซ้ายของเวทีและฝ่ายซิดชินจะนั่งฝั่งขวาของเวทีเป็นต้นนอกจากนี้จารีตประเพณีในการยืนบนเวทีที่ยึดถือและปฏิบัติกันสืบมาว่าตัวละครฝ่ายพลับพลา นั้นจะยืนอยู่ทางซ้ายของเวที ตัวละครที่เป็นฝ่ายลงกาจะยืนอยู่ทางขวาของเวทีเพราะจารีตประเพณีถือว่าฝั่งซ้ายของเวทีเป็นธรรมชาติของเวทีเป็นฝั่งธรรมชาติ

๔.๑.๒ กระบวนทำรำตอนจองถนน

จากการวิเคราะห์กระบวนทำรำตัวละครนิลพัทในตอนจองถนน ทำรำนี้ได้ประดิษฐ์ขึ้นจากหลักวิชานาฏยศิลป์โขงลิ่ง และประสบการณ์ในด้านการแสดงมาประสานต่อเนื่องให้สอดคล้องกันหรือที่เรียกว่าการตีบท โดยลักษณะการตีบทของตัวละครนิลพัทในตอนจองถนนสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะคือ การตีบทแบบมีคำเจรจาหรือการเจรจา และการตีบทแบบที่มีเนื้อร้องประกอบดนตรี ซึ่งสามารถแบ่งทำรำในตอนจองถนนออกเป็น ๘ ช่วงได้แก่

ช่วงที่ ๑ นิลพัทพบท้าวมหาชมนพู ในการแสดงบทบาทตอนนี้ตัวละครนิลพัทใช้การตีบทประกอบการเจรจา โดยทำที่ใช้ประกอบการเจรจา มีทำที่ใช้ในการตีบท ๑๖ ทำจำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๒๒ ครั้ง

ช่วงที่ ๒ นิลพัทอาสาขนก้อนหิน ใช้การตีบทประกอบการเจรจาและการตีบทประกอบเนื้อร้องเพลง โดยทำที่ใช้ประกอบการเจรจา มีทำที่ใช้ในการตีบทในตอนนิลพัทอาสาขนก้อนหินในการตีบท ๕ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๑๘ ครั้ง

ช่วงที่ ๓ นิลพัทคิดแค้นหนุมาน ใช้การตีบทประกอบเนื้อร้องเพลงลิงโลด ทำที่ใช้ในการตีบทในตอนนิลพัทคิดแค้นหนุมานมีทำในการตีบท ๑๔ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๒๐ ครั้ง

ช่วงที่ ๔ นิลพัทเจรจากับเสนาลิงเมืองชมพู ใช้การตีบทประกอบการเจรจา ทำที่ใช้ในการตีบทในตอนนิลพัทเจรจากับเสนาลิงเมืองชมพูมีทำในการตีบท ๗ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๑๐ ครั้ง

ช่วงที่ ๕ นิลพัทคิดเขี้ยหนุมาน ใช้การตีบทประกอบบทร้องเพลงเขี้ย ทำที่ใช้ประกอบการแสดงเป็นลักษณะมือขนก้อนศิลาขนาดใหญ่ทั้งมือซ้ายและมือขวา ส่วนเท่านั้นจะให้ทำดังต่อไปนี้ทำห้อยซ้าย ๓ ครั้ง, ทำห้อยขวา ๔ ครั้ง, ทำยึดกระทบ ๑ ครั้ง, ทำยกเท้าขวา ๒ ครั้ง ในการตีบทในตอนนิลพัทเจรจากับเสนาลิงเมืองชมพูมีทำในการตีบท ๔ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๑๐ ครั้ง

ช่วงที่ ๖ นิลพัทให้หนุมานโยนก้อนหินทีละ ๔ ก้อน ใช้การตีบทประกอบการเจรจาทำที่ใช้ ในการตีบทในตอนนิลพัทเจรจากับเสนาลิงเมืองชมพูมีทำในการตีบท ๘ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๑๒ ครั้ง

ช่วงที่ ๗ นิลพัทเจรจากับหนุมานโยนก้อนหินลงมา ใช้การตีบทประกอบการเจรจาทำที่ใช้ ในการตีบทในตอนนิลพัทเจรจากับหนุมานโยนก้อนหินลงมามีทำในการตีบท ๕ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๕ ครั้ง

ช่วงที่ ๘ นิลพัทความทูลพระลักษมณ์ ใช้การตีบทประกอบการเจรจาทำที่ใช้ในการตีบทในตอนนิลพัทความทูลพระลักษมณ์ มีทำในการตีบท ๒๐ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๓๕ ครั้ง

ช่วงที่ ๙ นิลพัทลาพระราม ใช้การตีบทประกอบบทร้องเพลงขวัญอ่อน ทำที่ใช้ในการตีบทในตอนนิลพัทเจรจากับเสนาลิงเมืองชมพูมีทำในการตีบท ๑๓ ทำ จำนวนทำในการตีบททั้งหมด ๑๖ ครั้ง

จากการศึกษาที่รำนิลพัทในตอนจองถนน จะเห็นได้ว่ากระบวนทำรำการตีบทประกอบการเจรจา และการตีบทประกอบเนื้อร้อง มีทำที่ใช้ประกอบการแสดง ๕๔ ทำ รวมทำที่ใช้ในการตีบทในตอนจองถนนทั้งหมด ๑๕๓ ครั้ง

จะเห็นได้ว่ากระบวนท่ารำที่ตัวละครนิลพัทในตอนจองถนน ท่าที่ใช้มากที่สุดคือ ท่าซี้ ซึ่งท่าซี้จากกล่าวถึงหนุมาน กล่าวถึงกาลเวลาบัดนี้ หรือกล่าวถึงสถานที่ ท่าซี้เมื่อสังเกตดูว่ามีอยู่ในเกือบทุกช่วงของท่ารำตอนถนน ท่าที่ใช้รองลงมาคือ ท่าตัวเรา เป็นท่าที่ใช้แนะนำตนเอง

โครงสร้างท่ารำในการตีบทตามคำเจรจา หรือบทร้องนั้นผู้แสดงต้องอาศัยการใช้ อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายเน้นการแสดงออกทางมโนภาพ ผู้ชมสามารถมองเห็นได้ สามารถแปลความหมายของท่ารำได้จากลีลา และความสอดคล้องของท่า ซึ่งโครงสร้างในการใช้อวัยวะส่วนต่างๆสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนได้แก่

๑. ส่วนศีรษะ ลักษณะท่าที่ใช้คือ ท่ามอง เปิดปลายคาง เอียงศีรษะ

๒. ส่วนลำตัว ลักษณะท่าที่ใช้คือ ลำตัวตั้งตรง

๓. ส่วนแขนและมือ ลักษณะท่าที่ใช้คือ การตั้งวงลิง มือขวาเข้าอก มือซ้ายเข้าอก พนมมือ ท่าซี้ ตวัดมือ สะบัดมือ จีบมือขวา จีบมือซ้าย มือไขว้หลัง คลายมือ หงายมือ แบมือ มือไขว้หลัง

๔. ส่วนขาและเท้า ลักษณะท่าที่ใช้คือ นั่งคุกเข่าด้านขวา นั่งคุกเข่าด้านซ้าย ตั้งขาขวา ตั้งขาซ้าย นั่งพับเพียบด้านซ้าย นั่งพับเพียบด้านขวา หย่องซ้าย หย่องขวา ท่าเก็บ หลบเหลี่ยม การกระโดด การยกเท้า

รูปแบบการใช้พื้นที่หรือตำแหน่งของตัวละคร ท่ารำของนิลพัทในตอนจองถนนมีลักษณะการใช้พื้นที่ต่างๆเป็นในลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

การใช้เวทีแบบที่ ๑ นิลพัทพบท้าวมหาชมพู ตอนพระรามประชุมพลที่เขาคันธมาสน์ นิลพัทสะครอยตามหาท้าวมหาชมพู ในตอนที่ท้าวมหาชมพูขึ้นจากการสลับและยอมรับพระราม นิลพัทนั้นจะหลบอยู่ในฉากทางออกประตูด้านขวาของเวที เมื่อท้าวมหาชมพูกำลังจะกราบพระรามนั้น นิลพัทจะวิ่งออกมาอยู่ด้านข้างซ้ายมือท้าวมหาชมพู

การใช้เวทีแบบที่ ๒ การเดินเซีคออกมาจากประตูทางออกเข้าเวทีด้านซ้ายมือจนมาถึงตรงกลางของเวที ใช้ตอนนิลพัทอาสาขอก่อนหินออกมาสมทบกับทัพของหนุมานคุมเพื่อจองถนน ตามคำสั่งของพระราม นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเมืองชมพู นิลพัทนึกแค้นหนุมาน ตอนนิลพัทคุมกองทัพเมืองชมพูมาสมทบเพื่อจองถนน ตอนนิลพัทเหย้าหนุมาน ตอนนิลพัทให้หนุมานโยนก้อนหินทีละ ๔ ก้อน ตอนนิลพัทรับก้อนหินจากหนุมานไปถมเพื่อจองถนน

การใช้เวทีแบบที่ ๓ ตอนนิลพัทลาพระราม เป็นฉากลับปลา จะมีตัวละครสิบแปดมงกุฎนั่งอยู่แถวปากผนัง หรือปากฉลาม หรือแถวลักษณะสามเหลี่ยมให้หัวแถวด้านในเวทีใกล้กันและหางแถวทางออกห่างจากกันที่มุมของเวทีแต่ละด้าน แถวถัดมาด้านในเป็นแถว

ของพญาลิง แถวของพญาลิงด้านซ้ายมือเป็นแถวของลิงฝ่ายเมืองจีดจิน และขวามือเป็นแถวของลิงฝ่ายเมืองชมพู โดยนิลพัทจะนั่งต่อจากขามภูวราช และต่อจากนิลพัทคือนิลพนท

กลวิธีการรำทำรำตอนจองถนน กระบวนทำรำการตีบทประกอบการเจรจา และกระบวนทำรำการตีบทประกอบเนื้อเรื่อง ผู้แสดงจะต้องศึกษาหรือควรมีทักษะทางด้านแม่ท่าลิงเสียก่อน เพราะในการแสดงท่าทางต่าง ๆ นั้นเป็นลักษณะของนิลพัทนั้นเป็นแม่ท่าลิง ผู้แสดงควรจำบทละครให้ได้ จากนั้นจึงฝึกปฏิบัติท่าทางการตีบท คำเจรจา เพื่อให้การตีบทนั้นสามารถดำเนินไปพร้อมกัน โดยไม่ขัด เช่นตีบทไม่ตรงกับคำเจรจา หรือบทร้อง หรือตีบทไปก่อนการเจรจา ผู้แสดงควรศึกษายาทเจรจา และฝึกรำให้เกิดความชำนาญ จะต้องแสดงท่าให้ชัดเจน และเคลื่อนไหวให้เนียบเนียนและตรงคำเจรจาให้มากที่สุดโดยหลักนั้นต้องพยายามอย่าตีบททำที่ซ้ำกัน ต้องสลับท่าและสลับหน้า

๔.๒ การศึกษาวิเคราะห์กระบวนท่ารบของนิลพัทและกระบวนท่าออกกราวตรวจพล

ในการศึกษาวิเคราะห์กระบวนท่ารบและกระบวนท่าออกกราวตรวจพลของนิลพัท ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาท่ารำ และจดบันทึกท่าเอาไว้เพื่อนำมาวิเคราะห์ท่ารำ โดยสามารถแบ่งกระบวนท่าออกได้เป็นดังนี้

๔.๒.๑ กระบวนท่านิลพัทรบหนุมาน

๔.๒.๒ กระบวนท่านิลพัทรบยักษ์

๔.๒.๓ กระบวนท่าการออกกราวตรวจพล

๔.๒.๑ กระบวนท่านิลพัทรบหนุมาน

กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมานเป็นกระบวนท่ารบที่อยู่ในการแสดง โขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนท้าวมาหามพญผู้ทรงง ตอนจองถนน เมื่อท้าวมาหามพญให้นิลพัทเป็นผู้คุมพลวานรเมืองชมพู ยกกองทัพเข้าสมทบกับทัพเมืองจีดจิน เพื่อยกไปยังเมืองลงกา กระทำศึกสงครามกับทศกัณฐ์ ครั้งเมื่อพระรามได้ยกพลมายังฝั่งมหาสมุทร ก็ให้สุคริพของถนนข้ามไปลงกา สุคริพได้ให้พลวานรทั้ง ๒ นคร โดยให้นิลพัทคุมวานรเมืองชมพู ๒๗ สมุทรไท ส่วนหนุมาน คุมวานรเมืองจีดจิน ๕๐ สมุทรไท ให้ผลัดกันขน ผลัดกันรับก้อนศิลาทิ้งลงในมหาสมุทร นิลพัทซึ่งมีความแค้นและผูกพยาบาทกับหนุมาน เนื่องจากตอนที่ หนุมานลักตัวท้าวมาหามพญมาถวายพระราม เป็นการหักหน้าหยามศักดิ์ศรีกัน จึงได้เกิดการทะเลาะวิวาทต่อสู้กันยาวนานใหญ่ระหว่างนิลพัทกับหนุมาน เรื่องได้ทราบถึงพระราม พระรามทรงกริ้วมาก และได้ให้พญาสุคริพเป็นผู้ตัดสินคดี พระรามจึงลงโทษให้นิลพัทกลับไปรักษาเมืองจีดจิน มีหน้าที่คอยส่งเสบียงอาหารให้กองทัพเดือนละครั้ง และให้หนุมานถมนนให้เสร็จภายในเจ็ดวัน

การค้นคว้ากระบวนการทำรบบนิลพัทรบหนุมน ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากหนังสือคู่มือการสอนวิชานาฏศิลป์ จากการสัมภาษณ์ และการศึกษากระบวนการทำรบบจากอาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์โจนลิ่ง กรมศิลปากร โดยผู้วิจัยแบ่งโครงสร้างกระบวนการทำรบบออก ๓ ช่วง ได้แก่

๔.๒.๑.๑ กระบวนการทำทำรบบ

๔.๒.๑.๒ กระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบบ

๔.๒.๑.๓ กระบวนการทำนัลพัทรบหนุมน

๔.๒.๑.๑ กระบวนการทำทำรบบ

กระบวนการทำทำรบบเป็นกระบวนการก่อนที่จะเข้ารบบกัน โดยฝ่ายนัลพัทรบเป็นผู้ทำรบบก่อน จากนั้นฝ่ายหนุมนจึงตอบรับคำทำรบบ ในกระบวนการทำทำรบบ ประกอบด้วยท่าที่ใช้ในการตีบทต่างๆ เช่น ตัวเรา ฆ่า เจ้า ตาย เป็นต้น จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนของกระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบบ ความสวยงามของทำนั้นต้องขึ้นอยู่กับผู้แสดง ว่ามีความสามารถ สร้างสรรค์ทำเพียงใด และมีความชำนาญในการใช้ท่าอย่างไร จึงจะสามารถแสดงออกได้ให้สวยงาม ท่าทำรบบที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์กระบวนการทำนี้ เป็นกระบวนการมาตรฐาน การเคลื่อนไหวของท่าทำรบบของนัลพัทรบกับหนุมนนั้นจะให้การกระโดด มากกว่าใช้ท่ายึดกระทบ

๔.๒.๑.๑ กระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบบ

กระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบบ เป็นกระบวนการทำตามแบบแผนมาแต่โบราณ กระบวนการทำนั้นประกอบไปด้วย ท่าเงื่อก่อนเข้ารบบ ท่ายึดกระทบ ท่าเงื่อก่อนเข้ารบบ ท่าห้อยงอขา ท่าห้อยงอขา ท่าเลาะเลาะ ซึ่งความหมายของกระบวนการทำเป็นการมองชั้นเชิงของกลุ่มต่อสู้ หรือคุณภาพสถานที่สมรรถุมีรบบนั่นเอง กระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบบมีท่าทั้งหมด ๑ ท่า ได้แก่ ท่าเงื่อก่อนเข้ารบบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าขวา ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระทบ ๒ ครั้ง, ท่าห้อยงอขาเงื่อก่อนเข้ารบบ ๑ ครั้ง, ท่าเลาะเลาะ ๑ ครั้ง, ท่าห้อยงอขาเงื่อก่อนเข้ารบบ ๑ ครั้ง, ท่ากระโดดขยับ ๑ ครั้ง

๔.๒.๑.๒ กระบวนการทำนัลพัทรบหนุมน

จากการวิเคราะห์กระบวนการทำรบบนิลพัทรบหนุมน ในการแสดงโจนเรื่องรามเกียรติ์ กระบวนการทำรบบเป็นการทำตามกระบวนการทำรบบตามที่กำหนดไว้ ทำรบบในแต่ละทำนั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนการทำต่างๆ ตามแบบแผนในการแสดง คือเริ่มจากท่าเงื่อก่อนเข้ารบบ ท่ายกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง หรือกระโดดยกเท้าซ้าย ท่ายึดกระทบ ท่าตีบน ๑, ๒ ทุกครั้ง จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนทำรบบต่างๆ ได้แก่ท่าทำรบบที่ ๑ ท่าทำรบบที่ ๒ ท่าทำรบบที่ ๓ เป็นต้น หลังจากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการทำคือออกหรือตีเลาะจะปฏิบัติกระบวนการทำนี้ทุกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปกระบวนการทำออกเป็นดังนี้

กระบวนท่ารบท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑ มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่าได้แก่ ท่าเก็บ
เข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืดกระทบ ๒ ครั้ง, ท่าตีบน ๑, ๒
๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้าจับ ๑ ครั้ง, ท่าหมุนเวียนเหยียบ ๑ ครั้ง, ท่านิลพัทเหยียบ ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายก
เท้าซ้าย ๑ ครั้ง, ท่าตีเลาะ ๑ ครั้ง

กระบวนท่ารบท่าที่ ๒ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงแบบนั่ง มีท่า
ทั้งหมด ๕ ท่าได้แก่ ท่าเก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืดกระทบ
๑ ครั้ง, ท่าตีบน ๑, ๒ ๒ ครั้ง, ท่าหมุนตัว ๒ ครั้ง, กระโดดท่าแทงด้านซ้าย ๒ ครั้ง, กระโดดแทง
ด้านขวา ๒ ครั้ง, ท่าก้าวไขว้แรกที่ ๑ ครั้ง, ท่าตีเลาะ ๑ ครั้ง

กระบวนท่ารบท่าที่ ๓ ท่าก้าวเหยียบมือเงี่ยงแทงป้องกัน มีท่า
ทั้งหมด ๕ ท่าได้แก่ ท่าเก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืดกระทบ
๒ ครั้ง, ท่าตีบน ๑, ๒ ๑ ครั้ง, ท่าก้าวไขว้ ๑ ครั้ง, ท่าหมุนเวียนเหยียบ ๑ ครั้ง, ท่านิลพัทเหยียบ ๑ ครั้ง,
ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง, ท่าตีเลาะ ๑ ครั้ง

กระบวนท่ารบท่าที่ ๔ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงแบบยืน มีท่า
ทั้งหมด ๑๐ ท่าได้แก่ ท่าเก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืด
กระทบ ๑ ครั้ง, ท่าตีบน ๑, ๒ ๒ ครั้ง, ท่าหมุนตัว ๒ ครั้ง, กระโดดท่าแทงด้านซ้ายแบบนั่ง ๑ ครั้ง,
กระโดดแทงด้านขวาแบบนั่ง ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง, ท่าก้าวไขว้แรกที่ ๑ ครั้ง, ท่าตี
เลาะ ๑ ครั้ง

กระบวนท่ารบท่าที่ ๕ ท่าเงี่ยงแทงกัศแขน มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่า
ได้แก่ ท่าเก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืดกระทบ ๒ ครั้ง, ท่าตี
บน ๑, ๒ ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้าเงี่ยงแทง ๑ ครั้ง, ท่าแทงกัศหมุนด้านห้อยงซ้าย ๒ ครั้ง, ท่าเดินหมุน
เป็นครึ่งวงกลม ๒ ครั้ง, ท่าแทงกัศหมุนด้านห้อยงขวา ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง, ท่า
ตีเลาะ ๑ ครั้ง

กระบวนท่ารบท่าที่ ๖ ท่าเงี่ยงตี มีท่าทั้งหมด ๖ ท่าได้แก่ ท่าเก็บ
เข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายืดกระทบ ๒ ครั้ง, ท่าตีบน ๑, ๒ ๑
ครั้ง, ท่าทอนเท้าจับ ๑ ครั้ง, ท่าจับแขนหมุนมือเงี่ยงบนและตี ๑ ครั้ง,

โครงสร้างในกระบวนท่านิลพัทรบหมุนวนมีลักษณะกระบวนท่าที่ต้อง
อาศัยการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งโครงสร้างในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกายสามารถ
แบ่งออกเป็น ๔ ส่วนได้แก่

๑. ส่วนศีรษะ ลักษณะท่าที่ใช้คือ หน้าตรง ก้มศีรษะ เปิดปลาย
คาง เอียงศีรษะ กอดหูซ้าย กอดหูขวา ยักคอ

๒. ส่วนลำตัว ลักษณะท่าที่ใช้คือ ลำตัวตั้งตรง บิดลำตัว

๓. ส่วนแขนและมือ ลักษณะท่าที่ใช้คือ การตั้งวงลิ้ง มือขวา
 เข่าอก มือซ้ายเข่าอก จีบมือซ้าย กลายมือ หงายมือ มือถืออาวุธ บัดอาวุธ

๔. ส่วนขาและเท้า ลักษณะท่าที่ใช้คือ นั่งคุกเข่าด้านขวา
 นั่งคุกเข่าด้านซ้าย ตั้งขาขวา ตั้งขาซ้าย หย่องซ้าย หย่องขวา ท่าเก็บ หลบเหลี่ยม การกระโดด หนีบ
 น่องวางเท้า

การใช้พื้นที่ในกระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน การยืนตำแหน่งของตัว
 ละคร สามารถแบ่งลักษณะการใช้พื้นที่ในท่ารบออกเป็น ๒ รูปแบบคือ

กระบวนท่ารบท่าที่ ๑, ๓, ๕ และ ๖ นิลพัทและหนุมานจะทอนเท้า
 มาในตำแหน่งทิศตรงข้ามกัน คือนิลพัทจะอยู่ในทิศ ๖ นาฬิกา หนุมานจะอยู่ในทิศ ๑๒ นาฬิกา
 จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนท่า และนิลพัทกับหนุมานจะทอนเท้าออกด้านข้างทางทิศ ๑๒ นาฬิกาเพื่อ
 ปฏิบัติท่าตีออกหรือตีเลาะกลับไปยังตำแหน่งเดิม

กระบวนท่าเข้ารบ ท่าที่ ๒ และท่า ๔ นิลพัท (สีดำ) หมุนตัวอยู่
 กับที่ และกระโดดทางด้านข้างจากนั้นจะหมุนเป็นลักษณะวงกลม โดยให้หลังติดกันจากนั้นจะ
 กระโดดทางด้านข้างอีก ๑ ครั้งแล้วจึงตีออก โดยหมุนตัวทางด้านขวาหันหน้าและลำตัวทางทิศ ๑๒
 นาฬิกา ตีบน ๑, ๒ จากนั้น จึงก้าวไขว้แลกที่กับหนุมานหันหน้าและลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา แล้วจึง
 ตีออก หรือตีเลาะกลับยืนตำแหน่งเดิม

กลวิธีการรำกระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน กระบวนท่ารบนิลพัทรบ
 หนุมานเป็นท่ารบลิ้งรบลิ้ง ที่ผู้ฝึกจะต้องมีทักษะทางด้านแม่ท่าลิ้ง และกระบวนท่ารบ เป็นอย่างมาก
 เพราะในการแสดงท่าทางต่าง ๆ นั้น เป็นท่าที่ต่อเนื่องกันตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ การแสดงอาจมีบาง
 ช่วงที่ใส่ลีลาการตีบที่ไต่บ้าง ผู้แสดงควรจำคิว หรือกระบวนท่าให้ได้ และต้องมีพลังกำลังเป็น
 อย่างมาก

๔.๒.๒ กระบวนท่านิลพัทรบยักษ์

จารีตประเพณีในการออกรบ ที่เรารู้จักและได้ศึกษาจากวรรณกรรมไทยต่างๆ จะ
 เห็นได้ว่าการจัดทัพการรบนั้นจะมีลักษณะเฉกเช่นเดียวกับการรบจริง ที่ต้องมีการปรับทัพเป็น
 รูปแบบต่างๆ เพื่อให้ทัพของตนนั้นได้เปรียบ ตามตำราพิชัยยุทธ์ หรือพิชัยสงคราม เมื่อถึงคราที่ต้อง
 เข้ารบก็จะดูว่าทัพของตนนั้นได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไร จึงจะมีการปรับทัพ จากนั้นก็จะเป็น
 แม่ทัพนายกอง เป็นผู้ควบคุมแม่ไม้มลายมือในการรบ เป็นอันรู้กันในการรบนั้นๆ

กระบวนการ หรือรูปแบบวิธีในการรบของ โชน เรื่องรามเกียรติ์ก็เช่นเดียวกัน ขึ้นตอนในการรบ หรือจารีตประเพณี ผู้ที่มียศน้อยกว่าหรือมีความสำคัญน้อย เป็นผู้ออกรบก่อน หลังจากนั้นจึงเรียงลำดับยศ และความสำคัญในการรบในการต่อมาอย่างเช่น โชนตอนยกรบ เมื่อ พระรามและทศกัณฐ์ ยกทัพมาประชิดที่สนามรบแล้ว เมื่อจะทำการรบของทั้งสองฝ่าย พระรามและ ทศกัณฐ์ ก็จะสั่งให้ผู้ที่มียศน้อยกว่าไปทำการรบก่อน จากนั้นพระรามและทศกัณฐ์จึงทำการออกรบ เอง ในขั้นสุดท้าย การศึกษากระบวนการทำนิลพัทรบัยกัษผู้วิจัยได้แบ่งกระบวนการทำออกเป็น ๓ ช่วง ได้แก่

๔.๒.๒.๑ กระบวนท่าทำรบ

๔.๒.๒.๒ กระบวนท่าเงือก่อนเข้ารบ

๔.๒.๒.๓ กระบวนท่านิลพัทรบัยกัษ

๔.๒.๒.๑ กระบวนท่าทำรบ

ท่าทำรบเป็นหนึ่งในกระบวนการทำก่อนที่จะเข้ารบกัน โดยฝ่ายยักษ์จะเป็น ฝ่ายทำรบก่อน จากนั้นจึงจะเป็นฝ่ายพระราม หรือนิลพัทเป็นผู้ตอบรับทำรบ ในกระบวนการทำทำรบ ประกอบด้วยท่าที่ใช้ในการตีบทต่างๆ เช่น ตัวเรา ฆ่า เจ้า ตาย เป็นต้น ความสวยงามของท่านั้นต้อง ขึ้นอยู่กับผู้ที่แสดง ว่ามีความสามารถ สร้างสรรค์ท่าเพียงใด และมีความชำนาญในการใช้ท่าอย่างไร จึงจะสามารถแสดงออกได้ให้สวยงาม ท่าทำรบที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์กระบวนการทำนี้ เป็นกระบวนการ ทำมาตรฐาน คือกระบวนการท่าที่ใช้ในการแสดงโชน โดยทั่วไป เมื่อผู้ชมเห็นกระบวนการทำนี้ย่อมเป็นที่ รู้จักและเป็นท่าที่ได้รับการถ่ายทอดจนถึงปัจจุบัน เป็นที่นิยมนำมาใช้ประกอบการแสดงดั่ง รายละเอียดของท่าดังต่อไปนี้

๔.๒.๒.๒ กระบวนท่าเงือก่อนเข้ารบ

กระบวนการท่าเงือก่อนเข้ารบของนิลพัทรบัยกัษมีลักษณะเหมือนกระบวนการ ทำรบนิลพัทรบกันมาน เป็นกระบวนการทำตามแบบแผนมาแต่โบราณ กระบวนทำนั้นประกอบไปด้วย ท่าเก็บ ท่ายึดกระบพ ท่าเงือก ท่าหย่องขวา ท่าหย่องซ้าย ท่าเลาะเลาะ ซึ่งความหมายของ กระบวนท่าเป็นการมองชั้นเชิงของกลุ่มต่อสู้ หรือดูสภาพสถานที่สมรภูมिरบนั้นเอง กระบวนท่าเงือก่อนเข้ารบบมีท่าทั้งหมด ๓ ท่าได้แก่ ท่าเก็บมือตั้งวงล่าง ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าขวา ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบพ ๒ ครั้ง, ท่าหย่องซ้ายเงือกมือขวา ๑ ครั้ง, ท่าเลาะเลาะ ๑ ครั้ง, ท่าหย่องซ้ายมือซ้ายอก ๑ ครั้ง, ท่า กระโดดคชยับ ๑ ครั้ง

๔.๒.๒.๓ กระบวนท่ารบนิลพัทธพยัคฆ์

กระบวนท่ารบนิลพัทธพยัคฆ์ เป็นกระบวนท่าที่กำหนดรูปแบบท่ารบเอาไว้ หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมก็ได้ แต่จะทำนั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนท่าต่างๆ ตามแบบแผนในการแสดงทุกครั้ง นิลพัทธพยัคฆ์ เป็นกระบวนท่าที่ประกอบด้วยท่ารำที่เป็นแม่ท่า ลึงได้แก่ ท่าเก็บ ท่าหย่อง ท่ายึดกระบว ท่ายกเท้าขวา ท่าละละเป็นต้น

กระบวนท่ารบท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑ มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่าได้แก่ ท่าเก็บ เข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบว ๒ ครั้ง, ท่าตีปัดอาวุธ ๒ ครั้ง, ท่าทอนเท้าจับ ๑ ครั้ง, ท่าพยัคฆ์เหยียบ ๑ ครั้ง, ท่านิลพัทธเหยียบ ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้า ซ้าย ๑ ครั้ง,

กระบวนท่ารบท่าที่ ๒ ท่าสามทิวไขว้มีท่าทั้งหมด ๘ ท่าได้แก่ ท่า เก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบว ๒ ครั้ง, ท่าตีปัดอาวุธ ๑ ครั้ง, ท่าหมุนตัวไขว้ ๑ ครั้ง, ท่าพยัคฆ์เหยียบ ๑ ครั้ง, ท่านิลพัทธเหยียบ ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้า ซ้าย ๑ ครั้ง,

กระบวนท่ารบท่าที่ ๓ ท่าหกกัศ มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่าได้แก่ ท่า เก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบว ๓ ครั้ง, ท่าตีปัดอาวุธ ๒ ครั้ง, ท่าทอนเท้าจับ ๑ ครั้ง, ท่าหกกัศ ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง,

กระบวนท่ารบท่าที่ ๔ ท่าขึ้นลอย ๑ ท่าทั้งหมด ๙ ท่าได้แก่ ท่า เก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบว ๒ ครั้ง, ท่าตีปัดอาวุธ ๓ ครั้ง, ท่าหมุนตัวไขว้ ๑ ครั้ง, ท่าพยัคฆ์เหยียบขึ้นลอย ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง,

กระบวนท่ารบท่าที่ ๕ ท่าขึ้นลอย ๑ ท่าทั้งหมด ๙ ท่าได้แก่ ท่า เก็บเข้ารบ ๑ ครั้ง, ท่ายกเท้าซ้ายหรือกระโดดยกเท้ายก ๑ ครั้ง, ท่ายึดกระบว ๒ ครั้ง, ท่าตีปัดอาวุธ ๓ ครั้ง, ท่าหมุนตัวไขว้ ๑ ครั้ง, ท่าพยัคฆ์เหยียบขึ้นลอย ๑ ครั้ง, ท่าทอนเท้ายกเท้าซ้าย ๑ ครั้ง,

โครงสร้างในกระบวนท่ารบนิลพัทธพยัคฆ์เป็นท่ารบหลักที่ใช้ในการรบ ทั่วไป แต่กระบวนท่ารบยังต้องอาศัยการใช้วิถีส่วนต่างๆของร่างกาย ซึ่งโครงสร้างในการใช้ ส่วนต่างๆของร่างกายสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนได้แก่

๑.ส่วนศีรษะ ลักษณะท่าที่ใช้คือ หน้าตรง ก้มศีรษะ เปิดปลายคาง เอียง ศีรษะ ยักคอ

๒.ส่วนลำตัว ลักษณะท่าที่ใช้คือ ลำตัวตั้งตรง บิดลำตัว

๓.ส่วนแขนและมือ ลักษณะท่าที่ใช้คือ การตั้งวงลิง มือขวาเข้าอก มือ ซ้ายเข้าอก จับมือซ้าย คลายมือ หงายมือ มือถืออาวุธ ปัดอาวุธ

๔. ส่วนขาและเท้า ลักษณะท่าที่ใช้คือ หย่องซ้าย หย่องขวา ท่าเก็บ
หลบเหลี่ยม การกระโดด หนีบน้อง วางเท้า การขึ้นลอย

กลวิธีการรำกระบวนท่ารบนิลพัทรบัยักษ์ กระบวนท่ารบนิลพัทรบัยักษ์เป็น
กระบวนท่ารบที่มีความแข็งแรง ความว่องไว ผู้ฝึกจะต้องมีทักษะทางด้านแม่ท่าลิง และกระบวน
ท่ารบ เป็นอย่างมาก เพราะในการแสดงท่าทางต่าง ๆ นั้น เป็นท่าที่ต่อเนื่องกันตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ
การแสดงอาจมีบางช่วงที่ใส่ลีลาการตีบทได้บ้าง ผู้แสดงควรจำขั้นตอนการแสดง หรือกระบวนท่า
ให้ได้ และต้องมีพลังกำลังเป็นอย่างมาก ควรศึกษาและฝึกซ้อมท่ารบเพื่อให้เกิดความชำนาญ
จะต้องแสดงท่าให้ชัดเจนและถูกต้องตามแบบแผนมากที่สุด

๔.๒.๓ กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท

กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท เป็นลักษณะของการแสดงท่าทาง
จัดอยู่ในลักษณะของการอากัปกิริยาของวานรประเภทพญาลิง โดยมีดนตรีประกอบ ใช้ทำนอง
เพลงกราวนอกเป็นเพลงดำเนินการแสดง เพื่อสื่อความหมายของท่ารำประกอบกิริยาต่างๆที่
เกี่ยวกับการจัดทัพ แสดงถึงความเข้มแข็ง ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของลีลา

กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท มีกระบวนท่ารำแบ่งออกเป็น ๒
ช่วง ช่วงแรกเป็นกระบวนท่าการออกกราวตรวจพลแบบมาตรฐานของพญาวานร ช่วงที่สองเป็น
ท่าพิเศษ หรือลูกเล่น ซึ่งเป็นลักษณะลีลาท่ารำเฉพาะของแต่ละตัวที่ใช้การออกกราวเดี่ยวซึ่งตัว
นิลพัทนั้นจะใช้ท่าจับแมลงวัน โครงสร้างในการใช้ส่วนต่างๆของร่างกายสามารถแบ่งออกเป็น
ส่วนต่างๆดังนี้

ส่วนของศีรษะ ได้แก่ ท่าเหลียว หน้าตรง ก้มหน้า เอียงหูซ้าย เอียงหูขวา
ส่วนของลำตัว ได้แก่ ตัวตรง การใช้ตัว การกระซอกตัว

ส่วนของแขนและมือ ได้แก่ การตั้งวงแบบมือลิง มือจีบหงาย มือจีบคว่ำ
มือเข้าอก การเงื้อมมือ การเดินมือ การถือพระขรรค์ การเกา

ส่วนของขาและเท้า ได้แก่ ท่าเก็บ การยกเท้า กระตุกเท้า ย่อเหลี่ยม เต็ม
เหลี่ยม หลบเหลี่ยมหรือท่าหย่อง สูดเท้า หนีบน้อง ตะเท้า ขยับเท้า กระโดดลงวง

อวัยวะทุกส่วน ได้แก่ ท่าตีลังกา อันธพาลหรือล้อเกวียน

ในกระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัทสามารถแยกการใช้อวัยวะส่วน
ต่างๆ ออกเป็นส่วนต่างๆดังนี้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบการใช้วัยวะส่วนต่างๆในการแสดง

อวัยวะ	ลำดับ	ท่า	การปฏิบัติ	จำนวน
ศีรษะ	๑.	หน้าอ็ค	เหลียวขวา	๑ ครั้ง
	๒.	หน้าเสี้ยว	เหลียวซ้าย	๑ ครั้ง
			เหลียวขวา	๓ ครั้ง
			หน้ามองตามมือขวาทำเงอบน	๑ ครั้ง
			มองสามเหลี่ยม	๒ ครั้ง
			มองตรง	๔ ครั้ง
ลำตัว	๑.	หน้าอ็ค	ตั้งตรง	ทุกท่า
		หน้าเสี้ยว	กระซกคิ้ว	๑ ครั้ง
			ใช้ตัว	๑ ครั้ง
			กระซกคิ้วเท้าฉาก	๑ ครั้ง
มือ	๑.	แหวก	ลดมือลงจากบนลงล่าง	๑ ครั้ง
	๒.	การตั้งวง ๒ มือ		๓ ครั้ง
	๓.	ตั้งวงมือซ้ายวง มือ ขวาเงอล่าง		๑ ครั้ง
	๔.	ตั้งวงมือซ้ายวง มือ ขวาเงอบน		๑ ครั้ง
	๕.	เข้อก ๒ มือ		๒ ครั้ง
	๖.	ลงวง		๓ ครั้ง
	๗.	ท่า ๔	การใช้ตัว	๑ ครั้ง
	๘.	เกา		๒ ครั้ง
	๙.	เง้อป่องบน		๑ ครั้ง
	๑๐.	จับแมลงวัน		๑ ครั้ง
	๑๑.	เดินมือ	กระทืบพื้น	๑ ครั้ง
	๑๒.	จีบ ๒ มือ	กระทืบกลับ,ท่าแหวก	๔ ครั้ง
	๑๓.	เท้าฉาก		๑ ครั้ง
	๑๔.	คว่ำหลัง		๑ ครั้ง
	๑๕.	มือซ้ายเข้อกมือขวา เกาขา	ท่าเกาเท้าฉาก	๑ ครั้ง

เท้า	๑.	เต็มเหยียดหรือเหยียด		๓ ครั้ง
	๒.	เก็บ		๔ ครั้ง
	๓.	ยกเท้าซ้าย		๔ ครั้ง
	๔.	ยกเท้าขวา		๕ ครั้ง
	๕.	หย่องซ้าย		๑๘ ครั้ง
	๖.	หย่องขวา		๑๔ ครั้ง
	๗.	กระชากเท้าขวา	ต่อจากท่ากระทั่บพื้น	๑ ครั้ง
	๘.	แปรเท้า		๑ ครั้ง
	๙.	เท้าฉาก		๑ ครั้ง
	๑๐.	ขึ้น		๓ ครั้ง
	๑๑.	โยยกเท้า	เล่นแมลงวัน	๔ ครั้ง
ทูกส่วน	๑.	อันธพา	ตีลังกา	๑ ครั้ง
	๒.	ชู		๑ ครั้ง
	๓.	หลบฉาก		๑ ครั้ง

จากตารางแสดงการใช้ว้ยะในการออกท่ารำกรวดรจพลของนิลพัทข้างต้น
แสดงให้เห็นการใช้ว้ยะทั้ง ๔ ส่วนดังนี้

การใช้ส่วนศีรษะ มีท่าที่ใช้ ๗ ท่าและมีการเคลื่อนไหวศีรษะ ๑๓ ครั้ง

การใช้ส่วนลำตัว มีท่าที่ใช้ ๔ ท่าและมีการเคลื่อนไหวส่วนลำตัวตั้งตรง

ทุกท่า จะมีเพียงท่ากระชากตัว การใช้ตัวเท่านั้นที่เป็นลีลาการใช้ตัว ๓ ครั้ง

การใช้ส่วนมือ มีท่าที่ใช้ ๑๕ ท่าและมีการเคลื่อนไหวส่วนมือ ๒๔ ครั้ง

การใช้ส่วนเท้า มีท่าที่ใช้ ๑๑ ท่าและมีการเคลื่อนไหวส่วนเท้า ๖๑ ครั้ง

การใช้ส่วนทูกส่วน มีท่าที่ใช้ ๓ ท่าและมีการเคลื่อนไหวทูกส่วน ๓ ครั้ง

ได้แก่ท่าตีลังกา ท่าชูและท่าหลบฉาก

จะเห็นได้ว่าการออกท่ารำกรวดรจพลของนิลพัทส่วนที่ใช้ท่ามากที่สุดคือส่วน
มือ มีลักษณะการใช้มือ ๑๕ วิธี ส่วนรองลงมาคือส่วนเท้า ๑๑ วิธี ส่วนศีรษะ ๗ วิธี ส่วนลำตัวมี ๔
วิธีและที่น้อยสุดคือการใช้ว้ยะทูกส่วนมี ๓ วิธี

กลวิธีการรำในการฝึกปฏิบัติทำรำการออกตรวจพลของนิลพัท ผู้ฝึกจะต้องฝึกปฏิบัติทำต่างๆของแม่ทำให้แม่นยำ ศึกษาทำนองเพลงและฟังทำนองเพลงให้ได้ และฝึกรำให้เกิดความชำนาญ จะต้องแสดงทำให้ชัดเจน และเคลื่อนไหวลีลาให้แนบเนียนถูกต้องตามจังหวะเพลง

สรุป

โครงสร้างของกระบวนทำรำบทาบทนิลพัทในการการแสดงโขนนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และได้แบ่งกระบวนทำรำทั้งหมดออกเป็น ๔ รูปแบบการแสดงดังนี้

๑. กระบวนทำรำตัวละครนิลพัทในตอนจองถนน มีรูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น ๕ ช่วง โดยเริ่มตั้งแต่ นิลพัทพบท้าวมหาชมพู นิลพัทอาสาขงกอนหิน นิลพัทคิดแค้นหนุมาน นิลพัทเจรจากับเสนาเมืองชมพู นิลพัทเหย้าหนุมาน นิลพัทให้หนุมานโยนกอนหินทีละ ๔ ก้อน นิลพัทเจรจากับหนุมานโยนกอนหินลงมา นิลพัททูลความพระลัทธิษณ์ และนิลพัททูลพระราม

กระบวนทำรำของนิลพัทตอนจองถนน ได้มีการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว ส่วนแขนและมือ และส่วนขาและเท้า มีท่าที่ใช้ประกอบการแสดงโดยการตีบท ๕๔ ท่า รวมท่าที่ใช้ในการตีบทในตอนจองถนนทั้งหมด ๑๕๓ ท่า อวัยวะที่ใช้มากที่สุดคือส่วนแขนและมือ อวัยวะที่รองลงมาคือส่วนขาและเท้า อวัยวะที่ใช้อันดับที่สามคือส่วนศีรษะและอวัยวะที่ใช้เคลื่อนไหวน้อยที่สุดคือส่วนลำตัว

จากการวิเคราะห์กระบวนทำรำตัวละครนิลพัทในตอนจองถนน ทำรำได้ประดิษฐ์ขึ้นจากหลักวิชานาฏศิลป์โขนถึง และประสบการณ์ในด้านการแสดงมาประสานต่อเนื่องให้สอดคล้องกันหรือที่เรียกว่าการตีบท โดยลักษณะการตีบทของตัวละครนิลพัทในตอนจองถนนสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะคือ การตีบทแบบมีคำเจรจาหรือการเจรจา และการตีบทแบบที่มีเนื้อร้องประกอบดนตรี โครงสร้างทำรำในการตีบทตามคำเจรจา หรือบทร้องนั้นผู้แสดงต้องอาศัยการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายเน้นการแสดงออกทางมโนภาพ ผู้ชมสามารถมองเห็นได้ สามารถแปลความหมายของทำรำได้จากลีลา และความสอดคล้องของท่า

กระบวนทำการตีบทประกอบ บทเจรจาในการแสดงของตัวละครนิลพัท บทที่ใช้เจรจามีลักษณะเป็นบทเจรจาโต้ตอบระหว่างตัวละครกับตัวละคร โดยมีวิธีในการแสดงการตีบทประกอบการเจรจาดังนี้

ตอนนิลพัทพบท้าวมหาชมพู กล่าวถึงตอนที่นิลพัทพบท้าวมหาชมพู และรู้ว่าพระรามคือพระนารายณ์ แต่ยังแค้นหนุมานแต่ทำอะไรไม่ได้ วิธีการตีบทและการเคลื่อนไหว ผู้แสดงต้องใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลับด้าน พลิกเข้าซ้ายและขวา เพราะนิลพัทอยู่ในสถานที่พลับพลาที่ประทับ จึงมีลักษณะของการนั่งพับเพียบ การสื่ออารมณ์การตีบทตอนที่นิลพัท

พบท่าวมหาชมพู ผู้แสดงจะสื่ออารมณ์ออกมาในลักษณะของท่าทางความสงสัย ตอนนี้นั้ที่นิลพัททราบว่าเป็นพระรามคือพระนารายณ์ ผู้แสดงจะสื่ออารมณ์ของท่าในลักษณะเกรงกลัว และความอ่อนน้อม แต่ยังอาฆาตหนุมาน

ตอนนิลพัทอาสาขนก้อนหิน กล่าวถึงตอนที่นิลพัทยกกองทัพเมืองชมพู มาสมทบกับกองทัพของหนุมาน เมืองขีดจัน นิลพัทวางอุบายขอไปขนก้อนหินก่อนแล้วจึงให้หนุมานมารับก้อนหินไปถม เพื่อหวังฆ่าหนุมาน ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงความคิดเค้น ผู้แสดงต้องใช้วิธีการนั่งคุกเข่าสลับด้านซ้ายและขวา ลักษณะการสื่ออารมณ์จะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความเจ้าเล่ห์ เพทุบาย แฝงไว้ด้วยเล่ห์กล

ตอนนิลพัทให้หนุมานโยนก้อนหินทีละ ๔ ก้อน นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาจากประตูทางเข้าเวทิด้านซ้าย หนุมานและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาทางเข้าเวทิด้านขวา ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงความคิดสงสัย ทำทนาย ผู้แสดงจะสื่อท่าออกมาในลักษณะของท่าทางความอวดเก่ง ยะโส โอหัง และเก่งกล้า

ตอนนิลพัททูลความพระลักษมณ์ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนท่ารบ และสุครีพเข้ามาห้ามรบ พระลักษมณ์เสด็จออกมากลางเวทิด้านซ้าย ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงการทูลคดีความ ใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลับด้าน พลิกเข่าซ้ายและขวา เพราะนิลพัทอยู่ในพลับพลาที่ประทับ จึงมีลักษณะของการนั่งพับเพียบ ลักษณะการสื่ออารมณ์การตีพผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความอ่อนน้อม และท่าที่ที่ดูคั่น

กระบวนท่าการตีพประกอบบทร้องในการแสดงของตัวละครนิลพัท มีวิธีการแสดงการตีพประกอบการเจรจา ดังนี้

ตอนนิลพัทคิดเค้นหนุมาน เพลงสิงโลด นิลพัทนึกเค้นหนุมานนิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาที่กลางเวทิด้านซ้าย นิลพัททำท่าป้องหน้า ใช้การตีพแบบมีเนื้อร้องและพากย์เจรจา ลักษณะการตีพในตอนนี้นั้ผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความคิดเค้น โกรธเค้น จะใช้ท่าในการกระทบลงพื้น สลับกับการกระโดด ท่ามีลักษณะที่ว่องไวกว่าตอนอื่นๆ

ตอนนิลพัทเย้ยหนุมาน “เพลงเย้ย” นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาจากประตูทางเข้าเวทิด้านซ้าย หนุมานและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาทางเข้าเวทิด้านขวา การตีพที่มีลักษณะของการกระโดดสลับด้าน ซ้ายและขวาและทำยี่ดกระทบ มือทั้ง 2 ข้างยกก้อนหินขึ้นเหนือศีรษะทำจึงแน่น ไปที่ศีรษะและเท้า

ตอนนิลพัทลาพระราม “เพลงขวัญอ่อน” ผู้แสดงต้องใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลับด้าน พลิกเข่าซ้ายและขวาเพราะนิลพัทอยู่ในสถานที่พลับพลาที่ประทับ จึงมีลักษณะของการนั่งพับเพียบ ลักษณะการสื่ออารมณ์การตีพ ผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความอ่อนน้อม ความสิ้นหวัง และเสียใจ อาลัยอาวรณ์

จากการวิเคราะห์กระบวนท่ารำตอนของถนนจะเห็นได้ว่า วิธีการแสดงที่ใช้ประกอบการแสดงตอนนี้ ใช้ท่าทาง กิริยาอาการประกอบการแสดง หรือที่เรียกว่าการตีบท โดยลักษณะการตีบทของตัวละครนิลพัทประกอบด้วยการตีบทประกอบการเจรจา และการตีบทประกอบบทร้อง วิธีการตีบทนั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงทำให้ชัดเจน และเคลื่อนไหวให้ตรงคำเจรจา และบทร้องให้มากที่สุด โดยหลักนั้นต้องพยายามอย่าตีบทท่าที่ซ้ำกัน ต้องสลับท่าและสลับหน้าเพื่อความสวยงามและถูกต้อง

๒. กระบวนท่านิลพัททรพหุมาน เป็นการแสดงกระบวนท่ารบของนิลพัทที่ใช้แสดงในตอนของถนน กระบวนท่ารบมีทั้งหมด ๖ ท่า ได้แก่ ท่าจับ ๑ ท่าหมุนตัวกระโดดแทง ด้านข้างแบบยืน ท่าเท้าเหยียบมือแทงป้องบน ท่าหมุนตัวกระโดดแทงด้านข้างแบบยืน ท่าเงื้อมแทง กัดแขน และท่าเงื้อมตี

โครงสร้างของกระบวนท่ารบ ได้มีการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว ส่วนแขนและมือ และส่วนขาและเท้า โครงสร้างกระบวนท่ารบแบ่งออก ๒ ช่วง ได้แก่ กระบวนท่าเงื้อมก่อนเข้ารบ มีท่าทั้งหมด ๗ ท่า กระบวนท่านิลพัททรพหุมาน ท่าจับ ๑ มีกระบวนท่าทั้งหมด ๑๐ ท่า ท่าหมุนตัวกระโดดแทงแบบนั่ง มีกระบวนท่าทั้งหมด ๕ ท่า ท่าก้าวเหยียบมือเงื้อมแทงป้องบน มีกระบวนท่าทั้งหมด ๕ ท่า ท่าหมุนตัวกระโดดแทงแบบยืน มีกระบวนท่าทั้งหมด ๑๐ ท่า ท่าเงื้อมแทงกัดแขน มีกระบวนท่าทั้งหมด ๑๐ ท่า และท่าเงื้อมตี มีกระบวนท่าทั้งหมด ๖ ท่า

จากการวิเคราะห์กระบวนท่านิลพัททรพหุมาน มีท่ารบ ๖ ท่า และมีกระบวนท่าทั้งหมด ๕๔ ท่าในแต่ท่ารบนั้นจะมีกระบวนท่าและรูปแบบการแสดงวิธีการเข้ารบ และตีออกเหมือนกันคือ ทุกท่ารบนั้นจะต้องเก็บ เข้ารบ กระโดดยกเท้าซ้าย ตีบนไปด้านซ้าย และตีบนไปด้านขวา จากนั้นจึงเป็นท่ารบ และต้องตีออกโดยท่ากระโดดยกเท้าซ้าย และท่าตีออกหรือที่เรียกว่าท่าตีเลาะทุกครั้ง

กระบวนท่านิลพัททรพหุมาน มีลักษณะการแสดงการเข้ารบของ ลิงรบลิง ที่อยู่ในการแสดง โขนเช่นตอนพาลีรบสุครีพ และหนุมานรบมีจนาสู วิธีการแสดงนั้น จะแสดงถึง จาริต ประเพณีของกระบวนท่ารบ ชั้นเชิงในการรบของตัวละคร ความว่องไว พลละกำลังผู้แสดง และลีลาของผู้แสดง

๓. กระบวนท่านิลพัททรพยักษ์ เป็นการแสดงกระบวนท่ารบของนิลพัทที่ใช้อำกับพยักษ์ มีท่าที่สามารถใช้ในการแสดงได้ทั้งหมด ๕ ท่าคือ ท่าจับ ๑ ท่าสามทีไขว้ ท่าหักกัก ท่าลอย ๑ และท่าลอย ๒

โครงสร้างกระบวนท่ารบทั้ง ๕ ท่า ได้มีการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว ส่วนแขนและมือ และส่วนขาและเท้า กระบวนท่านิลพัทธบรุษย์มีรูปแบบการแสดงแบ่งออกเป็น ๓ ช่วงด้วยกันคือ กระบวนท่าทำรบ ประกอบด้วยท่าทำรบบีท่าทั้งหมด ๕ ท่า ท่าปฏิเสฐมีท่าทั้งหมด ๓ ท่า กระบวนท่าเงือก่อนเข้ารบ มีท่าทั้งหมด ๓ ท่า กระบวนท่ารบท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑ มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่า กระบวนท่ารบท่าที่ ๒ ท่าสามทีไขว้มีท่าทั้งหมด ๘ ท่า กระบวนท่ารบท่าที่ ๓ ท่าหักคัด มีท่าทั้งหมด ๑๐ ท่ากระบวนท่ารบท่าที่ ๔ ท่าขึ้นลอย ๑ ท่าทั้งหมด ๓ และกระบวนท่ารบท่าที่ ๕ ท่าขึ้นลอย ๑ ท่าทั้งหมด ๓ ท่า รวมมีกระบวนท่ารบทั้งหมด ๕๔ ท่า

จากการวิเคราะห์กระบวนท่านิลพัทธบรุษย์ ในแต่ละท่ารบนั้นจะมีกระบวนท่าและรูปแบบการแสดงวิธีการเข้ารบ และตีออกเหมือนกันคือ ทุกท่ารบนั้นจะต้องเก็บ เข้ารบ กระโดดยกเท้าซ้าย ปิดอาวุธยกซ้ายขึ้นซ้ายและด้านขวา จากนั้นจึงเป็นท่ารบ และต้องตีออกโดยท่ากระโดดยกเท้าซ้าย ยึดกระบี่ และท่าตีออกทุกครั้ง

กระบวนท่านิลพัทธบรุษย์ เป็นกระบวนท่าที่ได้กำหนดรูปแบบท่ารบเอาไว้หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมก็ได้ แต่ละท่านั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนท่าต่างๆ ตามแบบแผนในการแสดงทุกครั้ง กระบวนท่ามีความแข็งแรง ความว่องไว แสดงถึงจารีตประเพณีในการท่ารบ ชั้นเชิงในการรบของตัวละคร พลละกำลังผู้แสดง และลีลาของผู้แสดง

๔. กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท เป็นการแสดงการตรวจพลของกองทัพ โดยกระบวนท่าแบ่งออกเป็น ๒ ช่วงคือ ช่วงแรกเป็นการแสดงตามแบบท่ามาตรฐานในการออกกราวตรวจพลของพญาวานร เริ่มตั้งแต่กระบวนท่าแหวกจนมาถึงท่าลงวงกระบี่กลับครั้งที่ ๒ ช่วงที่สองเป็นการแสดงที่ใช้ท่าพิเศษของตัวละคร อย่างตัวละครนิลพัทจะใช้ท่าจับแสงวันจนถึงท่าเท้าฉากและหายเข้าไปในเวท

กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท ได้มีการใช้อวัยวะส่วนต่างๆของร่างกายแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนศีรษะ ส่วนลำตัว ส่วนแขนและมือ และส่วนขาและเท้า เป็นลักษณะของการแสดงท่าทาง โดยมีดนตรีประกอบ ใช้ทำนองเพลงกราวนอกเป็นเพลงดำเนินการแสดง เพื่อสื่อความหมายของท่ารำประกอบกิริยาต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดทัพ แสดงถึงความเข้มแข็ง ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของลีลา

จากการศึกษากระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัท กระบวนท่ารำใช้ท่าประกอบการแสดง โดยแบ่งการแสดงออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงแรกเป็นกระบวนท่าการออกกราวตรวจพลแบบมาตรฐานของพญาวานร ตั้งแต่ท่าแหวกจนถึงท่าลงวงกระบี่กลับ มีกระบวนท่าทั้งหมด ๔๑ ท่า ช่วงที่สองเป็นท่าพิเศษ หรือลูกเล่น ซึ่งเป็นลักษณะลีลาท่ารำเฉพาะของแต่ละตัวที่

ใช้การออกกราวเดี่ยวซึ่งตัวนิลพัทใช้ทำจับแมลงวัน จนถึงทำเท้าฉากและหายเข้าไปในเวที มี
กระบวนท่าทั้งหมด ๑๓ ท่า ใช้วैयाะมากที่สุดคือส่วนมือ มีลักษณะการใช้มือ ๑๕ วิธี ส่วน
รองลงมาคือส่วนเท้า ๑๑ วิธี ส่วนศีรษะ ๗ วิธี ส่วนลำตัวมี ๔ วิธีและที่น้อยสุดคือการใช้วैयाะทุก
ส่วนมี ๓ วิธี

จากการวิเคราะห์กระบวนท่ารำการออกกราวตรวจพลของนิลพัท กระบวนท่าออก
กราวตรวจพลของนิลพัทเป็นกระบวนท่าที่ใช้วัดฝีมือแสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการจัดทัพของตัว
ละครโดยมีรูปแบบออกเป็น ๒ ส่วนด้วยกันคือ การออกกราวแบบกลุ่ม การออกกราวเดี่ยว ที่มีแบบ
แผน แต่ละทำนั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนท่าต่างๆของแม่ท่าถึงเป็นหลัก และมีความพิเศษของท่าที่
เป็นลักษณะอาการปฏิกิริยาของวานรเช่นท่าเถา ท่าจับแมลงวัน ท่าชู่ เข้ามาสอดแทรกในกระบวนท่า
ทำให้ท่าออกกราวจึงมีลักษณะเฉพาะของตัวละคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๕

สรุปและเสนอแนะ

การแสดงโขน เป็นนาฏศิลป์การแสดงประจำชาติอย่างหนึ่งของไทย มีประวัติมายาวนาน และมีรูปแบบการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แสดงเรื่องราวเกียรติ และนิยมแสดงเป็นตอนๆ อย่างเช่น ตอนทศกัณฐ์ลงสรวง ตอนพระรามจองถนน ตอนพาลีสอนน้อง ตอนศึกอินทรีชิต เป็นต้น

เรื่องราวเกียรติของไทยปรากฏหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อรวบรวมเรื่องราวเกียรติ ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้เล่นละคร จึงมิได้ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่ให้นำมาแสดงละครเท่านั้น ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องราวเกียรติ โดยคัดแปลงจากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเพื่อใช้ในการเล่นโขน ซึ่งมีอยู่เพียงบางตอนเท่านั้น ถือว่ายุครัตนโกสินทร์ เรื่องราวเกียรติเป็นที่นิยมและเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ รัฐบาลได้โอนกรมมหรสพไปขึ้นกับกรมศิลปากร ซึ่งกรมศิลปากรได้ทำการรื้อฟื้น ปรับปรุงนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของไทยขึ้นมาใหม่โดยเรียบเรียงให้มีทั้งบทขับร้องตามแบบละครใน และมีบทพากย์บทเจรจาตามแบบแผนการแสดงโขนแต่โบราณ จึงทำให้โขนที่มีความครบถ้วนตามแบบจารีตประเพณีการแสดง

บทละครของอาจารย์เสรี หวังในธรรม ศิลปินแห่งชาติปี ๒๕๓๑ สาขาศิลปะการแสดง (ศิลปะการแสดงละคร) ลักษณะของบทละครนั้นเป็นบทละครที่ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่ โดยได้นำบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ และบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ มาปรับปรุงโดยเรียบเรียงให้มีบทพากย์ บทเจรจาตามแบบแผนการแสดงโขนแต่โบราณ มีความครบถ้วนตามแบบจารีตประเพณี และบทขับร้อง ลักษณะการแสดงนั้นเป็นประเภทโขนฉากดำเนินเรื่องแบบละครใน จึงทำให้การดำเนินเรื่องไม่เยิ่นเย้อ สามารถแสดงได้กระชับขึ้น ผู้ชมนั้นสามารถติดตามเนื้อเรื่องได้ และเข้าใจในอารมณ์ของตัวละครง่ายขึ้นเพราะมีบทร้อง และการดำเนินจากเพลงที่สื่อถึงอารมณ์ของตัวละครได้เป็นอย่างดี

จากการวิเคราะห์ตัวละครนิลพัท ปรากฏอยู่ในบทละคร เรื่องราวเกียรติ พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อตอนที่กล่าวถึงท้าวมหาชมพู มีมเหสีชื่อนางแก้วอูฐ ได้ครองชมพูพระนคร แต่ทั้งสองไม่มีบุตร พระอริสวรพระราชทานนิลพัทแก่ท้าวมหาชมพู ให้ช่วยกิจการในฐานะโอรสเจ้าเมืองชมพู นิลพัทเป็นวานรสีน้ำลึก (สีดำ) เมื่อเวลาแผลงฤทธิ์

มีแปดกร สวมมาลัยที่ศีรษะ อาวุธประจำกายคือพระขรรค์ บิดาคือพระกาล ไม่ปรากฏมารดา เมีย และลูก เป็นเพียงหลานของท้าวมหาชมพูผู้ครองเมืองชมพูเท่านั้น

บทบาทของนิลพัทอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์โดยได้แยกสถานะและบทบาทของนิลพัทออกเป็น ดังนี้

ในฐานะหลานท้าวมหาชมพู นิลพัทมีความจงรักภักดีและกล้าหาญ เมื่อครั้งที่ท้าวมหาชมพู ถูกสะกดมนต์ หนุมานและสุคริพได้นำท้าวมหาชมพูนำมาถวายพระรามทั้งแท่นบรรทม นิลพัท ทราบว่าท้าวมหาชมพูหายไป ก็ออกติดตามโดยที่มิกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตน เชื่อฟังผู้ใหญ่ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน จนถึงพลับพลาได้ร่วมพฤกษาสูงใหญ่ นิลพัทเห็นท้าวมหาชมพูหมอบกราบ อ่อนน้อมกับมนุษย์อยู่ จึงจะลอบเข้าไปถาม นิลพัทแปลงกายเป็นแมลงวันทองเกาะบ่าท้าวมหา ชมพู เมื่อนิลพัทได้ทราบความจริง นิลพัทจึงขอให้ท้าวมหาชมพูนำนิลพัทถวายตัวกับพระราม

ในฐานะทหารพระราม มีความเคารพ จงรักภักดี ความเชื่อฟังและนอบน้อม และความ ซื่อสัตย์ต่อพระราม เมื่อครั้งที่นิลพัทได้ตามท้าวมหาชมพูและจะเข้าช่วยแก้ท้าวมหาชมพู จนเมื่อรู้ ว่าพระรามเป็นพระนารายณ์จึงยอมสวามิภักดิ์ ครั้งที่พระรามให้พลลิงจงถนนข้ามไปกรุงลงกาได้ เกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกับหนุมานจนพระรามให้กลับไปช่วยท้าวชมพูดูแลเมืองขีดจีน นิลพัทยอมรับ คำตัดสินและกลับไปทำหน้าที่ส่งเสบียงให้กองทัพ

ในฐานะทหารพระพรต เมื่อเกิดสงครามครั้งที่ ๒ นิลพัทอาสาเป็นทัพหน้าแก่พระพรต พระสัตรุด ได้แสดงความสามารถโดยทอดตัวเป็นสะพานให้กองทัพข้ามไปตีเมืองลงกา ได้ฆ่า นนทสูร นนทการ ร่วมกับอสูรผัด ฆ่ากระบิลมารตาย และได้ทำลายพิธีชุบกระบองของท้าวไว ยตาลโดยฆ่าท้าวไวยตาลได้สำเร็จ พญาสุคริพจัดให้นิลพัทเป็นทัพหน้า นิลพัทได้ทำลายราชรถ ท้าวจักรวรรดิ จนทำให้พระพรตฆ่าจักรวรรดิได้ นิลพัทมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และเชื่อฟังคำสั่ง ของเจ้านายของนิลพัท เพราะเมื่อได้รับคำสั่งและถูกมอบหมายหน้าที่ให้ทำก็สามารถทำได้จนสำเร็จ และได้รับคำชื่นชมจากพระพรตผู้ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของตน เมื่อเสร็จศึกแล้วได้รับยศเป็นพระยา อภัยพัทธีรวงศ์ ตำแหน่งอุปราชเมืองชมพู

ในการศึกษาวิเคราะห์บทบาทการแสดงของตัวละครนิลพัทตอนจองถนน ผู้วิจัยพบว่าการ ประดิษฐ์ทำรำนี้นี้ได้ประดิษฐ์ขึ้นจากหลักวิชานาฏยศิลป์ โขนลิง และประสบการณ์มาประสาน ต่อเนื่องให้สอดคล้องกัน โดยได้นำทักษะทางด้านกาการตีบทมาประกอบการแสดง ซึ่งตอนจองถนน ของตัวละครนิลพัทได้ใช้ทักษะการตีบทอยู่ ๒ รูปแบบอันได้แก่ การตีบทประกอบการเจรจา และ การตีบทประกอบบทร้องที่มีเนื้อร้องประกอบดนตรี โครงสร้างทำร่าที่มีเนื้อร้องของนิลพัทในตอน จองถนนนี้มีทั้งหมด ๗ ช่วงดังนี้

ช่วงที่ ๑ ตอนนิลพัทพบท้าวมหาชมพู กล่าวถึงตอนที่นิลพัทพบท้าวมหาชมพู และ รู้ว่าพระรามคือพระนารายณ์ แต่ยังแค้นหนุมานแต่ทำอะไรไม่ได้ วิธีการตีบทและการเคลื่อนไหว ผู้

แสดงต้องใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลัดด้าน พลิกเข้าซ้ายและขวา เพราะนิลพัทอยู่ในสถานที่พลับพลาที่ประทับ จึงมีลักษณะของการนั่งพับเพียบ การสื่ออารมณ์การตีบทตอนที่นิลพัทพบท้าวมหาชมพู ผู้แสดงจะสื่ออารมณ์ออกมาในลักษณะของท่าทางความสงสัยโดยการตีบทที่กระชับ และรุนแรง ตอนที่นิลพัททราบว่าพระรามคือพระนารายณ์ ผู้แสดงจะสื่ออารมณ์ของท่าในลักษณะเกรงกลัว และความอ่อนน้อม แต่ยังไม่ยอมมาทูลขอโทษ โดยการตีบทจะลดต่ำลงมาระดับหน้าอก ทำท่าไม่เต็มที เพราะเกรงต่อหน้าพระราม

ช่วงที่ ๒ ตอนนิลพัทอาสาขอก่อนหิน กล่าวถึงตอนที่นิลพัทยกกองทัพเมืองชมพู มาสมทบกับกองทัพของหนุมาน เมืองจีดจิน นิลพัทวางอุบายขอไปขนก้อนหินก่อนแล้วจึงให้หนุมานมารับก้อนหินไปถม เพื่อหวังฆ่าหนุมาน ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงความคิดแค้น ผู้แสดงต้องใช้วิธีการนั่งคุกเข่าสลัดด้านซ้ายและขวา ลักษณะการสื่ออารมณ์จะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความเจ้าเล่ห์ เพทุบาย แฝงไว้ด้วยเล่ห์กล การตีบทจะกระชับ และไม่เต็มที

ช่วงที่ ๓ ตอนนิลพัทคิดแค้นหนุมาน (เพลงลิงโลด) นิลพัทนึกแค้นหนุมาน นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาที่กลางเวที นิลพัททำท่าป้องหน้า ใช้การตีบทแบบมีเนื้อร้องและพากย์เจรจา ลักษณะการตีบทในตอนนี้อย่างผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความคิดแค้น โกรธแค้น จะใช้เท้าในการกระเทียบลงพื้น สลับกับการกระโดด ท่ามีลักษณะและการตีบทนั้นจะว่องไว และกระชับกว่าตอนอื่นๆ

ช่วงที่ ๔ ตอนนิลพัทเหยียดหนุมาน (เพลงเหยียด) นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาจากประตูทางเข้าเวทีด้านซ้าย หนุมานและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาทางเข้าเวทีด้านขวา การตีบทมีลักษณะของการกระโดดสลัดด้าน ซ้ายและขวาและทำยึดกระทบ มือทั้ง 2 ข้างยกก่อน หินขึ้นเหนือศีรษะท่าจึงเน้นไปที่ศีรษะและเท้า

ช่วงที่ ๕ ตอนนิลพัทให้หนุมานโยนก้อนหินทีละ ๔ ก้อน นิลพัทและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาจากประตูทางเข้าเวทีด้านซ้าย หนุมานและสิบแปดมงกุฎเดินเซ็ดออกมาทางเข้าเวทีด้านขวา ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงความคิดสงสัย ทำท่าย ผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางสงสัย ความอวดเก่ง ยะโสโอหัง และเก่งกล้า การตีบทจะกระชับ และรุนแรง

ช่วงที่ ๖ ตอนนิลพัททูลความพระลักษมณ์ เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนท่ารบ และสุครีพเข้ามาห้ามรบ พระลักษมณ์เสด็จออกมากลางเวที ลักษณะบทเจรจานั้นเป็นแสดงถึงการทูลคดีความ ใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลัดด้าน พลิกเข้าซ้ายและขวา เพราะนิลพัทอยู่ต่อหน้าพระลักษมณ์ จึงมีลักษณะของการนั่งพับเพียบ ลักษณะการสื่ออารมณ์การตีบทผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความอ่อนน้อม และทำที่ที่คู่คั่น

ช่วงที่ ๗ ตอนนิลพัทลาพระราม (เพลงขวัญอ่อน) ผู้แสดงต้องใช้วิธีการแสดงโดยการนั่งพับเพียบสลัดด้าน พลิกเข้าซ้ายและขวา เพราะนิลพัทอยู่ในสถานที่พลับพลาที่ประทับ จึงมี

ลักษณะของการนั่งพับเพียบ ลักษณะการสื่ออารมณ์การตีพอบ ผู้แสดงจะสื่อออกมาในลักษณะของท่าทางความอ่อนน้อม ความสิ้นหวัง และเสียใจ อาลัยอาวรณ์

กระบวนการท่ารำของนิลพัทตอนจองถนน ลักษณะท่ารำเป็นการตีบทประกอบบทเจรจา และบทร้อง เป็นศิลปะการรำที่ต้องใช้ฝีมือในการแสดงการตีบทเป็นอย่างมาก ความโดดเด่นของท่ารำนิลพัทในตอนจองถนน คือการที่ผู้แสดงสามารถแสดงท่ารำออกมาในอารมณ์ต่างได้อย่างชัดเจน มีความสอดคล้องของท่ารำกับบทละคร ใน ๑ ช่วงของการแสดง อาจมีทั้งอารมณ์เสียใจ อาลัยอาวรณ์แต่ยังคิดค้นอยู่ในบทนั้น ตัวละครนิลพัทจึงเป็นตัวละครที่มีการแสดงบทบาทที่โดดเด่นมากตัวหนึ่ง ผู้แสดงจึงต้องศึกษาการพากย์เจรจา จังหวะ การฟังที่ดี รู้จักทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง เพราะเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงนั้นมีความหมายและบ่งบอกถึงอารมณ์ของตัวละครเป็นอย่างดี ผู้แสดงจึงต้องศึกษาเพื่อจะต้องสามารถแสดงท่ารำ หรือการตีบท ให้ลงกับคำร้องและแสดงออกมาตามอารมณ์ของตัวละคร

ในการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการท่ารำนิลพัทรบทนุมาน เป็นการรำตามกระบวนการที่กำหนดไว้แต่ละท่านั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนการต่างๆ ตามแบบแผนในการแสดงทุกครั้ง กระบวนการรับในการแสดงนั้นเป็นการแสดงที่มุ่งเน้นท่าทาง จารีตประเพณีของกระบวนการและทักษะความสามารถของผู้แสดงเป็นหลัก เป็นการแสดงที่ได้นำทักษะทางด้านการออกท่าลักษณะของตัวลิงที่เป็น แม่ทำลิง และทำพิเศษเฉพาะตัวประกอบการบรรเลงดนตรี

ท่ารบนิลพัทรบทนุมาน เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยท่ารำที่เป็นแม่ทำลิง และท่ารำพิเศษที่เป็นท่ารำเฉพาะตัวลิงกับตัวลิง อย่างเช่นนิลพัทกับนุมาน พาลีรบกับสุคริพ นุมานรบกับมัจฉานุ ซึ่งท่ารำที่เป็นแม่ทำลิงได้แก่ ท่าเก็บ ท่าหย่อง ท่ายึดกระทบ ท่ากระโดดยกเท้าขวา เป็นต้น การเข้ารบ และตีออกของตัวลิงรบลิงได้แก่ ท่าตีบน ๑,๒ ท่าตีเลาะ ท่ารำพิเศษที่เป็นท่ารบเฉพาะลิงรบลิง มีกระบวนการทั้งหมด ๖ ท่าดังนี้

ท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑

ท่าที่ ๒ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงข้าง

ท่าที่ ๓ ท่าก้าวเหยียบมือเงี้ยวแทงป้องบน

ท่าที่ ๔ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงข้างแบบนั่ง

ท่าที่ ๕ ท่าแทงกัศแสน

ส่วนท่าที่ ๖ นั้นเป็นท่าเงือบน เป็นท่าที่ผู้แสดงนั้นรู้กันว่าหมดกระบวนการรับแล้วจากนั้นพญาสุคริพจะเข้ามาห้ามรบในการแสดงต่อไป

กระบวนการรบนิลพัทรบยักษ์ เป็นการรำตามกระบวนการที่กำหนดไว้หรืออาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสมก็ได้ตามความเหมาะสมกับการแสดง แต่ละท่านั้นจะเชื่อมโยงด้วย

กระบวนท่าต่างๆ ตามแบบแผนในการแสดงทุกครั้ง กระบวนท่ารบในการแสดงนั้นเป็นการแสดงที่มุ่งเน้นท่าทาง จาริตประเพณีของกระบวนท่าและทักษะความสามารถทางของผู้แสดง ท่ารำที่เป็นแม่ท่าลิงได้แก่ ท่าเก็บ ท่าหย่อง ท่ายึดกระบหน ท่ากระโดดยกเท้าขวา เป็นต้น ท่ารำที่ใช้ในการเข้ารบยักษ์ได้แก่ ท่าปัดอาวุธ ขวา,ซ้าย และท่าตีออกปัดอาวุธ ขวา,ซ้าย โครงสร้างกระบวนท่ารบนิลพัทรบยักษ์ มีโครงสร้างกระบวนท่าทั้งหมด ๕ ท่าดังนี้

ท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑

ท่าที่ ๒ ท่าสามทิวไขว้

ท่าที่ ๓ ท่าหกกัศ

ท่าที่ ๔ ท่าขึ้นลอย ๑

ท่าที่ ๕ ท่าขึ้นลอย ๒

ในการแสดงกระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน และนิลพัทรบยักษ์ เป็นการแสดงโดยที่ไม่มีเนื้อร้องและคนพากย์เจรจา ใช้ดนตรีประกอบการแสดงเพลงเชิด

การศึกษาวิเคราะห์กระบวนท่ารำการออกกราวตรวจพลของนิลพัท

ท่ารำการออกกราวตรวจพลของนิลพัทเป็นการยกกองทัพของทางฝ่ายเมืองชมพู ซึ่งการยกกองทัพแต่ละครั้งนั้น ในด้านการแสดงแต่ละครั้งจะต้องมีการแสดงการตรวจพล เพื่อแสดงถึงความพร้อมเพรียงและยังเป็นการแสดงความสามารถ ฝีมือ และลีลาของผู้แสดง

การแสดงการตรวจพลจะเริ่มขึ้นด้วย ไชยามพวาน เชิญธงนำเขนลิงเดินออกมาในลีลาและท่าทางที่กำหนดไว้ เมื่อจบกระบวนท่าของไชยามพวานและเขนลิงแล้ว ลีลาแปรดมงกุฎจะออกมาเดินตามกระบวนท่า ซึ่งโดยปกติหรือตามแบบแผนในการออกกราวของวานรลีลาแปรดมงกุฎนั้นมีท่าเดินถึง ๗ ท่า เรียกกันตามภาษานาฏศิลป์ว่า “ออกกราวนอก” แต่ละท่านั้นจะเชื่อมโยงด้วยกระบวนท่าต่างๆ ตามแบบแผน จากนั้นจะเป็นการออกกราวตรวจพลของลิงพญาโดยไล่ลำดับตามยศหรือตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนท่ารำการออกกราวตรวจพลของนิลพัท เป็นลักษณะของการแสดงท่าทาง จัดอยู่ในลักษณะของการอภิปิรียาของวานรประเภทพญาลิง โดยมีดนตรีประกอบ ใช้ทำนองเพลงกราวนอกเป็นเพลงดำเนินการแสดง เพื่อสื่อความหมายของท่ารำประกอบกิริยาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดทัพ แสดงถึงความเข้มแข็ง และมีความโดดเด่นในเรื่องของลีลา ตัวละครนิลพัทมีความโดดเด่นและลีลาในเรื่องของการแสดงท่ารำประกอบจังหวะ โดยกระบวนท่ารำนั้นใช้ท่ากระโดดหนีบ่นอง แทนการยกเท้าหนีบ่นอง แสดงท่ารำที่เข้มแข็งและความว่องไวในการออกท่าที่ประสานสอดคล้องกัน

กระบวนท่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัทจะเริ่มตั้งแต่ท่าแหวกทางเข้าเวทีประตูด้านซ้าย จากนั้นกระโดดเก็บออกมาตรงกลางเวทียกเท้าขวาขึ้นหนีบ่นอง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบ่นอง

ยึดกระทบลงท่าหย่องขวา เหลียวขวาและเหลียวกลับ และปฏิบัติท่าต่อเนื่องมาจนมาถึงท่ากระที่บ กลับจับแมลงวัน จากท่านี้ผู้วิจัยพบว่าในกระบวนท่ากระที่บกลับจับแมลงวัน ท่านครูบาอาจารย์ได้ สอดแทรกอากัปภิกขิยาของวานรเอาไว้ โดยใส่ลูกเล่น หรือลีลาให้มีความแตกต่างจากการออกกราว ของตัวละครตัวอื่นๆ จากนั้นจะกระโดดจับแมลงวันมาที่ประตูทางเข้าเวทีด้านซ้ายที่เดิม และ กระโดดตบแมลงวัน และกระโดดเท้าฉาก ต่อด้วยท่าขยับ ๘ ครั้ง และหายเข้าไปในฉาก จากนั้น นิลพัทจะกระโดดออกมาอยู่ ๑ ครั้งและหายเข้าไปในฉาก จึงเป็นตัวละครตัวอื่นต่อไป

จะเห็นได้ว่าการออกกราวตรวจพลของนิลพัทที่เป็นกราวเดี่ยวออกรำคนเดียววนนั้นจะไม่มีท่า รำป๊ะเท่งป๊ะ การเดินตรวจแถวสับแปดมงกุฎ หรือท่าถามความพร้อมของกองทัพ เป็นเพราะว่าใน การแสดงโขนนั้น ตัวละครที่ใช้ท่ารำป๊ะเท่งป๊ะ การเดินตรวจแถวสับแปดมงกุฎ หรือท่าถามความ พร้อมของกองทัพ จะต้องเป็นตัวละครที่เป็นแม่ทัพคุมกองทัพมาเท่านั้น

จากการศึกษาค้นคว้าเรื่อง กระบวนท่ารำนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์ ทั้งหมด ผู้วิจัยพบว่า

ท่ารำของนิลพัทในเรื่องรามเกียรติ์ตอนจองถนน โดยโครงสร้างของท่ารำนั้นนำมาจากแม่ ท่าลิงและใช้การผสมผสานท่าอากัปภิกขิยาของวานรในการตีบทให้เข้ากับ บทพากย์ เจริจา และบท ร้อง ลักษณะการถ่ายทอดอารมณ์ของตัวละครจะต้องสื่อความหมายภาษาทำให้ผู้ชมรับรู้ ความรู้สึก นึกคิด ของตัวละครโดยแสดงออกมาเป็นลักษณะภาพ ผู้แสดงจะต้องศึกษาเนื้อเรื่อง บทบาท สถานการณ์ และอารมณ์ของตัวละครมาเป็นอย่างดี หลักในการตีบทในการแสดงของตัวนิลพัท ผู้ แสดงจะตีบทไม่ซ้ำหน้า ไม่ซ้ำมือ สลับปรับเปลี่ยนด้าน และพยายามทำความเข้าใจว่าตัวเองเป็นตัวละครในบทนั้นให้ได้ เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ และเข้าใจ โดยมีดนตรี และบทพากย์ บทร้อง เป็น เครื่องกระตุ้นอารมณ์ให้ผู้ชมเกิดความคล้อยตามเนื้อเรื่อง

กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมานเป็นการแสดงที่มีใช้ ฝีมือ ลีลา ทักษะ และพลังกำลังเป็น อย่างมาก ในกระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน รูปแบบการเข้ารบที่เหมือนกันคือท่าหลัก ได้แก่ กระบวนท่าก่อนเข้า และท่าตีบน ๑,๒ ตีออกท่าดีเลาะ ส่วนท่ารบมีทั้งหมด ๖ ท่า ท่าที่ ๖ นั้นเป็นท่า ที่รู้กันของนักแสดงว่าท่ารบนั้นหมดแล้วตามกระบวนท่า พญาสุครีพนั้นจะเข้ามาห้ามรบต่อไป

กระบวนท่ารบนิลพัทรบยักษ์ เป็นการแสดงที่มีรูปแบบ ขั้นตอนในการแสดงตามจารีต ประเพณีในการแสดงโขน คือ กระบวนท่านุ่งผ้า กระบวนท่าเงือก่อนเข้ารบ และการเข้ารบ ในการ แสดงท่ารบนิลพัทรบยักษ์จะมีท่ารบทั้งหมด ๕ ท่า การแสดงแต่ละครั้งผู้กำกับเวทีจะเป็นคนระบุ ท่า จำนวนท่ารบว่าต้องการกี่ท่า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาในการแสดงแต่ละครั้งว่าให้เข้ารบ ๑ ท่า หรือให้ เข้ารบ ๓ ท่า

การออกกราวของนิลพัทเป็นการออกกราวตรวจพล เพื่อตรวจดูความเรียบร้อยของกองทัพ โดยการแสดงการออกกราวเดี่ยวเป็นการแสดงความเข้มแข็ง และการอวดฝีมือลีลา ของผู้แสดง โดยลักษณะการออกกราวตรวจพลของนิลพัทจะมีอยู่ ๒รูปแบบคือ การออกกราวแบบหมู่และการออกกราวแบบเดี่ยว ถ้านิลพัท ออกกราวเป็นกลุ่มจะใช้ท่าในการใช้ตัวคือ แม่ท่า๒ แต่สำหรับนิลพัทออกเดี่ยวนั้นจะใช้ท่า แม่ท่า๕ ในการออกกราวตรวจพลแบบเดี่ยวของนิลพัทนั้นจะมีท่าพิเศษ คือเล่นแมลงวัน เป็นท่ารำที่สอดแทรกลีลาและอากัปกิริยาของลิงให้การทำรำการออกกราวตรวจพลของนิลพัทมีความโดดเด่น ในการออกกราวตรวจพลของนิลพัท อาจารย์หรือครูผู้ชำนาญการที่มีความรู้ความสามารถ อาจสอดแทรกความสามารถเฉพาะตัว กลเม็ดลีลาท่าทางต่างๆให้การแสดงมีความโดดเด่น เป็นที่ติดตาต้องใจของผู้ชม ได้

เสนอแนะ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยประสบปัญหาเนื่องจากผู้วิจัยได้บรรจุเข้าทำงานและเข้ารับการศึกษาดูงานจึงทำให้การทำวิจัยเล่มนี้ต้องประสบปัญหาเรื่องของเวลา ขาดความต่อเนื่อง ในการเชื่อมโยงข้อมูล จึงทำให้การทำวิจัยเล่มนี้ล่าช้า อีกทั้งภาระงานที่ได้รับจากต้นสังกัดที่ผู้วิจัยเข้าทำงานนั้นค่อนข้างมาก และการเดินทางเพื่อเข้าศึกษาวิจัยข้อมูลที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ค่อนข้างลำบาก ทำให้ขาดความต่อเนื่อง และขาดการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษา จึงเป็นปัญหาปัจจัยสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้ แต่ผู้วิจัยพยายามทำวิจัยฉบับนี้อย่างเต็มที่ ตามความสามารถอย่างที่สุด

ในการทำวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้พบว่ายังมีหัวข้อการวิจัยเกี่ยวกับ โขน ที่น่าสนใจอยู่หลายเรื่องเช่น สุครีพตอนคันธรั้ง การออกกราวตรวจพลของสิบแปดมงกุฏ การรำเพลงหน้าพาทย์ของพญาสิงห์ หรือวิวัฒนาการออกแบบเครื่องแต่งกายโขนเป็นต้น ผู้วิจัยหวังว่าหากผู้ที่สนใจได้ศึกษาหัวข้อเหล่านี้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์และสืบสานศิลปะอันทรงคุณค่าของไทยนี้ให้คงอยู่สืบต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- เกื้อพันธุ์ นาคบุผา. พื้นฐานการอ่านวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ แกรมมี่, ๒๕๔๐.
- ไกรลาส จิตรกุล. การตรวจพลของพญาวานรในการแสดงโขน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- จตุพร รัตนวราหะ. เพลงหน้าพาทย์. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, ๒๕๑๕.
- ชนิด อยู่โพธิ์. โขน. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา, ๒๕๓๕.
- พินดา สิทธิวรรณ. รำไทย และเบิกโรงมหรสพ. กรุงเทพฯ: ประชาช่าง, ๒๕๒๒.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น, ๒๕๔๖.
- รัตนา มณีสิน. สุนทรียะทางนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: ราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๐.
- รัตน์ฤทัย สัจจพันธ์. นามานุกรมรามเกียรติ์. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๖.
- วิทยาลัยนาฏศิลป์. คู่มือการสอนนาฏศิลป์โขน(ลิง) เล่ม๑. (การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการสอนนาฏศิลป์โขนระดับชั้นต้น ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ ๒๕๓๖)
- วิทยาลัยนาฏศิลป์. คู่มือการสอนนาฏศิลป์โขน(ลิง) เล่ม๒. (การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่องการสอนนาฏศิลป์โขนระดับชั้นต้น ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรุงเทพฯ ๒๕๓๗)
- ศิลปากร,กรม, กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่มที่ ๑. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๔๐.
- ศิลปากร,กรม, กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่มที่ ๒. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๔๐.
- ศิลปากร,กรม, กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์. บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ เล่มที่ ๔. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๔๐.
- ศิลปากร,กรม, นิทรรศการ หัวโขน. กรุงเทพฯ: การศาสนา, ๒๕๑๕.
- ศิลปากร,กรม, ศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม ๗. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ, ๒๕๒๕.
- สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. เรื่องวรรณคดีการละคร. กรุงเทพฯ: ศรีนครินทร์วิโรฒ, ๒๕๒๗.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- เสรี หวังในธรรม. บทโขนเรื่องรามเกียรติ์ตอนท้าวผกขมพู่ผู้ทรงเนง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร
- อมรา กล้าเจริญ. สุนทรินาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖.
- ประสาท ทองอร่าม. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดง สำนักการสังคีต กรมศิลปากร .สัมภาษณ์, ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔
- ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร .สัมภาษณ์, ๒๕ กันยายน ๒๕๕๓
- วิโรจน์ อยู่สวัสดิ์. ผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร .สัมภาษณ์, ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๑

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย ระดับ ๕ ของกรมศิลปากร

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ	นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว
เกิด	วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๔
บิดา	นายเฉย ปิ่นแก้ว
มารดา	นางสุปรานี ปิ่นแก้ว
บุตร	นางสาววิรติ ปิ่นแก้ว

อาจารย์ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

โจนเป็นนาฏกรรมชั้นสูงอย่างหนึ่งที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณ กรมศิลปากรคือหน่วยงานหลักในการอนุรักษ์การแสดงโจนไว้โดยการจัดทำหลักสูตรการเรียน การสอนโจนขึ้นในโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ จนถึงปัจจุบัน การจัดทำหลักสูตรได้มีการแบ่งเนื้อหาสาระเฉพาะของสาขาวิชาออกเป็นสาขาพระ นาง ยักษ์ และลิง ซึ่งแต่ละสาขาวิชาต่างมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน และมีครูผู้สอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้เฉพาะด้าน สำหรับองค์ความรู้เฉพาะในด้านโจนถึงนั้นในช่วงแรกมีครูอยู่หลายท่านที่เข้ามาร่วมกันวางพื้นฐาน และถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนของโรงเรียนนาฏศิลป์ ที่มาฝึกโจนตัวลิง ได้แก่ ครูกรี วรรณริน ครูเอนก คราประยูร ครูสงัด โอชกะ ครูบุญชัย เฉลยทอง ครูฤกษ์ชัย เขวงรัตน์ ครูช่วย สุดแสง ครูฉลาด พุกลานนท์ ครูแสวง อัญญาวัชระ (ครูที่กล่าวนามมานำปัจจุบันเสียชีวิตแล้วทั้งสิ้น) แต่ครูผู้ที่เป็น

หลักสำคัญในการวางหลักสูตรการเรียนการสอน โขนตัวลิงให้กับโรงเรียนนาฏศิลป์ในระยะแรกก็คือ ครูกรี วรรณิน ท่านถ่ายทอดความรู้ด้าน โขนลิงที่มีอยู่ทั้งหมดให้กับศิษย์และผู้ที่จะเชื่อว่าเป็นศิษย์เอกของครูกรี วรรณินก็คือ นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับครูกรี วรรณิน มาโดยตลอด ท่านมักจะได้รับความเอ็นดูจากครูกรี วรรณิน ถ่ายทอดวิชาความรู้ต่างๆมาให้มากมาย กลเม็ดเด็ดพรายอันเป็นวิชาความรู้เฉพาะที่มีอยู่ในตัวท่านก็ถ่ายทอดให้หมด

องค์ความรู้เฉพาะของโขนตัวลิง

- กระบวนการฝึกหัดเบื้องต้น, แม่ท่า
- เพลงหน้าพาทย์
- การรำตรวจพล
- กระบวนการต่อสู้อู๋
- การตีบทกระทู้
- นุ้ยฉาย,ชมตลาด
- ลงทรงโขน

องค์ความรู้ด้านการรำโคม

องค์ความรู้ด้านการรำเพลงปลุกใจ เป็นต้น

ประวัติการศึกษา

เริ่มเข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนศิลปะเดชะศึกษาคาร จนจบชั้นประถมต้นในพ.ศ. ๒๔๙๕ และเข้าศึกษาที่โรงเรียนนาฏศิลป์ในชั้นต้นปีที่ ๑ เมื่อเข้ามาศึกษาได้เข้ารับการเลือกให้เรียน โขนตัวลิง โดยมีครู โขนลิงหลายท่านที่ให้ความรู้ นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว ศึกษาอยู่จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจากโรงเรียนนาฏศิลป์ ในวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๐๖

จากนั้นจึงเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี ที่วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา(วิทยาลัยนาฏศิลป์สมทบ ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล) ได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.) เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๔ และต่อมาได้เรียนหลักสูตรเตรียมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง กรมศิลปากร และกรมพลศึกษา วิชาเอกบริหาร ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำเร็จการศึกษาเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ปี ๒๕๕๑ ได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และได้รับเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์-โขน)

นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

แสดงตัวหนุมานทรงเครื่องในการแสดงโขนชุดหนุมานชาญสมร ซึ่งจัดแสดง ณ โรงละครแห่งชาติ

นายประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว แสดงโขนร่วมกับครู และ
เพื่อนๆหลายท่าน อาทิครูกรี วรสระริน นายอุดม
พึ่งพยอม นายทองสุข ทองหลิม นายธงไชย
โพธยารมณ เป็นต้น

ประวัติรับราชการ

เริ่มเข้ารับราชการเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๖ ในตำแหน่งศิลปินจัตวา กองการสังคีต กรมศิลปากร และได้รับการเลื่อนตำแหน่งมาโดยตลอด ดังนี้

๑ สิงหาคม ๒๕๐๘	ศิลปินตรี แผนกนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ กันยายน ๒๕๑๕	ศิลปินโท แผนกนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ กันยายน ๒๕๑๘	นาฏศิลปิน ๔ แผนกนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ ตุลาคม ๒๕๒๐	อาจารย์ ๑ ระดับ ๔ วิทยาลัยนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ สิงหาคม ๒๕๒๒	อาจารย์ ๒ ระดับ ๕ วิทยาลัยนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ ตุลาคม ๒๕๒๖	อาจารย์ ๒ ระดับ ๖ วิทยาลัยนาฏศิลป์	กองการสังคีต กรมศิลปากร
๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๑	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ๖	
๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๓	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ๗	
๒๗ ธันวาคม ๒๕๓๗	ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ๘	
๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๙	ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ๘	
พ.ศ. ๒๕๔๔	ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์ ระดับ ๙	
พ.ศ. ๒๕๔๕	เกษียณอายุราชการ	
พ.ศ. ๒๕๔๖	ดำรงตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญการสอนนาฏศิลป์ไทย (โขนลิง)	
	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม	
พ.ศ. ๒๕๕๑	ได้รับเชิดชูเกียรติ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(นาฏศิลป์-โขน)	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แสดงเป็นนุฆมาน

ประสบการณ์ และผลงานด้านการแสดง

หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านโขนตัวลิงแล้ว ก็ได้แสดงโขนตัวลิงมาโดยตลอดแทบทุกตัว เนื่องจากเป็นผู้ที่สนใจการเรียนวิชาโขนลิงมาก จึงได้รับความเอ็นดู และมักจะได้มีโอกาสร่วมแสดงโขนกับครูอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ยังเป็นผู้กำกับการแสดงโขนอีกมากมาย เช่น การแสดงโขนชุด พิเภกสวามิภักดิ์ ณ โรงละครแห่งชาติ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

ผลงานด้านการแสดงโขน

นุฆมาน (แทบทุกตัวตอน)	นุฆฉายนุฆมาน
ลงตรง โทขนนุฆมานทรงเครื่อง	สุครีพ
พาลี	องคต
นิลนันทน์ เป็นต้น	

ผลงานการแสดงด้านละคร และรำเบ็ดเตล็ด

รำกราวอาสา ในละครเรื่องมโนห์รา	ละครเรื่องอนุภาพแห่งความเสียสละ
รำซัดชาติรี	ละครเรื่องอนุภาพแห่งความรัก
รำสี่ภาค	ละครเรื่องอนุภาพพ่อบุญรามคำแหง
รำวงมาตรฐาน รำหย่อย รำโคม เป็นต้น	

นอกจากผลงานการแสดงดังปรากฏให้เห็นแล้วยังมีผลงานการสร้างสรรค์อีกมากมาย เช่น วิทยุฉายภาพลิ (หลักสูตรการเรียนของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์) ภักราวทวารนเรศวร ภัเพลงปลุกใจ เป็นต้น

นอกจากงานด้านการแสดงแล้ว ยังมีหน้าที่อื่นอีกมากมาย อาทิ

- ครูผู้สอนโขนตัวลิง วิทยาลัยนาฏศิลป์
- ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าสายนาฏศิลป์โขน ใน พ.ศ. ๒๕๒๑
- ที่ปรึกษาของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรรมการสอบ และดูแลการเรียนการสอน
- ส่งเสริมกิจกรรมการสอบแข่งขันด้านนาฏศิลป์ และดนตรี ทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้า กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
- กรรมการสอบนาฏศิลป์โขนภาคปฏิบัติ และสัมภาษณ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- เป็นอาจารย์สอนพิเศษด้าน โขนตัวลิงให้กับมหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เป็นอาจารย์สอนพิเศษด้าน โขนตัวลิงให้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
- เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักศึกษา กับสถานศึกษาที่มีความสนใจ

ในการปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นศิลปิน ครู และผู้บริหาร ได้มีโอกาสเดินทางไปเผยแพร่ นาฏศิลป์ไทยในต่างประเทศมากมาย เช่น

- อินโดนีเซีย   - มาเลเซีย   - ฟิลิปปินส์   - ลาว
- ออสเตรเลีย   - นิวซีแลนด์   - แคนาดา   - ออสเตรเลีย
- เนเธอร์แลนด์   - อังกฤษ   - เดนมาร์ก   - สาธารณรัฐประชาชนจีน
- สหรัฐอเมริกา   - ฝรั่งเศส   - ญี่ปุ่น   - สิงคโปร์ เป็นต้น

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานของที่ระลึกแด่ นาย
ประสิทธิ์ ปิ่นแก้ว

ถวายการต้อนรับสมเด็จพระราชินี มาร์เกรเธอ์ที่ ๒ แห่งเดนมาร์ก พร้อมสมเด็จพระนางเจ้า
พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการเรียนการสอน และ
นิทรรศการด้านเครื่องแต่งกายโขน-ละคร ณ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัย
นาฏศิลป์ กรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

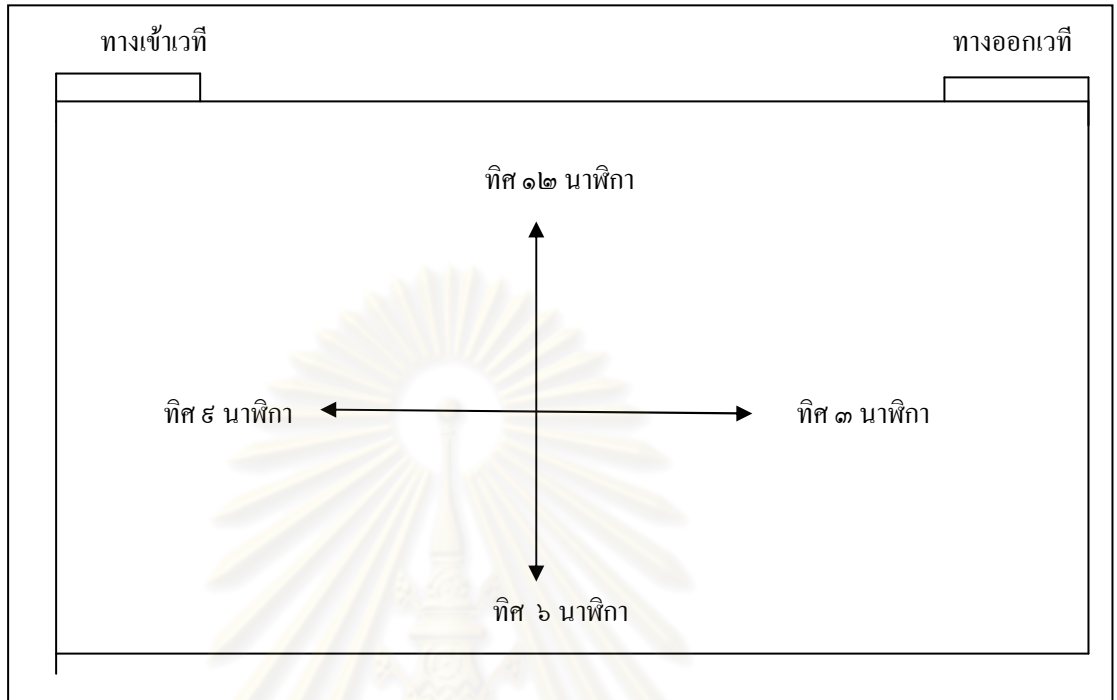

ภาคผนวก ข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนทำร่ำตอนจองถนน

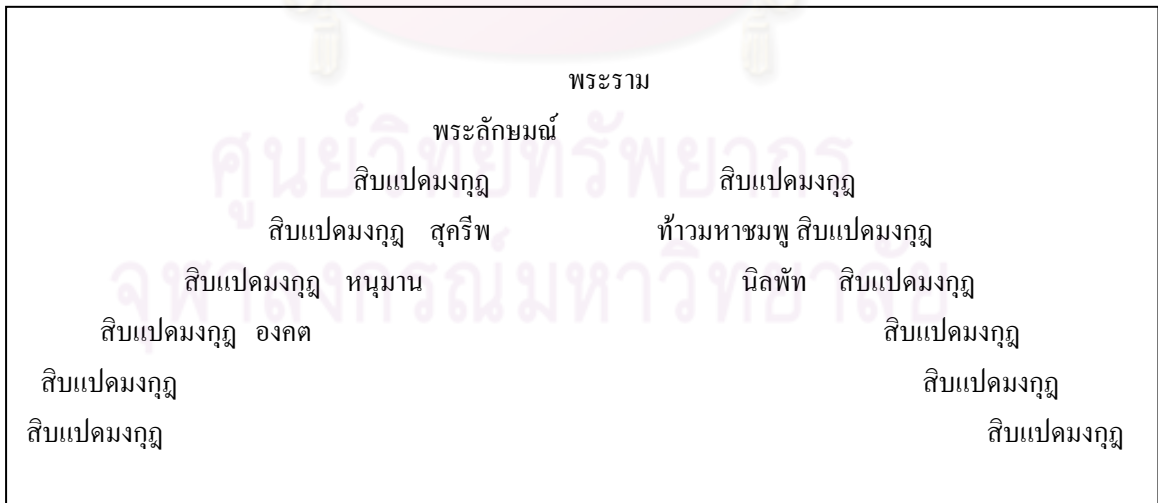
ลักษณะของเวที

แผนภูมิภาพที่ ๓

แสดงตำแหน่งทางเข้าเวที ทางออกเวทีและทิศบนเวที

รูปแบบการใช้พื้นที่หรือตำแหน่งของตัวละคร

แผนภูมิภาพที่ ๔ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

ตอน นิลพัทสะกดรอยตามหาท้าวมหาชมพู

บทเจรจา

นิลพัท - ข้าแต่พระราชบิดาผู้ทรงยศ นี้อะไรมาน้อมประณตแก่มนุษย์ ดุศิคิดลึงมิงมงกุฎเมืองชมพู
(ดูบททั้งหมดหน้า ๓๗)

รูปภาพที่ ๑๐ ตีบท - ข้าแต่พระราชบิดาผู้ทรงยศ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือทิศ ๑๒ นาฬิกา นั่งเฉียงทิศ ๘ นาฬิกาพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย ให้มือทั้ง ๒ ข้างพนมมือแบบลึงอยู่ระดับหน้าอก ยกมือทั้ง ๒ ข้างขึ้นในลักษณะทำไหว้ และลดมือลงมาในระดับหน้าอกเช่นเดิม

รูปภาพที่ ๑๑ ตีบท - นี้อะไร

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หน้ามองตามมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน ให้มือขวาตกลงที่เข่าขวา พร้อมกับพลิกเข่าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกกันขึ้นเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๒ ดิบท - มาน้อมประณต

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ พลิกเข่ากลับมา นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้าง พนมมือแบบลิงอยู่ระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๓ ดิบท - แก่มนุษย์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย ให้มือซ้ายตั้งวางระดับวกลง มือขวาชี้ตรงไปทางขวา (พระราม)

รูปภาพที่ ๑๔ ตีบท - คูผิวดิ่ง

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

หน้ามองตามมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน ให้มือขวาตกลงที่เข่าขวา พร้อมกับพลิกเข่าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกกันขึ้นเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๕ ตีบท - มิ่งมฤฎ

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ มองตามมือขวา พลิกเข่ากลับมา นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน ให้มือจับคว่ำในระดับหน้าอก และยกขึ้นพร้อมกับหงายมือ ในระดับเหนือศีรษะ

รูปภาพที่ ๑๖ ตีบท - เมืองชมพู

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตามมือซ้าย นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกขึ้นเล็กน้อย มือขวา
 เข้าอก หักข้อมือลง มือซ้ายอยู่ระดับหน้าอก มือห่างจากหน้าอกออกไปข้างหน้าเล็กน้อย นิ้วชี้เหยียด
 ดึงขึ้นด้านบน และให้มือซ้ายชี้ออกไปทางด้านซ้ายแขนเหยียดดึง พร้อมกับพลิกขานั่งพับเพียบ
 ทางด้านซ้าย หน้ามองมาทางขวา

บทเจรจา

นิลพัท - ลูกพระกาฬแจ้งประจักษ์คำพระบิดา ให้ตกใจเพียงว่าจะม้วยมรณม์ ค่อยกราบกำประนม
 กรน้อมเคารพ พอแลพบไอลิงขาวยังร้าวจิต คิดจะใคร่ประลองฤทธิ์เล่นเข้ารบ แต่หน้าที่นั่ง ต้องยัง
 สงบชบวันทา ด้วยเกรงเดชองค์พระจักรารามาวตาร (ดูบททั้งหมดหน้า ๓๘)

รูปภาพที่ ๑๗ ตีบท - ลูกพระกาฬ

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

หน้ามองตรงเอียงศีรษะทางซ้าย นั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกขึ้นเล็กน้อย มือขวาดั้ง
 แบบมือลิง ระดับวงล่าง มือซ้ายจับเข้าหาตัวที่ระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๘ ตีบท - แจ็งประจักษ์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ พลิกเข่ากลับมา นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้าง พนมมือแบบลิงอยู่ระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๙ ตีบท - คำบิดา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ มองตามมือขวา นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวา ยกขึ้นในระดับใบหน้า ตั้งข้อมือขึ้น และสะบัดมือลง ๑ ครั้ง

รูปภาพที่ ๒๐ ตีบท - ใจตกใจ

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

ก้มหน้าลงเล็กน้อย พลิกเข่ากลับมานั่งพับเพียบทางด้านซ้าย มือขวาและซ้าย กำแน่นอยู่ระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๒๑ ตีบท - เพียงว่าจะม้วยมรณ

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

หน้ามองตามมือขวา นั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือขวาและซ้ายจับคว่ำที่ระดับหน้าอกและให้คลายมือออกทั้ง ๒ ข้าง พร้อมกับลดก้นลง

รูปภาพที่ ๒๒ ท่าเดินลิง - (ไม่มีบทเจรจา)

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ก้มหน้าลงเล็กน้อย มองที่พระราม และคลานเข้าหาพระราม ๒ ก้าว

รูปภาพที่ ๒๓ ตีบท - ค่อยกราบก้มประนมกรน้อมเคารพ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย พนมมือ ทั้ง ๒ ข้าง ยกมือไหว้ถวายบังคม ๑ ครั้ง แล้วลดมือลงอยู่ระดับหน้าอก และเอียงศีรษะทางขวาหน้า มองตรง

รูปภาพที่ ๒๔ ตีบท - พอแลพบไอ้ลิงขาว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ (มองไปที่หนุมนาน) นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยึดกัน
ขึ้น มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายตั้งวงที่ระดับวงล่าง

รูปภาพที่ ๒๕ ตีบท - ยังร้ายจิต

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ (มองไปที่หนุมนาน) นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยึดตัว
ขึ้น มือซ้ายตั้งวงที่ระดับวงล่าง มือขวาอุหน้ำอก

รูปภาพที่ ๒๖ ตีบท - คัดจะไคร่ประลองฤทธิ์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข่ากลับมานั่งพับเพียบทางซ้าย ยึดตัวขึ้น หน้ามองมือขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาดึงวงล่างแต่กำมือหักข้อมือ และหงายมือในระดับเอว

รูปภาพที่ ๒๗ ตีบท - เล่นเข้ารบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ (มองไปที่หนุ่มาน) ก้าวเท้าขวาขึ้นหน้าเท้าซ้ายคุกเข่า ยึดตัวขึ้น ทิ้งน้ำหนักทางเท้าขวา มือขวากำมือลักษณะถืออาวุธในระดับหน้าอก ยึดมือออกไป ด้านหน้า มือซ้ายตั้งวงที่ระดับหน้าอกโดยห่างจากมือขวาเล็กน้อย และให้มือทั้ง ๒ ข้างขยับเข้าอก สลับกัน

รูปภาพที่ ๒๘ คีบต - แแตหน้าที่นั่ง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ (มองไปที่พระราม) วางเข่าขวาลง ยึดตัวขึ้น ทิ้งน้ำหนักที่เท้าขวา มือขวาแบบมือตั้งข้อมือขึ้นและสลับลงในระดับหน้าอก มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง

รูปภาพที่ ๒๙ คีบต - ต้องยังสงบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้ามองตามมือขวา นั่งพับเพียบ ลดตัวลงเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำที่ระดับวงถ่วงแล้วหงายออก และคว่ำมือมารวมกันที่ด้านหน้าระดับเอว ให้มือขวาทับมือซ้าย

รูปภาพที่ ๓๐ ตีบท - ชนวนันทา

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าทางซ้าย เอียงหูขวา นั่งพับเพียบ อดตัวลงเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้างพนมมือในระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๓๑ ตีบท - ด้วยเกรงเดช

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง หันหน้าไปทางขวามือ (มองไปที่พระราม) นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยึดตัวขึ้น มือขวาแบมือตั้งข้อมือขึ้นและสะบัดลงในระดับใบหน้า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง

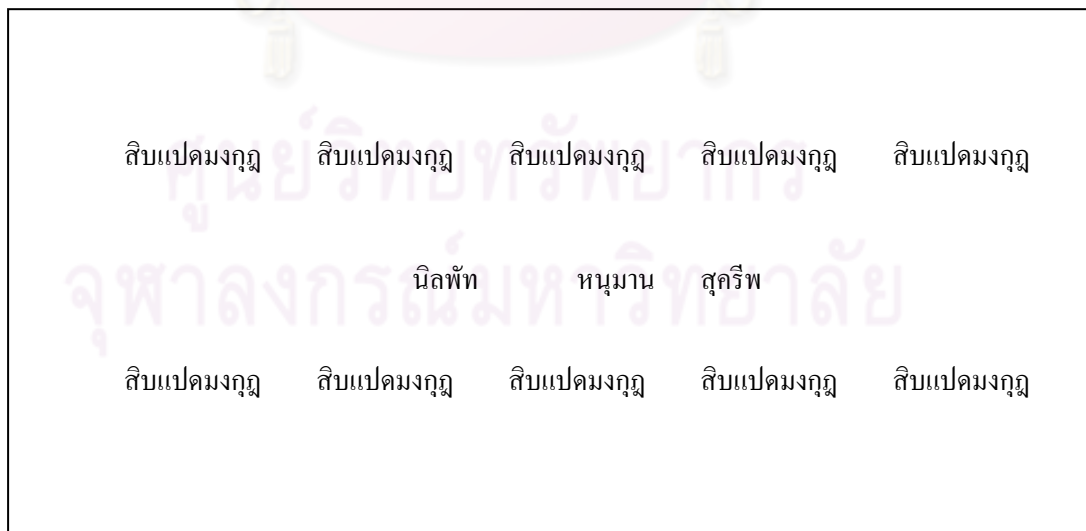

รูปภาพที่ ๓๒ ตีบท - องค์พระจักรารามาวตาร

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

หน้ามองตามมือขวา นั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือขวาและซ้ายจับคว่ำ โดยให้นิ้วโป้งกับนิ้วกลางประสานกัน นิ้วชี้ นิ้วนาง นิ้วก้อยยึดตั้ง ที่ระดับวงล่าง พลิกเข้ากลับมา นั่งพับเพียบทางซ้าย หันหน้าออกมาทางซ้ายพร้อมกลับพลิกเข้ามาที่ด้านซ้าย มือทั้ง ๒ ข้างหงาย ออกให้กลายเป็นคว่ำลงในระดับเอว

รูปแบบการใช้พื้นที่หรือตำแหน่งของตัวละคร

แผนภูมิภาพที่ ๕ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

ตอน นิลพัทอาสาขนก้อนหินจองถนน

บทเจรจา

นิลพัท – ฝ่ายนิลพัทผู้โมหั้นต์นั้นมิจิตคิดอาฆาต หวังประลองฤทธิคิดวิวาทกับหนุมาน จึงกล่าวว่
ข้าขอพาโยธาหาญลวงหน้าก่อน เมื่อจรดลไปจนถึงขรกลั้บคืนมา แล้งจึงให้ฝ่ายหนุมานคุมโยธาเร่
คลาไคล (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๐)

รูปภาพที่ ๓๓ ตีบท - ฝ่ายนิลพัทผู้โมหั้นต์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวาเท้าเปิดทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้ง
น้ำหนักตัวทางขาซ้าย มือขวาดั้งวงล่าง หน้ามองทางซ้ายมือ มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๓๔ ตีบท - นั้นมิจิตคิดอาฆาต

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปลี่ยนมานั่งคุกเข่าซ้าย ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวา หน้ามองทางขวามือ มือ
ซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาดั้งข้อมือระดับอกห่างจากตัวเล็กน้อยให้ทำมือลักษณะกำมือแต่นิ้วชี้
ตั้งขึ้น แล้วยกมือขวาขึ้นเล็กน้อยพร้อมกดนิ้วชี้ลง ดึงข้อมือเข้าหาหน้าอก

รูปภาพที่ ๓๕ ตีบท - หวังประลองฤทธิ์คิควิวาท

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปลี่ยนมานั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองมือขวา มือขวาตั้ง
วงล่างลักษณะกำมือแบบคว่ำ มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง และให้หางมือขึ้นระดับเอว หน้ามองทาง
ซ้ายมือ

รูปภาพที่ ๓๖ ตีบท - กีบหนุมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองทางซ้ายมือ (มองหนุมาน)
มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายชี้ทางซ้ายมือ ระดับเอว

รูปภาพที่ ๓๗ ตีบท - จึงกล่าวว่

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองตามมือ มือทั้ง ๒ ข้างพนม
มือที่ระดับหน้าอก และยกไหล่ถวายบังคม ๑ ครั้ง และลดมือลงมาที่ระดับหน้าอกเช่นเดิม

รูปภาพที่ ๓๘ ตีบท - ซ้ำขอ

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย มือขวาดั้งวงล่าง หน้ามองทางซ้ายมือ
มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๓๘ ตีบท - พาโยธาหาญ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวาซ้าย หน้ามองตามมือขวา มือซ้ายเข้าอก หักข้อมือลง มือขวาตั้งข้อมือขึ้นลักษณะกำมือแต่ให้นิ้วชี้ตั้งขึ้น แล้วให้ข้อมือออกไปทางขวามือให้สุดแขน และให้คือนิ้วชี้ลงขนานกับพื้นพร้อมกับดึงมือกลับมาที่หน้าอก

รูปภาพที่ ๔๐ ตีบท - ล่วงหน้าก่อน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวาซ้าย หน้ามองตามมือซ้าย มือทั้ง ๒ ข้าง จีบคว่ำห่างจากตัวยื่นออกไปด้านข้างของแต่ละด้าน คลายมือทั้ง ๒ ข้างตั้งข้อมือขึ้น ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น บิดมือทั้ง ๒ ข้างออกด้านข้างของแต่ละข้างให้ปลายนิ้วลงพื้น และยกแขนทั้ง ๒ ข้างขึ้นพร้อมกันในระดับไหล่

รูปภาพที่ ๔๑ ตีบท - เมื่อจรดไปจนสิงขร

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองตามมือขวา มือทั้ง ๒ ข้าง ตั้งข้อมือขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น อยู่ทางด้านขวา จากนั้นให้มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำ และดึงมือทั้ง ๒ ข้าง มาที่ด้านหน้าระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๔๒ ตีบท - กลับคืนมา

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองตามมือซ้าย มือทั้ง ๒ ข้าง จับคว่ำที่ระดับวงล่างแล้วหงายออก และคว่ำมือมารวมกันที่ด้านหน้าระดับหน้าอก ให้มือขวาทับมือซ้าย

รูปภาพที่ ๔๓ ตีบท - แล้วจึงให้ฝ่ายหมุนวน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ใช้น้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองทางซ้ายมือ (มองหมุนวน)
มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายชี้ทางซ้ายมือ ระดับเอว

รูปภาพที่ ๔๔ ตีบท - คุมโยธา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ใช้น้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองตามมือซ้าย มือขวาเข้าอก
หักข้อมือลง มือซ้ายตั้งข้อมือขึ้นลักษณะกำมือแต่ให้นิ้วชี้ตั้งขึ้น แล้วให้ยึดมือออกไปทางซ้ายให้
สุดแขน และให้ก้นนิ้วชี้ลงขนานกับพื้นพร้อมกับดึงมือกลับมาที่หน้าอก

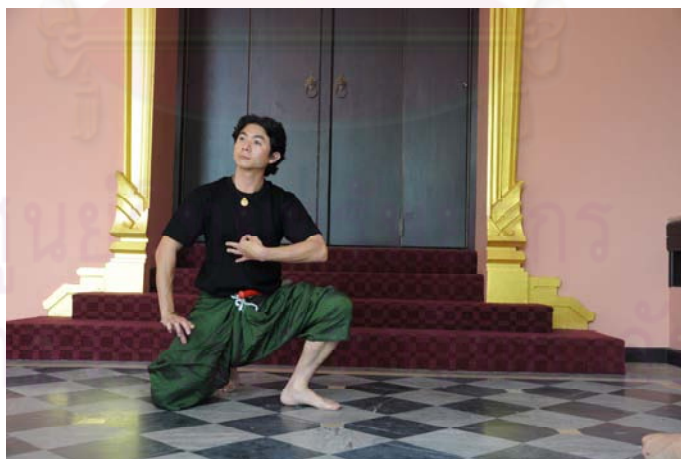
รูปภาพที่ ๔๕ ตีบท - เร่งคลาไคล

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย หน้ามองทางด้านขวา มือขวาเข้าอก หักข้อมือลง มือซ้ายจับเข้าหาตัวที่ระดับวงบน แล้วให้ม้วนมือเข้าหาตัวและสะบัดออกไปทางด้านข้าง ลักษณะตั้งวงบน

บทเจรจา

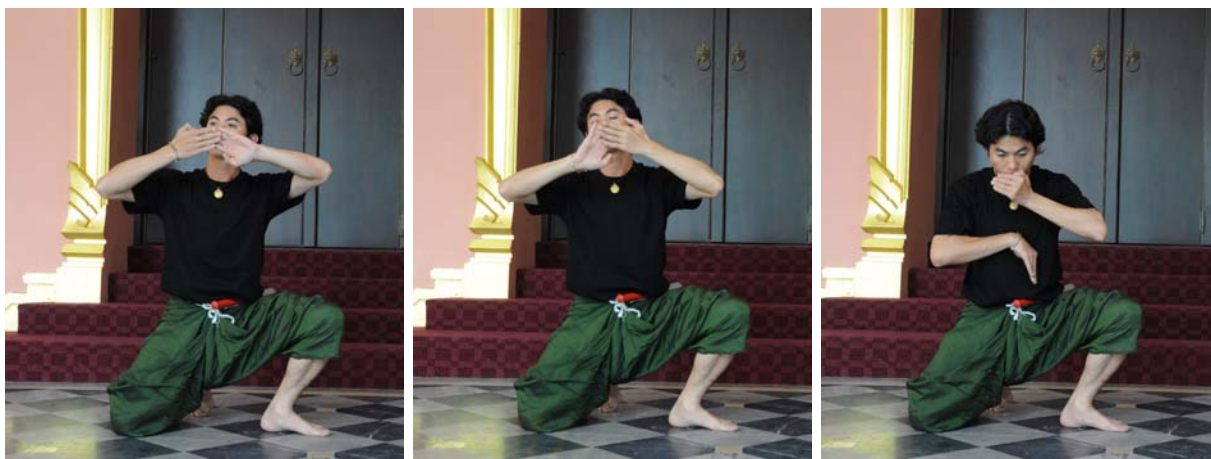
นิลพัท – นิลพัทสมฤทัยที่มุ่มมั่น กำกับสังฆนิกายฝ่ายชมพู ให้รีบร้อนจรเข้าสู่แนวคีรี (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๐)

รูปภาพที่ ๔๖ ตีบท - นิลพัท

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้ายเฉียงศีรษะทางซ้าย มือขวาดั้งวงล่าง หน้ามองทางซ้ายมือ มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๔๗ ตีบท - สมฤทัยที่มุ่งหมาย

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าขวา ตั้งเข่าซ้ายขึ้น ทั้งน้ำหนักตัวทางขวาซ้าย เอียงศีรษะทางซ้าย มืออยู่ที่ระดับปาก ก้นศอก ให้มือขวาหันฝ่ามือเข้าตัว ใช้นิ้วมือซ้ายแตะที่นิ้วมือขวา จีบมือทั้ง ๒ เข้าหาตัวแล้วคลาย มือออกลงล่าง หมุนมือกลับมาตำแหน่งเดิม ทำประมาณ ๑ ครั้ง จึงให้มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง มือขวาจีบเข้าหาปาก

รูปภาพที่ ๔๘ ตีบท - กำกับสั่ง

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ลุกขึ้นยืน ลำตัวเปิดทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายและขวาขึ้นลงสลับกันถี่ๆ ลำตัวตั้ง ตรงหน้ามองที่เสนาลิ่งคู่หน้า มือซ้ายลงยกระดับหน้าอก ใช้นิ้วขวาตบลงที่มือซ้าย ยกเท้าขวาขึ้น หนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า มือขวาดึงวงล่าง มือซ้าย จีบระดับหน้าอกห่างจากตัวหันจีบเข้าหาตัว

รูปภาพที่ ๔๕ ตีบท - พลนิกายฝ่ายชมพู

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยัดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น มือขวาที่จับระดับหน้าอกให้ยัดมือให้ตึง ออกไปด้านซ้าย คลายมือซ้ายที่จับให้ตั้งมือขึ้นปลายนิ้วตั้งขึ้นแล้ว เลื่อนมือซ้ายมาเข้าอก วางเท้าซ้ายลงพื้นลักษณะหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๕๐ ตีบท - ให้รีบร้อนจรเข้าสู่

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หันลำตัวมาทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำระดับหน้าอกห่างจากตัว ยัดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น ให้มือทั้ง ๒ ข้างที่จับอยู่ตั้งปลายนิ้วขึ้น แล้วยัดแขนทั้ง ๒ ข้างขึ้นออกไปทางด้านหน้าระดับไหล่ซ้าย พร้อมกับวางเท้าซ้ายลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๕๑ ตีบท - แนวคีรี

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายตั้งข้อมือขึ้นลักษณะกำมือแต่ให้นิ้วชี้ตั้งขึ้นในระดับหน้าอก แล้วให้ยึดมือออกไปทางซ้ายให้สุดแขน และให้กดนิ้วชี้ลงให้ขนานกับพื้น วางเท้าซ้ายลงพื้นลักษณะหย่องซ้าย

แผนภูมิภาพที่ ๖ แสดงตำแหน่งตัวละคร
 ตอนนิลพัทกุมกองทัพเมืองชมพูมาสมทบเพื่อจองถนน

ร้องเพลงสิงโลด

บัดนั้น	นิลพัท ลูกพระกาฬ ชาญชัยศรี
คิดแค้น หนุมาน ดาลฤดี	อ้ายนี้ ่องอาจ อังการ
มันทำ หยาบหยาม ไม่เกรงพักตร์	อายนัก ไม่รู้ ที่ไว้หน้า
วันนี้ จะลอง สักดา	อวดกล้า จะได้ เห็นกัน

(ดูบททั้งหมดหน้า ๔๐)

รูปภาพที่ ๕๒ ตีบท - กระบวนท่าบัดนั้น ๑

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายและขวาขึ้นลงสลับกันถี่ๆ ลำตัวตั้ง เปิดปลายคางมือซ้ายและขวาดั้งวงล่าง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลงในลักษณะท่าหย่องซ้าย เหลียวซ้าย และสะบัดหน้ากลับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๕๓ ตีบท - กระบวนท่าบัดนั้น ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายและขวาขึ้นลงสลับกันถี่ๆ ลำตัวตั้ง เปิดปลายคางมือซ้ายและขวาดั้งวงล่าง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลงในลักษณะท่าหย่องขวาเหลียวขวา และสะบัดหน้ากลับ

รูปภาพที่ ๕๔ ตีบท - นิลพัท

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างดั้งวงล่าง ยืดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย เอียงศีรษะทางซ้าย มือขวาดั้งวงล่าง มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก พร้อมกับวางเท้าซ้ายลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๕๕ ตีบท - ลูกพระกาฬ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ไข้เท้าขวากระโดด เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือขวาวางบนหัวเข่าขวา มือซ้ายทำท่าลักษณะเกาที่ปลายคาง

รูปภาพที่ ๕๖ ตีบท - ชาลัญชัยศรี

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

วางเท้าขวาลงพื้น มือขวาดั้งวางหงายมือให้ปลายนิ้วชี้ลงพื้นยื่นออกมาด้านข้างลำตัว มือซ้ายจับคว่ำข้างลำตัวด้านขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ไข้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือขวาดั้งวางล่าง มือซ้ายหงายมือระดับศีรษะออกด้านข้างกันสอก วางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าหย่องขวา

รูปภาพที่ ๕๗ ตีบท - กิดแก่น

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ก้าวเท้าซ้ายออกด้านข้างซ้าย ขยับเท้าขวาหลบเหลี่ยมขวา หันหน้าทางซ้ายทิศ ๒ นาฬิกา ก้มหน้าลงเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายกขึ้นให้ฝ่ามืออยู่ที่บริเวณหลังใบหู

รูปภาพที่ ๕๘ ตีบท - หनुมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางขวามือ (ไหล่ซ้ายออกด้านคนดู) ทิศ ๘ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า มือขวาตั้งวงที่ระดับวงล่าง มือซ้ายยกขึ้นระดับไหล่ ชี้ไปทางด้านซ้าย หน้ามองตามมือซ้ายทิศ ๖ นาฬิกา

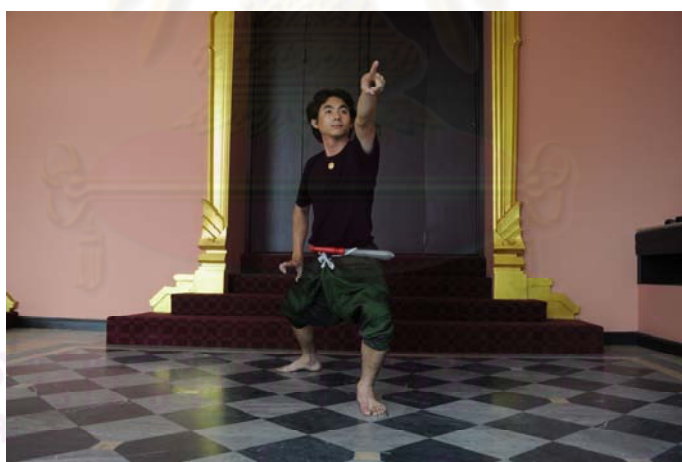

รูปภาพที่ ๕๙ ตีบท - ดาลฤดี

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ (ไหล่ขวาออกด้านคนดู) ทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิด
ปลายเท้า มือซ้ายตั้งวงที่ระดับวงล่าง มือขวาถูที่หน้าอก กันศอกขึ้น หน้ามองทางขวามือ

รูปภาพที่ ๖๐ ตีบท - อ้ายนี่

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางขวามือ (ไหล่ซ้ายออกด้านคนดู) ทิศ ๘ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิด
ปลายเท้า มือขวาตั้งวงที่ระดับวงล่าง มือซ้ายยกขึ้นระดับไหล่ ชี้ไปทางด้านซ้าย หน้ามองตามมือ
ซ้าย

รูปภาพที่ ๖๑ ดิบท - องอาจ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

วางเท้าขวาลงพื้น มือขวาตั้งวงหงายมือให้ปลายนิ้วชี้ลงพื้นยื่นออกมาด้านข้างลำตัว มือขวาจับคว่ำข้างลำตัวด้านขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือขวาตั้งวงล่าง มือซ้ายหงายมือระดับศอกยื่นออกด้านข้างกันสอก

รูปภาพที่ ๖๒ ดิบท - อังการ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

กระเทียบเท้าขวาลงพื้นเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา และกระเทียบเท้าซ้ายลงพื้นหันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ในลักษณะย่อ่ง ขวาและย่อ่งซ้าย กำมือทั้ง ๒ ข้างที่ระดับวงล่าง คว่ำมือลง หน้ามองตามเท้าที่กระเทียบพื้น

รูปภาพที่ ๖๓ ตีบท - มั่นท่า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางขวามือ (ไหล่ซ้ายออกด้านคนดู) เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่งเปิดปลายเท้า มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยกขึ้นระดับไหล่ ชี้ไปทางด้านซ้าย หน้ามองตามมือซ้าย ตวัดมือเข้ามาที่หน้าอก พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้น

รูปภาพที่ ๖๔ ตีบท - หยาบหยาม

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ (ไหล่ขวาออกด้านคนดู) เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งเปิดปลายเท้า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ชี้ไปทางด้านขวา หน้ามองตามมือขวา ตวัดมือเข้ามาที่หน้าอก พร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น

รูปภาพที่ ๖๕ ตีบท - ไม่เกรงพักตร์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาเข้าหนีบนั่งแล้ววางเท้าขวาลง หน้ามองทางด้านขวา มือขวาชี้ที่ใบหน้า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง พร้อมกับยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้า

รูปภาพที่ ๖๖ ตีบท - อายนัก

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

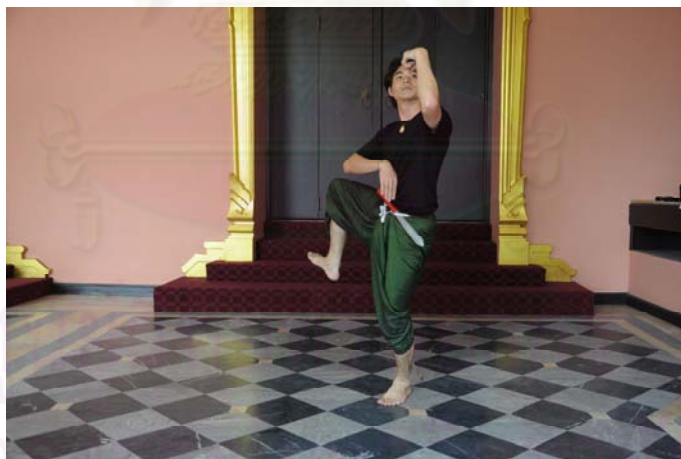
ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้าขึ้น ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงพื้น ในลักษณะท่าห้อยขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๗ นาฬิกา มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง หน้าหันทางขวาก้มหน้าเล็กน้อย ใช้ฝ่ามือซ้ายแตะที่บริเวณใบหน้า ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้าขึ้น ใช้เท้าซ้ายกระโดด วางเท้าขวาลงพื้นและวางเท้าซ้ายลง ในลักษณะท่าห้อยซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง หน้าหันหน้าทางซ้ายก้มหน้าเล็กน้อย ใช้ฝ่ามือขวาแตะที่บริเวณใบหน้า

รูปภาพที่ ๖๗ ตีบท - ไม่รู้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ก้าวเท้าขวามาด้านหน้า ในลักษณะท่าหย่องขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๑ นาฬิกา หันหน้าทางด้านขวาทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายตั้งวงระดับต่าง มือขวายื่นมือออกมาด้านข้างลำตัวระดับอก ตั้งฝ่ามือขึ้น

รูปภาพที่ ๖๘ ตีบท - ที่ไว้หน้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๙ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายหนีบนั่งแล้ววางเท้าซ้ายลงหน้ามองทางด้านซ้ายทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายชี้ที่ใบหน้า มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง พร้อมกับยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้า

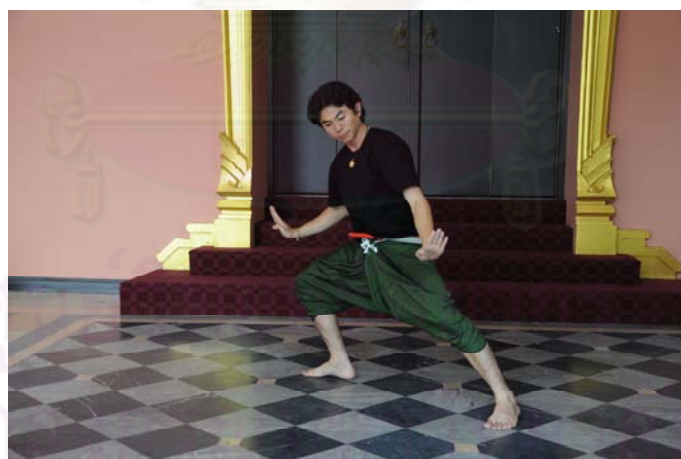

รูปภาพที่ ๖๕ ตีบท - วันนู้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า เปิดลำตัวทางทิศ ๙ นาฬิกา มือขวาเข้าอกหักข้อมือ
ลง มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะ ชี้นิ้วบนทางด้านซ้าย หน้ามองตามมือซ้ายทิศ ๖ นาฬิกา พร้อมกับวาง
เท้าซ้ายลงพื้น

รูปภาพที่ ๗๐ ตีบท - จะลอง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้น
หนีบน่องแล้ววางลง ในลักษณะท่าหย่องขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๙ นาฬิกา หน้ามองมือซ้าย มือทั้ง ๒
ข้างตบลงที่เข่าของแต่ละข้าง

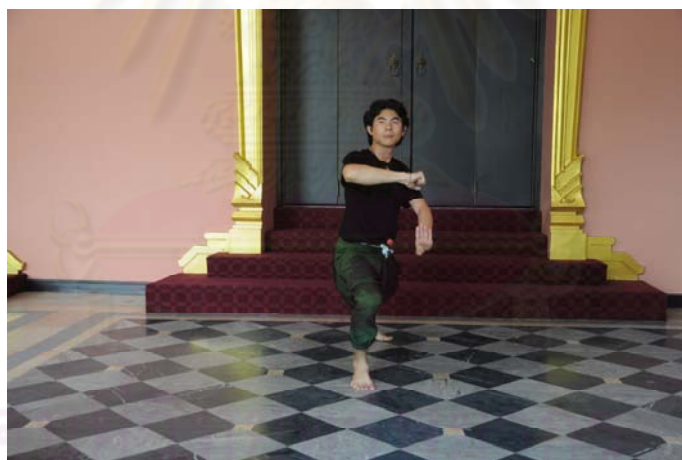

รูปภาพที่ ๗๑ ตีบท - ศักดา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

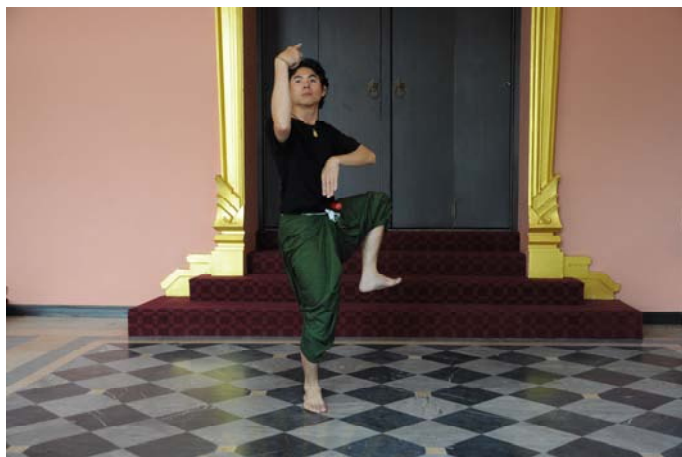
ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลงพื้น ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้าชี้ดขาขวาให้สุดแล้วใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น เปิดลำตัวทางทิศ ๗ นาฬิกา วางเท้าซ้ายลง มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายกขึ้นระดับศีรษะลักษณะท่าเง็อบน หน้ามองทางซ้าย

รูปภาพที่ ๗๒ ตีบท - อวดกล้า จะได้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ (ไหล่ขวาออกด้านคนดู) เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือขึ้นนิ้วเรียงชิดติดกัน มือขวายกขึ้นระดับไหล่ มือทำลักษณะถืออาวุธ คว่ำมือทางด้านขวา หน้ามองทางขวาทิศ ๖ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างขยับเข้าออกกันไปมา

รูปภาพที่ ๗๓ ตีบท - เห็นกัน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าขวาหนีบนั่งแล้ววางเท้าขวาลง
หน้ามองทางด้านขวาทิศ ๖ นาฬิกา มือขวายกขึ้นระดับใบหน้า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง พร้อม
กับยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้า

บทพากย์ เจริญ

นิลพัท - นิลพัทผู้โหมหันท้ จึงแสดงเล่าเหล่าพลไพร่ ว่าวันนี้จะได้แก้แค้นวานรไพร่ฝ่ายซิดจิน
จงช่วยกันชนก้อนหินจากถ้ำนี้ นำไปสู่ที่ฝั่งมหาสมุทร (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๑)

รูปภาพที่ ๗๔ ตีบท - นิลพัท

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้าย
ขึ้นหนีบนั่งเปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างตั้งวงล่าง ยึดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น
ทิ้งน้ำหนักตัวทางซ้ายเอียงศีรษะทางซ้าย มือขวาตั้งวงล่าง มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก
พร้อมกับวางเท้าซ้ายลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๗๕ ตีบท - ผู้โมหันต์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าเปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๗ นาฬิกา มือขวาวางบนหัวเข่าขวา มือซ้ายทำท่าลักษณะเกาที่ปลายคาง

รูปภาพที่ ๗๖ ตีบท - จึงแกลงเล่าเหล่าพลไพร่

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลงพื้น ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า หน้ามองที่มือซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา มือซ้ายจับที่ระดับหน้าอก มือขวาดั้งระดับวงล่าง ยึดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้าขวากระทบลงพื้น พร้อมกลับยื่นมือซ้ายออกไปให้สุด แขน ตั้งข้อมือซ้ายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน แล้วดึงมือกลับมาที่หน้าอกหักข้อมือลง และวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าห้อยซ้าย

รูปภาพที่ ๑๗ ตีบท - ว่าวันนี้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ (ไหล่ขวาออกด้านคนดู) เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้น หนีบร่องเปิดปลายเท้า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ชี้ไปทางข้างบนด้านขวา หน้ามองตามมือขวาทิศ ๗ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๑๘ ตีบท - จะได้แก้แก่น

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า ยืดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลง มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายกขึ้นระดับอก หงายข้อมือขึ้น ทำลักษณะกำมือ หน้ามองตามมือขวา

รูปภาพที่ ๓๕ ตีบท - วานรไพรฝ่ายจิตใจ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ขยับเท้าซ้ายมาทางซ้าย ก้าวเท้าขวาขยับมาทางซ้ายหลบเหลี่ยมลงเป็นท่าหย่องซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือขวาตั้งวงที่ระดับวงล่าง มือซ้ายยกขึ้นระดับอกหงายทำลักษณะ นิ้วชี้ชี้ลงพื้น เลื่อนมาซ้ายมาทางซ้ายให้สุดแขนขนานกับพื้นหน้ามองตามมือซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๓๖ ตีบท - จงช่วยกัน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางขวาซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า หน้ามองตามมือซ้ายทิศ ๒ นาฬิกา มือซ้ายจับที่ระดับหน้าอก มือขวาตั้งวงระดับวงล่าง ยืดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้าขวาระทบลงพื้น พร้อมกลับยื่นมือซ้ายออกไปให้สุดแขน ตั้งข้อมือซ้ายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน แล้วดึงมือกลับมาที่หน้าอกหักข้อมือลง และวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าหย่องซ้าย

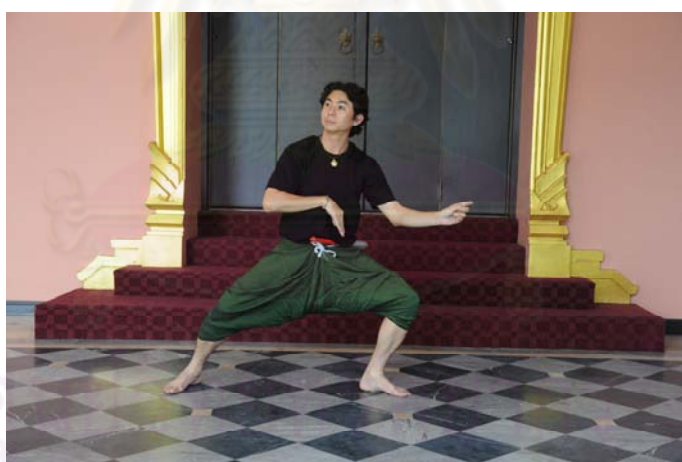

รูปภาพที่ ๘๑ ตีบท - ขนก้อนหิน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ไขว่เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องวางลงในลักษณะท่าหย่องขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองด้านซ้ายทิศ ๑ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างยกสูงขึ้นระดับศีรษะฝ่ามือหันเข้าหากัน

รูปภาพที่ ๘๒ ตีบท - จากถื่นนี้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ขยับเท้าซ้ายมาทางซ้าย ก้าวเท้าขวาขยับมาทางซ้ายหลบเหลี่ยมลงเป็นท่าหย่องซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง หันหน้าทางทิศ ๑ นาฬิกาเอียงหูซ้าย มือซ้ายยกขึ้นระดับอกออกไปด้านข้างลำตัวหงายมือทำลักษณะนิ้วชี้ชี้ลงพื้น

รูปภาพที่ ๘๑ ตีบท - นำไปสู่ที่ฝั่งมหาสาร

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบองเปิดปลายเท้า มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยกขึ้นระดับอกนิ้วชี้ ชี้ขึ้นด้านบน หน้ามองตามมือซ้ายทิศ ๑ นาฬิกา ยืดเท้าขวาขึ้นให้สุด ใช้สันเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้นมือซ้ายชี้ทางด้านซ้าย

แผนภูมิภาพที่ ๗ แสดงตำแหน่งตัวละคร

ตอนจองถนน นิลพัทนำก้อนหินมาสมทบจองถนนกับหนุมาน

ร้องเพลงเย้ย

หนุมาน ท่านอย่า มัวพาที
ไหนเชื่อว่า กล้าแก่น แสนศักดิ์

เรานี้ แสนหนัก นักหนา
แมนไม่มี ฤทธา ก็น้อย

(ดูบททั้งหมดหน้า ๔๑)

รูปภาพที่ ๘๔ ตีบท - หนุมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างยกสูงขึ้นระดับศีรษะฝ่ามือหันเข้าหากัน หน้ามองทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา ยึดเท้าขวาขึ้นให้สุดใช้สันเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๘๕ ตีบท - ท่าอย่ามัวพาที

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยึดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลงเปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ทำมือลักษณะเดิม หน้ามองทางขวาทิศ ๘ นาฬิกา สายหน้าเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๘๖ ตีบท - เรานี้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างทำมือเช่นเดิมหันหน้ามองทางซ้ายหันหน้าทางทิศ ๑ นาฬิกา ยึดเท้าขวาขึ้นให้สุดใช้สันเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๘๗ ตีบท - แสนหนัก นักรหนา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างทำมือเช่นเดิมหันหน้ามองทางทิศ ๑ นาฬิกา ขวาเอียงหูซ้าย ยึดเท้าขวาขึ้นให้สุดใช้สันเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๘๘ ตีบท - ไหนเขาว่า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยึดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ทำมือลักษณะเดิม หน้ามองทางขวาทิศ ๕ นาฬิกา สายหน้าเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๘๙ ตีบท - กล้าแก่น แสนศักดิ์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ใช้เท้าขวากระโดดเปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างทำลักษณะเช่นเดิม หน้าตรงทางทิศ ๖ นาฬิกาเปิดปลายคาง

รูปภาพที่ ๕๐ ตีบท - แม้นไม่มี

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างทำมือเช่นเดิมหันมองทางซ้าย ยึดเท้าขวาขึ้นให้สุดใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าห้อยซ้ายก้มหน้าลงเล็กน้อยและสายศีรษะ ทางทิศ ๑ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๕๑ ตีบท - ฤทธา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

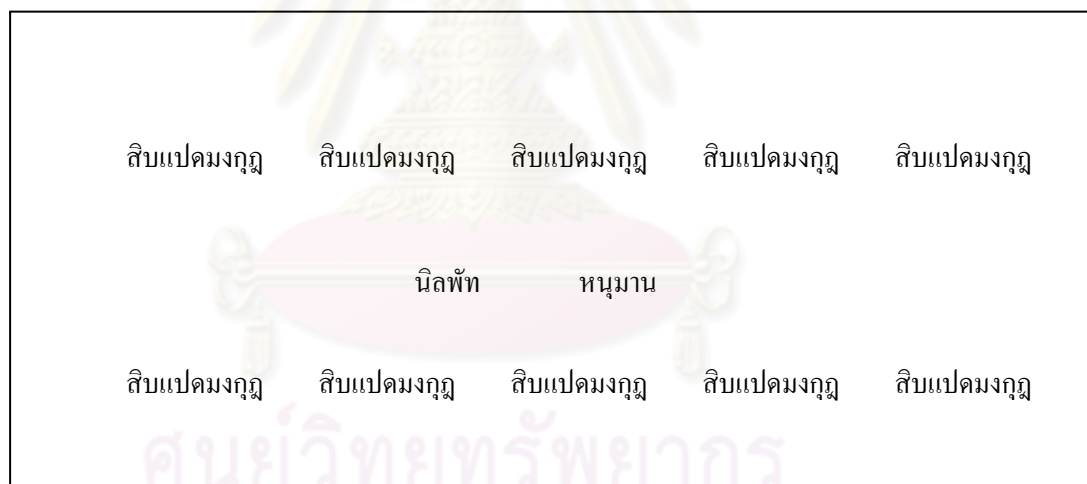
หมุนตัวทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายลง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือทั้ง ๒ ข้างทำมือเช่นเดิมหันมองทางขวาทิศ ๓ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๕๒ ดิบท - กี่น่ายาย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ไข้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางลง ในลักษณะท่าห้อยขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองมือขวาก็มหันาลงเล็กน้อยทางทิศ ๙ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ทำลักษณะเช่นเดิม

แผนภูมิภาพที่ ๘ แสดงตำแหน่งตัวละคร
ตอน หนุมาน นำกองทัพมาสมทบของถนนให้นิลพัท

บทพากย์ เจริจา

นิลพัท – ฮะเฮ้ย เหวยลูกพระพายอ้ายหนุมาน เอ็งขนก้อนหินมาเกินการมองดูตั้งงูเขา ขอให้เจ้าโยนลงมาคราละสองก้อน เราจะคอยรับเอาถึงขรไปถมทิ้งในชลธาร (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๑)

รูปภาพที่ ๕๓ ตีบท - สะเฮีย เหวยลูกพระพาย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางขวาลงพื้น ยกซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า หันมองตามมือซ้าย มือซ้ายจับที่ระดับหน้าอก มือขวาตั้งวงระดับวงล่าง ยืดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้าขวากระทบลงพื้น พร้อมกลับยื่นมือซ้าย ออกไปให้สุดแขน ตั้งข้อมือซ้ายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน แล้วดึงมือกลับมาที่หน้าอกหักข้อมือ ลง และวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าห้อยซ้าย

รูปภาพที่ ๕๔ ตีบท - อ้ายหนุมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ชี้นิ้วทางขวา

รูปภาพที่ ๕๕ ตีบท - เอ็งชนก้อนหินมาเกิน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวทางขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางลง ในลักษณะท่าห้อยขวา หน้ามองมือซ้าย มือทั้ง ๒ ยกสูงขึ้นเหนือศีรษะ หันฝ่ามือเข้าหากัน

รูปภาพที่ ๕๖ ตีบท - การมองดู

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ขยับเท้าซ้ายมาทางซ้าย และขยับเท้าขวามาทางซ้ายในลักษณะท่าห้อยซ้าย มือซ้ายเข้าอก หักข้อมือขวาดั้งวงล่าง หน้าหันทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๕๑ ตีบท - ดิ่งภูเขา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ไข้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องวางลง ในลักษณะท่าหย่องขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองมือซ้าย มือทั้ง ๒ ยกสูงขึ้นเหนือศีรษะหันฝ่ามือเข้าหากัน

รูปภาพที่ ๕๒ ตีบท - ขอให้เจ้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ไข้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ชี้นิ้วทางขวา

รูปภาพที่ ๕๕ ตีบท - โยนลงมา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายลงในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องวางลงในลักษณะท่าหย่องขวา หน้ามองมือซ้าย มือทั้ง ๒ แขนมีระดับเอวให้ปลายนิ้วไปทางซ้าย

รูปภาพที่ ๑๐๐ ตีบท - คราละสองก้อน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ให้นิ้วชี้และนิ้วกลางชูขึ้น หันฝ่ามือเข้าหาตัวระดับใบหน้า

รูปภาพที่ ๑๐๑ ตีบท - เรา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ใช้เท้าซ้ายกระโดด วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า มือขวาตั้งวงล่าง มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก พร้อมกับวางเท้าซ้ายลักษณะท่าห้อยซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑ นาฬิกา เอียงศีรษะทางซ้าย

รูปภาพที่ ๑๐๒ ตีบท - จะคอยรับเอาสิงขร

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือทั้ง ๒ แขนมื่อย่นมามาทางขวา ระดับเอวให้ปลายนิ้วไปทางขวา หันหน้าทางขวาเอียงหูซ้าย

รูปภาพที่ ๑๐๓ ตีบท - ไปถม

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๗ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยืดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลง มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวาจีบหงายระดับหน้าอก ม้วนมือเข้าหาตัวและคลายมือออกไปด้านนอก ตั้งข้อมือขึ้น หน้ามองตามมือขวา

รูปภาพที่ ๑๐๔ ตีบท - ทิ้ง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ขยับเท้าขวามาทางขวาและขยับเท้าซ้ายมาทางขวาเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขว้ออกไปทางขวา หน้ามองตามทางซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๗ นาฬิกา

บทพากย์ เจริญ

นิลพัท – มามะไอ้หนูมาน เมื่อมึงตั้งคือก็ลองดู อีกสิบเท่านี้ตัวกูก็ไม่กลัว เก็บสองมือไว้กับตัว ไม่
ต้องจับ ใช้เพียงเท้าเข่ารองรับยืนหลับตา (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๑)

รูปภาพที่ ๑๐๕ ตีบท - มามะไอ้หนูมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางขวาลงพื้น ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า
เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตามมือซ้าย มือซ้ายจับที่ระดับ
หน้าอก มือขวาดั้งระดับข้อมือ ยืดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้าขวากระทบลงพื้น พร้อมยกกลับยืนมือ
ซ้ายออกไปให้สุดแขน ตั้งข้อมือซ้ายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน แล้วดึงมือกลับมาที่หน้าอกหัก
ข้อมือลง และวางเท้าซ้ายลงพื้นในลักษณะท่าห้อยซ้าย

รูปภาพที่ ๑๐๖ ตีบท- เมื่อมึงตั้งคือก็ลองดู

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ ชี้นิ้วทางขวา

รูปภาพที่ ๑๐๗ ตีบท - อิกสิบเท่านี้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า ยืดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลง มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวาจิบหางระดับหน้าอก ม้วนมือเข้าหาตัวและคลายมือออกไปด้านนอก ตั้งข้อมือขึ้น หน้ามองตามมือขวา

รูปภาพที่ ๑๐๘ ตีบท - ตัวกูก็ไม่กลัว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ตั้งข้อมือขึ้น ปลายนิ้วชี้ขึ้นบน

รูปภาพที่ ๑๐๘ ตีบท - เก็บสองมือไว้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๗ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้ววางลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยืดเท้าซ้ายให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าขวาลง มือทั้ง ๒ ข้างหงายมือขึ้นออกไปด้านข้างของแต่ละข้าง

รูปภาพที่ ๑๑๐ ตีบท - กับตัว ไม่ต้องจับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ลักษณะขาอยู่ท่าเดิม ลดมือทั้ง ๒ ข้างอยู่ด้านหลังบริเวณเอว มือขวาจับข้อมือซ้าย หันหน้าทางด้านขวา สายหน้าเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๑๑ ตีบท - ใช้เพียงเท้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้น หนีบनोंง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบनोंงเปิดปลายเท้า มือขวากำมือไว้ด้านหลังระดับเอว มือซ้ายชี้ลงที่เท้าขวาน้ำมองตรง

รูปภาพที่ ๑๑๒ ตีบท - เข่ารองรับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางขวามือ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้น หนีบनोंง ใช้เท้าซ้ายกระโดด วางเท้าขวาในตำแหน่งเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบनोंงเปิดปลายเท้า พร้อมกับวางเท้าซ้ายลงพื้น มือทั้ง ๒ แบบมื่อยื่นมาทางขวา ระดับเอวให้ปลายนิ้วไปทางขวา หันหน้าทางขวาเอียงหูขวา

รูปภาพที่ ๑๑๓ ตีบท - ยืนลับตา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

หมุนตัวมาทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้าย ขึ้นหนีบนั่ง ใช้เท้าขวากระโดด วางเท้าซ้ายในตำแหน่งเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งเปิดปลายเท้าพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น มือซ้ายตั้งวงล่าง มือขวายกขึ้นระดับใบหน้า หันฝ่ามือ เข้าหาตัว ใช้ นิ้วชี้หันเข้าตัวระดับตา หน้ามองมือขวา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทพากย์ เจริญ

นิลพัท – ไม่จริงพระเจ้าข้า หนุมนานโพนาค่าข้าก่อน ข้าชนศิลามาเพียงสี่ก่อนมิได้กินกำลัง หนุมนานแกั่งเหนี่ยวรั้งถ่วงเวลา ครั้นหนุมนานไปชนมากเหลือหลาย ผูกก่อนศิลามาทั้งกายโยนให้ข้า มือรับไม่ไหวจึงใช้บาทาช่วยผ่อนรับ วายบุตรกลอกกลับกล่าวเยาะเย้ย เรียกตัวข้าว่าลูกเซสยเอ๋ย ประจาน เข้าโถมตีอันธพาลรุกรานข้า เป็นใครเลยจะหนีหน้าถ้าเป็นชาย ขอน้องสมเด็จพระนารายณ์ทรงทราบคดี (ดูบททั้งหมดหน้า ๔๒)

รูปภาพที่ ๑๑๔ ดิบท - ไม่จริง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวา น้ามองทางขวามือ หันหน้าทางขวา มือทั้ง ๒ ข้างยกขึ้นระดับไหล่ทางขวา ตั้งข้อมือขึ้นลักษณะการตั้งวง สายมือเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๑๕ ดิบท - พระเจ้าข้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้ง
 น้ำหนักตัวทางขวา หน้ามองทางขวามือ หันหน้าทางขวา พนมมือทั้ง ๒ ข้าง ยกมือให้ไว้ถวายเป็น
 บังคม ๑ ครั้ง แล้วลดมือลงอยู่ระดับหน้าอก และเอียงศีรษะทางขวาหน้ามองตรง

รูปภาพที่ ๑๑๖ ตีบท - หนูมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้ง
 น้ำหนักตัวทางขวา หน้ามองทางขวามือ มือซ้ายตั้งวงที่ระดับวง มือขวายกขึ้นระดับไหล่ นิ้วชี้ตั้ง
 ชี้ไปทางหนูมาน

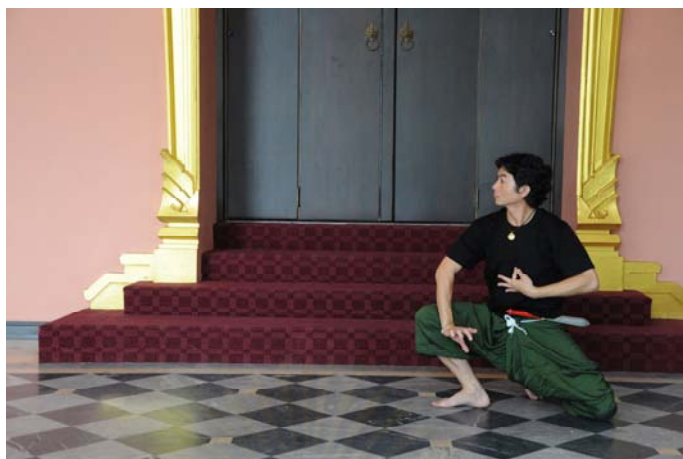

รูปภาพที่ ๑๑๗ ตีบท - โพนาค่าเข้าก่อน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้ง
 น้ำหนักตัวทางขวา หน้ามองทางขวามือ มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยกขึ้นระดับไหล่จับ
 เข้าหาตัวระดับปาก แล้วเลื่อนมือออกไปทางด้านซ้ายลักษณะตั้งวงบน

รูปภาพที่ ๑๑๘ ตีบท - ช้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

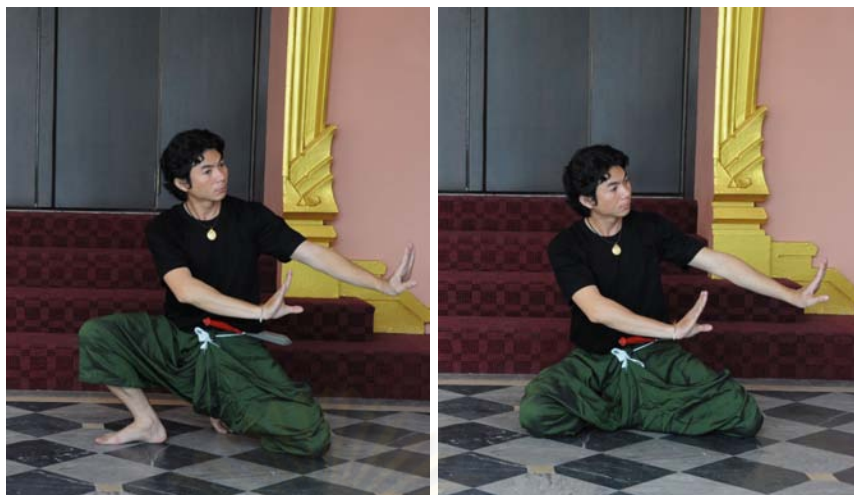
นั่งคุกเข่าซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวา มือขวาดึงวงล่าง หน้ามองทางซ้ายมือ มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก หันหน้าทางขวา

รูปภาพที่ ๑๑๙ ตีบท - ขนสิลา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

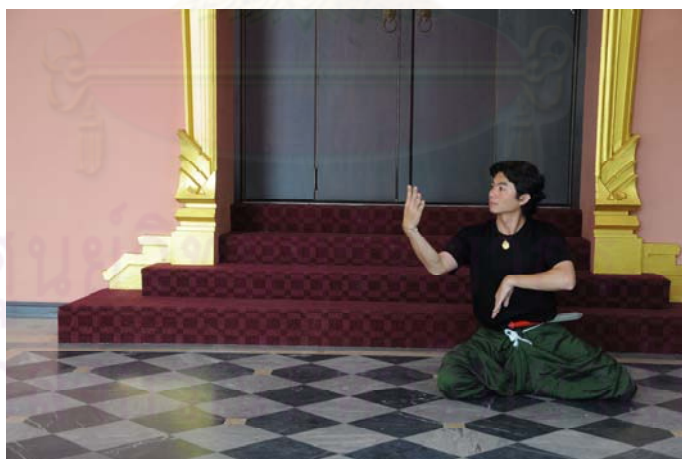
นั่งคุกเข่าซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวา หันหน้าทางขวา มือทั้ง ๒ ข้างยกสูงขึ้นระดับศีรษะหันฝ่ามือเข้าหากัน กดปลายนิ้วลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๒๐ ตีบท - มาเพียง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งคุกเข่าซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ตั้งเข่าขวาขึ้น ทั้ง
 หน้านักตัวทางขวา หน้ามองตามมือซ้าย มือทั้ง ๒ ข้างตั้งข้อมือขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น อยู่ทาง
 ด้านซ้ายระดับเอว จากนั้นให้มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำ และดึงมือทั้ง ๒ ข้างมาที่ด้านหน้าระดับหน้าอก
 วางเข่าขวาลงพื้นลักษณะนั่งพับเพียบ

รูปภาพที่ ๑๒๑ ตีบท - ลี้อ่อน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ลักษณะนั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกัน
 ขึ้นเล็กน้อย มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง มือขวาขยับขึ้นระดับใบหน้าหันฝ่ามือเข้าหาตัว นิ้วชี้ กลาง นาง
 ก้อย เหยียดตึง หน้ามองมือขวา

รูปภาพที่ ๑๒๒ ตีบท - มิได้เกินกำลัง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ลักษณะนั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยกขึ้นระดับหน้าอก ยื่นมือออกมาด้านหน้า ตั้งข้อมือขึ้น นิ้วชี้ กลาง นาง ก้อย เขยิบคตึง หน้ามองมือซ้าย สายมือเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๒๓ ตีบท - หนูมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

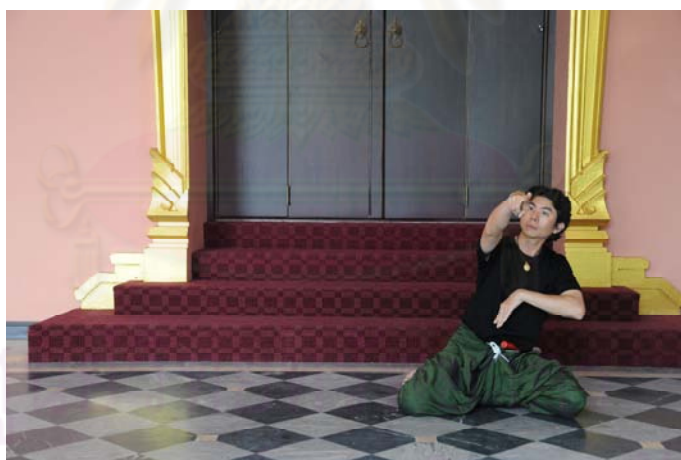
นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๙ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางขวามือ มือซ้ายตั้งวงที่ระดับวง มือขวา ยกขึ้นระดับไหล่ นิ้วชี้ตั้งชี้ไปทาง หนูมาน

รูปภาพที่ ๑๒๔ ตีบท - แกล้งเหนียวร้ง

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา มา
นั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ยกกันขึ้นเล็กน้อยหันมองตามมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือทั้ง
๒ ช้างหงายข้อมือขึ้นระดับเอว กำมือในลักษณะการดึงเข้าหาตัว

รูปภาพที่ ๑๒๕ ตีบท - ถ่วงเวลา

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา ยก
กันขึ้นเล็กน้อย หันมองตามมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวา
ยกสูงขึ้นระดับใบหน้า นิ้วชี้ชี้ไปทางด้านหน้า

รูปภาพที่ ๑๒๖ ตีบท - ครึ่งหนูมาน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางซ้าย มานั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงระดับวงล่าง มือขวาชี้ออกไปทางด้านขวาระดับเอว

รูปภาพที่ ๑๒๗ ตีบท - ไปชนมา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางขวา มือทั้ง ๒ ข้างตั้งข้อมือขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น อยู่ทางด้านซ้ายระดับเอว จากนั้นให้มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำ และดึงมือทั้ง ๒ ข้างมาที่ด้านหน้าระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๒๘ ตีบท - มากเหลือหลาย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางซ้าย มานั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา
หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้าย
ตั้งวงระดับวงล่าง มือขวาชี้ขึ้นมือออกมาด้านหน้าระดับเอว นิ้วชี้ชี้ลงพื้น และให้เลื่อนมือออกไป
ทางด้านขวาระดับไหล่ หงายมือขึ้น

รูปภาพที่ ๑๒๙ ตีบท - ผูกก่อนศิลา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา
หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้าย

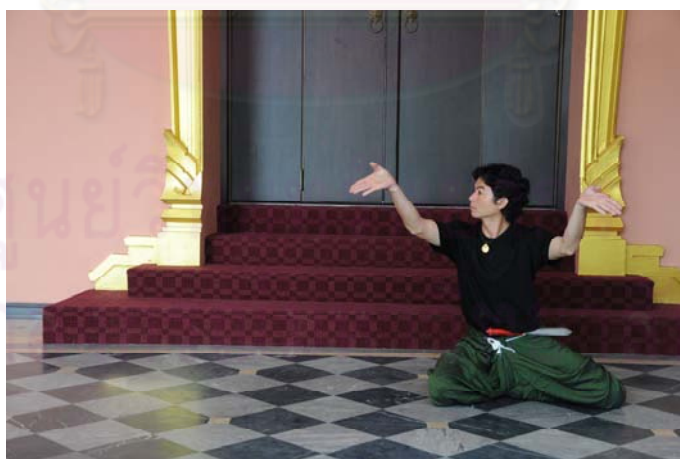
จับเข้าหาตัวระดับเอว มือขวาตั้งวงขึ้นมือออกมาด้านหน้าระดับเอว และให้ทำสลับกันโดย มือขวา
จับเข้าหาตัวระดับเอว มือซ้ายตั้งวงขึ้นมือออกมาด้านหน้าระดับเอว

รูปภาพที่ ๑๓๐ ตีบท - มาทั้งกาย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงระดับหน้าอก ขึ้นมาออกมาด้านหน้า มือขวาจับเข้าหาตัวอยู่บนแขนซ้าย ให้มือเลื่อนลงจากต้นแขนไปที่ข้อมือ และให้ทำสลับกันโดย เอียงศีรษะทางขวาเล็กน้อย ทางทิศ ๑ นาฬิกา มือขวาตั้งวงระดับหน้าอก ขึ้นมาออกมาด้านหน้า มือขวาจับเข้าหาตัวอยู่บนแขนซ้าย ให้มือเลื่อนลงจากต้นแขนไปที่ข้อมือ

รูปภาพที่ ๑๓๑ ตีบท - โยนให้เข้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

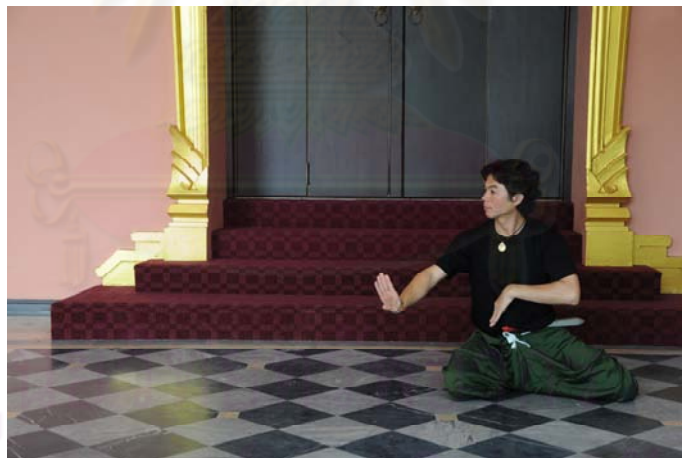
นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หันหน้าทางขวา มือทั้ง ๒ ข้างยกสูงขึ้นระดับศีรษะ แขนฝ่ามือ ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้างของแต่ละข้าง กอดปลายนิ้วลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๓๒ ตีบท - มือรับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

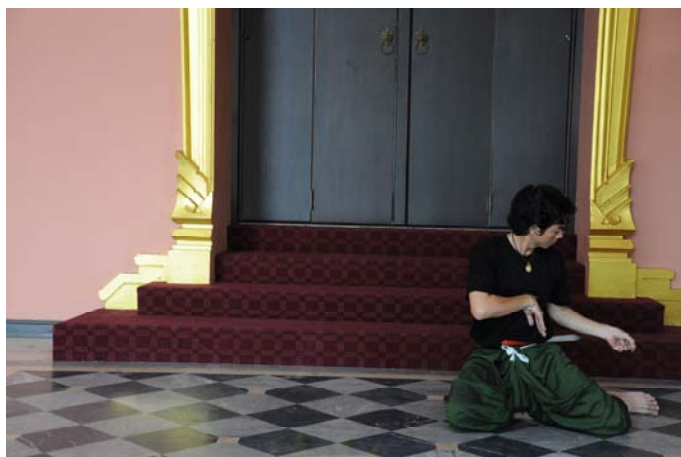
พลิกเข่า นั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ยก
ก้นขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือซ้าย เอียงศีรษะทางขวาเล็กน้อย มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยื่น
มือออกมาทางด้านหน้าแบฝ่ามือขึ้นระดับเอว

รูปภาพที่ ๑๓๓ ตีบท - ไม่ไหว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

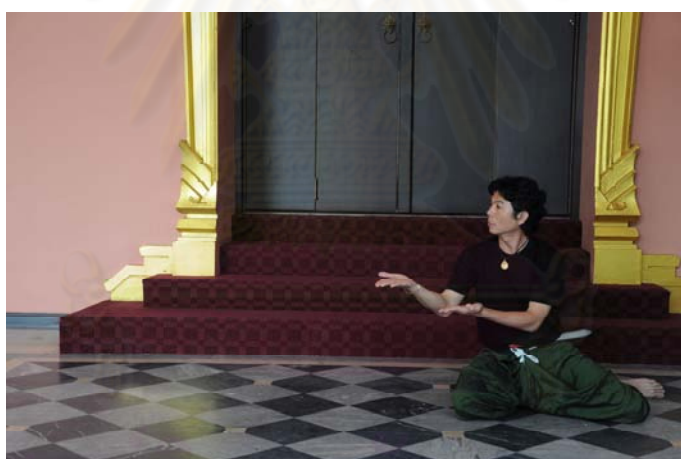
พลิกเข่ามานั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา
หันหน้าทางขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวายื่นมือออกมาด้านหน้าตั้งข้อมือขึ้น ฝ่ามือออก
ด้านนอก ส่ายมือเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๓๔ ตีบท - จึงต้องใช้บาทา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา หันหน้าทางซ้ายมองเท้า มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยื่นมือออกมาด้านข้างชี้ลงที่เท้าซ้าย

รูปภาพที่ ๑๓๕ ตีบท - ช่วยผ่อนรับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หันหน้าทางขวา มือทั้ง ๒ ช้างยื่นมาทางด้านขวาลักษณะแบมือขึ้น ระดับเอว

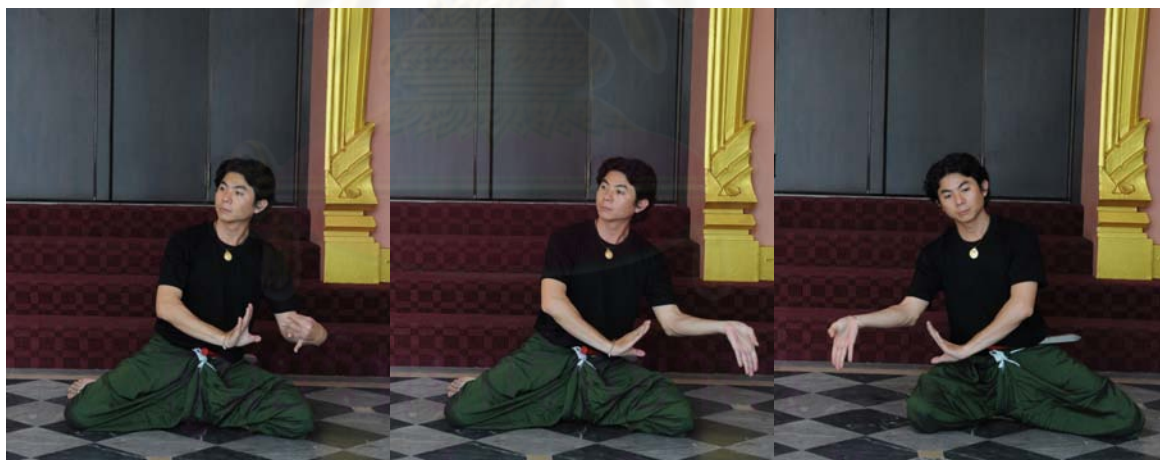

รูปภาพที่ ๑๓๖ ตีบท - วายุนบุตร

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางขวา มือซ้ายตั้งวงระดับวงล่าง มือขวายื่นมือมาด้านหน้าระดับหน้าอกทำมือลักษณะท่าชี้ ชี้ไปที่หนุมาน

รูปภาพที่ ๑๓๗ ตีบท - กลอกกลับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับเอว มือขวาดั้งยืนมือออกมาด้านหน้าระดับเอว และให้ทำสลับกันโดย มือขวาจับเข้าหาตัวระดับเอว มือซ้ายตั้งวงยืนมือออกมาด้านหน้าระดับเอว พลิกขามานั่งพับเพียบทางด้านขวา หันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา เอียงหูขวา

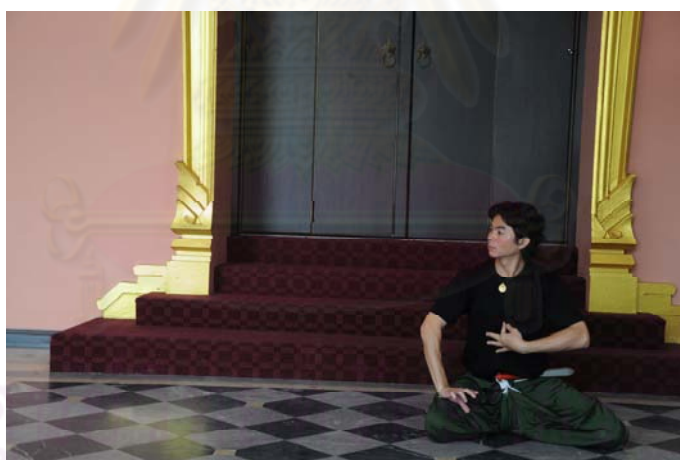

รูปภาพที่ ๑๓๘ ตีบท - กล่าวเหยะเหย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือ มือขวายื่นมือออกมา ด้านข้างขวามือระดับหน้าอก นิ้วชี้ชี้ลงพื้น และให้เลื่อนเข้าหาตัวมาด้านหน้า

รูปภาพที่ ๑๓๙ ตีบท - เรียกตัวเข้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หันหน้าทางขวา มือขวาดึงวงล่าง หน้ามองทางขวา มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๔๐ ดิบท - ว่าลูกเซलय

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาดึงมือขึ้นมือออกมาด้านหน้าระดับหน้าอก และให้ลดมือเฉียงทางด้านขวา มาอยู่ที่ระดับหน้าขา

รูปภาพที่ ๑๔๑ ดิบท - เอ่ยประจางน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางซ้าย มานั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้าง จีบคว่ำไขว้กันระดับหน้าอก และให้คลายมือออกของแต่ละด้านระดับศีรษะ

รูปภาพที่ ๑๔๒ ตีบท - เข้าโถมถีบเป็นอันธพาล

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือ มือขวายื่นมือออกมา ด้านข้างขวามือระดับหน้าอก นิ้วชี้ชี้ลงพื้น และให้เลื่อนเข้าหาตัวมาด้านหน้า

รูปภาพที่ ๑๔๓ ตีบท - รุกรานเข้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

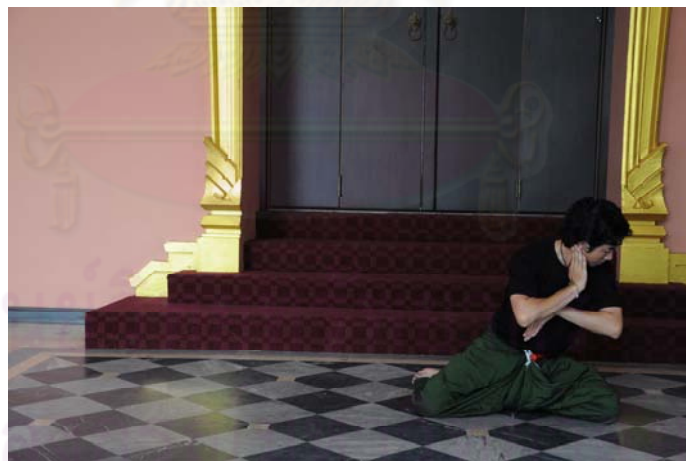
นั่งพับเพียบทางด้านขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หันหน้าทางขวา มือขวาดั้งวางล่าง หน้ามองทางขวา มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๔๔ ตีบท - เป็นใครเลย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองมือขวา เอียงศีรษะทางซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายตั้งวงระดับวงล่าง มือขวายืนมือออกมาด้านหน้าระดับเอว นิ้วชี้ชี้ลงพื้น และให้เลื่อนมือออกไปทางด้านขวาระดับไหล่ หายมือขึ้นหันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกาเอียงหูขวา

รูปภาพที่ ๑๔๕ ตีบท - จะหนีหน้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกเข้าจากนั่งพับเพียบทางขวา มานั่งพับเพียบทางด้านซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางซ้ายก้มหน้าลง เอียงศีรษะทางขวาเล็กน้อย มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง มือขวาตั้งข้อมือขึ้นฝ่ามือตะเอบหน้าทางด้านขวา

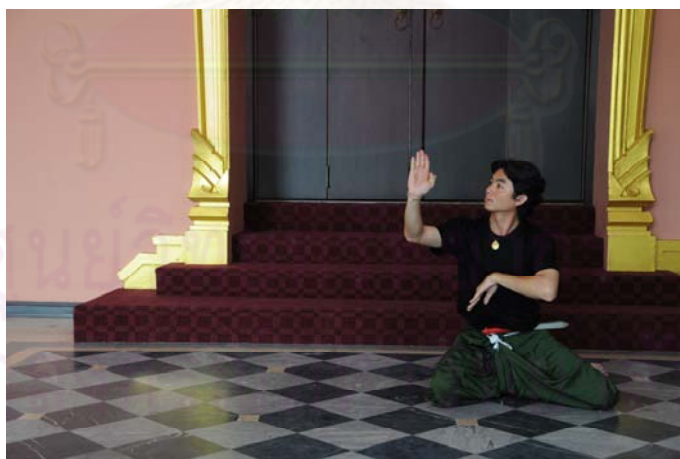

รูปภาพที่ ๑๔๖ ตีบท - ถ้ำเป็นชาย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกจากกลับมานั่งพับเพียบทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา มือขวาตั้งวงหงายมือให้ปลายนิ้วชี้ชี้ลงพื้นยื่นออกมาด้านข้างลำตัว มือซ้ายจับคว่ำข้างลำตัวด้านขวา และให้มือขวาเปลี่ยนตั้งวงล่าง มือซ้ายหงายมือระดับศรยะออกด้านข้างกันศอก ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง

รูปภาพที่ ๑๔๗ ตีบท - ขอน้องสมเด็จพระนารายณ์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้ามองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือ มือขวาขมมือขึ้นโอบหน้าและสะบัดมือไปด้านหน้าเล็กน้อย

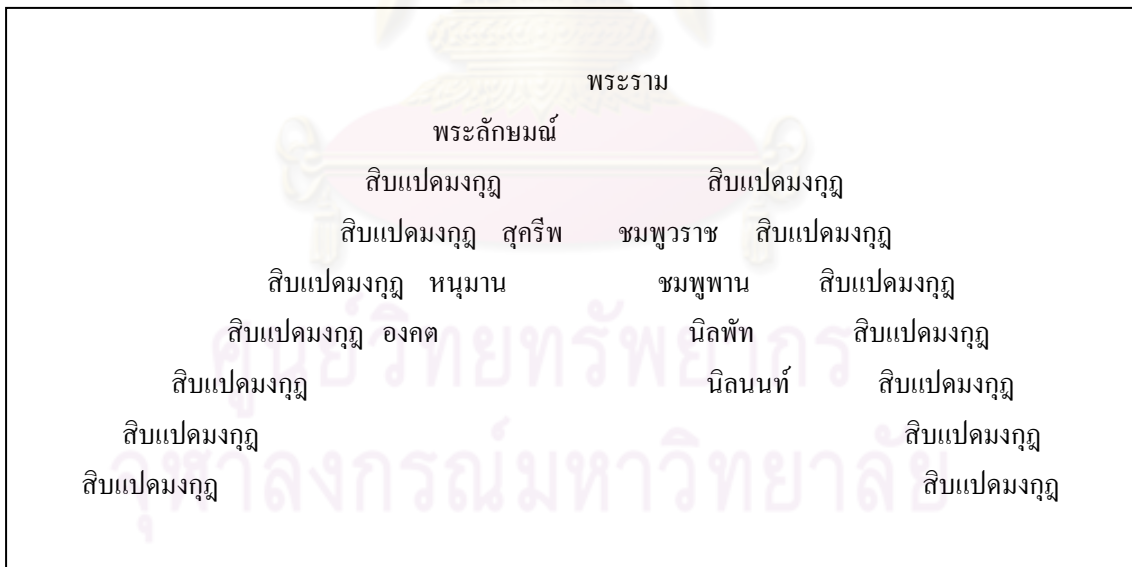

รูปภาพที่ ๑๔๘ ตีบท - ทรงทราบคดี

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้ามองทางด้านขวา มือทั้ง ๒ ข้าง พนมมือแบบถึงระดับหน้าอก ไหว้ถวายบังคม ๑ ครั้ง ลดมือลงที่ระดับหน้าอกเช่นเดิม

แผนภูมิภาพที่ ๕ แสดงตำแหน่งตัวละคร

ตอน พระรามตัดสินคดี

ร้องเพลงขวัญอ่อน

โทษซ้ำ ถึงสิ้น ชีวิต	พระทรงฤทธิ โปรดเกล้า เกศา
พระคุณ เป็นพัน คณนา	ใหญ่ยิ่ง แผ่นฟ้า ชาติรี
ต้องจำไป ไกลเบื้อง บาทบงสุ์	มิได้ รณรงค์ ยักยี่
บุญตัว ข้าน้อย น้อยเท่านี้	ขอรับใช้ บาทฐลี จนวันตาย

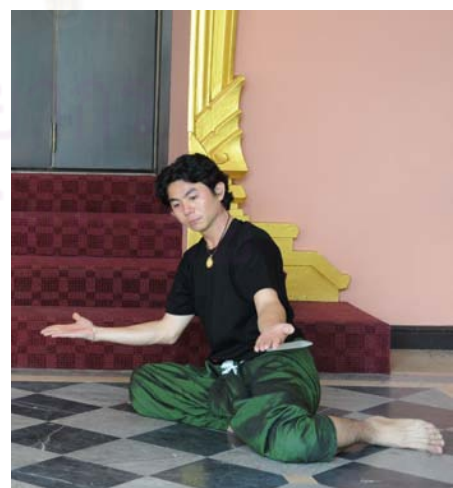
(ดูบททั้งหมดหน้า ๔๔)

รูปภาพที่ ๑๔๕ ตีบท - โทษซ้ำ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา นั่งพับเพียบทางด้านซ้าย ทิ้งน้ำหนักตัวทางซ้าย เอียงหูซ้าย หันหน้าทางขวา มือขวาดึงวงล่าง มือซ้ายจับเข้าหาตัวระดับหน้าอก หันหน้าทางขวา

รูปภาพที่ ๑๕๐ ตีบท - ถึงสิ้น ชีวิต

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกขามานั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อยเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองทางขวา มือขวาและซ้ายจับคว่ำที่ระดับหน้าอกและให้ปลายมือออกทั้ง ๒ ข้าง พร้อมกับลดกันลง หันหน้ามองมือซ้าย

รูปภาพที่ ๑๕๑ ตีบท - พระทรงฤทธิ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้ามองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือ มือขวายกมือขึ้น ใบหน้าและสะบักมือไปด้านหน้าเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๕๒ ตีบท - โปรคเกล้า เกศา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

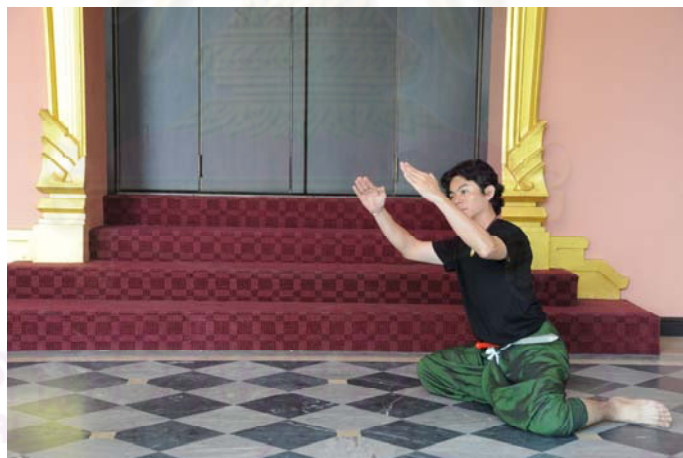
นั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา โนม้ตัวมาด้านหน้า ก้มหน้าลง มือขวาเข้าออกหักข้อมือ มือซ้ายยกมือเหนือศีรษะ หงายฝ่ามือขึ้น นิ้วชี้เหยียดตั้งที่บริเวณศีรษะด้านหลังศีรษะ

รูปภาพที่ ๑๕๓ ตีบท - พระคุณ เป็นพื้น

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกขามานั่งพับเพียบทางซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้า
มองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือ มือขวาขมมือขึ้น ใบหน้าและสะบักมือไปด้านหน้าเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๕๔ ตีบท - คณนา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกขามานั่งพับเพียบทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๗ นาฬิกา หน้า
มองมือซ้าย เอียงศีรษะทางขวา มือทั้ง ๒ ช้างยกขึ้นให้ฝ่ามืออยู่ระดับใบหน้า ฝ่ามือหันเข้าหากัน

รูปภาพที่ ๑๕๕ ตีบท - ยิ่งใหญ่ แผ่นฟ้า

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๘ นาฬิกา หน้ามองมือซ้าย
เอียงศีรษะทางขวา มือทั้ง ๒ ช้างยกขึ้นให้ฝ่ามืออยู่ระดับเหนือศีรษะออกไปด้านข้างของแต่ละด้าน
ฝ่ามือหันเข้าหากัน

รูปภาพที่ ๑๕๖ ตีบท - ชาติรี

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

พลิกขมานั่งพับเพียบทางซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้า
มองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือ มือขวาขมมือขึ้น ใบหน้าทำมือลักษณะชี้ไปทางด้านหน้า

รูปภาพที่ ๑๕๓ ตีบท - ต้องจำไป ไกลเบื้อง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๖ นาฬิกา ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวาซ้าย หน้ามองมือซ้าย มือขวาเข้าออกหักข้อมือลง มือซ้ายจับเข้าหาตัวที่ระดับวงบน แล้วให้ม้วนมือเข้าหาตัวและสะบัดออกไปทางด้านข้าง ลักษณะตั้งวงบนหันหน้ากลับมามองทางด้านขวาทางทิศ ๑๐ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๑๕๔ ตีบท - บาทบงส์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

พลิกขมานั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้ามองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือ มือขวาอยู่ระดับเอว ยื่นมือออกมาด้านหน้าหงายฝ่ามือ ลักษณะแบมือ

รูปภาพที่ ๑๕๕ ตีบท - มิได้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หันหน้าไปทางขวา มือตามมือขวา นั่งพับเพียบทางด้านขวา ยกกันขึ้นเล็กน้อย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาตั้งข้อมือขึ้นระดับหน้าอก ตั้งข้อมือขึ้น นิ้วทั้ง ๔ เรียงชิดติดกัน สายข้อมือเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๖๐ ตีบท - ธรรมรงค์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยึดตัวขึ้น หน้ามองมือขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาตั้งวงล่างแต่กำมือหักข้อมือ และหงายมือในระดับเอว

รูปภาพที่ ๑๖๑ ตีบท- ชักยี

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

พลิกขามั่งพับเพียบทางด้านซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ings
นำหน้าตัวทางซ้าย หน้ามองทางขวา มือขวาเข้าอกหักข้อมือลง มือซ้ายยกขึ้นระดับไหล่แขนตั้ง
นิ้วชี้ชี้ออกไปด้านข้างซ้าย

รูปภาพที่ ๑๖๒ ตีบท - บุญตัว ข้าน้อย น้อยเท่านั้น

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

พลิกขามั่งพับเพียบทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้า
มองทางด้านขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือ มือขวาอยู่ระดับเอว ยื่นมือออกมาด้านหน้าระดับหน้าอก
ตั้งข้อมือขึ้น ลดมือเฉียงลงมาระดับเอว

รูปภาพที่ ๑๖๓ ตีบท - ขอรับใช้ บาทฐลี

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา หน้ามองทางด้านขวา มือทั้ง ๒ ข้างพนมมือ ไหว้ถวายบังคม ๑ ครั้ง ลดมือลงมาที่ระดับหน้าอก

รูปภาพที่ ๑๖๔ ตีบท - จนวันตาย

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

นั่งพับเพียบทางด้านขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หันหน้าทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ยกกันขึ้นเล็กน้อย หน้ามองทางขวา มือขวาและซ้ายจับคว่ำที่ระดับหน้าอกและให้คลายมือออกทั้ง ๒ ข้าง พร้อมกับลดก้นลง พร้อมกับหันหน้ามองมือซ้าย ลดก้นลงมานั่งพับเพียบ

ภาคผนวก ค

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนท่าทำรบ

รูปภาพที่ ๑๖๕ ท่าทำรบ “ท่าเรียก”

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองทางทิศ ๙ นาฬิกา เอียงหูขวา มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ระดับวงล่าง หรือบริเวณหน้าขา ปล่อยให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา มือซ้ายจับ ในระดับหน้าอกยื่นมือออกทางด้านซ้ายเล็กน้อยยกเท้าขวาหนีบนั่งแล้ววาง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง ยืดเท้าขวาให้สุด แล้วกระทบ ยื่นมือซ้ายออกตั้ง ตั้งปลายนิ้วทั้ง ๕ ขึ้น นำมือซ้ายที่เหยียดตั้ง กลับมาที่หน้าอกของตนหักข้อมือลง วางเท้าซ้ายอยู่ในลักษณะหย่องซ้าย ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้ายเปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๑๖๖ ท่าทำรบ “ท่าเรา”

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเรียก เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๙ นาฬิกา ให้มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ระดับวงล่าง ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา มือซ้ายตั้งนิ้วทั้ง ๕ ขึ้น

ขยับเท้าซ้ายมาทางด้านซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายจับเข้าหาตัว ในระดับหน้าอกกันศอกเล็กน้อย ขยับเท้าขวาทางขวาเล็กน้อย ให้อยู่ในลักษณะห่อขี้ขี้ ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้ายเปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๑๖๗ ท่าทำรบ “ท่าฆ่า”

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเรา เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๕ นาฬิกา เอียงหูขวา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลงนิ้วเรียงชิดติดกัน กันศอกเล็กน้อย มือขวาขมมือทำเงื่อพระขรรค์ในระดับเหนือศีรษะ หักข้อมือเข้าหาตัว ปล่อยให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวาเล็กน้อย ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่ง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าซ้ายกระโดดลอยตัว วางเท้าขวาลงและวางเท้าซ้ายลง ให้อยู่ในลักษณะห่อขี้ขี้ ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้าย เปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๑๖๘ ท่าทำรบ “ท่าเจ้า”

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าฆ่า เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๑ นาฬิกา มือซ้ายยื่นไปทางด้านซ้ายเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ นิ้วชี้เหยียดตั้ง มือขวาคลมมือลงมาระดับหน้าขาตั้งวงหักข้อมือ ให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา ขยับเท้าซ้ายและขวาให้เท้าอยู่ในลักษณะหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๑๖๕ ท่าทำรบ “ท่าตาย”

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากเจ้า ให้มือทั้ง ๒ ข้าง จีบคว่ำที่ระดับหน้าอก กันศอกขึ้น แล้วยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งแล้ววางใกล้สันเท้าซ้าย คลายมือทั้ง ๒ ข้างออกด้านข้างลำตัว ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง ใช้เท้าขวากระโดด หมุนตัวทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๕ นาฬิกา วางเท้าซ้ายลงพื้น และวางเท้าขวาลงพื้น ในลักษณะท่าหย่องขวา ใช้น้ำหนักทางด้านขวา หลบเหลี่ยมซ้ายเล็กน้อย เปิดสันเท้าซ้าย ศีรษะตั้งตรง เอียงหูซ้าย

รูปภาพที่ ๑๗๐ ท่าฟัง

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรงเปิดปลายคางเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๕ นาฬิกา มือซ้าย
 เข่าอกหักข้อมือลง นิ้วเรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์อยู่ระดับหน้าอก ให้ปลายพระขรรค์ชี้ขึ้น
 ด้านบน เท้าอยู่ในลักษณะหย่องขวา ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านขวาเปิดหัวเข่าขวา หลบ
 เหลี่ยมซ้ายเล็กน้อย เปิดสันเท้า

รูปภาพที่ ๑๗๑ ท่าปฏิเสธ ๑

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าศีรษะท่าฟิง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงทิศ ๓ นาฬิกา ให้มือ
 ขวาเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ ตั้งข้อมือขึ้นนิ้วเรียงชิดติดกัน มือซ้ายถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ที่
 หน้าอก ให้ปลายพระขรรค์ ตั้งขึ้น ยับเท้าซ้ายทางซ้ายเล็กน้อย แล้วยับเท้าขวามาทางซ้ายหลบ
 เหลี่ยมลงในลักษณะท่าขวาหน้าหันทางทิศ ๓ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๑๗๒ ท่าปฏิเสธ ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าปฏิเสธ ๑ เปลี่ยนเป็นหย่องขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามอง
 ตรง ทิศ ๓ นาฬิกา โดยยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง หมุนตัวทางขวามือของตนเอง ใช้เท้าขวา กระโดด
 ขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น และวางเท้าขวาลงหย่องขวา ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านขวา

หลบเหลี่ยมซ้าย เปิดสันเท้าซ้าย มือซ้ายเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ ตั้งข้อมือขึ้น นิ้วเรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ที่หน้าอก ให้ปลายพระขรรค์ตั้งขึ้น

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน

รูปภาพที่ ๑๗๓ ท่าเก็บ หรือชอยเท้า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

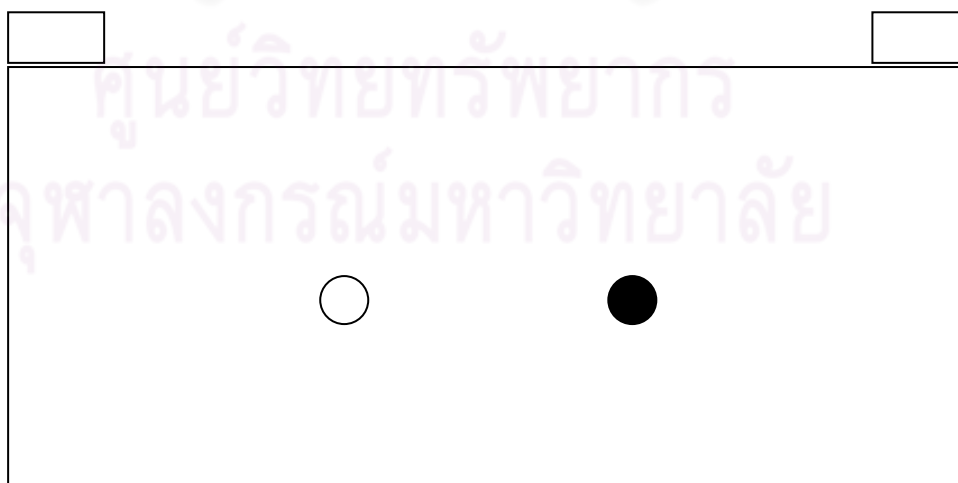
เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือทั้ง ๒ ข้างตั้งวางอยู่ระดับวงล่างหรือหน้าขา มือขวาถือพระขรรค์ หันปลายอาวุธออกด้านข้าง ยกสันเท้าทั้ง ๒ ข้างชิดกัน ยกเท้าขึ้นลงสลับกันถี่ๆ

การใช้พื้นที่หรือการยืนตำแหน่งของตัวละคร นิลพัทรบหนุมาน

รูปแบบการใช้พื้นที่ ๑. กระบวนทำก่อนเข้ารบ

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๐ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

การยืนตำแหน่ง กระบวนทำก่อนเข้ารบของนิลพัทรบหนุมาน นิลพัทคือสีดำ หนุมานใช้สีขาว

รูปภาพที่ ๑๗๔ ท่ายกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเก็บ เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๘ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้าขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้าขึ้น ก้นเข้าออกด้านข้าง มือทั้ง ๒ ข้างตั้งวงระดับล่าง มือซ้ายตั้งวงนิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือให้ปลายอาวุธเฉียงออกทางด้านขวา

รูปภาพที่ ๑๗๕ ท่ายัดกระทบ, เงี้ยวขวา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

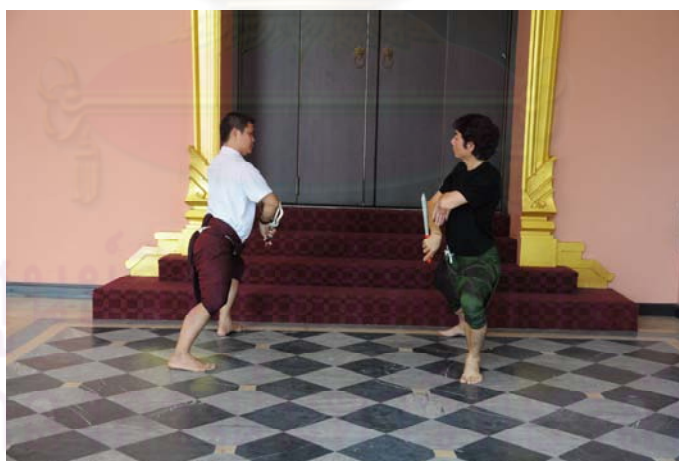
ปฏิบัติต่อจากท่ายกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๘ นาฬิกา ยัดเท้าซ้ายให้สุด ใช้สันเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับ เลื่อนมือซ้ายเข้าอก หักข้อมือลง นิ้วมือทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาเงี้ยวขึ้นเหนือศีรษะ หักข้อมือเข้าหาตัว ปลายอาวุธชี้ไปทางข้างหน้า วางเท้าขวาลง เปิดเข้าขวา หลบเหลี่ยมซ้ายลงหักสันเท้าซ้ายขึ้นในลักษณะท่าหย่องขวา เอียงศีรษะทางด้านขวาเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๗๖ ท่าเลาะเลาะ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ายึดกระทบ, เงี้ยววา เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรง ข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง มือขวาถือพระขรรค์ในลักษณะท่าเงี้ยวหักข้อมือให้ปลายอาวุธเฉียงไปทางข้างหน้า ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลงโดยใช้จมูกเท้า วาง ยกเท้าซ้ายขึ้นเล็กน้อย แล้วรีบวางลงโดยเร็ว ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า เปิดเข้าออกด้านข้าง

รูปภาพที่ ๑๗๗ ท่ายึดกระทบ, หย่องซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเลาะเลาะ เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา ยึดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้ายลง ในลักษณะท่าหย่องซ้าย เปิดเข้าซ้าย เข้าขวาหลบเหลี่ยมลงยกสันเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง ลดมือขวาลงมาต่อจากปลายนิ้วซ้ายปลายพระขรรค์ชี้ขึ้นบนหักข้อมือ เอียงศีรษะทางด้านซ้ายเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๑๗๘ ทำกระโดดขยับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

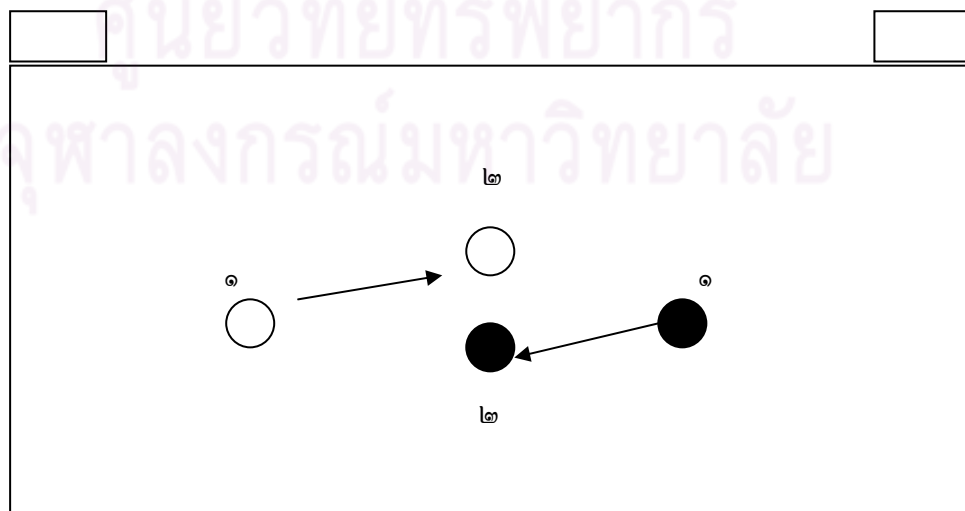
ปฏิบัติท่าต่อจากห้อยงขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งแล้ววางลงใกล้ส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง ใช้เท้าขวา กระโดดขึ้นหนีบนั่ง แล้ววางเท้าซ้ายลงพื้น จากนั้นจึงวางเท้าขวาขึ้นหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา ในลักษณะ ท่าห้อยงขวา มือขวาถือพระขรรค์ในระดับอก กันศอก ยื่นมือห่างตัวทางขวามือ ปลายพระขรรค์ ชี้ไปทางทิศ ๕ นาฬิกา มือซ้ายตั้งวงอยู่ระดับหน้าอก แขนมือให้ปลายนิ้วมือหันเข้าหาตัว กันศอก แล้ว ทำท่าขยับ สลับเข้าหาตัวและออก ซ้ายและขวากันไปมา ขยับศีรษะเอียงลงทางซ้าย และกลับตั้งตรง ดังเดิม

กระบวนทำนิลพัทรบหมุนมาน

รูปแบบการใช้พื้นที่ ๒. ท่าเก็บเข้าหากัน - กระบวนทำตีบน ๑, ๒

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๑ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน กระบวนทำเก็บ ยกเท้าขวา ทำตีบน ๑, ๒ จากตำแหน่งที่ ๑ สีดำ
นิลพัทจะยื่นหันหน้าทางทิศ ๙ นาฬิกา ลำตัวอยู่ทางทิศ ๖ นาฬิกา เมื่อเคลื่อนตำแหน่งมาจุดที่ ๒
นิลพัทจะหันหน้าและลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหวกระบวนทำเก็บเข้ารบ

เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรงเปิดปลายคางหันหน้าทางทิศ ๑๒ นาฬิกา มือ
ซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์ ตั้งวงล่าง หักข้อมือขึ้น ปลาย
อาวุธชี้ออกด้านขวา ยกส้นเท้าทั้ง ๒ ข้างชิด ยกเท้าขึ้นลงสลับกันถี่ๆ และเร็วๆ

๑

๒

๓

รูปภาพที่ ๑๘๕ ทำตีบน ๑, ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเก็บ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า
ทิศ ๑๒ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นเปิดปลายเท้าหนีบน่อง วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิด
ปลายเท้ากันเข้า มือซ้ายเข้าอก หักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์ ท่าเงื่อให้
ศอกอยู่ด้านข้างลำตัว หงายมือและหักข้อมือขึ้น (๑) ยึดเท้าขวาให้สุด ใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วาง
เท้าซ้ายลงเปิดเข้า หลบเหลี่ยมขวา ยกส้นเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย ในลักษณะท่าหย่อง
ซ้าย มือขวาที่ถือพระขรรค์ให้ตีกับอาวุธของคู่ต่อสู้จากซ้ายไปขวาบนระดับเหนือศีรษะตี หน้ามอง

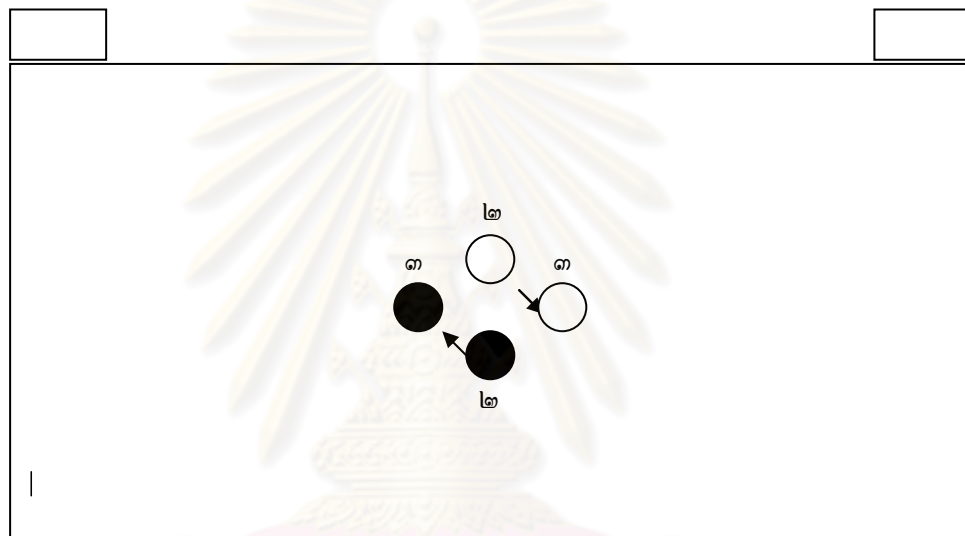
พระขรรค์ เอียงหูซ้าย (๒) แล้วขยับเท้าขวามาทางขวาเป็นเปิดเข่า แล้วขยับเท้าซ้ายตามมาทางขวา หลบเข่าซ้ายลง ยกส้นเท้าซ้ายขึ้นในลักษณะท่าหย่องขวา ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านขวา กลับฝ่ามือเข้าหาตัว แล้วตีกับอาวุธของกลุ่มต่อสู้จากซ้ายไปขวาหน้ามองตรง เอียงหูขวา(๑)

ท่ารบท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑

รูปแบบการใช้พื้นที่ ๓. กระทบวนท่ารบท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๒ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระทบวนทำนิลพัทรบหนุมาน ท่าจับ ๑ เมื่อนิลพัท (สีดำ) ตีบน ๑, ๒ นิลพัทก้าวเท้าขวา ขึ้นหน้าเฉียง ๔๕ องศาทางซ้าย จากตำแหน่งที่ ๒ มาตำแหน่งที่ ๑ หมุนตัวทางขวามือเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๑ นาฬิกา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๑๘๐ ทำจิบคว่า

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเข้า ๑,๒ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง วางหลังส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้ากันเข้า มือทั้ง ๒ ข้างจิบคว่าอยู่ที่ระดับหน้าอกกันศอกขึ้น มือขวาถือพระขรรค์ให้ปลายพระขรรค์ชี้ขึ้น

รูปภาพที่ ๑๘๑ ทำยึดกระทบจับอาวุธ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจิบคว่า เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองมือขวา ม้วนมือทั้ง ๒ ข้างขึ้นบนลักษณะแบมือ แล้วคลายออก พร้อมกับยึดเท้าขวาให้สุด ใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้ายลงเปิดเข้า หลบเข้าขวาลง ยกส้นเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางเท้าซ้าย ยื่นมือซ้ายจับตรีหนุมาน มือขวาถือพระขรรค์ไว้ที่หน้าอกของตนเอง ปลายอาวุธชี้ลงพื้น ให้หนุมานจับอาวุธ

รูปภาพที่ ๑๘๒ ทำนิลพัทเหยียบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ายึดกระบะทาบ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรง
ข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองหนุมาน ขยับก้าวเท้าซ้าย ๑ ก้าวเล็กน้อย ก้าวเท้าขวาขึ้นเหยียบที่
บริเวณขา (น่องด้านบน) ดึงมือซ้ายของหนุมานมาอยู่ที่หน้าอกตนเอง มือขวาที่ถือพระขรรค์ เปลี่ยน
มือที่จับอาวุธให้ปลายอาวุธตั้งขึ้น และยื่นมือออกไปที่หน้าอกหนุมาน ยกคอซ้ายและกลับมาที่เดิม

รูปภาพที่ ๑๘๓ ทำหนุมานเหยียบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่านิลพัทก้าวเหยียบ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรง
ข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองหนุมาน ยกเท้าขวาที่เหยียบหนุมานขึ้น วางเท้าขวาลงทางด้านขวา
ทิศ ๕ นาฬิกา เปิดเข่าขวา หลบเข่าซ้ายลง ยกส้นเท้าซ้ายขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขวา ในลักษณะท่า

หย่องขวา พร้อมกับมือซ้ายยื่นมือออกเหยียดแขนตึง อยู่ที่หน้าอกคู่ต่อสู้ มือขวากลับอาวุธ ให้ปลายพระขรรค์ชี้ลงเหมือนเดิม และดึงมือขวากลับมาที่หน้าอกของตน ยักคอลงด้านขวาและกลับที่เดิม

๑

๒

๓

รูปภาพที่ ๑๘๔ ทำต้ออก ๑, ๒

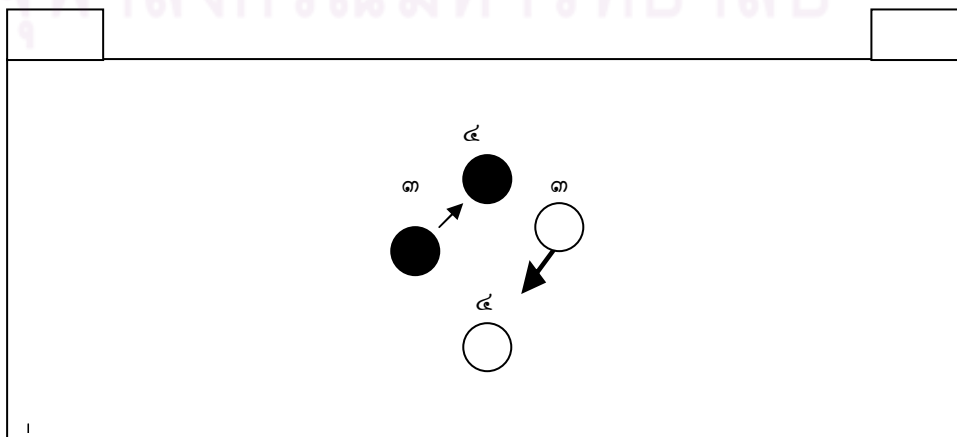
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าหนุมานเหยียบ ศีรษะตั้งตรงเปิดปลายคางทางทิศ ๖ นาฬิกายกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลงหลังส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้ากันเข่า มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์ หักข้อมือขึ้น ศอกอยู่ข้างลำตัว ยื่นมือออกด้านข้าง (๑) ยึดเท้าขวาให้สุด ใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวา ยกส้นเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย ในลักษณะท่าหย่องซ้าย มือขวาถือพระขรรค์หงายมือระดับเอว ยกมือขวาขึ้นบนระดับเหนือศีรษะ ตีกับอาวุธของกลุ่มต่อสู้จากซ้ายไปขวาหันามองมือเอียงหูซ้าย (๒) ขยับเท้าขวามาทางขวาเป็นเปิดเข่า แล้วขยับเท้าซ้ายตามมาทางขวา หลบเข่าซ้ายลง ยกส้นเท้าซ้ายขึ้นในลักษณะท่าหย่องขวา ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านขวา กลับด้านฝ่ามือเข้าหาตัวแล้วตีกับอาวุธของกลุ่มต่อสู้จากซ้ายไปขวาหันามองมือเอียงหูขวา (๓)

รูปแบบการใช้พื้นที่ ๔. กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน กระบวนท่าต้อออก ๑, ๒

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

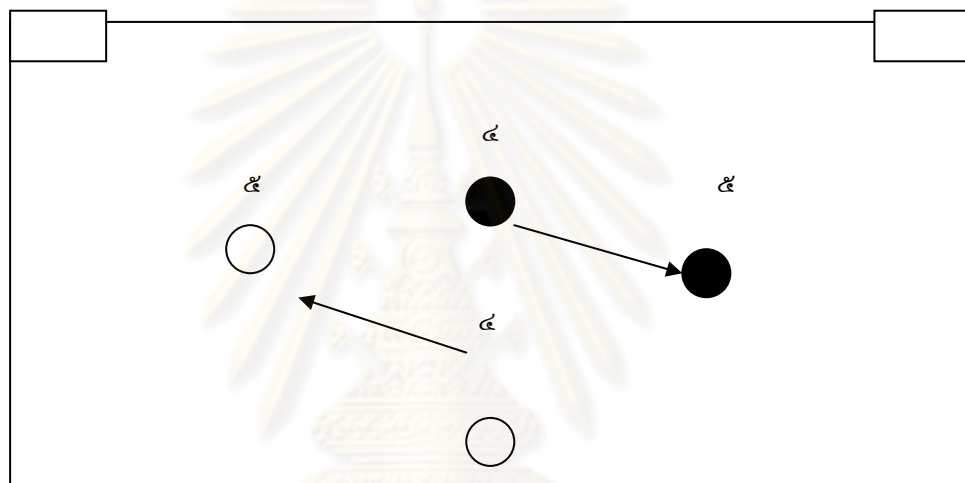
แผนภูมิภาพที่ ๑๓ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน ทำต้ออก ๑, ๒ หลังจากปฏิบัติทำ จับ ๑ นิลพัท (สีดำ) ก้าวเท้าขวาขึ้นหน้าเฉียง ๔๕ องศาทางซ้าย จากตำแหน่งที่ ๓ มาตำแหน่งที่ ๔ หมุนตัวทางขวามือเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๖ นาฬิกา เมื่อต้ออก ๑, ๒ แล้วผู้แสดงจะเก็บถอยหลังหรือตีลังกาออกก็ได้ จากนั้นจึงเป็นกระบวนทำเงือกก่อนเข้ารบ

รูปแบบการใช้พื้นที่ ๕. กระบวนทำต้ออก ๑, ๒

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๔ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

การยืนตำแหน่งของตัวละคร กระบวนทำต้ออก ๑, ๒ เมื่อนิลพัทและหนุมานต้ออก ๑, ๒

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน ทำต้ออก ๑, ๒ หลังจากปฏิบัติทำ จับ ๑ นิลพัท (สีดำ) ก้าวเท้าขวาขึ้นหน้าเฉียง ๔๕ องศาทางซ้าย หมุนตัวทางขวามือเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๖ นาฬิกา นิลพัทจะเก็บและตีเลาะ จากตำแหน่งที่ ๔ มาตำแหน่งที่ ๕ นิลพัทจะกลับมายืนอยู่ที่เดิมคือ ยืนหันหน้าทางทิศ ๕ นาฬิกา หันลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนทำนิลพัทรบหมุนมาน

ท่าที่ ๒ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงข้าง

รูปภาพที่ ๑๘๕ ท่าหมุนตัวกระโดดแทงด้านข้างทางขวา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากกระบวนท่าเงือกก่อนเข้ารับ และตีเข้า ๑, ๒ หมุนตัวทางขวามือกลับหลังหันทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าขวากระโดดขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น แล้วยกเท้าขวาขึ้นและวางลง ในลักษณะท่าหย่องขวา ในระหว่างที่กระโดดขึ้นนั้น มือทั้ง ๒ ข้างให้ปฏิบัติดังนี้ คือ มือขวาถือพระขรรค์ในระดับเหนือศีรษะ เปิดศอกออกด้านข้าง ปลายอาวุธชี้ลงพื้น มือขวาแบมือในระดับเหนือศีรษะเช่นเดียวกัน ให้ฝ่ามือซ้ายติดกับหลังนิ้วมือขวาที่ถืออาวุธ ในลักษณะท่าป้องเงือกบน และให้มือทั้ง ๒ ข้าง แทะลงมาทางขวามือของตนเอง ในระดับเอวพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น หน้ามองตามมือ

รูปภาพที่ ๑๘๖ ท่ากระโดดแทงด้านข้างทางซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าแขวงขาเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา ให้ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าซ้ายกระโดด วางเท้าขวาลงพื้น แล้วยกเท้าซ้ายขึ้น และวางลง ในลักษณะท่าหย่องซ้าย ในระหว่างที่กระโดดขึ้น ให้มือทั้ง ๒ ข้างเงื้อขึ้นเหนือศีรษะ และแขวงลงทางด้านซ้ายระดับเอว พร้อมวางเท้าซ้ายลง หน้ามองตามมือ

รูปภาพที่ ๑๘๗ ท่าหมุนวน ๑ รอบ

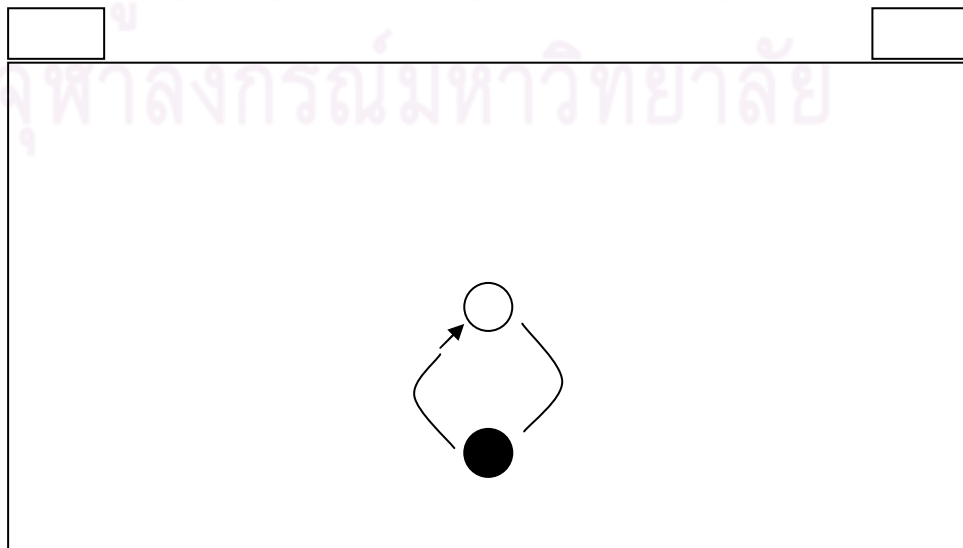
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ากระโดดแขวงซ้ายแบบยืน มือทั้ง ๒ ข้างยังคงอยู่ที่เดิมคือ แขวงซ้าย หน้ามองมือ ให้ขาทั้ง ๒ ข้าง ยึดเกือบสุดและยุบลง และยกเท้าขวาขึ้นและวางลงสลับกับเท้าซ้ายในลักษณะของท่าเก็บ วนหมุนทางขวามือของตนเอง หลังติดกับหมุนวน ๑ รอบ กลับมาตำแหน่งเดิมของตนเอง

รูปแบบการใช้พื้นที่ ตำแหน่งการเดินเป็นวงกลม หรือการหมุนวน ๑ รอบ

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๕ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน การยืนตำแหน่งของตัวละคร กระบวนท่าเข้ารบ ท่าที่ ๒ นิลพัท (สีดำ) หมุนตัวอยู่กับที่ และกระโดดแทงด้านข้างจากนั้นจะหมุนเป็นลักษณะวงกลมโดยให้หลังติดกัน วนกลับมา ๑ รอบกลับยืนตำแหน่งเดิม

รูปภาพที่ ๑๕๘ ท่ากระโดดแทงซ้ายแบบยืนครั้งที่ ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าหมุนวน ๑ รอบ ให้ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าซ้าย กระโดดขึ้น วางเท้าขวาลงพื้น แล้วยกเท้าซ้ายขึ้นและวางลง ในลักษณะท่าหย่องซ้าย ในระหว่างที่ กระโดดขึ้น ให้มือทั้ง ๒ ข้างเงื้อขึ้นเหนือศีรษะ และแทงลงทางด้านซ้ายระดับเอว พร้อมวางเท้าซ้าย ลง หน้าน้อมตามมือ

รูปภาพที่ ๑๕๙ ท่ากระโดดแทงขวาแบบยืนครั้งที่ ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ากระโดดแทงซ้ายแบบยืนครั้งที่ ๒ หมุนตัวทางขวามือแบบกลับหลังหัน ทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๙ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าขวากระโดด

ขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น แล้วยกเท้าขวาขึ้นและวางลง ในลักษณะท่าห้อยขา ในระหว่างที่กระโดด ขึ้นนั้น ให้มือทั้ง ๒ ข้างให้ปฏิบัติดังนี้ คือ มือขวาถือพระขรรค์ในระดับเหนือศีรษะ เปิดศอกออก ด้านข้าง ปลายอาวุธชี้ลงพื้น มือขวาแบ่มือในระดับเหนือศีรษะเช่นเดียวกัน แต่ให้ฝ่ามือซ้ายติดกับ ต้นนิ้วมือขวาที่ถืออาวุธ ในลักษณะท่าป้องเง็บบน และให้มือทั้ง ๒ ข้าง แทะลงมาทางขวามือของตนเอง ในระดับเอวพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้น หน้ามองตามมือและปฏิบัติทำต้อออก

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน

ท่าที่ ๓ ท่าก้าวเหยียบมือเง็บบน

รูปภาพที่ ๑๕๐ ท่าก้าวไขว้ นิลพัทเหยียบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติทำเข้ารบ และตีบน ๑,๒ จากนั้นให้ปฏิบัติทำดังนี้คือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรงหน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกาหน้ามองหนุมาน มือซ้ายเข้าอก มือขวาถืออาวุธที่ระดับวงล่าง ก้าวเท้าขวาเฉียงขึ้นทางซ้ายมืออยู่หน้าขาซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายเหยียบที่ขาหนุมาน ย่อขาขวาลงเล็กน้อย ขณะก้าวขวานั้นให้มือทั้ง ๒ ข้างยกขึ้นเหนือศีรษะ มือขวาถืออาวุธ ปลายอาวุธเฉียงลง มือซ้ายแบ่มือ ให้ฝ่ามืออยู่ที่หลังนิ้วด้านขวาพร้อมกับยกเท้าซ้ายเหยียบเข้าคู่ต่อสู้ แล้วชักคอกขา-ซ้าย

รูปภาพที่ ๑๕๑ ทำป้องเงือเหยียบ หนุมานเหยียบ

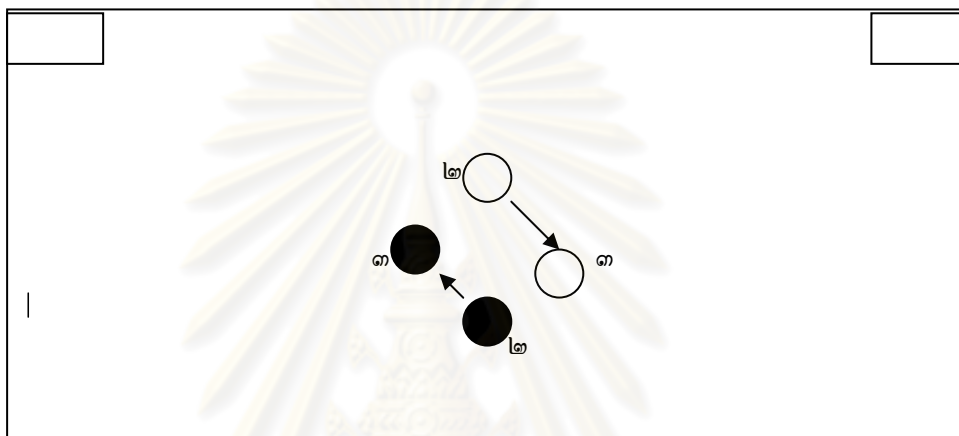
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าก้าวไขว้ นิลพัทเหยียบ เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา ให้วางเท้าซ้ายลงหลัง กูกเข้าซ้ายยึดตัวและยกกันขึ้น เท้าขวาอยู่กับที่ มืออยู่ในตำแหน่งเดิม ในขณะที่หนุมานเหยียบให้ยึดคอพร้อมกันซ้าย - ขวา

รูปแบบการใช้พื้นที่

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๖ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน เมื่อนิลพัท (สีดำ) ตีบน ๑, ๒ นิลพัทก้าวเท้าขวาขึ้นหน้าเฉียง ๔๕ องศาทางซ้าย จากตำแหน่งที่ ๒ มาตำแหน่งที่ ๓ หมุนตัวทางขวามือเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้าหันทางทิศ ๓ นาฬิกา จากนั้นให้ผู้ปฏิบัติทำตีกออก ๑, ๒ ตามเดิม

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน

ท่าที่ ๔ ทำหมุนตัวกระ โดดแทงข้างแบบนั่ง

รูปภาพที่ ๑๕๒ ท่าหมุนตัวกระโดดทางด้านข้างทางขวา แบบนั่งด้านขวา
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติท่าเข้ารบเช่นเดียวกับท่าจับ ๑ คือ เก็บเข้ารบ และตีบน ๑, ๒ จากนั้นให้ผู้ปฏิบัติ
ทำดังนี้ หมุนตัวทางขวามือแบบกลับหลังหันทิศ ๖ นาฬิกา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้ง
ตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าขวากระโดด
ขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น แล้วยกเท้าขวาขึ้นและวางลง ในลักษณะท่าหย่องขวา ในระหว่างที่กระโดด
ขึ้นนั้น มือทั้ง ๒ ข้างให้ปฏิบัติดังนี้ คือ มือขวาถือพระขรรค์ในระดับเหนือศีรษะ เปิดศอกออก
ด้านข้าง ปลายอาวุธชี้ลงพื้น มือขวาแบมือในระดับเหนือศีรษะเช่นเดียวกัน แต่ให้ฝ่ามือซ้ายติดกับ
หลังนิ้วมือขวาที่ถืออาวุธ ในลักษณะท่าป้องเง็บบน และให้มือทั้ง ๒ ข้าง แทะลงมาทางขวามือของ
ตนเองในระดับเอวพร้อมกับวางเท้าขวาลงพื้นและคุกเข่าซ้ายยกกันขึ้น หน้ามองตามมือ

รูปภาพที่ ๑๕๓ ท่าหมุนตัวกระโดดทางด้านข้างทางซ้าย แบบนั่งด้านซ้าย
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

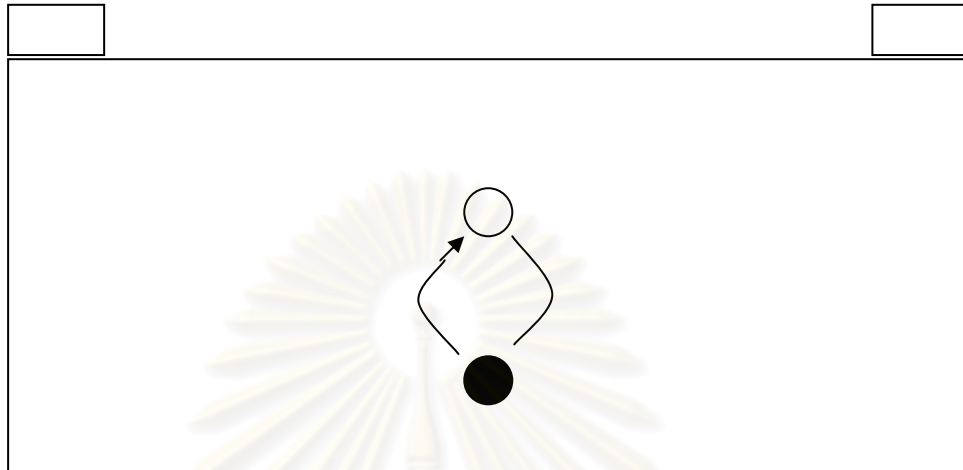
ปฏิบัติต่อจากท่าหมุนตัวกระโดดทางขวา แบบนั่งด้านขวา ให้ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิด
ปลายเท้า ใช้เท้าซ้ายกระโดดขึ้น วางเท้าขวาลงพื้น แล้วยกเท้าซ้ายขึ้นและวางลง ในลักษณะท่า
หย่องซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา ในระหว่าง
ที่กระโดดขึ้น ให้มือทั้ง ๒ ข้างเงื้อขึ้นเหนือศีรษะ และทะลงมาทางด้านซ้ายระดับเอว พร้อมวางเท้า
ซ้ายลง หน้ามองตามมือพร้อมกับคุกเข่าขวาลงพื้น ยกกันขึ้น หลังจากนั้นให้ตีออก ๑, ๒ เช่นเดิม

รูปแบบการใช้พื้นที่

ประตูทางเข้าเวที

ประตูทางออกเวที

แผนภูมิภาพที่ ๑๗ แสดงตำแหน่งของตัวละคร

กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน การยื่นตำแหน่งของตัวละคร หลังจากทีนิลพัทรบหนุมาน ในกระบวนท่า หมุนตัวอยู่กับที่ และกระ โดดแทงด้านข้างแบบนั่ง จากนั้นจึงตีออก โดยหมุนตัวทางด้านขวาหันหน้าและลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ตีบน ๑, ๒ จากนั้น จึงก้าวไขว้แลกที่กับหนุมานหันหน้าและลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา แล้วจึงตีออก ๑, ๒กลับยื่นตำแหน่งเดิม

กระบวนท่ารบนิลพัทรบหนุมาน

ท่าที่ ๕ ท่าแทงจับกัด

รูปภาพที่ ๑๕๔ ท่าเงี้ยวแทง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติทำเข้ารูป และตีบน ๑, ๒ จากนั้นให้ปฏิบัติทำดังนี้คือ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองหมุนมา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางหลังสันเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้ากันเข้า มือทั้งสองข้างตั้งวงหักข้อมือขึ้นยื่นแขนตรงระดับไหล่ให้สุด มือขวาถือพระขรรค์ในระดับหน้าอกให้ปลายพระขรรค์ชี้ไปที่หมุนมา

รูปภาพที่ ๑๕๕ ทำแวง, กระจ โดคแวงกัคแชนขวา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่าเง้อแวง คือ วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง กระจ โดคเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องวางเท้าขวาลงแทนที่เท้าซ้ายตัวหมุนทางด้านซ้ายมือเปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะก้มลงทิศ ๑๒ นาฬิกา ลักษณะท่าหย่องซ้าย มือขวาแวงไปที่หมุนมาคว่ำมือลง มือซ้ายจับที่แขนหมุนมาแบบหงายมือ หน้าก้มลงกัคแชนหมุนมา

รูปภาพที่ ๑๕๖ ทำยี่คยุบ, หมุนตัวกระจ โดคกัคแชนซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่ากระจ โดคกัคแชนซ้าย คือ ให้นิลพัทและหมุนมายืดขาให้สุดและยุบลง แล้วยกเท้าขึ้นเก็บ หมุนตัวในลักษณะเป็นครึ่งวงกลม แล้วยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง กระจ โดคเท้าขวา

ขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายลงแทนที่เท้าขวาหมุนตัวทางด้านขวามือเปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา วางเท้าขวาลงพื้น ลักษณะท่าของขวา มือขวาดึงมาที่ระดับหน้าอกข้างตนเองหงายมือขึ้น มือซ้ายจับที่แขนหนุมานยื่นมือให้ตั้งแบบคว่ำมือ หน้าก้มลงกักแขนหนุมานจากนั้นให้ปฏิบัติทำต้ออกตามเดิม

กระบวนทำนิลพัทรบหนุมาน

ท่าที่ ๖ ทำเงื่อน

รูปภาพที่ ๑๕๗ ทำจับคว่ำ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเข้า๑,๒ ศีรษะตั้งตรง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องวางหลังส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้ากันเข้า มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำอยู่ที่ระดับหน้าอกกันสอดขึ้น มือขวาถือพระขรรค์ให้ปลายพระขรรค์ชี้ขึ้น

รูปภาพที่ ๑๕๘ ยึดกระทบจับแขนมือขวาเงื่อน

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจิบคว่ำ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๑ นาฬิกา หน้ามองมือขวา ม้วนมือทั้ง ๒ ข้างขึ้นบนลักษณะแบมือ แล้วคลายออก พร้อมกับยืดเท้าขวาให้สุด ใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้ายลงเปิดเข่า หลบเข่าขวาลง ยกส้นเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางเท้าซ้าย ยืนมือซ้ายให้สุดจับที่ต้นแขนหนูมาน มือขวาถือพระขรรค์เงือระดับศีรษะ

รูปภาพที่ ๑๕๕ ยืดยุบ, วง ๑ รอบ, (อาวุธมือขวาเงือ)

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ายืดกระทบจับอาวุธมือขวาเงือบน ให้ยืดขาทั้ง ๒ ข้างให้สุดแล้วยุบลง ใช้มือขวาที่ถือพระขรรค์ตีสกลงที่หนูมาน แล้วยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้วเก็บ หมุนวนขวา ๑ รอบครึ่ง เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนทำนิลพัทรบัยักษ์

กระบวนท่าทำรบ

รูปภาพที่ ๒๐๐ ท่าฟิง

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรงเปิดปลายคางเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง นิ้วเรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์อยู่ระดับวงล่าง หรือบริเวณหน้าขา ปล่อยให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา เท้าอยู่ในลักษณะหย่องซ้าย ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้ายเปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๒๐๑ ท่าปฏิเสธ ๑

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าศีรษะท่าฟิง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงทิศ ๕ นาฬิกา ให้มือซ้ายเข้าเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ ตั้งข้อมือขึ้นนิ้วเรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ที่หน้าอก ปล่อยให้ปลายพระขรรค์ ตั้งขึ้น ยับเท้าขวาทางขวาเล็กน้อยเปิดเข้าแล้วขยับเท้าซ้ายมาทางขวา หลบเหลี่ยมลงในลักษณะท่าหย่องขวาหน้าหันทางทิศ ๕ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๐๒ ท่าปฏิเสธ ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าปฏิเสธ ๑ ให้เปลี่ยนเป็นห้องซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๕ นาฬิกา โดยยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง หมุนตัวทางซ้ายมือของตนเอง ใช้เท้าซ้าย กระโดดขึ้น วางเท้าขวาลงพื้น และวางเท้าซ้ายลงห้องซ้ายย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้าย เปิดหัวซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา มือขวาเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ ตั้งข้อมือขึ้น นิ้วเรียงชิดติดกัน มือซ้ายเปลี่ยนมือถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ที่หน้าอก ให้ปลายพระขรรค์ตั้งขึ้น หน้ามองทางทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวา

รูปภาพที่ ๒๐๓ ท่าทำรบ “ท่าเรียก”

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ศีรษะตั้งตรง หน้ามองทางทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวา มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ระดับวงล่าง หรือบริเวณหน้าขา ให้ปลายพระขรรค์ออกด้านข้างทางขวา มือซ้ายจับ ในระดับหน้าอกยื่นมือออกทางด้านซ้ายเล็กน้อยยกเท้าขวาหนีบร่องแล้ววาง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ยึดเท้าขวาให้สุด แล้วกระทบ ยื่นมือซ้ายออกตั้ง ตั้งปลายนิ้วทั้ง ๕ ขึ้น นำมือซ้ายที่

เหยียดตึง กลับมาที่หน้าอกของตนหักข้อมือลง วางเท้าซ้ายอยู่ในลักษณะหย่องซ้าย ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้ายเปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๒๐๔ ท่าทำรบ “ท่าเรา”

อธิบายลักษณะท่าเรา และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเรียก เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ให้มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมืออยู่ระดับวงล่าง ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา มือซ้ายตั้งนิ้วทั้ง ๕ ขึ้น ขยับเท้าซ้ายมาทางด้านซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายจับเข้าหาตัว ในระดับหน้าอกกันศอกเล็กน้อย ขยับเท้าขวามาทางขวาเล็กน้อย ให้อยู่ในลักษณะหย่องซ้าย ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้ายเปิดหัวเข้าซ้าย หลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๒๐๕ ท่าทำรบ “ท่ามา”

อธิบายลักษณะท่าเรา และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเรา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลงนิ้วเรียงชิดติดกัน กันศอกเล็กน้อย มือขวาขมมือทำเงี้ยวพระขรรค์ใน

ระดับเหนือศีรษะ หักข้อมือเข้าหาตัว ให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวาเล็กน้อย ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้า ใช้เท้าซ้ายกระโดดลอยตัว วางเท้าขวาลงและวางเท้าซ้ายลง ให้อยู่ในลักษณะหย่องซ้าย ย่อขาทั้งสองข้าง ทิ้งน้ำหนักทางด้านซ้าย เปิดหัวเข่าซ้ายหลบเหลี่ยมขวาเล็กน้อย เปิดสันเท้าขวา

รูปภาพที่ ๒๐๖ ท่าทำรบ “ท่าเจ้า”

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าฆ่า เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา มือซ้ายยื่นไปทางด้านซ้ายเหยียดมือตั้งในระดับหัวไหล่ นิ้วชี้เหยียดตั้ง มือขวาถกดมือลงมาระดับหน้าขาตั้งวงหักข้อมือ ให้ปลายพระขรรค์ ออกด้านข้างทางขวา ขยับเท้าซ้ายและขวาให้เท้าอยู่ในลักษณะหย่องซ้าย

รูปภาพที่ ๒๐๗ ท่าทำรบ “ท่าตาย”

อธิบายลักษณะท่ารบ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากเจ้า ให้อ้อมทั้ง ๒ ข้าง จีบคว่ำที่ระดับหน้าอก กันศอกขึ้น แล้วยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางไถ่กลับสันเท้าซ้าย คลายมือทั้ง ๒ ข้างออกด้านข้างลำตัว ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ใช้

เท้าขวากระโดด หมุนตัวทางซ้ายมือ เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา วาง
เท้าซ้ายลงพื้น และวางเท้าขวาลงพื้น ในลักษณะท่าหย่องขวา ทิ้งน้ำหนักทางด้านขวา หลบเหลี่ยม
ซ้ายเล็กน้อย เปิดสันเท้าซ้าย ศีรษะตั้งตรง เอียงหูซ้าย

กระบวนการทำเงื่อก่อนเข้ารบ

รูปภาพที่ ๒๐๘ ท่าเก็บหน้าอัด

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ศีรษะตั้งตรง เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองทางทิศ ๓ นาฬิกา มือซ้ายตั้งวง มือขวา
ถืออาวุธจับคว่ำหักข้อมือขึ้น ที่หน้าขา ยกสันเท้าชิดกัน ใช้ปลายเท้ายกขึ้นลงสลับกันถี่ๆ

รูปภาพที่ ๒๐๙ ยึดกระทบ เงื่อกือ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเก็บ เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ยก
เท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้าขึ้น วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้าขึ้น
กันเข้าออกด้านข้าง มือทั้ง ๒ ข้างตั้งวงระดับล่าง มือซ้ายตั้งวงนิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือ

พระขรรค์หักข้อมือให้ปลายอาวุธเฉียงออกทางด้านขวา ยึดเท้าซ้ายให้สุด ใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับเลื่อนมือซ้ายเข้าอก หักข้อมือลง นิ้วมือทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาเงื้องขึ้นเหนือศีรษะ หักข้อมือเข้าหาตัว ปลายอาวุธชี้ไปทางข้างหน้า วางเท้าขวาลง เปิดเข้าขวา หลบเหลี่ยมซ้ายลงหักส้นเท้าซ้ายขึ้นในลักษณะท่าห่องซ้าย เอียงศีรษะทางด้านขวาเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๑๐ เลาะเลาะ ยึดกระทบ ห่องซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่ายึดกระทบ, เงื้องขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง มือขวาถือพระขรรค์ในลักษณะท่าเงื้องหักข้อมือให้ปลายอาวุธเฉียงไปทางข้างหน้า ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลงโดยใช้จมูกเท้าวาง ยกเท้าซ้ายขึ้นเล็กน้อย แล้วรีบวางลงโดยเร็ว ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า วางเท้าขวาลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า เปิดเข้าออกด้านข้าง ยึดเท้าขวาให้สุด แล้วใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้ายลง ในลักษณะท่าห่องซ้าย เปิดเข้าซ้าย เข้าขวาหลบเหลี่ยมลงยกส้นเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง ลดมือขวาลงมาต่อจากปลายนิ้วซ้ายปลายพระขรรค์ชี้ขึ้นบนหักข้อมือ เอียงศีรษะทางด้านซ้ายเล็กน้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๒๑๑ กระโดดขยับ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากหย่องขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางลงใกล้ส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ใช้เท้าขวากระโดดขึ้นหนีบร่อง แล้ววางเท้าซ้ายลงพื้น จากนั้นจึงวางเท้าขวาขึ้นหน้า ทิศ ๓ นาฬิกา ในลักษณะท่าหย่องขวามือขวาถือพระขรรค์ในระดับอก กันศอก ยื่นมือห่างตัวทางขวามือ ปลายพระขรรค์ชี้ไปทาง ทิศ ๓ นาฬิกา มือซ้ายตั้งวางอยู่ระดับหน้าอก แขนมือให้ปลายนิ้วมือหันเข้าหาตัว กันศอก แล้วทำท่าขยับสลับเข้าหาตัวและออก ซ้ายและขวากันไปมา ขยับศีรษะเอียงลงทางซ้าย และกลับตั้งตรงดั้งเดิม

กระบวนทำนิลพัทรบัยักษ์
ท่าที่ ๑ ท่าจับ ๑

รูปภาพที่ ๒๑๒ เก็บเข้ารบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๑๒ นาฬิกา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลง นิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดติดกัน มือขวาถือพระขรรค์ ตั้งวางล่าง หักข้อมือขึ้น ปลายอาวุธชี้ออกด้านขวา ยกส้นเท้าทั้ง ๒ ช่างชิด ยกเท้าขึ้นลงสลับกันถี่ๆ และเร็วๆ

รูปภาพที่ ๒๑๓ ทำปิดอาวุธ

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเก็บเข่ารับ โดยเปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๑๒ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางลงยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ยึดกระทบลงห้อยซ้าย ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย ยกส้นเท้าขวาขึ้น มือขวาให้ปิดที่มีอัยกษ์ ตีทางด้านขวา หน้ามองตามมือที่ปิด ขยับเท้าจากห้อยซ้ายมาเป็นห้อยขวาโดยใช้เท้าขวาจากหลบเหลี่ยม ขยับมาทางขวาแล้วเปิดหัวเข่า เท้าซ้ายจากเต็มเหลี่ยมให้หลบเหลี่ยมทางขวา เป็นท่าห้อยขวา มือขวากลับมาเข้าอก มือซ้ายใช้ฝ่ามือปิดไปทางมีอัยกษ์ทางด้านซ้าย

รูปภาพที่ ๒๑๔ ทำจิบคว่า

อธิบายลักษณะท่าทำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าเข้า๑,๒ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง วางหลังส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง เปิดปลายเท้ากันเข่า มือทั้ง ๒ ข้างจิบคว่าอยู่ที่ระดับหน้าอกกันสอกขึ้น มือขวาก่อพระขรรค์ให้ปลายพระขรรค์ชี้ขึ้น

รูปภาพที่ ๒๑๕ ท่า จับหนึ่ง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจับคว่ำ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ม้วนมือ ทั้ง ๒ ข้างขึ้นบนลักษณะแบ่มือ แล้วคลายออก พร้อมกับยืดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้ากระทบลงพื้น วางเท้าซ้ายลงเปิดเข่า หลบเข่าขวาลง ยกสันเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางเท้าซ้าย ยื่นมือซ้ายจับอาวุธยักษ์ มือขวาทือพระขรรค์ไว้ที่หน้าอกของตนเอง ปลายอาวุธชี้ลงพื้น ให้ยักษ์จับอาวุธ

รูปภาพที่ ๒๑๖ ท่า จับหนึ่งยักษ์เหยียบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจับหนึ่ง ให้ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้วหมุนตัวทางซ้ายมือ ใช้เท้าซ้าย กระโดด เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา วางเท้าขวาลงพื้น เปิดเข่าซ้าย หลบเข่าขวาลง ยกสันเท้าขวาขึ้น ทิ้งน้ำหนักตัวทางขาซ้าย ในลักษณะท่าห้อยซ้าย พร้อมกับมือซ้าย ยื่นมือออกเหยียดแขนตั้ง อยู่ที่หน้าอกคู่ต่อสู้ มือขวากลับอาวุธ ให้ปลายพระขรรค์ชี้ลงเหมือนเดิม และดึงมือขวากลับมาที่หน้าอกของตน ยกคอลงด้านซ้ายและกลับที่เดิม หน้ามองยักษ์

รูปภาพที่ ๒๑๑ ท่า จับหนึ่งเหยียบยักษ์

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจับหนึ่งยักษ์เหยียบ ให้ก้าวเท้าขวาทางขวาเล็กน้อย บิดลำตัวมาทางขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๓ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายเหยียบที่ขาซ้าย บริเวณน่อง ด้านบน โนมลำตัวตั้งน้ำหนักทางเท้าซ้ายเล็กน้อย เปลี่ยนมือซ้ายเป็นยื่นมือตึงจับที่อาวุธยักษ์ มือขวาเปลี่ยนถืออาวุธอยู่ที่ระดับหน้าอก ปลายอาวุธชี้ลงพื้น ให้ยักษ์จับอาวุธ หน้ามองยักษ์ เปิดปลายคาง เอียงหูขวา ยักคอทางด้านขวาและกลับดั้งเดิม

รูปภาพที่ ๒๑๒ ท่า ตีออก

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติต่อจากท่าจับหนึ่งเหยียบยักษ์ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตามมือที่ปิด ทอนเท้าโดยการยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางลงยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่าง หักข้อมือขึ้น ปลายอาวุธชี้ออกด้านข้าง มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลง ยึดกระทบลงหย่องซ้าย ตั้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้น มือขวาให้ปิดมือที่ยักษ์ ดีทางด้านขวา ขยับเท้าจากหย่องซ้ายมาเป็นหย่องขวาโดยใช้เท้าขวาจากหลบเหลี่ยม ขยับมาทางขวา

แล้วเปิดหัวเข้า ทำซ้ายจากเต็มเหลี่ยมให้หลบเหลี่ยมทางขวา เป็นท่าหย่องขวา มือขวากลับมาเข้าอก มือซ้ายใช้ฝ่ามือปิดไปทางมือซ้ายทางด้านซ้าย

กระบวนทำนิลพัทรบัยักษ์

ท่าที่ ๒ สามทีไขว้

รูปภาพที่ ๒๑๙ ท่าที่ ๒ สามทีไขว้

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติท่าเข้ารบเช่นเดียวกับท่า ๑ คือเก็บเข้ารบ ปิดอาวุธ ขวา - ซ้าย และให้ก้าวเท้าขวาแลกที่กับซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๙ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง ยืดเท้าขวาขึ้นให้สุดและใช้สันเท้ากระทบลงพื้น ในท่าหย่องซ้าย มือซ้ายเข้าอก มือขวาปิดอาวุธทางด้านขวา หน้ามองตามมือที่ปิด เอียงหูซ้าย จากนั้นให้หมุนตัวทางซ้ายมือซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๙ นาฬิกา ก้าวเท้าซ้ายไขว้ เกี่ยวที่ขาซ้าย มือซ้ายจับอาวุธซ้าย มือขวาลืออาวุธที่ระดับหน้าอก ปลายอาวุธชี้ลงพื้นให้ซ้ายจับ

รูปภาพที่ ๒๒๐ ท่า จับสอง ขั้วเหยียบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าสามที่ไขว้ ให้ยกเท้าซ้ายที่ไขว้ขาซ้ายออก บิดลำตัวกลับมาจากทิศ ๖ นาฬิกา วางเท้าซ้ายลงทางด้านซ้าย เป็นท่าห้อยซ้าย ทิ้งน้ำหนักตัวทางด้านซ้าย เปลี่ยนมือขวา จากที่จับอาวุธปลายลงพื้น ให้เปลี่ยนมือเป็นปลายอาวุธตั้งขึ้น และยื่นมือออกไปทางซ้าย มือซ้ายให้ ดึงมือกลับมาอยู่ที่ระดับหน้าอก หน้ามองซ้าย เปิดปลายกาง เอียงหูซ้าย

รูปภาพที่ ๒๒๑ ท่า จับสอง เหยียบซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าซ้ายเหยียบ โดยก้าวเท้าขวาทางขวาเล็กน้อย บิดลำตัวมาทางขวา ทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองทางทิศ ๕ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายเหยียบที่ขาซ้าย บริเวณน่องด้านบน โนมลำตัว ทิ้งน้ำหนักทางเท้าซ้ายเล็กน้อย เปลี่ยนมือซ้ายเป็นยื่นมือดึงจับที่อาวุธซ้าย มือขวาเปลี่ยนถืออาวุธ อยู่ที่ระดับหน้าอก ปลายอาวุธชี้ลงพื้น ให้ยกจับอาวุธ หน้ามองซ้าย เปิดปลายกาง เอียงหูขวา จากนั้นให้ปฏิบัติท่าต่อออกปัดอาวุธซ้ายเหมือนท่าจับ๑

ท่าที่ ๓ หกกัด

รูปภาพที่ ๒๒๒ ท่าจับสาม หกกัด

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติท่าเข้ราบเช่นเดียวกับท่า ๑ คือเก็บเข้ราบ ปัดอาวุธ ขวา - ซ้าย และให้ก้าวเท้า ขวาชิดส้นเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๕ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำ บิดลำตัวมาทางทิศ ๖ นาฬิกา ยืดเท้าขวาขึ้นให้สุดและใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น พร้อมกับคลายมือทั้ง ๒ ข้างออก หลังจากนั้นให้วางเท้าซ้ายลง ยกเท้าขวากระดกเท้าขึ้นให้ยกขึ้น จับข้อเท้า ตัวโน้มไปข้างหน้า เปิดปลายคาง มือซ้ายจับที่ไหล่ขวาของยกขึ้น มือขวาถืออาวุธ จับอาวุธ ยกขึ้นเอาไว้ จากนั้นให้ปฏิบัติท่าคือออกปัดอาวุธยกขึ้นเหมือนท่าจับ ๑

ท่าที่ ๔ ทำขึ้นลอย ๑

รูปภาพที่ ๒๒๓ ทำขึ้นลอย ๑

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติท่าเข้ราบเช่นเดียวกับท่า ๑ คือเก็บเข้ราบ ปัดอาวุธ ขวา - ซ้าย ก้าวเท้าขวาแลกที่ กับยกขึ้น เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๑๒ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นเหยียบขาซ้ายด้าน ในของยกขึ้น มือซ้ายจับที่ปลายอาวุธยกขึ้น มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่างหันปลายอาวุธออกข้างขวา

เมื่อเหยียบขาซ้ายพร้อมที่จะขึ้นลอยแล้ว ให้ใช้เท้าซ้ายที่เหยียบขาซ้าย ยืดเท้าขึ้นให้สุดและ ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเปิดหัวเข่าออกด้านข้าง และเปิดปลายเท้าขึ้น มือซ้ายจับอยู่ที่ปลายอาวุธยกขึ้น มือขวาขมมือขึ้นเป็นท่าเง้ออาวุธหักข้อมือเข้าหาตัว หน้ามองยกขึ้น

หลังจากที่ขึ้นลอย ๑ แล้ว วางขาขวาและให้ปฏิบัติท่าคือออกเหมือนท่าจับ ๑ เช่นกัน

ท่าที่ ๕ ทำขึ้นลอย ๒

รูปภาพที่ ๒๒๔ ทำขึ้นลอย ๒

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ให้ปฏิบัติท่าเข้ารบเช่นเดียวกับท่า ๑ คือเก็บเข้ารบ ปัดอาวุธ ขวา - ซ้าย ก้าวเท้าขวาแลกที่กับซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๑๒ นาฬิกา หน้ามองตรง ทิศ ๑๒ นาฬิกา ยกเท้าขวาขึ้นเหยียบขาซ้าย ด้านในของซ้าย มือซ้ายจับที่ปลายอาวุธซ้าย มือขวาถืออาวุธตั้งวงล่างหันปลายอาวุธออกข้างขวา

เมื่อเหยียบขาซ้ายพร้อมที่จะขึ้นลอยแล้ว ให้ใช้เท้าขวาที่เหยียบขาซ้าย ยึดเท้าขึ้นให้สุดและยกเท้าซ้ายขึ้นเหยียบที่ท่อนแขนซ้ายบริเวณข้อพับด้านในเปิดหัวเข่าออกด้านข้าง และเปิดปลายเท้าขึ้น มือขวายกมือขึ้นเป็นท่าเงื่ออาวุธหักข้อมือเข้าหาตัวที่บริเวณเหนือศีรษะ มือซ้ายเป็นท่าป้องมือให้ฝ่ามืออยู่ที่นิ้วมือด้านขวา หน้ามองซ้าย

หลังจากที่ขึ้นลอย ๒ แล้ว วางขาซ้ายลงและให้ปฏิบัติท่าคือออกเหมือนท่ารบจับ ๑ เช่นกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระบวนท่ารำการออกกราวตรวจพล

กระบวนท่าแหวก

รูปภาพที่ ๒๒๕ ท่าแหวก

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายจับคว่ำ มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือคว่ำลงให้ด้ามพระขรรค์คว่ำลง มือทั้งสองข้างจับคว่ำอยู่ในระดับหน้าอกยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง หน้ามองมือ เอียงหูขวาเล็กน้อย วางเท้าขวาไปทางข้างหน้าย่อเข่าลงเล็กน้อย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ออกจากประตูทางออกซ้ายมือของเวที

รูปภาพที่ ๒๒๖ ท่าแหวก (ปิดกระทบ)

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าแหวก เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ม้วนมือทั้ง ๒ ข้างเข้าหาตัว ค่อยๆ ปิดมือขึ้นและคลายออกด้านนอก ให้ปลายนิ้วด้านซ้ายติดกับด้ามพระขรรค์ มือทั้ง ๒ ข้างอยู่ใน

ลักษณะแบออก ระดับเหนือศีรษะ เอียงหูขวาเล็กน้อย หน้ามองตามมือ เท้าขวายืดให้สุดแล้วใช้สันเท้ากระทบลงพื้น

รูปภาพที่ ๒๒๗ ท่าแหวก (หย่องซ้าย)

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าแหวก เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือทั้ง ๒ ข้าง อยู่ในระดับเหนือศีรษะ ปลายนิ้วชี้ติดกับค้ำมพระขรรค์มือทั้ง ๒ ข้าง ในลักษณะแบออก หันหน้าทางทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวาเล็กน้อย หน้ามองตามมือ วางเท้าซ้ายลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๒๘ ท่าแหวก (หย่องซ้าย)

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าแหวก มือทั้ง ๒ ช้าง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา ค่อยๆลดมือลงมา แหวกออกจากบนศีรษะลงมาอยู่ด้านข้างตัวเองแต่ไม่เกินเข่าของตน ให้นิ้วโป้งคว่ำลง นิ้วก้อยหงาย ขึ้นแบมือไปด้านหลัง วางเท้าซ้ายลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกส้นเท้าขวาหลบเข่าลงเล็กน้อย เอียงหูขวาเล็กน้อย หน้ามองตามมือซ้าย หน้าหันไปทางซ้ายและเมื่อมือแหวกจนสุดมือให้ เอียงคอตั้งนี้คือจังหวะที่ ๑ ให้กดหัวลงด้านล่างหูเอียงขวา จังหวะที่ ๒ ก้มหน้ากดปลายคางลงเล็กน้อย แต่ยังไม่เอียงหูขวาอยู่ จังหวะที่ ๓ เงยหน้าเปิดปลายคางขึ้นให้กลับมามีอยู่ในลักษณะเดิมคือ หน้าหันทางซ้ายเอียงหูขวาเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๒๕ ท่ากระ โดดเก็บ

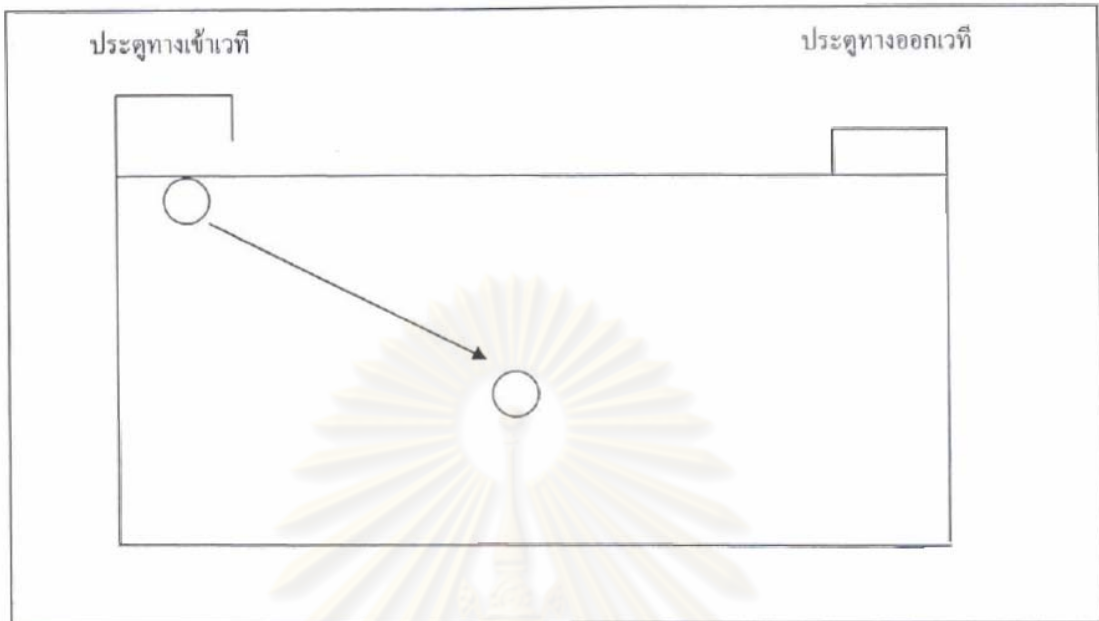
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าแหวก มือซ้ายตั้งวงอยู่ที่หน้าขา มือขวาถือพระขรรค์ทางด้านขวา หักข้อมือหงายขึ้นเข้าหาตนเองยื่นมือออกด้านข้างเล็กน้อยในระดับเอว ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง กระ โดดด้วยเท้าซ้าย วางเท้าขวาลงพื้นและสลับกันทั้งซ้ายและขวา ยกขึ้นและวางลงเร็วๆและถี่ๆ ออกจากประตูทางออกมาที่กลางเวที หน้ามองตรงไปข้างหน้าเปิดปลายคาง ทิศ ๖ นาฬิกา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการใช้พื้นที่ การออกกราวตรวจพลนิลพัท

แผนภูมิภาพที่ ๑๘ แสดงตำแหน่งตัวละคร

นิลพัทออกท่ากระบวนท่าแหวกจากทางเข้าเวที กระโดดเก็บมาตรงกลางเวที

รูปภาพที่ ๒๓๐ ทำยี่ดกระทบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระโดดเก็บ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายตั้งวงอยู่ที่หน้าขา มือขวาดึงพระขรรค์ทางด้านขวา หักข้อมือหงายขึ้นเข้าหาตนเองยื่นมือออกด้านข้างเล็กน้อยในระดับเอว หน้ามองตรงไปข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาย่อเข่าลงเล็กน้อย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยึดเท้าซ้ายสุดและใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น

รูปภาพที่ ๒๑๑ ท่าหย่องขวา

อธิบายนัยลักษณะท่าวิ่ง และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าฮึดกระแทก เปิดฝ่าเท้าทางทิศ ๖ นาฬิกา มือขวาถือพระขรรค์หัก
 ซ้อมมือให้คว่ำค้ำตามอาวุธลงอยู่ระดับหน้าอก มือซ้ายอยู่ด้านล่างต่อจากมือขวาหักซ้อมมือ ให้นิ้วโป้งอยู่
 ด้านในทั้ง ๒ ข้าง วางเท้าขวาลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางขวา ออกส้นเท้าซ้ายขึ้นไหลมำซ้ายลง
 เข่าเล็กน้อย หน้ามองตรงข้างหน้า เปิดปลายกาง ทิศ ๖ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๑๒ ท่าเหยี่ยวขวา

อธิบายนัยลักษณะท่าวิ่ง และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าหย่องขวา เปิดฝ่าเท้าทางทิศ ๖ นาฬิกา สะบัดหน้าไปทางด้านขวา ทิศ ๘
 นาฬิกา เอียงหูซ้ายเล็กน้อยและสะบัดกลับหน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายกาง มือขวา
 ถือพระขรรค์หักซ้อมมือให้คว่ำค้ำตามอาวุธลงอยู่ระดับหน้าอก มือซ้ายอยู่ด้านล่างต่อจากมือขวาหัก
 ซ้อมมือ ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านในทั้ง ๒ ข้าง เท้าอยู่ในลักษณะท่าหย่องขวา

รูปภาพที่ ๒๓๓ ท่าเสาะเสาะ

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเหยี่ยวขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือให้คว่ำค้ำอาวุธลงอยู่ระดับหน้าอก มือซ้ายอยู่ด้านล่างต่อจากมือขวาหักข้อมือ ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านในทั้ง ๒ ข้าง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง แล้ววางโดยใช้งูกเท้าวางทั้งน้ำหนักตัวทางด้านเท้าขวา ยกเท้าซ้ายขึ้นเล็กน้อยแล้ววางลง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลงยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง เปิดปลายเท้า

รูปภาพที่ ๒๓๔ ท่ายึดกระบ

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเสาะเสาะ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือให้คว่ำค้ำอาวุธลงอยู่ระดับหน้าอก มือซ้ายอยู่ด้านล่างต่อจากมือขวาหักข้อมือ ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านในทั้ง ๒ ข้าง เท้าซ้ายยกหนีบน่องเปิดปลายเท้า ยึดเท้าขวาให้สุด ใช้สันเท้ากระทบลงพื้น

รูปภาพที่ ๒๓๕ ท่าห้อยซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ายึดกระบะ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือซ้ายอยู่ด้านบนหักข้อมือลงอยู่ระดับหน้าอก มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือให้คว่ำค้ำพระขรรค์ลงอยู่ต่อจากมือซ้าย ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านในทั้ง ๒ ข้าง วางเท้าซ้ายลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๓๖ ท่าเหถียวซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าห้อยซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง สะบัดหน้าไปทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวาเล็กน้อย แล้วสะบัดกลับหน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือซ้ายหักข้อมือลงอยู่ระดับหน้าอก มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือให้คว่ำค้ำพระขรรค์ลงอยู่ต่อจากมือซ้าย ให้นิ้วโป้งอยู่ด้านในทั้ง ๒ ข้าง เท้าซ้ายเปิดเข้าและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๓๗ ทำลงวงหน้าอ็ค

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่าเหยวซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง ให้มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำอยู่ระดับหน้าขา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่อง คลายมือออกด้านนอก กระโดดด้วยเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่อง วางเท้าซ้ายวางแทนที่เท้าขวา คว่ำมืองตั้งวงที่หน้าทั้ง ๒ ข้าง โดยให้มือซ้ายตั้งวง มือขวาถือพระขรรค์ ต้ามพระขรรค์หันไปทางมือซ้าย วางเท้าขวาลงในลักษณะเต็มเหยี่ยม

รูปภาพที่ ๒๓๘ ทำกระต๊อบพื้นคว่ำมือ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่าลงวง เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา เปิดปลายคาง จังหวะที่ ๑ ยกมือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถือพระขรรค์ตั้งวงล่าง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้วกระต๊อบลงบนพื้น จังหวะที่ ๒ ลดมือขวา ลงมาอยู่ที่วงล่าง มือขวาอยู่วงบน ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องแล้ววางลงกับพื้น จังหวะที่ ๓ ยกมือซ้ายตั้งวงบน มือขวาค้างวงถือพระขรรค์อยู่บนหัวเข้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องเฉียงออกไปด้านหน้า

รูปภาพที่ ๒๓๘ ทำกระชากเท้าขวา ยกเท้าซ้ายหนีบร่อง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระทับพื้น เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรง เปิดปลายคาง กระชากเท้าขวาเข้าหาตัวเอง วางเท้าขวาเฉียงขึ้นหน้าไปทางซ้ายมือยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้า ลดมือทั้ง ๒ ข้างลงมาอยู่ในลักษณะตั้งวงล่าง สะบัดหน้าไปทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวาเล็กน้อย เปิดปลายคาง

รูปภาพที่ ๒๔๐ ทำยึดกระทบเงือพระขรรค์

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระชากเท้า เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง ยึดเท้าขวาให้สุดเท้า แล้วกระทบด้วยสันเท้าขวา มือขวาเงือขึ้นจากหน้าขา ขึ้นมาให้อยู่ในระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงล่าง หน้ามองตามมือขวาไปทางด้านบนทิศ ๘ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๔๑ ทำเงื่อพระขรรค์หย่องหน้าเสี้ยวซ้าย

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากทำยี่ดกระทบ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง วางเท้าซ้ายลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้า ขวาลงเล็กน้อย มือขวาเงื่อพระขรรค์อยู่ในระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงกลางหน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูซ้ายเล็กน้อย

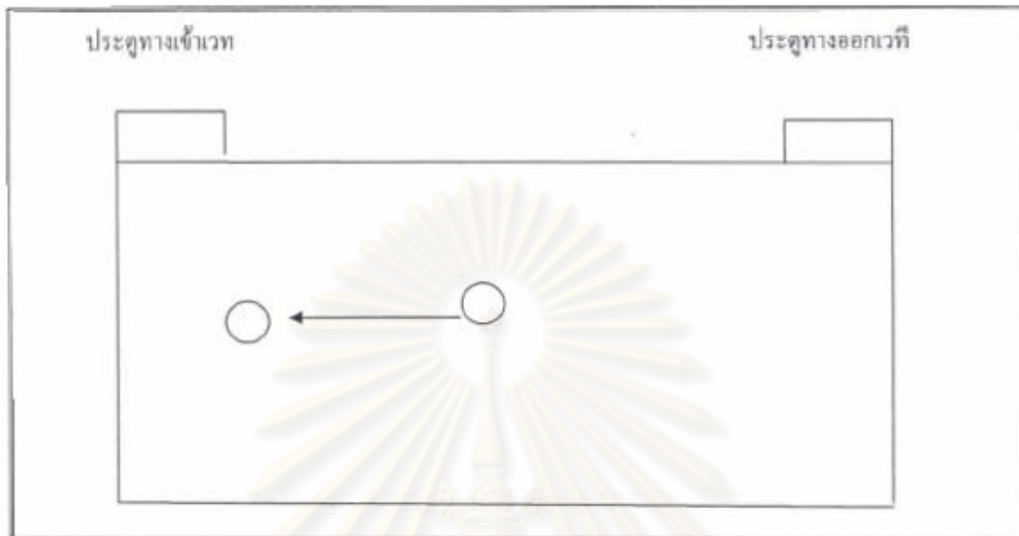

รูปภาพที่ ๒๔๒ ทำเก็บเงื่อพระขรรค์

อธิบายลักษณะท่าร่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากทำเงื่อพระขรรค์หน้าเสี้ยว เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง หน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูซ้ายเล็กน้อย มือขวาเงื่อพระขรรค์

อยู่ในระดับศีรษะ มือซ้ายตั้งวงล่าง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องและวาง ยกเท้าซ้ายขึ้นและวางสลับกัน
 ถัดจากซ้ายไปหาเร็วเก็บดอยหลังไปทางทิศ ๘ นาฬิกา
 รูปแบบการใช้พื้นที่ การออกกราวตรวจพลนิลพัท

แผนภูมิภาพที่ ๑๘ แสดงตำแหน่งคิวละคร
 นิลพัทออกท่ากระบวหน้าเก็บดอยหลังมาทางทิศ ๘ นาฬิกา

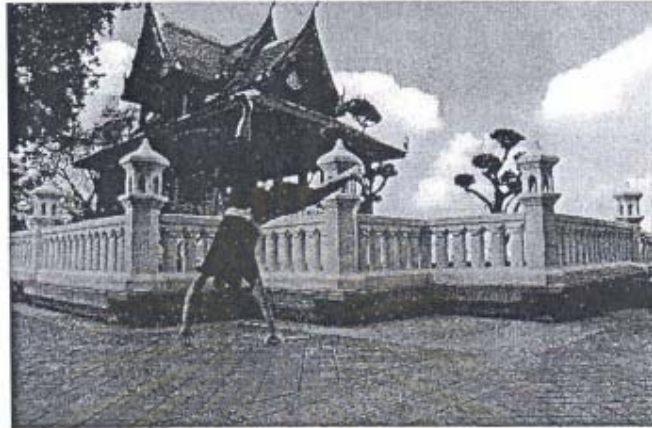
รูปภาพที่ ๒๔๓ ท่ากระบโศดเกา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเก็บเงื่อพระขรรค์ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หนีบองตรงข้างหน้า
 ทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง หนีบองไปทางซ้าย เอียงหูซ้ายเล็กน้อย มือซ้ายนิ้วเรียงชิดติดกันหัก

ข้อมือลงอยู่ระดับหน้า มือขวาถือพระขรรค์อยู่ที่เอวให้ถือค้ำพระขรรค์ติดอยู่ที่ระดับเอวหงายมือ และเกาที่เอว ยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้วกระโดดด้วยเท้าซ้าย ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องเปิดปลายเท้าซ้าย

รูปภาพที่ ๒๔๔ ท่าตีลังกา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระโดดเกา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายหาง วางเท้าซ้ายลงพื้น เท้าขวายกไปค้ำบนอากาศเหยียดขาตั้ง หน้ามองพื้น วางมือซ้ายและมือขวาที่ถือพระขรรค์ลงพื้น ใช้เท้าซ้ายถีบพื้นแล้วยกเท้าไปบนอากาศ และวางเท้าทั้งสองลงพื้น(ท่าอันธพาล)

รูปภาพที่ ๒๔๕ ท่าหย่องหน้าเสี้ยวซ้าย

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าตีลังกา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง เอียงหูขวาเล็กน้อย มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือขึ้นให้ปลายอาวุธชี้ไปในทิศ ๘ นาฬิกา อยู่ที่หน้าขา มือซ้ายค้ำวงล่างที่หน้าขา วางเท้าซ้ายลงพื้นและทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข่าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๔๖ ทำใช้ตัวท่า ๕

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าห้อยซ้าย เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๑ นาฬิกา เปิดปลายกาง หน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูขวาเล็กน้อย มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือขึ้นให้ปลายอาวุธชี้ขึ้นฟ้า มือยื่นออกไปทางด้านข้างขวา อยู่ที่ระดับเอว มือซ้ายตั้งวงบนอยู่ระดับง่ามศีรษะ ให้อีศขาเกือบสุดแล้วขยับขาไปทางซ้ายทั้ง ๒ ข้าง เริ่มจากเท้าซ้ายก่อน และเป็นเท้าขวา เท้าซ้ายทั้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

หมายเหตุ ท่า ๕ เป็นหนึ่งในจำนวน ๘ ท่าของถึง

การใช้ตัว ๑ จังหวะ หมายถึง จังหวะการตีกลองทัดของเพลงกราวนอก

จังหวะที่ ๑ ใช้ตัว ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ ใช้ตัวมาด้านหลังในจังหวะกลองแรก และใช้ตัวไปด้านหน้าในจังหวะกลองสุดท้าย

จังหวะที่ ๒ ใช้ตัว ๔ ครั้ง ใน ๑ จังหวะกลอง และ

จังหวะที่ ๓ ใช้ตัว ๔ ครั้ง ใน ๑ จังหวะกลอง เช่นเดียวกับจังหวะที่ ๒

ศูนย์วิจัยกีฬามวยสากล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๒๔๗ ทำขึ้นหย่องหน้าเสี้ยวขวา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าใช้ตัว เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง หน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูขวาเล็กน้อย มือทั้งสองเคลื่อนไหวพร้อมกัน โดยนำมือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลงนิ้วทั้งห้าเรียงชิดกัน ปลายนิ้วค่อกับข้อมือขวา ซึ่งนิ้วทั้ง ๕ เรียงชิดกัน หักข้อมือลง กันศอกทั้งสองขึ้น หน้ามองด้านซ้ายเอียงหูขวาเล็กน้อย เปิดปลายคาง ตามองไกล สุดเท้าขวาเข้ามาชิดเท้าซ้าย ๑, ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบร่องและวางที่เดิม ๒, และยกเท้าขวาขึ้นหนีบร่องแล้ววางไปด้านขวาของลำตัว หลบเข้าเปิดสันเท้า เท้าซ้ายวางเดิมเปลี่ยน กันเข้าออก เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๔๘ ท่าเหยี่ยว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าขึ้น เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลงนิ้วเรียงชิดติดกันอยู่ที่หน้าอก มือขวาดือพระขรรค์หักข้อมือขึ้นให้ปลายอาวุธชี้ไปขึ้นด้านบนอยู่ต่อจากมือซ้าย

เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาเล็กน้อย สะบัดหน้ามาทางขวา
ทิศ ๖ นาฬิกาแล้วสะบัดหน้ากลับไปทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวาเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๔๘ ท่าเกาศีระ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากเหลี่ยม เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา
เปิดปลายคาง ยึดขาทั้งสองขึ้นเล็กน้อย พร้อมกับขยับเท้าขวาไปข้างลำตัวด้านขวาวางเต็มเหลี่ยม
ขยับตามด้วยเท้าซ้าย ในลักษณะห่อองขวา หลบเข้าลงเปิดสันเท้า มือขวาเกาศีระ คาง สะเอว
ซ้อมือ ไหล่ ส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกายก็ได้ มือซ้ายจะเข้าอกหรือกับวงหน้ามองด้านซ้ายเปิด
ปลายคาง ลำตัวตรง ระหว่างที่เกาให้พลิกเข้าทั้งสองมาด้านหน้า และปฏิบัติท่าขึ้นลักษณะห่ออง
หน้าเสี้ยวซ้าย

รูปภาพที่ ๒๕๐ ท่าขึ้นห่อองหน้าเสี้ยวขวา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าใช้ตัว หน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูซ้ายเล็กน้อย มือทั้งสองเคลื่อนไหว
พร้อมกัน โดยนำมือซ้ายเข้าอกหักข้อมือลงนิ้วทั้งห้าเรียงชิดกัน ปลายนิ้วต่อกับข้อมือขวา ซึ่งนิ้วทั้ง

5 เรียงชิดกัน หักข้อมือลง กันศอกทั้งสองขึ้น หน้ามองด้านซ้ายเอียงหูขวาเล็กน้อย เปิดปลายคาง ตามองไกล สูดเท้าขวาเข้ามาชิดเท้าซ้าย ๑, ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องและวางที่เดิม ๒, และยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางไปด้านขวาของลำตัว ลบเหลี่ยมหลบเขา เปิดสันเท้า เท้าซ้ายวางเต็มเหลี่ยม กันเข้าออก เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๕๑ ท่าเหยี่ยว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าขึ้น เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา มือซ้ายเข้าออกหักข้อมือลงนิ้วเรียงชิดติดกันอยู่ที่หน้าอก มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือขึ้นให้ปลายอาวุธชี้ไปขึ้นด้านบนอยู่ต่อจากมือซ้าย เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย สะบัดหน้ามาทางขวา ทิศ ๖ นาฬิกาแล้วสะบัดหน้ากลับไปทางซ้ายทิศ ๓ นาฬิกา เอียงหูขวาเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๕๒ ท่าลงวงหน้าเสี้ยว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเหยี่ยว เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือทั้ง ๒ ช้างจับคว่ำอยู่ระดับหน้าขา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางลง ยกเท้าซ้าย

ขึ้นหนีบน่อง คลายมือออกด้านนอก กระโดด ด้วยเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายวาง
แทนที่เท้าขวา คร่ำมื่อดังวงที่หน้าทั้ง ๒ ข้างโดยให้มือซ้ายค้าง มือขวาถือพระขรรค์ด้ามพระ
ขรรค์หันไปทางมือซ้าย วางเท้าขวาลงในลักษณะเต็มเหลี่ยมทั้งน้ำหนักทางขวา

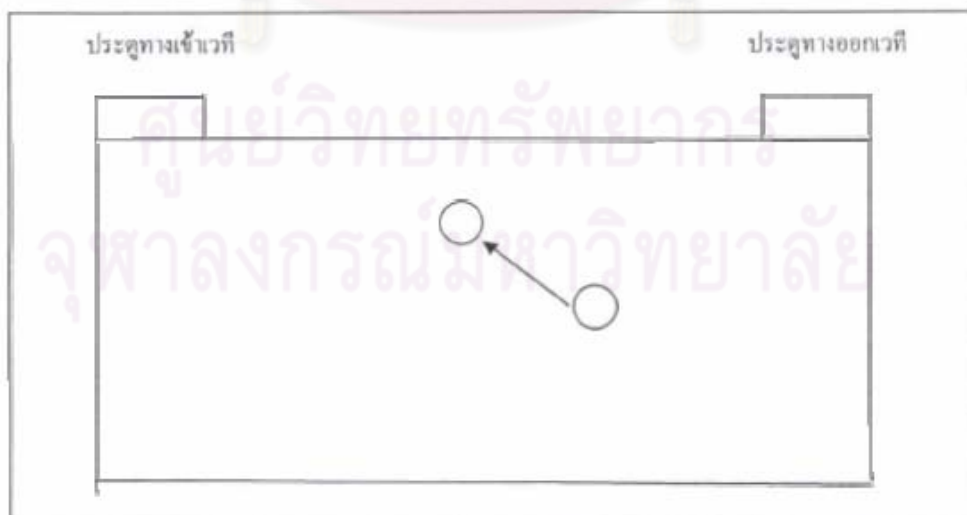

รูปภาพที่ ๒๕๓ ท่ากระหีบกลับ

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าลงวงหน้าเสี้ยว เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ
๘ นาฬิกา เปิดปลายคาง จังหวะที่ ๑ หน้ามองทางซ้าย เอียงหูขวา เปิดปลายคางมือทั้ง ๒ ข้างจับคร่ำ
มือขวาถือพระขรรค์คร่ำด้ามลง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้วกระหีบลงบนพื้น จังหวะที่ ๒ คลายมือ
ทั้ง ๒ ข้างในลักษณะแบมือ ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องแล้ววางลงกับพื้น จังหวะที่ ๓ คร่ำมือทั้ง ๒ ข้าง
ลงที่หน้าขาในลักษณะตั้งวงล่าง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเฉียงออก ประมาณ ๔๕ องศา เต็มเหลี่ยม
ทั้งน้ำหนัก สะบัดหน้ามาทางขวาเอียงหูซ้าย

รูปแบบการใช้พื้นที่ การออกกรวดตรวจพลนิลพัท

แผนภูมิภาพ ที่ ๒๐ แสดงตำแหน่งตัวละคร
 นิลพัทออกท่ากระบวณท่ากระโดดลงวงหมุนตัวเก็บมาในทิส ๑๒ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๕๔ ท่าเก็บหน้าเสี้ยว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระที่บกลับ มือทั้ง ๒ ข้างดั่งวง คร่ำมื่อดั่งวงที่หน้าทั้ง ๒ ข้างโดยให้มือซ้ายคั้งวง มือขวาถือพระขรรค์ค้ำพระขรรค์หันไปทางมือซ้าย หน้ามองทางซ้าย เอียงหูขวา เปิดปลายคางจังหวะที่ ๑ สูดเท้าซ้ายชิดเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่งแด้ววางลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบนั่ง จังหวะที่ ๒ วางเท้าซ้ายลงพื้น ยกเท้าขวาขึ้นหนีบนั่ง วางเท้าขวาลงพื้นและยกเท้า จังหวะที่ ๓ ทำสลับกันทั้งซ้ายและขวาถี่ๆ โดยให้ยกส้นเท้าขึ้น เก็บหมุนตัวทางขวามือในลักษณะครึ่งวงกลมหน้าหันทางทิส ๑๒ นาฬิกา เปิดลำตัวทางทิส ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิส ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง

รูปภาพที่ ๒๕๕ ท่ายกเท้าขวาหนีบนั่ง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระที่บกลับ เปิดลำตัวทางทิส ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิส ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง เอียงหูขวา เปิดปลายคาง มือซ้ายคั้งวงอยู่ที่หน้าขา มือขวาถือพระขรรค์

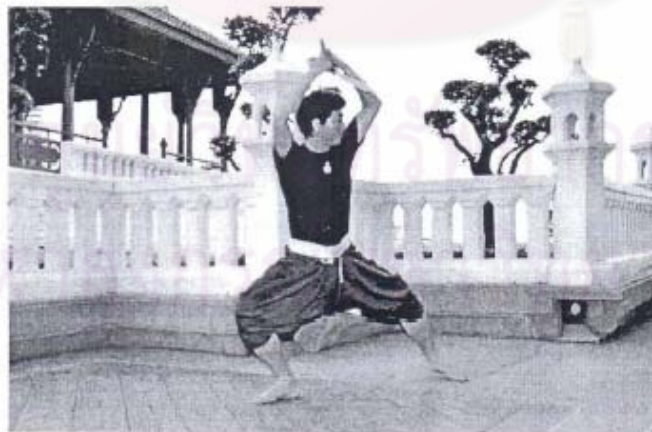
ทางด้านขวา หักข้อมือหงายขึ้นเข้าหาตนเองยื่นมือออกด้านข้างเล็กน้อยในระดับเอว หลังจากนั้นก็เก็บ
หมุนตัวมาแล้ว ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องวางลงพื้นย่อเข่าลงเล็กน้อย ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง เปิด
ปลายเท้าขึ้น

รูปภาพที่ ๒๕๖ ทำชิดกระทบ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่ายกเท้าขวาหนีบน่อง เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า
ทิศ ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือซ้ายตั้งวงอยู่ที่หน้าขา มือขวาถือพระขรรค์เงื้อมือออกทางด้าน
ขวา ยกมือสูงขึ้นในระดับศีรษะหักข้อมือเข้าหาตัว ให้ปลายพระขรรค์ชี้ลงเล็กน้อย หน้ามองมือขวา
ที่เงื้อมือระดับศีรษะ ยกเท้าขวาหนีบน่อง เปิดปลายเท้าขึ้น เท้าซ้ายย่อเข่าลงเล็กน้อย ให้ชิดเท้าซ้ายและ
ใช้สันเท้ากระทบลงพื้น เมื่อชิดกระทบแล้วให้หันหน้าไปทางซ้าย เอียงหูขวา เปิดปลายคาง

รูปภาพที่ ๒๕๗ ทำห้อยขวาป้องมือ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ายกเท้าขวาหนีบนั่ง เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า
ทิศ ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง หน้ามองทางซ้าย เอียงหูขวาเล็กน้อย มือทั้ง ๒ ข้างอยู่เหนือศีรษะเปิด
ศอกทั้ง ๒ ข้าง มือขวาถือพระขรรค์ อยู่ระหว่างฝ่ามือซ้าย ให้ปลายพระขรรค์เฉียงลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๕๔ ท่าพลิกขา

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าห้อยขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ
๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง เอียงหูขวาเล็กน้อย ก้มหน้าลง ๑ ครั้ง เงยหน้าเปิดปลายคางขึ้นให้กลับมา
อยู่ในลักษณะเดิมคือหน้าหันทางซ้ายเอียงหูขวาเล็กน้อย มือขวาทั้ง ๒ ข้างอยู่เหนือศีรษะเปิดศอกทั้ง
๒ ข้าง มือขวาถือพระขรรค์ อยู่ระหว่างฝ่ามือซ้าย ให้ปลายพระขรรค์เฉียงลงเล็กน้อย พลิกเข้าทั้ง
๒ ข้างเป็นท่าห้อยซ้าย ขาขวาหลบเหลี่ยมลงเปิดสันเท้า เท้าซ้ายเต็มเหลี่ยม ingtonักทางด้าน
ซ้าย

รูปภาพที่ ๒๕๕ ท่าขึ้นห้อย หน้าเสี้ยวขวาเงือมือ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

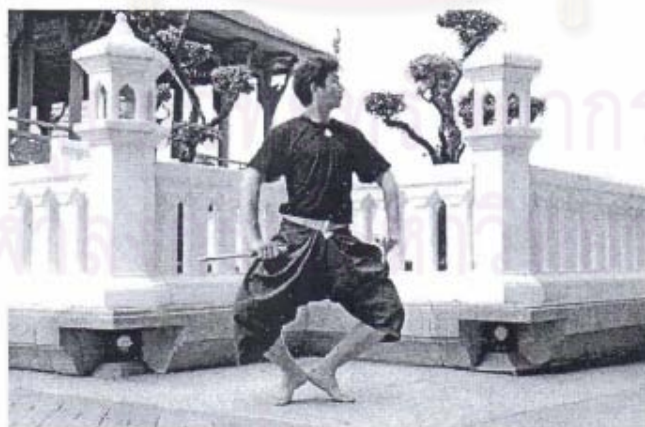
ปฏิบัติท่าต่อจากท่าพลิกขา เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง หน้ามองไปทางซ้าย เอียงหูขวา มือขวาถือพระขรรค์ อยู่เหนือศีรษะเปิดศอก ให้ปลายพระขรรค์เฉียงลงเล็กน้อย มือซ้ายลดมือลงมาตั้งวง สูดเท้าขวาเข้ามาชิดเท้าซ้าย 1, ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องและวางที่เดิม ๒, และยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางไปด้านขวาของลำตัว หลบเข้า เปิดสันเท้า เท้าซ้ายวางเต็มเหลี่ยม กันเข้าออก เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย

รูปภาพที่ ๒๖๐ ท่าเหยี่ยว

อธิบายลักษณะท่าว่า และการเคลื่อนไหว

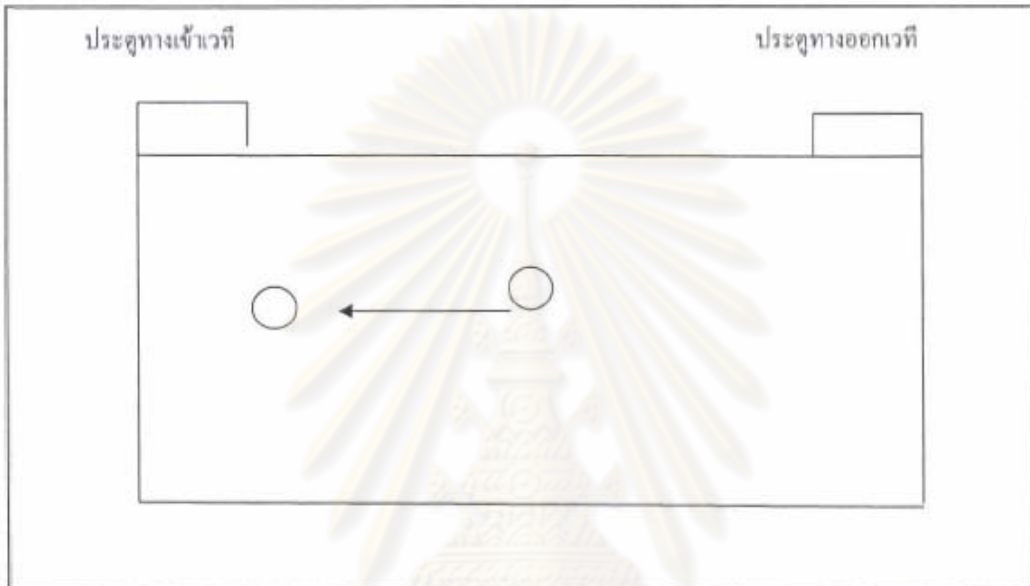
ปฏิบัติท่าต่อจากท่าขึ้น เปิดลำตัวทางทิศ ๑ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายคาง มือซ้ายเข้าตั้งวงที่ระดับวงต่ำ มือขวาถือพระขรรค์หักข้อมือเข้าหาตัว เงื้อในระดับศีรษะ เท้าซ้ายทิ้งน้ำหนักตัวไปทางซ้าย ยกสันเท้าขวาขึ้นหลบเข้าขวาลงเล็กน้อย สะบัดหน้ามาทางขวาทิศ ๑ นาฬิกาแล้วสะบัดหน้ากลับไปทางซ้ายทิศ ๑๒ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๖๑ ท่ายี่ดยิบ เก็บหน้าเสี้ยว

อธิบายลักษณะท่าว่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเหยี่ยว เปิดลำตัวทางทิศ ๓ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๑๒ นาฬิกา เปิดปลายกาง ยึดขาทั้ง ๒ ข้างเกือบสุดแล้วยุบย่อลง ลดมือขวาลงมาตั้งวงล่าง โดยให้มือซ้ายตั้งวง มือขวาถือพระขรรค์ด้ามพระขรรค์หันไปทางมือซ้าย ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องแล้ววาง ทำสลับกันทั้งซ้ายและขวาถี่ๆ โดยให้ยกส้นเท้าขึ้น เก็บถอยหลังมาทางทิศ ๙ นาฬิกา ลำตัวอยู่ทิศ ๖ นาฬิกา และหน้าหันทางทาง ๓ นาฬิกา
แผนภูมิภาพแสดงตำแหน่งตัวละคร

แผนภูมิภาพที่ ๒๑ แสดงตำแหน่งตัวละคร

นิลหัทธอกท่ากระบวนท่าเก็บถอยหลัง กระโดดลงมาในทิศ ๙ นาฬิกา

รูปภาพที่ ๒๖๒ ท่าลงวงหน้าเสี้ยว

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเก็บ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายกาง มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำอยู่ระดับหน้าขา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้ววางลง ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง คลายมือออกด้านนอก กระโดดด้วยเท้าขวา ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายวางแทนที่เท้าขวา ค่ำมือตั้งวงที่หน้าทั้ง ๒ ข้าง โดยให้มือซ้ายตั้งวง มือขวาถือพระขรรค์ด้ามพระขรรค์หันไปทางมือซ้าย วางเท้าขวาลงในลักษณะเต็มเหลี่ยมทั้งน้ำหนักทางขาขวา

รูปภาพที่ ๒๖๓ ท่ากระบี่กลับจับแมลงวัน

อธิบายลักษณะท่าว่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าลงวง จังหวะที่ ๑ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายกาง มือทั้ง ๒ ข้างจับคว่ำ มือขวาถือพระขรรค์ด้ามชี้ขึ้น หน้ามองทางซ้าย เอียงหูขวา เปิดปลายกาง ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องแล้วกระตืบลงบนพื้น จังหวะที่ ๒ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปิดปลายกาง คลายมือทั้ง ๒ ข้างในลักษณะแบมือ ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่องแล้ววางลงกับพื้น จังหวะที่ ๓ ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่องเฉียงออก ประมาณ ๔๕ องศา เต็มเหลี่ยม ทั้งน้ำหนักทางด้านขวา มือขวาถือพระขรรค์อยู่ข้างลำตัวยื่นมือออกทางด้านขวา ให้ปลายพระขรรค์ลงพื้น มือซ้ายอยู่เหนือมือขวาทางด้านขวามือ ในลักษณะคั้งนี้เรียงชิดติดกัน สะบัดหน้ามาทางขวาเอียงหูซ้าย ก้มหน้ามองที่มือขวา เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๔ นาฬิกา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๒๖๔ ทำจับแมลงวัน

อธิบายลักษณะท่าร่ำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระที่บกลับ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๘ นาฬิกา มือขวาถือพระขรรค์อยู่ข้างลำตัวยื่นมือออกทางด้านขวาให้ปลายพระขรรค์ลงพื้น มือซ้ายอยู่เหนือมือขวาทางด้านขวามือ ในลักษณะตั้งนิ้วเรียงชิดติดกันหน้ามองมือขวาเอียงหูซ้าย โขยกเท้า โดยการยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระโดดขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายลงพื้น แล้ววางเท้าขวาลงพื้น โดยใช้จมูกเท้ากระโดด ทำเช่นเดิมไปทางขวามือทิศ ๘ นาฬิกา

แผนภูมิภาพแสดงตำแหน่งตัวละคร

แผนภูมิภาพที่ ๒๒ แสดงตำแหน่งตัวละคร

นิลพัทออกกระบวนท่ากระที่บกลับจับแมลงวันทิศที่ ๑ มาทางทิศ ๘ นาฬิกา

๑

๒

๓

๔

รูปภาพที่ ๒๖๕ ทำกลับตัวจับแมลงวันจากขวาไปซ้าย

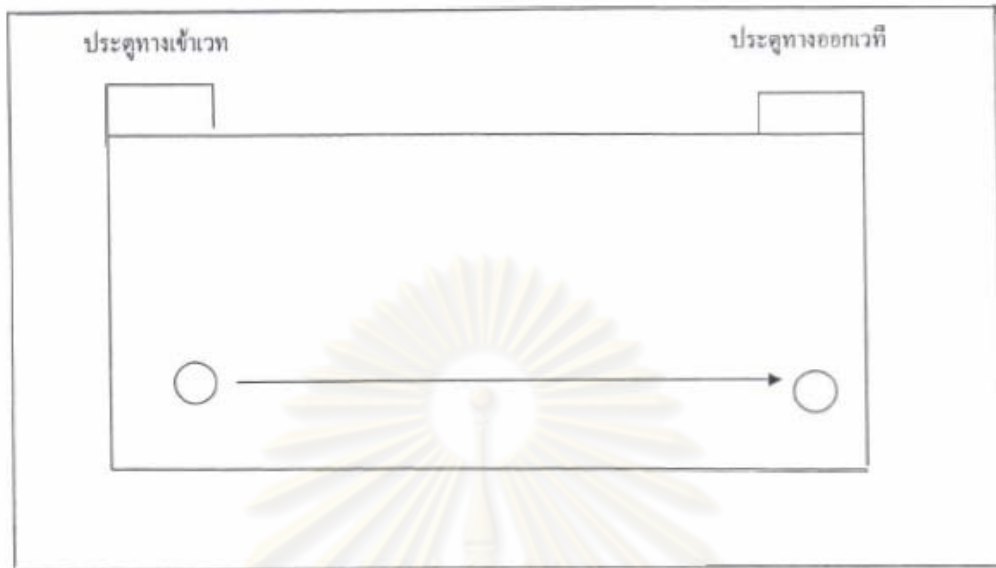
อธิบายลักษณะท่ารา และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติทำต่อจากท่าจับแมลงวัน จังหวะที่ ๑ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๙ นาฬิกา มือขวาถือพระขรรค์อยู่ข้างลำตัวยื่นมือออกทางด้านขวาให้ปลายพระขรรค์ลงพื้น มือซ้ายอยู่เหนือมือขวาทางด้านขวามือ ในลักษณะตั้งนิ้วเรียงชิดติดกัน จังหวะที่ ๒ ยกมือทั้งสองข้างขึ้น ระดับเหนือศีรษะ ลักษณะมือเช่นเดียวกับจังหวะที่ ๑

จังหวะที่ ๓ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา เปลี่ยนมาทางซ้ายมือ ระดับเหนือศีรษะ ให้มือขวาถือพระขรรค์อยู่บน มือซ้ายตั้งวงอยู่ล่างค้อมือขวา จังหวะที่ ๔ ถลมือทั้ง ๒ ข้างลงมาที่ระดับเอวทางด้านซ้าย หน้ามองทางมือขวา ทั้ง ๔ จังหวะ ขยับเท้าจากห้อยขวามาเป็นห้อยซ้าย และโยกเท้า โดยการยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าซ้ายกระโดดขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลงพื้น แล้ววางเท้าซ้ายลงพื้นโดยใช้ขมุกเท้ากระโดด ทำเช่นเดิมไปทางซ้ายมือทิศ ๕ นาฬิกา หรือหน้าเวทีมุมขวามือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการใช้พื้นที่ การออกกราวตรวจพลนิลพัท

แผนภูมิภาพที่ ๒๓ แสดงตำแหน่งตัวละคร
นิลพัทออกกระบวนท่าจับแมลงวันทิศที่ ๒ มาทางทิศ ๕ นาฬิกา

๑

๒

๓

๔

รูปภาพที่ ๒๖๖ ท่ากลับตัวจับแมลงวันจากซ้ายไปขวา

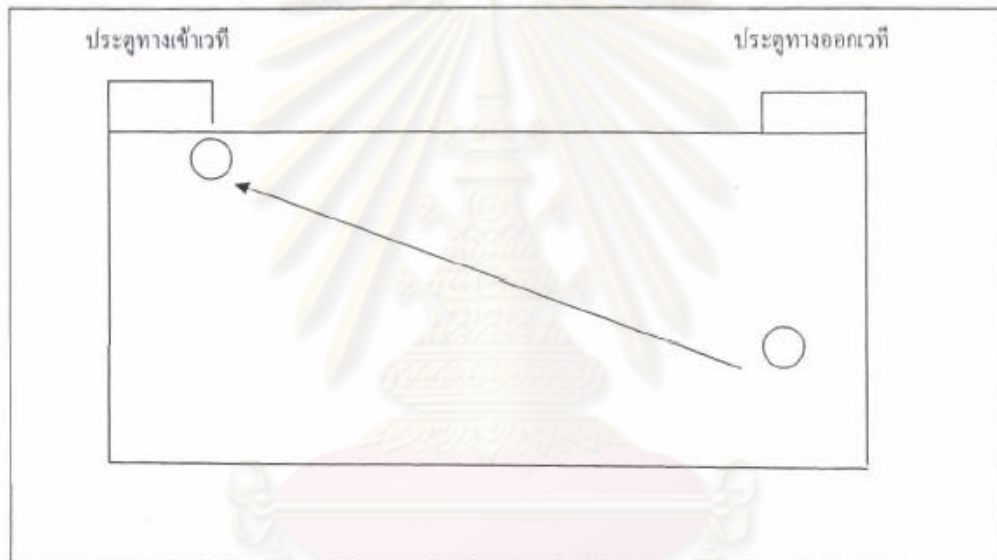
อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากลับตัวจับแมลงวัน จังหวะที่ ๑ เปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้านอง
ตรงข้างหน้าทิศ ๓ นาฬิกา มือขวาถือพระขรรค์อยู่ข้างลำตัวยื่นมือออกทางด้านซ้ายให้ปลายพระ
ขรรค์ลงพื้น มือซ้ายตั้งนิ้วเรียงชิดติดกันอยู่ต่ำกว่ามือขวา จังหวะที่ ๒ ยกมือทั้งสองข้างขึ้น ระดับ
เหนือศีรษะ ลักษณะมือเช่นเดียวกับจังหวะที่ ๑ จังหวะที่ ๓ ขยับมือทั้ง ๒ ข้างมาทางขวา ระดับ

เหนือศีรษะ ให้มือขวาถือพระขรรค์อยู่ต่ำกว่ามือซ้าย มือซ้ายตั้งวงอยู่สูงกว่ามือขวา ระดับเหนือศีรษะเปิดลำตัวทางทิศ ๖ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๘ นาฬิกา จังหวะที่ ๔ ลดมือทั้ง ๒ ข้างลงมาที่ระดับเอวทางด้านขวา หน้ามองทางมือขวา ทั้ง ๔ จังหวะ ขยับเท้าจากห้องซ้ายมาเป็นห้องขวา และโยกเท้า โดยการยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระโดดขึ้นหนีบน่อง วางเท้าซ้ายลงพื้น แล้ววางเท้าขวาลงพื้น โดยใช้จมูกเท้ากระโดด ทำเช่นเดิมไปทางขวามือทิศ ๘ นาฬิกา

หลังจากที่ขยับเท้าจากห้องซ้ายมาเป็นห้องขวา และโยกมาทางขวามือทิศ ๓ นาฬิกา แล้ว ให้กลับตัวจับแมลงวันมาทางทิศ ๑๑ นาฬิกา และกลับตัวจับแมลงวันมาทางทิศ ๕ นาฬิกา (ประตูทางออก) และจับแมลงวันไปมาประมาณ ๔-๕ ครั้ง จึงหมุนตัวทางขวามือ ๑ รอบ

รูปแบบการใช้พื้นที่ การออกกราวตรวจพลนิลพัท

แผนภูมิภาพที่ ๒๔ แสดงตำแหน่งตัวละคร

นิลพัทออกกระบวนท่ากระที่กลับจับแมลงวันทิศที่ ๓ มาทางทิศ ๑๐ นาฬิกา ประตูทางเข้าเวที

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพที่ ๒๖๗ ท่ากระ โคคตบแมลงวัน

อธิบายลักษณะท่าว่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากลับตัวจับแมลงวัน เปิดลำตัวทางทิศ ๘ นาฬิกา หน้ามองตรง ช้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา ยกมือขวาถือพระขรรค์ อยู่ระดับประมาณศีรษะ มือซ้ายตั้งนิ้วเรียงชิดติดกัน อยู่ต่ำกว่ามือขวาขึ้นมือมาด้านหน้า ระดับหน้าอก แยกหน้าคางมือที่สี่เอเล็กน้อย ยกเท้าขวาขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าซ้ายกระ โคคขึ้นหนีบน่อง วางเท้าขวาลงพื้นลดมือขวาตงมาอย่างรวดเร็วในลักษณะคบลงมือซ้าย ส่วนมือซ้ายเมื่อมือขวาคบลงให้ทำลักษณะจับแมลงอยู่ที่มือ ระดับหน้าอกเช่นเดิมหน้ามองทางมือซ้าย วางเท้าซ้ายลงพื้น ในลักษณะท่าห้อยงซ้าย

รูปภาพที่ ๒๖๘ ท่าเท้าฉาก

อธิบายลักษณะท่าว่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระ โคคตบแมลงวันหมุนตัวทางซ้ายมือ ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระ โคคขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลงพื้นย่อเข้าลงเล็กน้อยมือขวาถือพระขรรค์ อยู่ระดับเอวขึ้นมือมาทางด้านหน้า มือซ้ายตั้งนิ้วเรียงชิดติดกันอยู่ระดับศีรษะ เท้าฉากเปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงช้างหน้าทิศ ๕ นาฬิกา

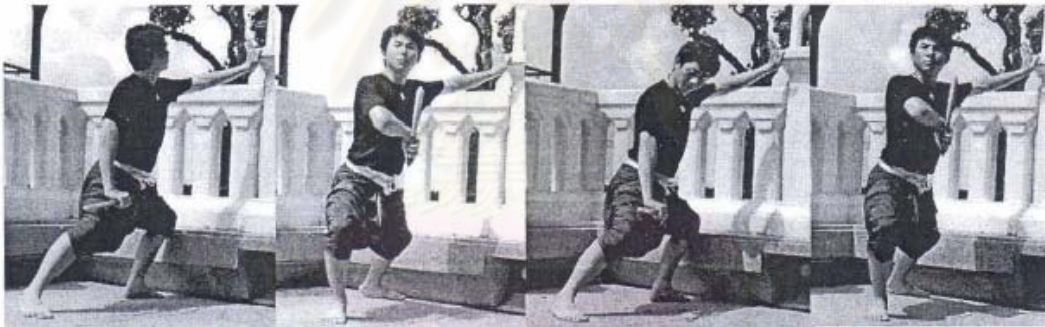

รูปภาพที่ ๒๖๙ ท่ายี่ดกระทบทเท้าฉาก

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าเท้าฉาก ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้ส้นเท้ากระทบลงพื้น ลบ เหลี่ยมซ้ายลง วางเท้าขวาลงพื้นเต็มเหลี่ยม เปิดหัวเข่า ในลักษณะหย่องขวา และทำท่าขึ้นหย่องขวา เปลี่ยนมือขวาถือพระขรรค์ จากระดับเอวมาเข้าอกให้ปลายพระขรรค์ขึ้นบน มือซ้ายค้ำวงนิ้วเรียง ชิดติดกันอยู่ระดับศีรษะ เท้าฉากหน้ามองตรง เอียงหูซ้าย

๑

๒

๓

๔

รูปภาพที่ ๒๗๐ ท่าขยับตัว ๘ จังหวะ

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ายี่ดกระทบทเท้าฉาก จังหวะที่ ๑ หน้ามองมือซ้าย เอียงหูขวา เปิดปลาย คาง มือซ้ายเท้าฉากเช่นเดิม มือขวาเปลี่ยนเป็นค้ำวงล่างที่หน้าขา ปลายพระขรรค์ออกด้านข้างขวา ขยับเท้าจากหย่องขวาเป็นหย่องซ้ายเปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๑๒

นาฬิกา จังหวะที่ ๒ เปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๕ นาฬิกา มือซ้ายเท้า
 ฉากเช่นเดิม เปลี่ยนมือขวาเป็นเข้าอกปลายพระขรรค์ตั้งขึ้นด้านบน ขยับจากห้องซ้ายเป็นห้อง
 ขวา จังหวะที่ ๓ เปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๕ นาฬิกา ก้มหน้ามองมือ
 ขวา เอียงหูซ้าย มือซ้ายเท้าฉากเช่นเดิม ลดมือขวาลงเป็นตั้งวางล่างที่หน้าขา ปลายพระขรรค์ออก
 ด้านข้างขวา ขยับเท้าจากห้องขวาเป็นห้องซ้าย จังหวะที่ ๔ เปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามอง
 ตรงข้างหน้าทิศ ๕ นาฬิกา เงยหน้ามองตรงไปข้างหน้า เปิดปลายคาง มือซ้ายเท้าฉากเช่นเดิม เปลี่ยน
 มือขวาเป็นเข้าอกปลายพระขรรค์ตั้งขึ้นด้านบน ขยับจากห้องซ้ายเป็นห้องขวา ปฏิบัติเช่นนี้ ๒
 ชุด โดยชุดที่ ๒ ให้ปฏิบัติเร็วขึ้น

รูปภาพที่ ๒๗๑ ท่ากระ โคศเคา

อธิบายลักษณะท่ารับ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าขยับตัว ๘ จังหวัด เปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า
 ทิศ ๕ นาฬิกา หน้ามองมือขวา มือซ้ายถือพระขรรค์ อยู่หน้าอก ตั้งปลายพระขรรค์ขึ้นบน มือคบ
 ลงที่หน้าแข้งขวาและเกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระ โคศขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า
 วางเท้าซ้ายลงพื้นย่อเข่าลงเล็กน้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

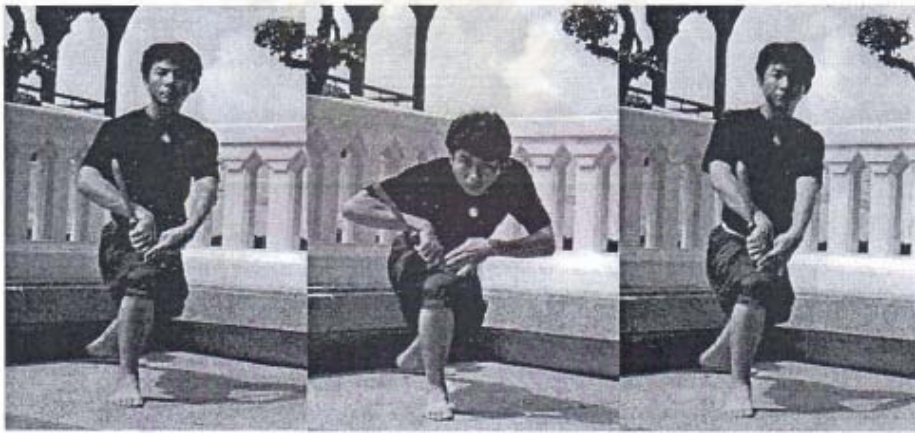

รูปภาพที่ ๒๗๒ ท่าคว่ำหลัง

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่ากระโดดเถา มือขวาเกาที่บริเวณน่องล่างขาขวาด้านนอก จากนั้นให้หมุนตัวทางขวาเปิดลำตัวทางทิศ ๙ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา วางเท้าขวาลงพื้น ในลักษณะเต็มเหลี่ยม เปิดหัวเข้า เท้าซ้ายหลบเหลี่ยมลง มือขวาถือพระขรรค์ ดึงปลายพระขรรค์ขึ้นบนแนบแขนแตะลงพื้น มือซ้ายเข้าอกหักข้อมือ

หลังจากที่คว่ำหลังแล้ว ให้กระโดดหมุนตัวทางขวามือหายเข้าไปในเวที

รูปภาพที่ ๒๗๓ ท่าชู

อธิบายลักษณะท่ารำ และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าคว่ำหลัง จังหวะที่ ๑ เปิดลำตัวทางทิศ ๒ นาฬิกา หน้ามองตรงข้างหน้า ทิศ ๕ นาฬิกา เปิดปลายกาง มือซ้ายนิ้วเรียงชิดติดกัน ปลายนิ้วแตะอยู่ที่หัวเข่า มือขวาถือพระขรรค์ ปลายพระขรรค์ตั้งขึ้นอยู่ที่หัวเข่าด้านใน ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระโดดขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลงพื้นย่อลงหลบเหลี่ยมวางเท้าขวาลงพื้นเปิดหัวเข้าในลักษณะท่าหย่องขวา เมื่อโน้มตัวลงให้ก้มหน้าลงเล็กน้อย เปิดปลายกางและให้ยึดตัวขึ้น

รูปภาพที่ ๒๗๔ ทำกระ โดดเข้าฉาก

อธิบายลักษณะท่าท่า และการเคลื่อนไหว

ปฏิบัติท่าต่อจากท่าชู้ หมุนตัวมาทางขวามือ เปิดลำตัวทางทิศ ๕ นาฬิกา หน้ามองตรง ข้างหน้าทิศ ๖ นาฬิกา ยกเท้าซ้ายขึ้นหนีบน่อง แล้วใช้เท้าขวากระ โดดขึ้นหนีบน่องเปิดปลายเท้า วางเท้าซ้ายลงพื้นย่อเข่าลงเล็กน้อย หลังจากนั้นให้วางเท้าขวาหมุนตัวหายเข้าไปในเวที ขวาลือ พระขรรค์ อยู่ระดับอก ปลายพระขรรค์ขึ้นบน มือซ้ายตั้งวงอยู่ระดับวงล่าง หันหน้าทางซ้ายมือ และ กระ โดดหายเข้าไปในเวที

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ทำลิง ๗ ท่า

แม่ทำลิงท่าที่ “หนึ่ง”

ท่าหนึ่ง คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆ ปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายและขวาดั้งวงล่าง ทำมือลิง คือเอานิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยมารวมชิดกันงอส่วนปลายนิ้วพอสมควร นิ้วชี้ทั้งสองข้างเหยียดตั้งหันปลายนิ้วเข้าหากัน นิ้วหัวแม่มือเหยียดตั้ง เอียงหูขวา หน้ามองไกลไปทางซ้ายมือ

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
รูปที่ ๒๗๕ แม่ทำลิงท่าที่ “หนึ่ง”
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ท่าลิงท่าที่ “สอง”

ท่าสอง คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายจับคว้างงอนมือยกเสมอศีรษะ มือขวาเข้าอก งอแขน หักข้อมือลงนิ้วเรียงชิดติดกันทั้งห้านิ้ว เอียงหูขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๗๖ แม่ท่าลิงท่าที่ “สอง”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ทำลิงท่าที่ “สาม”

ท่าสาม คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้าหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายตั้งวงล่าง ทำมือลิง คือเอานิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยมารวมชิดกันงอส่วนปลายนิ้วพอสมควร นิ้วชี้เหยียดตั้ง นิ้วหัวแม่มือเหยียดตั้ง มือขวายกขึ้นระดับศีรษะ ทำมือลิงหงายมือขึ้น คือเอานิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยมารวมชิดกันงอส่วนปลายนิ้วพอสมควร นิ้วชี้ เหยียดตั้ง นิ้วหัวแม่มือเหยียดตั้ง เอียงขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๓๗ แม่ทำลิงท่าที่ “สาม”

ศูนย์วิจัยศิลปวิทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ท่าลิงท่าที่ “สี่”

ท่าสี่ คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายหงายมือ งอแขนไว้ข้างลำตัว ทำมือลิง มือขวายกขึ้นระดับศีรษะให้ฝ่ามือออกด้านข้างขวา ทำมือลิงเอียงหูขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๗๘ แม่ท่าลิงท่าที่ “สี่”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ทำลิงท่าที่ “ห้า”

ท่าห้า คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายตั้งวง บนระดับศีรษะ ทำมือลิง มือขวางอแขน ออกด้านข้างขวา ทำมือลิงปลายนิ้วชี้ลงพื้น เอียงหูขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๗๕ แม่ทำลิงท่าที่ “ห้า”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ท่าลิงท่าที่ “หก”

ท่าหก คือท่าที่ใช้ในตอนออกกรววนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายจับคว่ำ งอแขนยกเสมอศีรษะ มือขวางอแขนออกด้านข้างขวาทำมือถึงนิ้วชี้ชี้ลงพื้น เอียงหูขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๕๐ แม่ท่าลิงท่าที่ “หก”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แม่ท่าลิงท่าที่ “เจ็ด”

ท่าเจ็ด คือท่าที่ใช้ในตอนออกกราวนอก หรือจัดอยู่ในชุดแม่ท่า ตลอดจนถึงการแสดงในโอกาสต่างๆ ปฏิบัติโดย ขาซ้ายตั้งเหลี่ยม น้ำหนักอยู่ที่ปลายเท้า ขาขวาหลบเหลี่ยม มือซ้ายทำมือลิง หงายมือให้ฝ่ามือออกด้านข้างซ้าย งอแขนเสมอข้างลำตัว มือขวาดั้งวงล่าง เอียงหูขวา หน้ามองไปทางซ้ายมือ

รูปที่ ๒๕๑ แม่ท่าลิงท่าที่ “เจ็ด”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ว่าที่ร้อยตรีอัครพล สังขเศรษฐี เกิดวันอังคารที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๐
จังหวัด กรุงเทพมหานคร มีพี่น้องทั้งหมด ๑๒ คน เป็นบุตรคนที่ ๑๒
อยู่บ้านเลขที่ ๑๖๔/๘๒ หมู่บ้านสมชายพัฒนา ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

เข้าศึกษาชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ ป.๑-ป.๖ ที่โรงเรียนวัดมเหยงคณ์พาราม กรุงเทพมหานคร
ศึกษาต่อที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓
เป็นต้นมาจนจบหลักสูตรชั้นสูง

ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คณะศิลปศึกษา สาขานาฏศิลป์ไทยศึกษา ที่สถาบันบัณฑิต
พัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม หลักสูตร ๒ ปี จึงจบการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓

เข้าทำงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ที่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็น
ระยะเวลา ๒ ปี

เข้าทำงานเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันศึกษาต่อ ในระดับมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย